This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 08161743 7

DIONYSII

HALICARNASSENSIS

OPERA OMNIA.

EDITIO STEREOTYPA.

DIONYSII

HALICARNASSENSIS

OPERA OMNIA.

EDITIO STEREOTYPA.

DIONYSII
HALICARNASSENSIS
OPERA OMNIA

QUIBUS
ETIAM ACCEDUNT FRAGMENTA
AB
ANGELO MAIO
NUPER REPERTA.

AD
OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM
ACCURATE EDITA.

EDITIO STEREOTYPA.

TOMUS VI

LIPSIAE
SUMTIBUS ET TYPIS CAROLI TAUCHNITII.
1829.

Ladenpreis 7 Groschen.

NSPP
Dion

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
792915 A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1935 L

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΑΜΜΑΙΟΝ
ΠΡΩΤΗ.

ΔΙΟΝΤΣΙΟΣ ΑΜΜΑΙΩι ΤΩι ΦΙΛΤΑΤΩι

ΠΛΕΙΣΤΑ ΧΑΙΡΕΙΝ.

Πολλῶν μετ' ἄλλων ξένων τε καὶ παραδόξων ἀκουσμάτων, ὧν ἐνήνοχεν ὁ καθ' ἡμᾶς χρόνος, ἔν τι καὶ τοῦτο ἐφάνη μοι πρώτως ἀκούσαντι παρά σου· ὅτι τῶν φιλοσόφων τις τῶν ἐκ τοῦ Περιπάτου, πάντα χαρίζεσθαι βουλόμενος Ἀριστοτέλει, τῷ κτίσαντι ταύτην τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τοῦτο ὑπέσχετο ποιήσειν φανερόν, ὅτι Δημοθένης τὰς ῥητορικὰς τέχνας παρ' ἐκείνου μαθών, εἰς τοὺς ἰδίους μετήνεγκε λόγους, καὶ κατ' ἐκεῖνα κοσμούμενος τὰ παραγγέλματα, πάντων ἐγένετο τῶν ῥητόρων κράτιστος. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ὑπελάμβανον, τῶν πολλῶν τινα εἶναι τὸν ταῦτ' ἐπιχειρήσαντα λέγειν, καὶ παρήνουν σοι μὴ πᾶσι τοῖς παραδόξοις προσέχειν. ὡς δὲ καὶ τοὔνομα τοῦ ἀνδρὸς ἐπυθόμην, ὃν ἐγὼ καὶ τῶν ἡθῶν

WOR 20JUN 34

ἕνεκα καὶ τῶν λοιπῶν ἀποδέχομαι, ἐθαύμασα, καὶ πολὺς ἐν ἐμαυτῷ γενόμενος, ἐπιμελεστέρας ᾠμην δεῖσθαι σκέψεως τὸ πρᾶγμα, μή ποτε λέληθέ με τἀληθὲς οὕτως ἔχον, καὶ οὐδὲν εἰκῇ τῷ ἀνδρὶ εἴρηται· ἵνα ἢ μαθὼν, ὅτι προτεφοῦσι τῶν Δημοσθένους λόγων αἷ Ἀριστοτέλους τέχναι, ἐκὼν μεταδοξάσω· ἢ τοὐναντίον φωράσας, τὴν δόξαν, ἣν πρότερον αὐτὸς ἔσχον, βεβαιώσω, καὶ τὸν ἄλλως ἐγνωκότα καὶ γράψαι γε παρεσκευασμένον, πρὶν εἰς ὄχλον ἐκδοῦναι τὸ σύνταγμα, μεταβαλεῖν πείσαιμι τὴν δόξαν.

2. Οὐκ ἐλαχίστην δέ μοι καὶ σὺ παρέσχου ῥοπὴν εἰς τὸ μὴ παρέργως ἐξετάσαι τὴν ἀλήθειαν, παρακαλῶν φανερὸς ποιῆσαι τοὺς λόγους, οἷς ἐμαυτὸν πέπεικα· Δημοσθένους ἀκμάζοντος ἤδη, καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους εἰρηκότος ἀγῶνας, τότε ὑπ᾽ Ἀριστοτέλους τὰς ῥητορικὰς γεγράφθαι τέχνας. ἐδόκεις τέ μοι καὶ τοῦτο ὀρθῶς παραινεῖν, μὴ σημείοις, μηδ᾽ εἰκόσι, μηδ᾽ ἀλλοτρίαις τὸ πρᾶγμα πιστώσασθαι μαρτυρίαις, ἐπειδὴ τούτων οὐδεμία τῶν πίστεων δι᾽ ἀναγκαίων συνάγεται λημμάτων· ἀλλ᾽ αὐτὸν Ἀριστοτέλη παρασχέσθαι διὰ τῶν ἰδίων τεχνῶν ὁμολογοῦντα τἀληθὲς οὕτως ἔχειν. τοῦτο δὴ πεποίηκα, βέλτιστε Ἀμμαῖε, τῆς τ᾽ ἀληθείας προνοούμενος, ἣν ἐπὶ παντὸς οἶομαι δεῖν πράγματος ἐξετάζεσθαι, καὶ τῆς ἁπάντων τῶν περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους ἐσπουδακότων χάριτος· ἵνα μὴ τοῦθ᾽ ὑπολάβωσιν, ὅτι πάντα περιείληφεν ἡ Περιπατητικὴ φιλοσοφία τὰ ῥητορικὰ παραγγέλματα· καὶ οὔτε οἱ περὶ Θεόδωρον καὶ Θρασύμαχον καὶ Ἀντιφῶντα

σπουδῆς ἄξιον οὐδὲν εὗρον, οὔτ' Ἰσοκράτης καὶ Ἀναξιμένης καὶ Ἀλκιδάμας, οὔτε οἱ τούτοις συμβιώσαντες τοῖς ἀνδράσι, παραγγελμάτων τεχνικῶν συγγραφεῖς καὶ ἀγωνισταὶ λόγων ῥητορικῶν, οἱ περὶ Θεοδέκτην καὶ Φίλισκον καὶ Ἰσαῖον καὶ Κηφισόδωρον, Ὑπερίδην τε καὶ Λυκοῦργον καὶ Αἰσχίνην· οὔτ' αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ὁ πάντας ὑπερβαλόμενος τοὺς τε πρὸ αὐτοῦ καὶ τοὺς καθ' ἑαυτόν, καὶ μηδὲ τοῖς γενησομένοις ὑπερβολὴν καταλιπών, τοσοῦτος ἂν ἐγένετο τοῖς Ἰσοκράτους τε καὶ Ἰσαίου κοσμούμενος παραγγέλμασιν, εἰ μὴ τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας ἐξέμαθεν.

3. Οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος οὗτος, ὦ φίλε Ἄμμαιε, οὐδ' ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν τῶν ὕστερον ἐξενεχθεισῶν οἱ Δημοσθένους λόγοι συνετάχθησαν, ἀλλὰ καθ' ἑτέρας εἰσαγωγάς τιναρ· ὑπὲρ ὧν ἐν ἰδίᾳ δηλώσω γραφῇ τὰ δοκοῦντά μοι. πολὺς γὰρ ὁ περὶ αὐτῶν λόγος, ὃν οὐ καλῶς εἶχεν ἑτέρας γραφῆς πὸιῆσαι πάρεργον. ἐν δὲ τῷ παρόντι τοῦτο πειράσομαι φανερὸν ποιῆσαι, ὅτι, Δημοσθένους ἀκμάζοντος ἤδη κατὰ τὴν πολιτείαν, καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους εἰρηκότος ἀγῶνας, τούς τε δικανικοὺς καὶ τοὺς δημηγορικοὺς, καὶ θαυμαζομένου διὰ πάσης τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ δεινότητι λόγων, τότε ὁ φιλόσοφος τὰς ῥητορικὰς ἔγραψε τέχνας. ἀνάγκη δ' ἴσως πρῶτον, ὅσα παρέλαβον ἐκ τῶν κοινῶν ἱστοριῶν, ἃς κατέλιπον ἡμῖν οἱ τοὺς βίους τῶν ἀνδρῶν συνταξάμενοι, προειπεῖν. ποιήσομαι δ' ἀπὸ Δημοσθένους τὴν ἀρχήν.

4. Οὗτος ἐγεννήθη μὲν ἐνιαυτῷ πρότερον τῆς ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος δὲ Τιμοκράτους, εἰς ἔτος ἦν ἐμβεβηκὼς ἑπτακαιδέκατον· δημοσίους τε λόγους ἤρξατο γράφειν ἐπὶ Καλλιστράτου ἄρχοντος, εἰκοστὸν καὶ πέμπτον ἔχων ἔτος. καὶ ἔστιν αὐτοῦ πρῶτος τῶν ἐν δικαστηρίῳ κατασκευασθέντων ἀγώνων ὁ κατὰ Ἀνδροτίωνος, ὃν γέγραφε Διοδώρῳ, τῷ κρίνοντι τὸ ψήφισμα παρανόμων. καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἕτερος ἐπὶ Καλλιστράτου ἄρχοντος, ὃ περὶ τῶν ἀτελειῶν, ὧν αὐτὸς διέθετο, χαριέστατος ἁπάντων τῶν λόγων καὶ γραφικώτατος. ἐπὶ δὲ Διοτίμου τοῦ μετὰ Καλλίστρατον, ἐν Ἀθηναίοις πρώτην εἶπε δημηγορίαν, ἣ ἐπιγράφουσιν οἱ τοὺς ῥητορικοὺς πίνακας συντάξαντες, περὶ τῶν συμμοριῶν· ἐν ᾗ παρεκάλει τοὺς Ἀθηναίους, μὴ λύειν τὴν πρὸς βασιλέα γενομένην εἰρήνην, μηδὲ προτέρους ἄρχειν τοῦ πολέμου, ἐὰν μὴ παρασκευάσωνται τὴν ναυτικὴν δύναμιν, ἐν ᾗ πλείστην εἶχον ἰσχύν· καὶ τὸν τρόπον τῆς παρασκευῆς αὐτὸς ὑποτίθεται. ἐπὶ δ' Εὐδήμου, τοῦ μετὰ Διότιμον ἄρξαντος, τόν τε κατὰ Τιμοκράτους λόγον ἔγραψε Διοδώρῳ, τῷ κρίνοντι παρανόμων τὸν Τιμοκράτην, καὶ τὸν περὶ τῆς Μεγαλοπολιτῶν βοηθείας δημηγορικόν, ὃν αὐτὸς ἀπήγγειλε. μετὰ δ' Εὔδημον ἦν Ἀριστόδημος ἄρχων, ἐφ' οὗ τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν ἤρξατο, καὶ λόγους ἐν τῷ δήμῳ διέθετο περὶ τῆς ἀποστολῆς ξενικοῦ στρατεύματος καὶ τῶν δέκα [Γαδικῶν] τριηρῶν εἰς Μακεδονίαν. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ τὸν κατὰ Ἀριστοκράτους ἔγραψε λόγον Εὐθυκλεῖ, τῷ

διώκοντι παρανόμων τὸ ψήφισμα. ἐπὶ δὲ Θεσσαλόν, τοῦ μετ' Ἀριστόδημον, τὴν περὶ Ῥοδίων ἀπήγγειλε δημηγορίαν, ἐν ᾗ πείθει τοὺς Ἀθηναίους καταλῦσαι τὴν ὀλιγαρχίαν αὐτῶν, καὶ τὸν δῆμον ἐλευθερῶσαι. ἐπὶ δὲ Καλλιμάχου, τοῦ τρίτου μετὰ Θέσσαλον ἄρξαντος, τρεῖς διέθετο δημηγορικούς, παρακαλῶν Ἀθηναίους βοήθειαν Ὀλυνθίοις ἀποστεῖλαι, τοῖς πολεμουμένοις ὑπὸ Φιλίππου· πρῶτον μὲν, οὗ ἐστιν ἀρχὴ· „Ἐπὶ πολλῶν μὲν ἰδεῖν ἄν τις, ὦ ἄνδρες „Ἀθηναῖοι, δοκεῖ μοι·“ δεύτερον δέ· „Οὐχὶ ταὐ„τὰ παρίσταταί μοι γιγνώσκειν, ὦ ἄνδρες Ἀθη„ναῖοι·“ τρίτον δέ· „Ἀντὶ πολλῶν ἄν, ὦ ἄνδρες „Ἀθηναῖοι, χρημάτων.“ κατὰ τοῦτον γέγραπται τὸν ἄρχοντα καὶ ὁ κατὰ Μειδίου λόγος, ὃν συνετάξατο μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἣν ὁ δῆμος αὐτοῦ κατεχειροτόνησε· μέχρι τοῦ περὶ δώδεκα λόγων, ὧν εἴρηκα δημοσίων, ἐν οἷς εἰσι δημηγορικοὶ μὲν ζ', δικανικοὶ δὲ ε', ἅπαντες πρότεροι τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν, ὡς ἔκ τε τῶν ἱστορουμένων περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀποδείξω, καὶ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφέντων, ἐντεῦθεν ἀρξάμενος.

5. Ἀριστοτέλης υἱὸς μὲν ἦν Νικομάχου, τὸ γένος καὶ τὴν τέχνην ἀναφέροντος εἰς Μαχάονα, τὸν Ἀσκληπιοῦ· μητρὸς δὲ Φαιστίδος, ἀπογόνου τινὸς τῶν ἐκ Χαλκίδος τὴν ἀποικίαν ἀναγαγόντων εἰς Στάγειρα. ἐγεννήθη δὲ κατὰ τὴν ἐννεηκοστὴν καὶ ἐννάτην Ὀλυμπιάδα, Διοτρεφοῦς Ἀθήνησιν ἄρχοντος, ἐτ' ἔτεσι Δημοσθένους πρεσβυτέρου. ἐπὶ δὲ Πολυζήλου ἄρχοντος, τελευτήσαντος τοῦ πατρὸς,

ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἔχων εἰς Ἀθήνας ἦλθε, καὶ συσταθεὶς Πλάτωνι, χρόνον εἰκοσαετῆ διέτριψε σὺν αὐτῷ. ἀποθανόντος δὲ Πλάτωνος, ἐπὶ Θεοφίλου ἄρχοντος, ἀπῆρε πρὸς Ἑρμείαν, τὸν Ἀταρνέως τύραννον, καὶ τριετῆ χρόνον παρ' αὐτοῦ τρίψας, ἐπ' Εὐβούλου ἄρχοντος εἰς Μιτυλήνην ἐχωρίσθη· ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Φίλιππον ἦρχετο, κατὰ Πυθόδοτον ἄρχοντα, καὶ διέτριψε χρόνον ὀκταετῆ παρ' αὐτῷ καθηγούμενος Ἀλεξάνδρου· μετὰ δὲ τὴν Φιλίππου τελευτὴν ἐπ' Εὐαινέτου ἄρχοντος ἀφικόμενος εἰς Ἀθήνας, ἐσχόλαζεν ἐν Λυκείῳ χρόνον ἐτῶν δώδεκα. τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν, ἐπὶ Κηφισοδώρου ἄρχοντος, ἀπάρας εἰς Χαλκίδα, νόσῳ τελευτᾷ, τρία πρὸς ταῖς ἑξήκοντα βιώσας ἔτη.

6. Ταῦτα μὲν οὖν ἐστιν, ἃ παραδεδώκασιν ἡμῖν οἱ τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς ἀναγράψαντες. ἃ δ' αὐτὸς ὁ φιλόσοφος ὑπὲρ ἑαυτοῦ γράφει, πᾶσαν ἀφαιρούμενος ἐπιχείρησιν τῶν χαρίζεσθαι βουλομένων αὐτῷ τὰ μὴ προσήκοντα, πρὸς πολλοῖς ἄλλοις, ὧν οὐδὲν οἶμαι μεμνῆσθαι κατὰ τὸ παρὸν, ἃ τέθεικεν ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ ταύτης τῆς πραγματείας, ὡς οὐ μειράκιον ἦν, ὅτε τὰς ῥητορικὰς συνετάττετο τέχνας, ἀλλ' ἐν τῇ κρατίστῃ γεγονὼς ἀκμῇ, καὶ προεκδεδωκὼς ἤδη τάς τε τοπικὰς συντάξεις καὶ τὰς ἀναλυτικὰς καὶ τὰς μεθοδικὰς, τεκμηρίων ἐστὶν ἰσχυρότερα. ἀρξάμενος γὰρ τὰς ὠφελείας ἐπιδεικνύειν, ἃς περιείληφεν ὁ ῥητορικὸς λόγος, ταῦτα κατὰ λέξιν γράφει· „Χρήσιμος δ' ἐστὶν ἡ ῥητορικὴ, διά γε τὸ

„φύσει εἶναι πρείττω τἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια τῶν
„ἐναντίων· ὥστ', ἐὰν μὴ κατὰ τὸ προσῆκον αἱ κρί-
„σεις γίνωνται, ἀνάγκη δι' αὐτῶν ἡττᾶσθαι· τοῦτο
„δ' ἐστὶν ἄξιον ἐπιτιμήσεως. ἔτι δὲ πρὸς ἐνίους,
„οὐδ' εἰ τὴν ἀκριβεστάτην ἔχομεν ἐπιστήμην, ῥᾴ-
„διον ἀπ' ἐκείνης πεῖσαι λέγοντας. διδασκαλία γάρ
„ἐστιν ὁ κατὰ τὴν ἐπιστήμην λόγος. τοῦτο δ' ἀδύ-
„νατον· ἀλλ' ἀνάγκη διὰ τῶν κοινῶν ποιεῖσθαι τὰς
„πίστεις καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς τοπι-
„κοῖς ἐλέγομεν περὶ τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐν-
„τεύξεως."

7. *Περί τε παραδειγμάτων προειλόμενος λέγειν,* ὅτι τὴν αὐτὴν ταὐτ' ἔχει δύναμιν ταῖς ἐπαγωγαῖς καὶ τοῖς συλλογισμοῖς, ταῦτα περὶ τῆς ἀναλυτικῆς καὶ μεθοδικῆς πραγματείας τίθησι· „Τῶν δὲ
„διὰ τοῦ δείκνυσθαι, ἢ φαίνεσθαι δείκνυσθαι, κα-
„θάπερ καὶ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς, τὸ μὲν ἐπαγωγή
„ἐστι, τὸ δὲ συλλογισμὸς, [τὸ δὲ φαινόμενος συλ-
„λογισμὸς,] καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως. ἔστι γὰρ τὸ μὲν
„παράδειγμα, ἐπαγωγή· τὸ δ' ἐνθύμημα, συλλο-
„γισμός· [τὸ δὲ φαινόμενον, φαινόμενος συλλογι-
„σμός.] καλῶ γὰρ ἐνθύμημα μὲν, ῥητορικὸν συλλο-
„σμόν· παράδειγμα δὲ, ἐπαγωγὴν ῥητορικήν· πάν-
„τες δὲ τὰς πίστεις ποιοῦνται διὰ τοῦ δεικνύναι, ἢ
„παραδείγματα λέγοντες, ἢ ἐνθυμήματα· καὶ παρὰ
„ταῦτα οὐδέν πως. ὥστ', εἴπερ καὶ ὅλως ἀνάγκη,
„συλλογιζόμενον, ἢ ἐπάγοντα, δεικνύναι ὁτιοῦν, [ἢ
„ὁντινοῦν·] δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτι-
„κῶν· ἀναγκαῖον ἑκάτερον [αὐτῶν ἑκατέρῳ] τούτων

„τὸ αὐτὸ εἶναι. τίς δ' ἐστὶ διαφορὰ παραδείγματος „καὶ ἐνθυμήματος, φανερὸν ἐκ τῶν τοπικῶν· ἐκεῖ „γὰρ περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται πρό- „τερον· ὅτι τὸ μὲν, ἐπὶ πολλῶν καὶ ὁμοίων δείκνυ- „σθαι, ὅτι οὕτως ἔχει, ἐκεῖ μὲν ἐπαγωγή ἐστιν, ἐν- „ταῦθα δὲ παράδειγμα· τὸ δὲ, τινῶν ὄντων, ἕτερόν „τι διὰ ταῦτα συμβαίνειν, παρὰ τὸ ταῦτ' εἶναι ἢ „καθόλου, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐκεῖ μὲν συλλογισμός, „ἐνταῦθα δ' ἐνθύμημα καλεῖται. φανερὸν δὲ καὶ, „ὅτι ἑκάτερον ἔχει ἀγαθὸν [τὸ] εἶδος τῆς ῥητορείας „καθάπερ [γὰρ] καὶ ἐν τοῖς μεθοδικοῖς εἴρηται, καὶ „ἐν τούτοις ὁμοίως ἔχει.“ Ὁ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης ὑπὲρ ἑαυτοῦ γέγραφε, μαρτυρόμενος διαῤῥήδην, ὅτι τὰς ῥητορικὰς τέχνας συνετάξατο πρεσβύτερος ὢν ἤδη καὶ τὰς κρατίστας συντάξεις προεκδεδωκώς. ταῦτ' ἔστιν, ἐξ ὧν, ὃ προειλόμην ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι προτεροῦσιν οἱ τοῦ ῥήτορος ἀγῶνες τῶν τοῦ φιλοσόφου τεχνῶν, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω· εἴγε ὁ μὲν εἰκοστὸν καὶ πέμπτον ἔτος ἔχων ἤρξατο πολιτεύεσθαι καὶ δημηγορεῖν, καὶ λόγους εἰς δικαστήρια γράφειν. ὁ δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἔτι συνῆν Πλάτωνι, καὶ διέτριψεν ἕως ἐτῶν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, σὔτε σχολῆς ἡγούμενος, οὔτ' ἰδίαν ποιητικὴν αἵρεσιν.

8. Εἰ δέ τις οὕτως ἔσται δύσερις, ὥστε καὶ πρὸς ταῦτα ἀντιλέγειν, ὅτι μὲν ὕστερον ἐγράφησαν αἱ ῥητορικαὶ τέχναι τῶν ἀναλυτικῶν τε καὶ μεθοδικῶν καὶ τοπικῶν, ὁμολογῶν, ἀληθὲς εἶναι, οὐδὲν δὲ κωλύειν λέγων, ἁπάσας ταύτας κατεσκευακέναι τὸν

φιλόσοφον τὰς πραγματείας, ἔτι παιδευόμενον παρὰ Πλάτωνι, ψυχρὰν μὲν καὶ ἀπίθανον ἐπιχείρησιν εἰσάγων, βιαζόμενος δὲ τὸ κακουργότατον τῶν ἐπιχειρημάτων ποιεῖν πιθανώτατον, ὅτι καὶ τὸ μὴ εἰκὸς γίνεταί ποτε εἰκός. ἄφελε, ἃ πρὸς ταῦτα λέγειν εἶχον, ἐπὶ τὰς αὐτοῦ τρέψομαι τοῦ φιλοσόφου μαρτυρίας, ἃς ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τέθεικε τῶν τεχνῶν, περὶ τῆς μεταφορᾶς κατὰ λέξιν οὕτω γράφων· „Τῶν „δὲ μεταφορῶν τεττάρων οὐσῶν, εὐδοκιμοῦσι μάλι„στα αἱ κατὰ ἀναλογίαν· ὡς Περικλῆς ἔφη, τὴν „νεότητα, τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ, οὕτως „ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴ τις τὸ ἔαρ ἐκ „τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλοι· καὶ Λεπτίνης περὶ Λακεδαι„μονίων, οὐκ ἐᾶν περιϊδεῖν τὴν Ἑλλάδα ἐτερόφθαλ„μον γενομένην· καὶ Κηφισόδοτος, σπουδάζοντος „Χάρητος εὐθύνας δοῦναι [τοῦ] περὶ τὸν Ὀλυν„θιακὸν πόλεμον, ἠγανάκτει, φάσκων, εἰς πύγμα „τὸν δῆμον ἄγαγόντα, τὰς εὐθύνας πειρᾶσθαι δι„δόναι οὕτως.“

9. Εἰ μὲν δὴ σαφῶς αὐτὸς ὁ φιλόσοφος ἀποδεικνύει μετὰ τὸν Ὀλυνθιακὸν πόλεμον γεγραμμένας ὑπ' αὐτοῦ τὰς τέχνας, οὗτος δ' ἐπὶ Καλλιμάχου γέγονεν ἄρχοντος, ὡς δηλοῖ Φιλόχορος ἐν ἕκτῃ βίβλῳ τῆς Ἀτθίδος, κατὰ λέξιν οὕτω γράφων· „Καλλίμα„χος Περγασῆθεν. Ἐπὶ τούτου Ὀλυνθίοις, πολε„μουμένοις ὑπὸ Φιλίππου, καὶ πρέσβεις Ἀθήναζε „πέμψασιν, οἱ Ἀθηναῖοι συμμαχίαν τε ἐποιήσαντο „καὶ βοήθειαν ἔπεμψαν, πέλταστὰς [μὲν] διακιλί„ους, τριήρεις δὲ τριάκοντα, τὰς μετὰ Χάρητος, ὃς

„καὶ συνεπλήρωσαν.“ Ἔπειτα διεξελθὼν ὀλίγα τὰ μεταξὺ γενόμενα, τίθησι ταυτί· „Περὶ δὲ τὸν αὐ„τὸν χρόνον Χαλκιδέων, τῶν ἐπὶ Θράκης, θλιβομέ„νων τῷ πολέμῳ, καὶ πρεσβευσαμένων Ἀθήναζε, „Χαρίδημον αὐτοῖς ἔπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐν „Ἑλλησπόντῳ στρατηγόν· ὃς ἔχων ὀκτωκαίδεκα „τριήρεις καὶ πελταστὰς τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ „πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, ἦλθεν εἰς τε Παλλήνην καὶ „τὴν Βοττιαίαν μετ᾽ Ὀλυνθίων, καὶ τὴν χώραν „ἐπόρθησεν.“ Ἔπειθ᾽ ὑπὲρ τῆς τρίτης συμμαχίας λέγει ταυτί· „Πάλιν δὲ τῶν Ὀλυνθίων πρέσβεις „ἀποστειλάντων εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ δεομένων, μὴ „περιϊδεῖν αὐτοὺς καταπολεμηθέντας, ἀλλὰ πρὸς „ταῖς ὑπαρχούσαις δυνάμεσι πέμψαι βοήθειαν, μὴ „ξενικὴν, ἀλλ᾽ αὐτῶν Ἀθηναίων, ἔπεμψεν αὐτοῖς ὁ „δῆμος τριήρεις μὲν ἑτέρας ἑπτακαίδεκα, τῶν δὲ „πολιτῶν ὁπλίτας δισχιλίους καὶ ἱππεῖς τριακοσίους, „ἐν ναυσὶν ἱππηγοῖς, στρατηγὸν δὲ Χάρητα τοῦ „στόλου παντός.“

10. Ἀπύχρη μὲν σὺν καὶ ταῦτα ῥηθέντα φανερὰν ποιῆσαι τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀξιούντων, τὰς Ἀριστοτέλους ἐζηλωκέναι τέχνας τὸν Δημοσθένη, ὃς ἤδη τέσσαρας μὲν ἔτυχεν εἰρηκὼς δημηγορίας Φιλιππικὰς, τρεῖς δὲ Ἑλληνικάς. περὶ δὲ ε᾽ λόγους δημοσίους εἰς δικαστήρια γεγραφὼς, οὓς οὐδεὶς ἂν ἔχοι διαβαλεῖν, ὡς εὐτελεῖς τινας καὶ φαύλας, καὶ μηδὲν ἐπιφαίνοντας τεχνικὸν, ἐπειδὴ πρὸ τῶν Ἀριστοτέλους συνετάχθησαν τεχνῶν. οὐ μὴν ἤγαγε μέχρι τούτου προελθὼν, στήσομαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς

ἄλλους αὐτοῦ λόγους μάλιστ' εὐδοκιμοῦντας ἐπιδείξω, τούς τε δημηγορικοὺς καὶ τοὺς δικανικούς, πρότερον ἀπηγγελμένους τῆς ἐκδόσεως τούτων τῶν τεχνῶν, μάρτυρι πάλιν αὐτῷ χρώμενος Ἀριστοτέλει. μετὰ γὰρ ἄρχοντα Καλλίμαχον, ἐφ' οὗ τὰς εἰς Ὄλυνθον βοηθείας ἀπέστειλαν Ἀθηναῖοι πεισθέντες ὑπὸ Δημοσθένους, Θεόφιλός ἐστιν ἄρχων, καθ' ὃν ἐκράτησε τῆς Ὀλυνθίων πόλεως Φίλιππος. ἔπειτο Θεμιστοκλῆς, ἐφ' οὗ τὴν ἕκτην τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν ἀπήγγειλε Δημοσθένης, περὶ τῆς φυλακῆς τῶν νησιατῶν καὶ τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλεων, ἧς ἐστιν ἀρχή· „Ἃ μὲν ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, „δεδυνήμεθα εὑρεῖν, ταῦτ' ἔστι.“ Μετὰ δὲ Θεμιστοκλέα Ἀρχίας, ἐφ' οὗ παραινεῖ τοῖς Ἀθηναίοις, μὴ κωλύειν Φίλιππον τῆς Ἀμφικτυονίας μετέχειν, μηδ' ἀφορμὴν διδόναι πολέμου, νεωστὶ πεποιημένους τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην. ἀρχὴ δὲ ταύτης τῆς δημηγορίας ἐστὶν ἥδε· „Ὁρῶ μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθη„ναῖοι, τὰ παρόντα πράγματα.“ Μετὰ δ' Ἀρχίαν ἐστὶν Εὔβουλος, εἶτα Λυκίσκος, ἐφ' οὗ τὴν ἑβδόμην τῶν Φιλιππικῶν δημηγοριῶν διέθετο πρὸς τὰς ἐκ Πελοποννήσου πρεσβείας, ταύτην τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος· „Ὅταν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγοι „γίγνωνται.“ Μετὰ Λυκίσκον ἐστὶν ἄρχων Πυθόδοτος, ἐφ' οὗ τὴν ὀγδόην τῶν Φιλιππικῶν δημηγοριῶν διέθετο πρὸς τοὺς Φιλίππου πρέσβεις, ἧς ἐστιν ἀρχή· „Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ ἔστιν, ὅπως αἱ „αἰτίαι.“ Καὶ τὸν κατ' Αἰσχίνου συνετάξατο λόγον, ὅτι τὰς εὐθύνας ἰδίδου τῆς δευτέρας πρεσβείας τῆς

ἐπὶ τοὺς ὅρκους. Μετὰ Πυθόδοτόν ἐστι Σωσιγένης, ἐφ' οὗ τὴν ἐνάτην διελήλυθε κατὰ Φιλίππου δημηγορίαν, περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ στρατιωτῶν, ἵνα μὴ διαλυθῇ τὸ μετὰ Διοπείθους ξενικόν, ἀρχὴν ἔχουσα ταύτην· „Ἔδει μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, „τοὺς λέγοντας ὠφανεῖς ἐν ὑμῖν μήτε πρὸς ἔχθραν „ποιεῖσθαι λόγον μηδένα, μήτε πρὸς χάριν.“ Καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἄρχοντα τὴν δεκάτην, ἐν ᾗ πειρᾶται διδάσκειν, ὅτι λύει τὴν εἰρήνην Φίλιππος, καὶ πρότερος ἐκφέρει τὸν πόλεμον, ἧς ἐστιν ἀρχή· „Πολ„λῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γινομένων ὀλίγου „δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν.“ Μετὰ Σωσιγένην ἄρχων ἐστὶ Νικόμαχος, ἐφ' οὗ τὴν ἑνδεκάτην δημηγορίαν διελήλυθε, περὶ τοῦ λελυκέναι τὴν εἰρήνην Φίλιππον, καὶ τοὺς Ἀθηναίους πείθει Βυζαντίοις ἀποστεῖλαι βοήθειαν, ἧς ἐστιν ἀρχή· „Καὶ σπου„δαῖα νομίζων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ ὧν βου„λεύεσθε, καὶ ἀναγκαῖα τῇ πόλει, πειράσομαι περὶ „αὐτῶν εἰπεῖν.“ Ἐπὶ Νικομάχῳ Θεόφραστος ἄρχων, ἐφ' οὗ πείθει τοὺς Ἀθηναίους γενναίως ὑπομεῖναι τὸν πόλεμον, ὡς κατηγγελκότος αὐτὸν ἤδη Φιλίππου. καὶ ἔστιν αὕτη τελευταία τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν, ἀρχὴν ἔχουσα ταύτην· „Ὅτι „μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Φίλιππος οὐκ ἐποιήσατο „τὴν εἰρήνην πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' ἀνεβάλετο τὸν πόλε„μον, πᾶσιν ὑμῖν φανερὸν γέγονεν.“

11. Ὅτι δὲ δώδεκα τούτους ἅπαντας τοὺς λόγους, οὓς κατηριθμησάμην, πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν ἀπήγγειλεν ὁ Δημοσθένης, αὐτὸν

Ἀριστοτέλη παρίξομαι μαρτυροῦντα. ἀρξάμενος γὰρ ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τῶν τεχνῶν τοὺς τόπους ὁρίζειν, ἀφ' ὧν τὰ ἐνθυμήματα φέρεται, καὶ τὸν ἐκ τοῦ χρόνου παραλαμβάνει, παρατιθεὶς αὐτῷ τὰ παραδείγματα. Φήσω δ' αὐτὴν τὴν τοῦ φιλοσόφου λέξιν· „Ἄλλος εἰς τὸν χρόνον σκοπεῖ· οἷον, ὡς „Ἰφικράτης ἐν τῇ πρὸς Ἀρμόδιον, ὅτι, Εἰ, πρὶν „ποιῆσαι, ἠξίουν τῆς εἰκόνος τυχεῖν, ἐὰν ποιήσω, „ἔδοτε ἄν· ποιήσαντι δ' [ἆρ'] οὐ δώσετε; μὴ τοί„νυν μέλλοντες μὲν, ὑπισχνεῖσθε· παθόντες δ', „ἀφαιρεῖσθε. καὶ πάλιν, πρὸς τὸ διὰ Θηβαίων διέ„ναι Φίλιππον εἰς τὴν Ἀττικήν, ὅτι, Εἰ, πρὶν βοη„θῆσαι Φωκεῦσι, ἠξίου, ὑπέσχοντο ἄν· ἄτοπον οὖν, „εἰ, διότι προεῖτο καὶ διέσπευσεν, μὴ δώσουσιν." Ὁ δὲ χρόνος οὗτος, ἐν ᾧ Φίλιππος ἠξίου Θηβαίους ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν αὐτῷ θεῖναι δίοδον, ὑπερμιμήσκων τῆς ἐν πᾷ πρὸς Φωκεῖς πολέμῳ γενομένης βοηθείας, ἐκ τῆς κοινῆς γίνεται φανερὸς ἱστορίας. εἶχε γὰρ οὕτως. Μετὰ τὴν Ὀλυνθίων ἅλωσιν, ἄρχοντος Θεμιστοκλέους, συνῆφθαι Φιλίππῳ πρὸς Ἀθηναίους ἐγένοντο περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας. αὗται διέμειναν ἐπταετῆ χρόνον, ἄχρι Νικομάχου· ἐπὶ δὲ Θεοφράστου, τοῦ μετὰ Νικόμαχον ἄρξαντος, ἐλύθησαν, Ἀθηναίων μὲν Φιλίππου αἰτιωμένων ἄρχειν τοῦ πολέμου, Φιλίππου δ' Ἀθηναίοις ἐγκαλοῦντος, πάς δ' αἰτίας, δι' ὃς εἰς τὸν πόλεμον κατέστησαν, ἀδικεῖσθαι λέγοντες ἀμφότεροι, καὶ τὸν χρόνον, ἐν ᾧ τὴν εἰρήνην ἔλυσαν, ἀκριβῶς δηλοῖ Φιλόχορος ἐν τῇ ἑκτῇ Ἀτθίδος βίβλῳ. Φήσω δ' ἐξ

αὐτῆς τὰ ἀναγκαιότατα· „Θεόφραστος Ἀλλαιεὺς „ἐπὶ τούτου Φίλιππος τὸ μὲν πρῶτον ἀνεπλεύσας, „Περίνθῳ προσέβαλεν· ἀποστυχὼν δ' ἐντεῦθεν Βυ„ζάντιον ἐπολιόρκει, καὶ μηχανήματα προσῆγεν." Ἔπειτα διεξελθών, ὅσα τοῖς Ἀθηναίοις ὁ Φίλιππος ἐνεκάλει διὰ τῆς ἐπιστολῆς, καὶ Δημοσθένους παρακαλέσαντος αὐτοὺς πρὸς τὸν πόλεμον καὶ ψηφίσματα γράψαντος, ἐχειροτόνησε, „Τὴν μὲν στήλην „καθελεῖν τὴν περὶ τῆς πρὸς Φίλιππον εἰρήνης καὶ „συμμαχίας σταθεῖσαν, ναῦς δὲ πληροῦν, καὶ τὰ „ἄλλα ἐνεργεῖν τὰ τοῦ πολέμου." Ταῦτα γράψας κατὰ Θεόφραστον ἄρχοντα γεγονέναι, ᾧ μετ' ἐπίσον ἐν αὐτῷ τὰ πραχθέντα μετὰ τὴν λύσιν τῆς εἰρήνης ἐπὶ Ἀνσιμαχίδου ἄρχοντος διεξέρχεται. Θήσω δὲ καὶ τούτων αὐτῶν τὰ ἀναγκαιότατα· „Ἀνσιμα„χίδης Ἀχαρνεύς. ἐπὶ τούτου τὰ μὲν ἔργα τὰ περὶ „τοὺς νεωσοίκους καὶ τὴν σκευοθήκην ἀνέβαλοντο „διὰ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Φίλιππον· τὰ δὲ χρή„ματ' ἐψηφίσαντο πάντ' εἶναι στρατιωτικά, Δημο„σθένους γράψαντος. Φιλίππου δὲ καταλαβόντος „Ἐλάτειαν καὶ Κυτίνιον, καὶ πρέσβεις πέμψαντος „εἰς Θήβας Θετταλῶν, Λιγιάνων, Μαιτολῶν, Δολό„πων, Φθιωτῶν· Ἀθηναίων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν „χρόνον πρέσβεις ἀποστειλάντων τοὺς περὶ Δημο„σθένη, τούτοις συμμαχεῖν ἐψηφίσαντο." Μετὰ δὲ γεγονότος τοῦ χρόνου, καθ' ὃν εἰώθεσαν εἰς Θήβας οἵ τ' Ἀθηναίων πρέσβεις οἱ περὶ Δημοσθένη, καὶ οἱ παρὰ Φιλίππου, ὅτι κατὰ Ἀνσιμαχίδην ἄρχοντα πέπτει, παρεσκευασμένων ἦθη τὰ πρὸς τὸν

πόλεμον ἄμφοτέρων, αὐτὸς δ Δημοσθένης ποιήσει φανερὸν ἐν τῷ περὶ στεφάνου. Θήσω δ' ἐξ αὐτῆς λαβὼν τῆς ἐκείνου λέξεως τὰ συντείνοντα πρὸς τὸ πρᾶγμα· „Οὕτω διαθεὶς ὁ Φίλιππος τὰς πόλεις „πρὸς ἀλλήλας διὰ τούτων, καὶ τούτοις ἐπαρθεὶς „τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἦκεν ἔχων „τὴν δύναμιν, καὶ τὴν Ἐλάτειαν κατέλαβεν, ὦ οὗτ', „ἄν, εἴ τι γένοιτο, ἔτι συμπνευσόντων ἡμῶν ἂν καὶ „τῶν Θηβαίων." Ἀλλὰ μὴν τὰ τότε συμβάντα διεξελθών, διεξελθὼν δὲ καὶ τοὺς ῥηθέντας ὑφ' ἑαυτοῦ λόγους ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὡς πρεσβευτὴς ὑπ' Ἀθηναίων εἰς Θήβας ἐπέμφθη, ταῦτα κατὰ λέξιν ἐπιτίθησιν· „Ὡς δ' ἀφικόμεθα εἰς τὰς Θήβας, „κατελαμβάνομεν Φιλίππου καὶ Θετταλῶν καὶ τῶν „ἄλλων συμμάχων παρόντας πρέσβεις, καὶ τοὺς μὲν „ἡμετέρους φίλους ἐν φόβῳ, τοὺς δ' ἐκείνου θρα„σεῖς." Ἔπειτ' ἐπιστολήν τινα κελεύσας ἀναγνωσθῆναι, ταῦτ' ἐπιτίθησιν· „Ἐπειδὴ τοίνυν ἐποιή„σαντο τὴν ἐκκλησίαν, προσῆγον ἐκείνους, διὰ τὸ „τὴν τῶν συμμάχων τάξιν ἐκείνους ἔχειν. καὶ παρ„ιόντες ἐδημηγόρουν, πολλὰ μὲν Φίλιππον ἐγκω„μιάζοντες, πολλὰ δ' ὑμῖν ἐγκαλοῦντες, πάνθ', ὅσα „πώποτε ἐναντία ἐπράξατε Θηβαίους, ἀναμιμνή„σκοντες· τὸ δ' οὖν κεφάλαιον, ἠξίουν, ὧν μὲν εὖ „πεπόνθεσαν ὑπὸ Φιλίππου, χάριν αὐτοὺς ἀπο„δοῦναι· ὧν δ' ὑφ' ὑμῶν ἠδίκηνται, δίκην λαβεῖν, „ὁποτέρως βούλοντας, ἢ διϊέντας αὐτοὺς ἐφ' ὑμᾶς, „ἢ συνεμβαλόντας εἰς τὴν Ἀττικήν." Εἰ δὴ κατὰ Ἀνσιμαχίδην μὲν ἄρχοντα, τὸν μετὰ Θεόφραστον,

λελυμένης ἤδη τῆς εἰρήνης, οἱ παρὰ Φιλίππου πρέσβεις εἰς Θήβας ἀπεστάλησαν, παρακαλοῦντες αὐτοὺς μάλιστα μὲν συνεισβάλλειν εἰς τὴν Ἀττικήν, εἰ δὲ μή, δίοδον τῷ Φιλίππῳ παρασχεῖν, μεμνημένους τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ τῶν περὶ τὸν Φωκικὸν πόλεμον· ταύτης δὲ μέμνηται τῆς πρεσβείας Ἀριστοτέλης, ὡς ὀλίγῳ πρότερον ἐπέδειξα, τὰς ἐκείνου λέξεις παρασχόμενος· ἀναμφιλόγους ἀποδέδεικται κεκμηρίοις, ὅτι πάντες οἱ Δημοσθένους ἀγῶνες, οἱ πρὸ τῆς Λυσιμαχίδου ἀρχῆς ἐν ἐκκλησίαις τε καὶ δικαστηρίοις γενόμενοι, πρότεροι τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν [εἰσιν.]

12. Ἑτέραν προσθήσω μαρτυρίαν παρὰ τοῦ φιλοσόφου λαβών, ἐξ ἧς ἔτι μᾶλλον ἔσται φανερὸν, ὅτι μετὰ τὸν πόλεμον, τὸν συμβάντα τοῖς Ἀθηναίοις πρὸς Φίλιππον, αἱ ῥητορικαὶ συνετάχθησαν ὑπ' αὐτοῦ τέχναι, Δημοσθένους ἀκμάζοντος ἤδη κατὰ τὴν πολιτείαν, καὶ πάντας εἰρηκότος τοὺς τε δημηγορικοὺς καὶ τοὺς δικανικοὺς λόγους, ὧν ὀλίγῳ πρότερον ἐμνήσθην. διεξιὼν γὰρ τοὺς τόπους τῶν ἐνθυμημάτων ὁ φιλόσοφος, καὶ τὸν ἐκ τῆς αἰτίας τίθησι. παρέξομαι δὲ τὴν ἐκείνου λέξιν· „Ἄλλος, „παρὰ τὸ ἀναίτιον, ὡς αἴτιον· οἷον τῷ ἅμα, ἢ μετὰ „τοῦτο, γεγονέναι. τὸ γὰρ μετὰ τοῦτο ὡς διὰ τοῦτο „λαμβάνουσι, καὶ μάλιστα οἱ ἐν ταῖς πολιτείαις· ὡς „ὁ Δημάδης τὴν Δημοσθένους πολιτείαν πάντων „τῶν κακῶν αἰτίαν· μετ' ἐκείνην γὰρ συνέβη ὁ πό„λεμος." Ποίους γοῦν ὁ Δημοσθένης κατεσκεύασεν ἀγῶνας, ταῖς Ἀριστοτελείοις τέχναις ὁδηγοῖς χρησά-

μενος, εἰ πάντες οἱ δημόσιοι λόγοι, δι' οὓς ἐπαινεῖται τε καὶ θαυμάζεται, πρὸ τοῦ πολέμου γεγόνασιν, ὡς πρότερον ἐπέδειξα, πλὴν ἑνὸς τοῦ περὶ τοῦ στεφάνου; οὗτος γὰρ μόνος εἰς δικαστήριον εἰσελήλυθεν μετὰ τὸν πόλεμον, ἐπ' Ἀριστοφῶντος ἄρχοντος ὀγδόῳ μὲν ἐνιαυτῷ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, ἕκτῳ δὲ μετὰ τὴν Φιλίππου τελευτήν, καθ' ὃν χρόνον Ἀλέξανδρος τὴν ἐν Ἀρβήλοις ἐνίκα μάχην. εἰ δέ τις ἐρεῖ τῶν πρὸς ἅπαντα φιλονεικούντων, ὅτι τοῦτον ἴσως ἔγραψε τὸν λόγον ταῖς Ἀριστοτέλους ἐντετυχηκὼς τέχναις, τὸν κράτιστον ἁπάντων λόγον· πολλὰ πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν ἔχων, ἵνα μὴ μακρότερος τοῦ δέοντος ὁ λόγος γένηταί μοι, καὶ τοῦτον ἐπιδείξειν ὑπισχνοῦμαι τὸν ἀγῶνα πρὸ τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν ἐπιτετελεσμένον, αὐτῷ χρησάμενος τῷ φιλοσόφῳ μάρτυρι. προθεὶς γὰρ τόπον ἐνθυμημάτων τὸν ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα, ταῦτα κατὰ λέξιν γράφει· „Ἄλλος ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα· Εἰ γὰρ θατέρῳ „ὑπάρχει τὸ καλῶς καὶ τὸ δικαίως ποιῆσαι, θατέρῳ „τὸ πεπονθέναι· καὶ, Εἰ κελεῦσαι, καὶ τὸ πεποιη„κέναι· οἷον, ὡς ὁ τελώνης Διομέδων, περὶ τῶν τε„λωνῶν· Εἰ γὰρ μηδ' ὑμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδὲ „ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι· καὶ, Εἰ τῷ πεπονθότι τὸ κα„λῶς καὶ δικαίως ὑπάρχει, τῷ πεπραγμένῳ ὑπάρξει, „καὶ τῷ ποιήσαντι, ἢ ποιοῦντι. ἔστι δ' ἐν τούτῳ „παραλογίσασθαι. Οὐ γάρ, εἰ δικαίως ἔπαθεν ἄν, „καὶ δικαίως ὑπὸ τούτου πέπονθεν· ὡς ὁ φόνου „ἄξια ποιήσας πατὴρ, εἰ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἑαυτοῦ

„τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἀπάγεται, δεῖ σκοπεῖν χωρὶς, εἰ „ἄξιος ὁ παθὼν παθεῖν, καὶ ὁ ποιήσας ποιῆσαι· „εἶτα χρῆσθαι ὁποτέρως ἂν ἁρμόττῃ. ἐνίοτε γὰρ „διαφωνεῖ τὸ τοιοῦτον· ὥσπερ ἐν τῷ Ἀλκμαίωνι „τοῦ Θεοδέκτου, καὶ οἷον ἡ περὶ Δημοσθένους δί„κη, καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα.“ Τίς οὖν ἐστιν ἡ Δημοσθένους δίκη, καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα, περὶ ἧς ὁ φιλόσοφος γέγραφεν, ἐν ᾗ τὸ κυριώτατον τῆς ἀμφισβητήσεως κεφάλαιον ἦν ἐκ τοῦ πρὸς ἄλληλα τόπου, ᾗ ἡ πρὸς Αἰσχίνην, ὑπὲρ Κτησιφῶντος, τοῦ παρασχόντος Δημοσθένει τὸ περὶ τοῦ στεφάνου ψήφισμα, καὶ τὴν τῶν παρανόμων φεύγοντος γραφήν; ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ ζητούμενον ἦν, οὐ τὸ κοινὸν, εἰ τιμῶν καὶ στεφάνων ἄξιος ἦν Δημοσθένης, ἐπιδιδοὺς ἐκ τῶν ἰδίων κτημάτων τὴν εἰς τὰ τείχη δαπάνην· ἀλλ' εἰ καθ' ὃν χρόνον ὑπεύθυνος ἦν, κωλύοντος τοῦ νόμου τοὺς ὑπευθύνους στεφανοῦν. τὸ γὰρ ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα τοῦτ' ἔστιν, εἰ, ὥσπερ τῷ δήμῳ τὸ δοῦναι, οὕτως καὶ τῷ ὑπευθύνῳ τὸ λαβεῖν τὸν στέφανον ἐξῆν. ἐγὼ μὲν οὖν ταύτης οἶμαι τῆς δίκης μεμνῆσθαι τὸν Ἀριστοτέλη. εἰ δέ τις ἐρεῖ, ὅτι περὶ τῆς ὧν δώρων, ἣν ἐπ' Ἀρτικλείους ἄρχοντος ἀπελογήσατο, περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν, πολλῶν ὑστέρας ἔτι ποιήσει τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας τῶν Δημοσθένους ἀγώνων. ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν οὐχ ὁ ῥήτωρ παρὰ τοῦ φιλοσόφου τὰς τέχνας παρέλαβεν, ἃς εἰς τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους κατεσπούδασε λόγους,

ἀλλὰ τοὐναντίον τὰ Δημοσθένους καὶ τὰ τῶν ἄλλων ῥητόρων ἔργα παραθέμενος Ἀριστοτέλης, ταύτας ἔγραψε τὰς τέχνας, ἱκανῶς ἀποδειξθαι νομίζω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΠΡΟΣ
ΓΝΑΙΟΝ ΠΟΜΠΗΙΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΔΙΟΝΤΣΙΟΣ ΓΝΑΙΩι ΠΟΜΠΗΙΩι
ΧΑΙΡΕΙΝ.

Ἐπιστολήν τινα παρ᾽ σου κομισθεῖσαν ἐδεξάμην, εὐπαίδευτόν τε καὶ πάνυ μοι κεχαρισμένην· ἐν ᾗ γράφεις, ὅτι, τὰς συντάξεις τὰς ἐμὰς ἐπιχορηγοῦντός σοι Ζήνωνος, τοῦ κοινοῦ φίλου, διαπορευόμενος, καὶ πάνυ διατιθέμενος οἰκείως ἐν αὐταῖς, τὰ μὲν ἄλλα θαυμάζεις, ἐνὶ δὲ μέρει δυσχεραίνεις τῶν ἐν αὐταῖς κατακεχωρισμένων, τῇ Πλάτωνος κατηγορίᾳ. ὅτι μὲν οὖν σεβαστικῶς διάκεισαι πρὸς τὸν ἄνδρα, ὀρθῶς ποιεῖς· ὅτι δὲ περὶ ἡμῶν ταῦτα ὑπείληφας, οὐκ ὀρθῶς. εἰ γάρ τις ἄλλος ἐκπλήττεται ταῖς Πλατωνικαῖς ἑρμηνείαις, εὖ ἴσθι, νῦν κἀγὼ τούτων εἷς εἰμι. ὃ δὲ πέπονθα πρὸς ἅπαντας, ὅσοι τὰς αὐτῶν ἐπινοίας εἰς τὴν κοινὴν φέρουσιν ὠφέλειαν, ἐπανορθοῦντες ἡμῶν βίους τε καὶ λόγους, ἐρῶ σοι·

καὶ πείσω γε νὴ Δία πιστεύειν καινὸν οὐδὲν ἐρεῖν, οὐδὲ παράδοξον, οὐδ' ὃ μὴ πᾶσιν ἐμοίως δοκεῖ.

Ἐγὼ οὖν νομίζω δεῖν, ὅταν μὲν ἔπαινον προὐληται γράφειν τις πράγματος, εἴτε σώματος ὁποιουγέτινος, τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ, καὶ οὐ τὰ ἀτυχήματα, εἴ τι πρόσεστι τῷ πράγματι, ἢ τῷ σώματι, δεῖν προφέρειν· ὅταν δὲ βουληθῇ διαγνῶναι, τί τὸ κράτιστον ἐν ὁτῳδήποτε βίῳ, καὶ τί τὸ βέλτιστον τῶν ὑπὸ ταὐτὸ γένος ἔργων, τὴν ἀκριβεστάτην ἐξέτασιν προφέρειν, καὶ μηδὲν παραλείπειν τῶν προσόντων αὐτοῖς, εἴτε κακῶν, εἴτ' ἀγαθῶν· ἡ γὰρ ἀλήθεια οὕτως εὑρίσκεσθαι μάλιστα, ἧς οὐδὲν χρῆμα τιμιώτερον. τοῦτο δὲ προθέμενος, ἐκεῖνο λέγω. εἰ μέν ἐστί μοι κατὰ Πλάτωνος λόγος τις, καταδρομὴν περιέχων τοῦ ἀνδρὸς, ὥσπερ Ζωΐλῳ, τῷ ῥήτορι, ἀσεβεῖν ὁμολογῶ· καὶ εἴ γε βουληθεὶς ἐγκώμιον αὐτοῦ γράφειν, λόγους τινὰς συγκαταπλέκω τοῖς ἐπαίνοις νόμους. οὐ γὰρ ὅτι διαβολὰς οἴομαι δεῖν γράφειν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐδ' ἀπολογίας. εἰ δὲ χαρακτῆρας λόγου προελόμενος σκοπεῖν, καὶ τοὺς πρωτεύοντας ἐν αὐτοῖς φιλοσόφους τε καὶ ῥήτορας ἐξετάζειν, τρεῖς μὲν ἐξ ἁπάντων ἐξελεξάμην, τοὺς δοκοῦντας εἶναι λαμπροτάτους, Ἰσοκράτην τε, καὶ Πλάτωνα, καὶ Δημοσθένη, ἐκ δὲ τούτων αὐτῶν πάλιν προέκρινα Δημοσθένη, οὐδὲν ᾤμην, οὔτε Πλάτωνα, οὔτ' Ἰσοκράτην, ἀδικεῖν.

Νὴ Δία, φησὶν· ἀλλ' οὐκ ἔδεισε τὰ Πλάτωνος ἁμαρτήματα ἐξελέγχειν, βουλόμενον ἐπαινεῖν Δημοσθένην· ἔπειτα πῶς ἄν μοι τὴν ἀκριβεστάτην βάσα-

νον ὁ λόγος ἔλαβεν, εἰ μὴ τοὺς ἀρίστους λόγους τῶν Ὑσοκράτους τε καὶ Πλάτωνος τοῖς κρατίστοις Δημοσθένους ἀντιπαρέθηκα, καὶ καθ' ὃ μέρος ἥττους οἱ τούτων λόγοι εἰσὶ τῶν ἐκείνου, μετὰ πάσης ἀληθείας ἐπέδειξα; οὐχ ἅπαντα τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις ἡμαρτῆσθαι λέγων· μανίας γὰρ τοῦτό γε· ἀλλ' οὐδ' ἅπαντα ἐπίσης κατωρθῶσθαι. εἰ δὲ τοῦτ' οὐκ ἐποίουν, ἐπῄνουν δὲ Δημοσθένην, πάσας διεξιὼν αὐτοῦ τὰς ἀρετάς, ὡς μὲν ἀγαθὸς ὁ ῥήτωρ, ἔπεισα πάντως ἂν τοὺς ἀναγνωσομένους· ὡς δὲ καὶ κράτιστος πάντων τῶν πρωτευσάντων περὶ λόγους, οὐκ ἂν ἔπεισα, μὴ παρατιθεὶς αὐτῷ τοὺς ἀρίστους. πολλὰ γὰρ τῶν καθ' αὑτὰ φαινομένων καλῶν καὶ θαυμαστῶν, ἑτέροις ἀντιπαρατεθέντα κρείττοσιν, ἐλάττω τῆς δόξης ἐφάνη. οὕτω γέ τοι καὶ χρυσὸς, ἑτέρῳ χρυσῷ παρατεθεὶς, κρείττων τε καὶ χείρων εὑρίσκεται, καὶ πᾶν ἄλλο χειρούργημα, καὶ ὅσων ἐνάργεια τὸ τέλος.

Εἰ δ' ἀχάριστον ὑπολήψεταί τις ἐν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις τὴν ἐκ τῆς συγκρίσεως ἐξέτασιν, καὶ καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον ἀξιώσει σκοπεῖν, οὐδὲν κωλύσει τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιεῖν, καὶ μήτε ποίησιν ἀνεξετάζειν ἑτέρᾳ πείσῃ, μηθ' ἱστορικὴν σύνταξιν ἑτέρᾳ συντάξει, μήτε πολιτείαν πολιτείᾳ, μὴ νόμον νόμῳ, μὴ στρατηγὸν στρατηγῷ, μὴ βασιλεῖ βασιλέα, μὴ βίῳ βίον, μὴ δόγματι δόγμα· τοῦτο δ' οὐκ ἄν τις συγχωρήσειε νοῦν ἔχων. εἰ δὲ δεῖ καὶ τὰς ἐκ τῶν μαρτυριῶν παράσχεσθαί σοι πίστεις, ἐξ ὧν μᾶλλόν σοι γενήσεται καταφανὲς, ὅτι κράτιστος ἐλέγχου τρόπος ἁ κατὰ σύγκρισιν γινόμενος,

ἀφεὶς τοὺς ἄλλους, αὐτῷ χρήσομαι μάρτυρι Πλάτωνι. βουληθεὶς γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐπιδείξασθαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν, ἣν εἶχεν ἐν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις, οὐκ ἠρκέσθη ταῖς ἄλλαις γραφαῖς, ἀλλὰ καὶ κράτιστον τῶν τότε ῥητόρων ἕτερον αὐτὸς ἐν τῷ Φαίδρῳ συνετάξατο λόγον, ἐρωτικὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν. καὶ οὐδ' ἄχρι τούτου προελθὼν ἐπαύσατο, καταλιπὼν ἐν τοῖς ἀναγνωσομένοις τὴν διάγνωσιν, ὁπότερός ἐστι κρείττων λόγος· ἀλλὰ καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἥψατο τῶν Λυσίου, τὰς μὲν λεκτικὰς μαρτυρῶν τῷ ἀνδρὶ ἀρετάς, τῶν δὲ πραγματικῶν ἐπιλαμβανόμενος. ὁπόθ' οὖν Πλάτων, τὸ φορτικώτατον καὶ ἐπαχθέστατον τῶν ἔργων προελόμενος, αὐτὸν ἐπαινεῖν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν λόγων, οὐδὲν ᾤετο ποιεῖν κατηγορίας ἄξιον, εἰ παρὰ τὸν ἄριστον τῶν τότε ῥητόρων τοὺς ἰδίους ἐξετάζειν ἠξίου λόγους, ἐπιδεικνύμενος Λυσίαν τε ἐν οἷς ἥμαρτηκε, καὶ ἑαυτὸν ἐν οἷς κατώρθωκε, τί θαυμαστὸν ἐποίουν ἐγὼ τοῖς Δημοσθένους λόγοις συγκρίνων τοὺς Πλάτωνος, καὶ εἴ τι μὴ καλῶς ἐν αὐτοῖς ἔχειν ᾠμην, ἐπιλογιζόμενος; ἐῶ γὰρ τὰς ἄλλας αὐτοῦ γραφὰς παραφέρειν, ἐν αἷς κωμῳδεῖ τοὺς πρὸ ἑαυτοῦ, Παρμενίδην τε, καὶ Ἱππίαν, καὶ Πρωταγόραν, καὶ Πρόδικον, καὶ Γοργίαν, καὶ Πῶλον, καὶ Θεόδωρον, καὶ Θρασύμαχον, καὶ ἄλλους συχνούς, οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίστου πάντα περὶ αὐτῶν γράφων, ἀλλ', εἰ βούλει, καὶ ἀπὸ φιλοτιμίας. ἦν γὰρ, ἦν μὲν τῇ Πλάτωνος φύσει πολλὰς ἀρετὰς ἐχούσῃ τὸ φιλότιμον. ἐδήλωσε δὲ τοῦτο μάλιστα διὰ τῆς πρὸς Ὅμηρον ζηλοτυπίας, ὃν ἐκ τῆς κατασκευα-

ζομένης ὑπ' αὐτοῦ πολιτείας ἐκβάλλει, στεφανώσας καὶ μύρῳ χρίσας· ὡς δὴ τούτων αὐτῷ δίον ἐκβαλλομένῳ, δι' ὧν ἢ τ' ἄλλη παιδεία πᾶσα παρῆλθεν εἰς τὸν βίον, καὶ τελευτῶσα φιλοσοφία. ἀλλὰ θῶμεν, ἀπὸ τοῦ βελτίστου δι' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν πάντα λέγειν ἀληθῆ Πλάτωνα· τί οὖν ἄτοπον ἐποιοῦμεν, τοῖς ἐκείνου νόμοις χρώμενοι, καὶ ἀντιπαρεξετάζειν αὐτῷ τοὺς τῶν ἐπακμασάντων λόγους βουλόμενοι;

Ἔπειτ' οὐδὲ μόνος, οὐδὲ πρῶτος, ἐπιφανήσομαι περὶ Πλάτωνος ἐπιχειρήσας τι λέγειν. οὐδ' ἄν τις ἔχοι κατ' αὐτὸ τοῦτο μέμψασθαί μοι τὸ μέρος, ὅτι τὸν ἐπιφανέστατον τῶν φιλοσόφων, καὶ πλείοσιν, ἢ δώδεκα, γενεαῖς ἐμαυτοῦ πρεσβύτερον, ἐξετάζειν ἐπεβαλόμην, ὡς δή διὰ τοῦτο δόξης τινὸς τευξόμενος. πολλοὶ γὰρ εὑρεθήσονται πρὸ ἐμοῦ τοῦτο πεποιηκότες, οἱ μὲν κατὰ τὸν ἐκείνου γενόμενοι χρόνον, οἱ δὲ λίαν ὕστερον ἐπακμάσαντες. καὶ γὰρ τὰ δόγματα διέβαλον αὐτοῦ τινες, καὶ τοὺς λόγους ἐμέμψαντο· πρῶτον μὲν ὁ γνησιώτατος αὐτοῦ μαθητὴς, Ἀριστοτέλης, ἔπειτα οἱ περὶ Κηφισόδωρόν τε, καὶ Θεόπομπον, καὶ Ζωΐλον, καὶ Ἱπποδάμαντα, καὶ Δημήτριον, καὶ ἄλλοι συχνοὶ, οὐ διὰ φθόνον, ἢ διὰ φιλαπεχθημοσύνην, κωμῳδοῦντες, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν ἐξετάζοντες. τοσούτοις δὴ καὶ τηλικούτοις ἀνδράσι παραδείγμασι χρώμενος, καὶ παρὰ πάντας τῷ μεγίστῳ Πλάτωνι, οὐδὲν ἡγούμην τῆς φιλοσόφου ῥητορικῆς ποιεῖν ἀλλότριον, ἀγαθοὺς ἀγαθοῖς ἀντεξετάζων. περὶ μὲν οὖν τῆς προαιρέσεως, ἣν ἔσχον

ἐν τῇ συγκρίσει τῶν χαρακτήρων, ἱκανῶς ἀπολελόγισμαι, καὶ σοί γε, ἡμῖν φίλτατε.

2. Λοιπὸν δ' ἐστί μοι καὶ περὶ αὐτῶν, ὧν εἴρηκα, λόγων περὶ τἀνδρὸς, ἐν τῇ περὶ τῶν Ἀττικῶν πραγματείᾳ ῥητόρων, εἰπεῖν. Θήσω δ' αὐταῖς λέξεσιν, ὡς ἐκεῖ γέγραφα· Ἡ δὲ δὴ Πλατωνικὴ διάλεκτος βούλεται μὲν εἶναι καὶ αὐτὴ δεῖγμα ἑκατέρων τῶν χαρακτήρων, τοῦ τε ὑψηλοῦ καὶ ἰσχνοῦ, καθάπερ εἰρηταί μοι πρότερον· πέφυκε δ' οὐχ ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας εὐτυχής. ὅταν μὲν οὖν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἀποίητον ἐπιτηδεύῃ φράσιν, ἐκτόπως ἡδεῖά ἐστι καὶ φιλάνθρωπος. καθαρά τε γὰρ ἀποχρώντως γίνεται καὶ διαυγὴς, ὥσπερ τὰ διαφανέστατα τῶν ναμάτων· ἀκριβής τε καὶ λεπτὴ παρ' ἡντινοῦν ἑτέραν τῶν εἰς τὴν αὐτὴν διάλεκτον εἰργασμένων· τήν τε κοινότητα διώκει τῶν ὀνομάτων, καὶ τὴν σαφήνειαν ἀσκεῖ, πάσης ὑπεριδοῦσα κατασκευῆς ἐπιθέτου. ὅ τε πῖνος αὐτῇ καὶ χνοῦς ὁ τῆς ἀρχαιότητος ἡρέμα καὶ λεληθότως ἐπιτρέχει, χλοερόν τέ τι καὶ τεθηλὸς καὶ μεστὸν ὥρας ἄνθος ἀναδίδωσι· καὶ ὥσπερ ἀπὸ τῶν εὐωδεστάτων λειμώνων αὖρά τις ἡδεῖα ἐξ αὐτῆς φέρεται· καὶ οὔτε τὸ λιγυρὸν ἔοικεν ἐμφαίνειν λάλον, οὔτε τὸ κομψὸν θεατρικόν. ὅταν δ' εἰς τὴν περιττολογίαν καὶ τὸ κάλλιον εἰπεῖν· ὃ πολλάκις εἴωθε ποιεῖν· ἄμετρον ὁρμὴν λάβῃ, πολλῷ χείρων ἑαυτῆς γίγνεται. καὶ γὰρ ἀηδεστέρα τῆς ἑτέρας καὶ κάκιον ἑλληνίζουσα καὶ παχυτέρα φαίνεται. μελαίνει τε γὰρ τὸ σαφὲς καὶ ζόφῳ ποιεῖ παραπλήσιον, ἕλκει τε μακρὸν

ἀποτείνουσα τὸν νοῦν. συστρέψαι δὲ δέον ἐκ ὀλίγοις ὀνόμασιν, ἐκχεῖται εἰς ἀπειροκάλους περιφράσεις, πλοῦτον ἀγομάτων ἐπιδεικνυμένη κενόν· ὑπερειδοῦσά τε τῶν κυρίων καὶ ἐν τῇ κοινῇ χρήσει κειμένων, τὰ πεποιημένα ζητεῖ καὶ ξένα καὶ ἀρχαιοπρεπῆ. μάλιστα δὲ χειμάζεται περὶ τὴν τροπικὴν φράσιν· πολλὴ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐπιθέτοις, ἄκαιρος δ' ἐν ταῖς ἐπωνυμίαις, σκληρὰ δὲ καὶ οὐ σώζουσα τὴν ἀναλογίαν ἐν ταῖς μεταφοραῖς γίγνεται. ἀλληγορίας τε περιβάλλεται μακρὰς καὶ πολλὰς, οὔτε μέτρον ἐχούσας, οὔτε καιρόν. σχήμασί τε ποιητικοῖς ἐσχάτην προσβάλλουσιν ἀηδίαν, καὶ μάλιστα τοῖς Γοργείοις, ἀκαίρως καὶ μειρακιωδῶς ἀναβρύνεται· καὶ πολυτέλειά τις ἐστὶν ἐν τοῖς τοιούτοις παρ' αὐτῷ, ὡς καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς εἴρηκέ που, καὶ ἄλλοι συχνοὶ [πρότερον.] οὐ γὰρ ἐμὸς ὁ μῦθος.

Μηδεὶς δέ με ταῦτα ἡγείσθω λέγειν ἁπάσης καταγινώσκοντα τῆς ἐγκατασκεύου καὶ ἐξηλλαγμένης λέξεως, ἣ κέχρηται Πλάτων· οὐ γὰρ ἂν οὕτω σκαιὸς, μηδ' ἀναίσθητος, ἐγὼ γενοίμην, ὥστε ταύτην τὴν δόξαν περὶ ἀνδρὸς τηλικούτου λαβεῖν· ἐπεὶ πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν οἶδα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ, καὶ ἀπὸ τῆς ἄκρας δυνάμεως ἐξενηνεγμένα ὑπ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐνδείξασθαι βουλόμενον, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα ἐν ταῖς κατασκευαῖς εἴωθεν ἁμαρτάνειν· καὶ χείρων μὲν αὐτὸς αὑτοῦ γίνεται, ὅταν τὸ μέγα διώκῃ καὶ περιττὸν ἐν τῇ φράσει· μακρῷ δέ τινι ἀμείνων, ὅταν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀκριβῆ, καὶ δοκοῦσαν μὲν ἀποίητον εἶναι, κατὰ-

σκευασμένην δ' ἀμωμήτῳ καὶ ἀφελεῖ κατασκευῇ διάλεκτον εἰσφέρῃ. ἢ γὰρ οὐδὲν ἁμαρτάνει καθάπαξ, ἢ βραχύ τι κομιδῇ, καὶ οὐκ ἄξιον κατηγορίας. ἐγὼ δ' ἠξίουν τηλικοῦτον ἄνδρα πεφυλάχθαι πᾶσαν ἐπιτίμησιν. ταῦτα γὰρ οἵ τε κατ' αὐτὸν γενόμενοι πάντες ἐπιτιμῶσιν· ὧν τὰ ὀνόματα οὐδὲν δεῖ με λέγειν· καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ λαμπρότατον. ᾔσθετο γάρ, ὡς ἔοικεν, τῆς ἰδίας ἀπειροκαλίας, καὶ ὄνομα ἔθετο αὐτῇ τὸν διθύραμβον· ὃ νῦν ἂν ᾐδέσθην ἐγὼ λέγειν, ἀληθὲς ὄν. τοῦτο δὲ παθεῖν ἔοικεν, ὡς ἐγὼ νομίζω, τραφεὶς μὲν ἐν τοῖς Σωκρατικοῖς διαλόγοις ἰσχνοτάτοις οὖσι καὶ ἀκριβεστάτοις, οὐ μείνας δ' ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Γοργίου καὶ Θουκυδίδου κατασκευῆς ἐρασθείς. ὥστ οὐδὲν ἧττω τοῦ εἰκότος ἔμελλε πείσεσθαι, σπάσας τινὰ καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς, ὧν ἔχουσιν οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων χαρακτῆρες.

Παράδειγμα δὲ ποιοῦμαι τῆς γε ὑψηλῆς λέξεως ἐξ ἑνὸς βιβλίου τῶν πάνυ περιβοήτων, ἐν ᾧ τοὺς ἐρωτικοὺς διατίθεται λόγους ὁ Σωκράτης πρός ἕνα τῶν γνωρίμων, Φαῖδρον, ἀφ' οὗ τὴν ἐπιγραφὴν εἴληφε τὸ βιβλίον. ἐν γὰρ δὴ τῷ συγγράμματι τούτῳ πολλὴν μὲν ὥραν ἔχει, καὶ χαρίτων ἐστὶ μεστὰ τὰ πρῶτα ταυτί· „Ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν; „Φαι. Παρὰ Λυσίου, ὦ Σώκρατες, τοῦ Κεφάλου „πορεύομαι δὲ πρὸς περίπατον ἔξω τείχους. συχνὸν „γὰρ ἐκεῖ διέτριψα χρόνον, καθήμενος ἐξ ἑωθι„νοῦ," μέχρι τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Λυσιακοῦ λόγου· καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ἕως τινός. Εἶθ'

ὥσπερ ἐξ ἀέρος εὐδίου καὶ καθαροῦ πολὺς ἄνεμος καταφέρεις, ταράττει τὸ καθαρὸν τῆς φράσεως, εἰς ποιητικὴν ἐκφέρων ἀπειροκαλίαν, ἐνθένδε ἀρξάμενος· „Ἄγετε δή, ὦ Μοῦσαι, εἴτε δι' ὠδῆς εἶδος λι„γείαι, εἴτε διὰ γένος τὸ Λιγύων μουσικόν, ταύ„την ἔσχετε τὴν ἐπωνυμίαν, ξύμμοι λαβέαθε τοῦ „μύθου.“ Ὅτι δὲ ψόφοι ταῦτ' ἔστι καὶ διθύραμβοι, κόμπον ὀνομάτων πολὺν, νοῦν δ' ὀλίγον ἔχοντες, αὐτὸς ἐρεῖ. διεξιὼν γὰρ, ἀφ' ἧς αἰτίας ἔρως ἐτέθη τῷ παΐδει τοὔνομα, καὶ τοῖσδε ἐχρήσατο· „Ἡ γὰρ ἄνευ λόγου δόξης ἐπὶ τὸ ὀρθὸν ὁρμώσης „κρατήσασα ἐπιθυμία, πρὸς ἡδονὴν ἀχθεῖσα κάλ„λους, καὶ ὑπὸ αὖ τῶν ἑαυτῆς συγγενῶν ἐπιθυμιῶν „ἐπὶ σωμάτων κάλλος ἐρρωμένως ῥωσθεῖσα, νικήσα„σα ἀγωγὴ, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λα„βοῦσα, ἔρως ἐκλήθη. ἀτὰρ, ὦ φίλε Φαῖδρε, δοκῶ „τι σοὶ, ὥσπερ ἐμαυτῷ, πάθος πεπονθέναι.“ Φαι. „Πάνυ μὲν οὖν· ὦ Σώκρατες, παρὰ τὸ εἰωθὸς εὖ„ροιά τις σὲ εἴληφε. Σω. Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε. „τῷ ὄντι γὰρ θεῖος ἔοικεν ὁ τόπος εἶναι. ὥστ', ἐὰν „ἄρα πολλάκις νυμφόληπτός, προϊόντος τοῦ λόγου, „γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς. τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόῤῥω „διθυράμβων φθέγγομαι.“ Ἐν τούτοις μὲν οὖν τὸ μὲν πραγματικὸν οὐδαμῇ μέμφομαι ταῖς ἀνδρὸς, τῆς δὲ λέξεώς τι μόριον τὸ περὶ τὴν τροπικήν τε καὶ διθυραμβικὴν φράσιν ἐκπίπτον, ἐν οἷς οὐ κρατεῖ τοῦ μετρίου. ἐπιτιμῶ τ' οὐχ ὡς τῶν τυχόντων τῷ, ἀλλ' ὡς ἀνδρὶ μεγάλῳ καὶ ἐγγὺς τῆς θείας ἐληλυθότι φύσεως, ὅτι τὸν ὄγκον τῆς ποιητικῆς κατασκευῆς

ἐπὶ λόγους ἦγαγε φιλοσόφους, ζηλώσας τοὺς περὶ Γοργίαν· ὥστε καὶ διθυράμβοις τινὰ ποιεῖν ἐοικότα, καὶ μηδ' ἀποκρύπτεσθαι τοῦτο τὸ ἁμάρτημα, ἀλλ' ὁμολογεῖν. καὶ σύ γ' αὐτός, ὦ βέλτιστε Γναῖε, ὁμοίαν ἐμοὶ γνώμην περὶ τἀνδρὸς ἔχων φαίνῃ δι' αὐτῆς γέ τοι τῆς ἐπιστολῆς, ἐν οἷς κατὰ λέξιν οὕτω γράφεις· „Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἑτέροις σχήμασι ῥᾴδιον „πεσεῖν μέσον τι ἐπαίνου καὶ μέμψεως· ἐν δὲ τῇ „κατασκευῇ τὸ μὴ ἐπιτυχθὲν πάντῃ ἀποτυγχάνε„ται. διό μοι δοκεῖ τούτους τοὺς ἄνδρας οὐκ ἐκ τῶν „ἐπικινδυνοτάτων, οὐδὲ ἐλασσόνων, ἀλλ' ἐκ τῶν „πλείστων καὶ εὐτυχηθέντων ἐξετάζειν." Καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν ἐπιλέγεις ταυτί· „Ἐγὼ δέ, καίπερ „ἔχων ἀπολογήσασθαι ὑπὲρ ἁπάντων, ἢ τῶν γε „πλείστων, οὐ τολμῶ σοι ἐναντία λέγειν. ἓν δὲ τοῦ„το διϊσχυρίζομαι, ὅτι οὐκ ἔστι μεγάλων ἐπιτυχεῖν „ἐν οὐδενὶ τρόπῳ, μὴ τοιαῦτα τολμῶντα καὶ παρα„βαλλόμενον, ἐν οἷς καὶ σφάλλεσθαί ἐστιν ἀναγ„καῖον." Οὐδὲν διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. σὺ γὰρ ὁμολογεῖς, ἀναγκαῖον εἶναι, τὸν ἐπιβαλλόμενον μεγάλοις καὶ σφάλλεσθαί ποτε· ἐγὼ τέ φημι τῆς ὑψηλῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς καὶ παρακεκινδυνευμένης φράσεως ἐφιέμενον Πλάτωνα, μὴ περὶ πάντα τὰ μέρη κατορθοῦν, πολλοστὴν μέντοι μοῖραν ἔχων τῶν κατορθουμένων τὰ διαμαρτανόμενα ὑπ' αὐτοῦ. καὶ καθ' ἓν τοῦτο Πλάτωνά φημι λείπεσθαι Δημοσθένους, ὅτι παρ' ᾧ μὲν ἐκπίπτει ποτὲ τὸ ὕψος τῆς λέξεως τῶν λόγων εἰς τὸ καινὸν καὶ ἀηθές, παρ' ᾧ δ' οὐδέποτε, ἢ σπανίως γε κομιδῇ. καὶ περὶ μὲν Πλάτωνος τοσαῦτα.

3. *Περὶ δὲ Ἡροδότου καὶ Ξενοφῶντος ἐβουλήθης μαθεῖν, τίνα περὶ αὐτῶν ὑπόληψιν ἔχω, καὶ γράψαι μοι περὶ αὐτῶν ἐβουλήθης. πεποίηκα καὶ τοῦτο εἰς Δημήτριον ὑπομνηματισμὸν περὶ μιμήσεως. τούτων δ' μὲν πρῶτος αὐτὴν περιείληφε τὴν περὶ τῆς μιμήσεως ζήτησιν· ὁ δὲ δεύτερος, περὶ τοῦ τίνας ἄνδρας μιμεῖσθαι δεῖ ποιητάς τε καὶ φιλοσόφους, ἱστοριογράφους καὶ ῥήτορας· ὁ δὲ τρίτος, περὶ τοῦ πῶς δεῖ μιμεῖσθαι· περὶ τούτου δ' ἀτελής. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ Ἡροδότου τε, καὶ Θουκυδίδου, καὶ Ξενοφῶντος, καὶ Φιλίστου, καὶ Θεοπόμπου· τούτους γὰρ ἐκρίνεν τοὺς ἄνδρας εἰς μίμησιν ἐπιτηδειοτάτους· τάδε γράφω· εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ αὐτῶν εἰπεῖν, περὶ μὲν Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου ταῦτα φρονῶ. πρῶτον, ὅτι καὶ σχεδὸν ἀναγκαιότατον ἔργον ἁπάντων ἐστὶ τοῖς γράφουσιν ἱστορίας, ὑπόθεσιν ἐκλέξασθαι καλὴν καὶ κεχαρισμένην τοῖς ἀναγνωσομένοις. τοῦτο Ἡρόδοτος κρεῖττόν μοι δοκεῖ πεποιηκέναι Θουκυδίδου. ἐκεῖνος μὲν γὰρ κοινὴν Ἑλληνικῶν τε καὶ βαρβάρων πράξεων ἐξενήνοχεν ἱστορίαν, ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων ἐξίτηλα γένηται, μήτε τὰ ἔργα, καὶ ἅπερ αὐτὸς εἴρηκε. τὸ γὰρ αὐτὸ προοίμιόν τε καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος ἐστὶ τῆς ἱστορίας. ὁ δὲ Θουκυδίδης πόλεμον ἕνα γράφει, καὶ τοῦτον οὔτε καλὸν, οὔτ' εὐτυχῆ· ὃς μάλιστα μὲν ὤφειλε μὴ γενέσθαι· εἰ δὲ μή, σιωπῇ καὶ λήθῃ παραδοθείς, ὑπὸ τῶν ἐπιγιγνομένων ἠγνοῆσθαι. ὅτι δὲ πονηρὰν εἵληφεν ὑπόθεσιν, καὶ αὐτός γε τοῦτο ποιεῖ φανερὸν ἐν τῷ προοιμίῳ· „Πόλεις τε*

„γὰρ δὲ αὐτὸν ἐξερημωθῆναί φησιν Ἑλληνίδας „πολλὰς, τὰς μὲν ὑπὸ βαρβάρων, τὰς δ' ὑπὸ σφῶν „αὐτῶν, καὶ φυγὰς, καὶ φόνους ἀνθρώπων, ὅσους „οὔπω πρότερον γενέσθαι, σεισμούς τε καὶ αὐχμοὺς „καὶ νόσους, καὶ ἄλλας πολλὰς συμφοράς.“ ὥστε τοὺς ἀναγνόντας τὸ προοίμιον ἠλλοτριῶσθαι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, Ἑλληνικῶν μέλλοντας ἀκούειν. ὅσῳ δὲ κρείττων ἡ τὰ θαυμαστὰ ἔργα δηλοῦσα Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων γραφὴ, τῆς τὰ οἰκτρὰ καὶ δεινὰ πάθη τῶν Ἑλλήνων διαγγελλούσης, τοσούτῳ φρονιμώτερος Ἡρόδοτος Θουκυδίδου κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὑποθέσεως. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἔνεστιν εἰπεῖν, ὅτι δὲ ἀνάγκην ἦλθεν ἐπὶ ταύτην τὴν γραφὴν, ἐπιστάμενος ἐκεῖνα καλλίω, βουλόμενος δὲ μὴ ταὐτὰ ἑτέροις γράφειν. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, ἐν τῷ προοιμίῳ διασύρων τὰ παλαιὰ ἔργα, κάλλιστα καὶ θαυμασιώτατα τὰ καθ' αὑτὸν ἐπιτελεσθέντα φησὶν εἶναι· καὶ φανερός ἐστι ταῦτα ἐκὼν ἑλόμενος. οὐ μὴν Ἡρόδοτός γε τοῦτ' ἐποίησεν, ἀλλὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων γενομένων Ἑλλανίκου τε καὶ Χαίρωνος τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν προεκδεδωκότων, οὐκ ἀπετράπετο, ἀλλ' ἐπίστευσεν αὐτῶν κρεῖσσόν τι ἐξοίσειν· ὅπερ καὶ πεποίηκε.

Δεύτερόν ἐστι τῆς ἱστορικῆς πραγματείας ἔργον, γνῶναι, πόθεν τ' ἄρξασθαι καὶ μέχρι τοῦ προελθεῖν δεῖ. φαίνεται δὴ κἂν τούτῳ Θουκυδίδου πολὺ Ἡρόδοτος φρονιμώτερος, ὃς ἄρχεταί τ' ἀφ' ἧς αἰτίας ἤρξαντο πρῶτον κακῶς ποιεῖν τοὺς Ἕλληνας οἱ βάρβαροι· καὶ προελθὼν, εἰς τὴν βαρβάρων

πόλασιν καὶ τιμωρίαν λήγει. ὁ δὲ Θουκυδίδης ἀρχὴν μὲν ἐποιήσατο ἀφ' ἧς ἤρξατο καλῶς πράττειν τὸ Ἑλληνικόν· ὅπερ Ἕλληνα ὄντα καὶ Ἀθηναῖον οὐκ ἔδει ποιεῖν· καὶ ταῦτα, οὐ τῶν ἀπερρίμμενων ὄντα, ἀλλ' ὧν ἐν πρώτοις ἦγον Ἀθηναῖοι, στρατηγιῶν τε καὶ τῶν ἄλλων τιμῶν ἀξιοῦντες· καὶ οὔτε γε φανερῶς, ὥστε καὶ τῇ πόλει τῇ ἑαυτοῦ τὰς φανερὰς αἰτίας τοῦ πολέμου περιάπτειν, ἑτέραις ἔχοντα πολλαῖς ἀφορμαῖς περιάψαι τὰς αἰτίας. καὶ ἄρξασθαί γε τῆς διηγήσεως μὴ ἀπὸ τῶν Κερκυραϊκῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν κρατίστων τῆς πατρίδος ἔργων, ἃ μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον εὐθὺς ἔπραξαν· ὧν ὕστερον καὶ ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ μνήμην ἐποιήσατο, φαύλως πως καὶ ἐξ ἐπιδρομῆς· διελθόντα δὲ ταῦτα μετὰ πολλῆς εὐνοίας, ὡς ἄνδρα φιλόπολιν, ἔπειτ' ἐπενεγκεῖν, ὅτι τούτων φθόνῳ καὶ δέει προελθόντες Λακεδαιμόνιοι, προφάσεις ὑποθέντες ἑτέρας, ἦλθον ἐπὶ τὸν πόλεμον· καὶ τότε λέγειν τὰ Κερκυραϊκὰ καὶ τὸ κατὰ Μεγαρέων ψήφισμα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο λέγειν ἐβούλετο. τὰ δὲ τέλη πλείονος ἁμαρτίας πλήρη· καίπερ γὰρ λέγων, ὅτι παντὶ τῷ πολέμῳ παρεγένετο, καὶ πάντα δηλώσειν ὑποσχόμενος, εἰς τὴν ναυμαχίαν τελευτᾷ τὴν περὶ Κυνὸς σῆμα γεγενημένην Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ἣ συνέβη κατὰ ἔτος εἰκοστὸν καὶ δεύτερον. κρεῖττον δ' ἦν, διεξελθόντα τὰ πάντα, τελευτὴν ποιήσασθαι τῆς ἱστορίας τὴν θαυμασιωτάτην καὶ μάλιστα τοῖς ἀκούουσι μεχαρισμένην, τὴν κάθοδον τῶν φυγά-

δων τῶν ἀπὸ Φυλῆς, ἀφ' ὧν ἡ πόλις ἀρξαμένη τὴν ἐλευθερίαν ἐκομίσατο.

Τρίτον ἐστὶν ἀνδρὸς ἱστορικοῦ, τίνα τε δεῖ παραλαβεῖν ἐπὶ τὴν γραφὴν πράγματα, καὶ τίνα παραλιπεῖν. δοκεῖ δή μοι κἀν τούτῳ λείπεσθαι Θουκυδίδης. συνειδὼς γὰρ Ἡρόδοτος, ὅτι πᾶσα μῆκος ἔχουσα ἀπὸ λόγου διήγησις, ἂν μὲν ἀναπαύσεις τινὰς λαμβάνῃ, τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροωμένων ἡδέως διατίθησιν· ἐὰν δ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν μένῃ πραγμάτων, κἂν τὰ μάλιστα ἐπιτυγχάνηται, λυπεῖ τὴν ἀκοὴν τῷ κόρῳ· ποικίλην ἐβουλήθη ποιῆσαι τὴν γραφὴν, Ὁμήρου ζηλωτὴς γενόμενος. καὶ γὰρ τὸ βιβλίον ἦν αὐτοῦ λάβωμεν, μέχρι τῆς ἐσχάτης συλλαβῆς ἀγάμεθα, καὶ ἀεὶ τὸ πλεῖον ἐπιζητοῦμεν. Θουκυδίδης δὲ πόλεμον ἕνα καὶ τινας ἀπνευστὶ διεξέρχεται μάχας ἐπὶ μάχαις, καὶ παρασκευὰς ἐπὶ παρασκευαῖς, καὶ λόγους ἐπὶ λόγοις συντιθείς· ὥστε μοχθεῖν μὲν τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροωμένων· „Κόρον δ' ἔχει, φησὶν ὁ Πίνδαρος, καὶ μέλι καὶ τὰ „τερπνὰ ἀφροδίσια.“ ἤδη δ' ἐγὼ κἀκεῖνο ἐνεθυμήθην, ὡς ἡδὺ χρῆμα ἐν ἱστορίαις γραφῆς μεταβολὴ καὶ ποικίλον· καὶ τοῦτ' ἐν δύο, ἢ τρισὶ τόποις ἐποίησεν, ἐπί τε τῆς Ὀδρυσῶν ἀρχῆς, δι' ἃς αἰτίας ἐγένετο μεγάλη, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ πόλεων.

Μετὰ τοῦτο, ἔργον ἐστὶν ἱστορικοῦ, διελέσθαι τε καὶ τάξαι τῶν δηλουμένων ἕκαστον ἐν ᾧ δεῖ τόπῳ. πῶς οὖν ἑκάτερος διαιρεῖ τε καὶ τάττει τὰ λε-

γόμενα; Θουκυδίδης μὲν, τοῖς χρόνοις ἀκολουθῶν, Ἡρόδοτος δὲ, ταῖς περιοχαῖς τῶν πραγμάτων. καὶ γίνεται Θουκυδίδης μὲν ἀσαφὴς καὶ δυσπαρακολούθητος· πολλῶν γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος καὶ χειμῶνα γιγνομένων ἐν διαφόροις, ὡς εἰκὸς, τόποις, ἡμιτελεῖς τὰς πρώτας πράξεις καταλιπὼν, ἑτέρων ἅπτεται τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος, ἢ χειμῶνα, γιγνομένων. πλανώμεθα δὴ, καθάπερ εἰκὸς, καὶ δυσκόλως τοῖς θηλουμένοις παρακολουθοῦμεν, ταραττομένης τῆς διανοίας. Ἡρόδοτος δὲ, ἀπὸ τῆς Ἀυδῶν βασιλείας ἀρξάμενος, καὶ μέχρι τῆς Κροίσου καταβάς, ἐπὶ Κῦρον εὐθέως, τὸν καταλύσαντα τὴν Κροίσου ἀρχὴν, μεταβαίνει· Αἰγυπτίων τ' ἄρχεται διηγημάτων, καὶ Σκυθικῶν, καὶ Λιβυκῶν, τὰ μὲν ὡς ἀκόλουθα δηλοῦν, τὰ δὲ ὡς χαριεστέραν ποιήσοντα τὴν διήγησιν ἐπεισάγων. διεξελθών τε πράξεις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἔτεσιν ὁμοῦ διακοσίοις καὶ εἴκοσι γενομένας ἐν ταῖς τρισὶν ἠπείροις, καὶ παραγράψας τῆς Ξέρξου φυγῆς τὴν ἱστορίαν, οὐ διέσπασε τὴν διήγησιν, ἀλλὰ συμβέβηκε, τῷ μὲν, μίαν ὑπόθεσιν λαβόντι, πολλὰ ποιῆσαι μέρη τὸ ἓν σῶμα· τῷ δὲ, τὰς πολλὰς καὶ οὐδὲν ἐοικυίας ὑποθέσεις προειλομένῳ, σύμφωνον ἓν σῶμα πεποιηκέναι.

Μιᾶς δ' ἰδέας ἐπιμνησθήσομαι πραγματικῆς, ἣν οὐδεμιᾶς τῶν εἰρημένων ἧττον ἐν ἁπάσαις ἱστορίαις ζητοῦμεν, τὴν αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως διάθεσιν, ᾗ κέχρηται πρὸς τὰ πράγματα, περὶ ὧν γράφει. ἡ μὲν Ἡροδότου διάθεσις ἐν ἅπασιν ἐπιεικὴς,

καὶ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς συνηδομένη, τοῖς δὲ κακοῖς συναλγοῦσα· ἡ δὲ Θουκυδίδου διάθεσις αὐθεκαστός τις καὶ πικρά, καὶ τῇ πατρίδι τῆς φυγῆς μνησικακοῦσα. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα ἐπιξέρχεται καὶ μάλα ἀκριβῶς, τῶν δὲ κατὰ νοῦν πεχωρηκότων καθάπαξ οὐ μέμνηται, ἢ ὥσπερ ἠναγκασμένως. καὶ κατὰ μὲν τὸν πραγματικὸν τύπον ἥττων ἐστὶν Ἡροδότου διὰ ταῦτα Θουκυδίδης· κατὰ δὲ τὸν λεκτικὸν τὰ μὲν ἥττων, τὰ δὲ κρείττων, τὰ δ' ἴσος. ἐρῶ δὲ καὶ περὶ τούτων, ὡς ὑπείληφα.

Πρώτη τῶν ἀρετῶν γένοιτ' ἄν, ἧς χωρὶς οὐδὲν τῶν ἄλλων τῶν περὶ τοὺς λόγους ὄφελος. τίς; ἡ καθαρὰ τοῖς ὀνόμασι καὶ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα σώζουσα διάλεκτος. ταύτην ἀκριβοῦσιν ἀμφότεροι. Ἡρόδοτός τε γὰρ τῆς Ἰάδος ἄριστος κανών· Θουκυδίδης τε τῆς Ἀτθίδος. τρίτην ἔχει χώραν ἡ καλουμένη συντομία· ἐν ταύτῃ δοκεῖ προέχειν Ἡροδότου Θουκυδίδης. καίτοι λέγοι τις ἄν, ὡς μετὰ τοῦ σαφοῦς ἐξεταζόμενον ἡδὺ φαίνεται τὸ βραχύ· εἰ δ' ἀπολείποιτο τούτου, πικρόν. ἀλλὰ μηδὲν ἔστω παρὰ τοῦτο. ἐνάργεια μετὰ ταῦτα τέτακται πρώτη μετὰ τῶν ἐπιθέτων ἀρετῶν. ἱκανῶς ἂν ταύτῃ κατορθοῦσιν ἀμφότεροι. μετὰ ταύτην συνίστατται τὴν ἀρετὴν τῶν ἠθῶν τε καὶ παθῶν μίμησις. διήρηνται τὴν ἀρετὴν ταύτην οἱ συγγραφεῖς. Θουκυδίδης μὲν γὰρ τὰ πάθη δηλῶσαι κρείττων· Ἡρόδοτος δὲ τά γ' ἤθη παρασχεῖν δεινότερος. μετὰ ταῦτα αἱ τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν ἐκφαίνουσαι τῆς κατασκευῆς ἀρεταί. ἴσως κἂν ταύταις οἱ συγγρα-

φεῖς. ἔπονται ταύτης αἱ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸν τόνον καὶ τὰς ὁμοιοτρόπους δυνάμεις τῆς φράσεως ἀρεταὶ περιέχουσαι. κρείττων ἐν ταύταις Ἡροδότου Θουκυδίδης. ἡδονὴν δὲ καὶ πειθὼ καὶ τέρψιν καὶ τὰς ὁμοιογενεῖς ἀρετὰς εἰσφέρεται μακρῷ Θουκυδίδου κρείττονας Ἡρόδοτος. τῆς δὲ φράσεως τῶν ὀνομάτων τὸ μὲν κατὰ φύσιν Ἡρόδοτος ἐζήλωκε, τὸ δὲ δεινὸν Θουκυδίδης, ὁμοειδὴς πᾶς ὢν ἐν λόγοις. ἀρετῶν ἡ κυριωτάτη τὸ πρέπον. ταύτην ὁ Ἡρόδοτος ἀκριβοῖ μᾶλλον, ἢ Θουκυδίδης. ὁμοειδὴς γὰρ οὗτος ἐν πᾶσι, κἂν ταῖς δημηγορίαις μᾶλλον, ἢ ταῖς διηγήσεσιν. ἐμοὶ μέντοι καὶ τῷ φιλτάτῳ Καικιλίῳ δοκεῖ τὰ ἐνθυμήματα αὐτοῦ μάλιστά γε καὶ ζηλῶσαν Δημοσθένης. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, καλαὶ μὲν αἱ ποιήσεις ἀμφότεραι· οὗ γὰρ ἂν αἰσχυνθείην ποιήσεις αὐτὰς λέγων· διαφέρουσι δὲ κατὰ τοῦτο μάλιστα ἀλλήλων, ὅτι τὸ μὲν Ἡροδότου κάλλος ἱλαρόν ἐστι, φοβερὸν δὲ τὸ Θουκυδίδου. ἀπέχρη ταῦτ' εἰρῆσθαι περὶ τούτων τῶν συγγραφέων, πολλῶν καὶ ἄλλων ἐνάντων λέγεσθαι, περὶ ὧν καὶ ἕτερος ἔσται καιρός.

4. Ξενοφῶν δὲ καὶ Φίλιστος, σὺν τούτοις ἐπακμάσαντες, οὔτε φύσεις ὁμοίας εἶχον, οὔτε προαιρέσεις. Ξενοφῶν μὲν γὰρ Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο κατ' ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας, τόν τε πραγματικὸν καὶ τὸν λεκτικόν. πρῶτον μὲν γὰρ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἱστοριῶν ἐξελέξατο καλὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἀνδρὶ φιλοσόφῳ προσηκούσας· τήν τε Κύρου παιδείαν, εἰκόνα βασιλέως ἀγαθοῦ καὶ

εὐδαίμονος· καὶ τὴν Ἀνάβασιν τοῦ νεωτέρου Κύρου· ᾧ καὶ αὐτὸς συνανέβη· μέγιστον ἐγκώμιον ἔχουσαν τῶν συστρατευσαμένων Ἑλλήνων· καὶ τρίτην ἔτι τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ἣν καταλέλοιπεν ἀτελῆ Θουκυδίδης· ἐν ᾗ καταλύοντι τε οἱ τριάκοντα, καὶ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ἃ Λακεδαιμόνιοι καθεῖλον, αὖθις ἀνίστανται. οὐ μόνον δὲ τῶν ὑποθέσεων χάριν ἄξιος ἐπαινεῖσθαι, ζηλωτὴς Ἡροδότου γενόμενος, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκονομίας. ταῖς τε γὰρ ἀρχαῖς αὐτῶν ταῖς πρεπωδεστάταις κέχρηται, καὶ τελευτὰς ἑκάστῃ τὰς ἐπιτηδειοτάτας ἀποδέδωκε. μεμίρικέ τε καλῶς καὶ τέτακε καὶ πεποίκιλκε τὴν γραφήν. ἦθός τ' ἐπιδείκνυται θεοσεβὲς, καὶ δίκαιον, καὶ καρτερικὸν, καὶ εὐπετὲς, ἁπάσας τε συλλήβδην κεκοσμημένον ἀρεταῖς· καὶ ὁ μὲν πραγματικὸς τύπος αὐτῷ τοιοῦτος.

Ὁ δὲ λεκτικὸς πῇ μὲν ὅμοιος Ἡροδότου, πῇ δ' ἐνδεέστερος. καθαρὸς μὲν γὰρ τοῖς ὀνόμασιν ἱκανῶς, καὶ σαφὴς, καθάπερ ἐκεῖνος· ἐκλέγει δ' ὀνόματα συνήθη τε καὶ προσφυῆ τοῖς πράγμασι, καὶ συντίθησιν αὐτὰ ἡδέως πάνυ καὶ κεχαρισμένως, οὐχ ἧττον Ἡροδότου. ὕψος δὲ καὶ κάλλος καὶ μεγαλοκρέπειαν καὶ τὸ λεγόμενον ἰδίως πλάσμα ἱστορικὸν Ἡρόδοτος ἔχει. οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἴσχυσε τοῦτο παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ἀλλὰ κἂν ποτε διεγεῖραι βουληθείη τὴν φράσιν, ὀλίγον ἐμπνεύσας, ὥσπερ ἀπόγειος αὔρα, ταχέως σβέννυται. μακρότερος γὰρ γίνεται τοῦ δέοντος ἐν πολλοῖς καὶ τοῦ πρέποντος, καὶ οὐχ, ὡς Ἡρόδοτος, ἐφάπτεται τῶν προσώπων

εὐτυχῶς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ὀλίγωρός ἐστιν, ἂν τις ὀρθῶς σκοπῇ.

5. Φίλιστος δὲ Θουκυδίδῃ μᾶλλον δόξειεν ἐοικέναι καὶ κατ' ἐκεῖνον κοσμεῖσθαι τὸν χαρακτῆρα. οὔτε γὰρ ὑπόθεσιν εἵληφε πολυωφελῆ καὶ κοινήν, ὥσπερ Θουκυδίδης, ἀλλὰ μίαν, καὶ ταύτην τοπικήν· διῄρηκε δ' αὐτὴν εἰς ἐπιγραφὰς δύο, περὶ Σικελίας μὲν τὴν προτέραν ἐπιγράφων, περὶ Διονυσίου δὲ τὴν ὑστέραν. ἔστι δὲ μία· καὶ τοῦτο γνοίης ἂν ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς Σικελικῆς. τάξιν δ' οὐ τὴν κρατίστην ἀποδέδωκε τοῖς δηλουμένοις, ἀλλὰ δυσπαρακολούθητον, χεῖρον τῆς Θουκυδίδου. καὶ πράγμα ἔξωθεν οὐ βούλεται περιλαμβάνειν, ὥσπερ οὐδὲ Θουκυδίδης, ἀλλ' ἔστιν ὁμοιοδής. ἦθός τε πολλακικὸν καὶ φιλοτύραννον ἐμφαίνει, καὶ ταπεινὸν καὶ μικρολόγον. τῆς δὲ λέξεως, ἣ Θουκυδίδης κέχρηται, ἡ μὲν σημειώδες καὶ περίεργον πέφυκε, τὸ δὲ στρογγύλον καὶ πικρὸν καὶ ἐνθυμηματικὸν μεμίκται. τῆς μέντοι καλλιλογίας τῆς ἐκείνου καὶ τοῦ πλούτου τῶν ἐνθυμημάτων κατὰ πολὺ ὑστερεῖ. οὐ μόνον δὲ τούτοις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς σχηματισμούς. ἡ μὲν γὰρ πλήρης σχημάτων· καὶ οὐδὲν ῥᾴμει περὶ τῶν φανερῶν ἐπιπλέον δεῖν λέγειν· ἡ δὲ Φιλίστου φράσις ὁμοιοδὴς πᾶσα δεινῶς καὶ ἀσχημάτιστός ἐστι· καὶ πολλὰς εὕροι τις ἂν περιόδους ὁμοίως ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ σχηματιζομένας, οἷον ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας τῶν περὶ Σικελίας· „Συρακούσιοι δὲ παρα-„λαβόντες Μεγαρεῖς καὶ Ἐννάιους, Καμαριναῖοι δὲ „Σικελοὺς καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους, πλὴν Γελῴων,

„ἀθροίσαντες, Τελῶοι δὲ Συρακουσίους οὐκ ἔφασαν „πολεμήσειν· Συρακούσιοι δὲ πυνθανόμενοι Κα„μαριναίους τὸν Ἑρμινὸν διαβάντας. Ταῦτα δ' ἀηδῆ πάνυ ὄντα ἐμοὶ φαίνεται. μικρός τε περὶ πᾶσαν ἰδέαν ἐστὶ καὶ ἀτελὴς, ἐάν τε πολιορκίας διηγῆται, ἐάν τ' οἰκισμοὺς, ἐάν τ' ἐπαίνους, ἐάν τε ψόγους διαπορεύηται. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς μεγέθεσι τῶν ἀνδρῶν συνεξιῶν τοὺς λόγους, ἀλλὰ ψοφοδεεῖς καὶ τοὺς δημηγοροῦντας καταλείπειν τὰς δυνάμεις καὶ τὰς προαιρέσεις ὁμοίως ἅπαντας ποιεῖ. εὐστομίαν δέ τινα φυσικὴν εἰσφέρεται κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ σύνεσιν ἐπιτευκτικὴν καὶ μετρίου. πρὸς δὲ τοὺς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐπιτηδειότερος Θουκυδίδου.

6. Θεόπομπος δὲ Χῖος, ἐπιφανέστατος πάντων Ἰσοκράτους μαθητῶν γενόμενος, καὶ πολλοὺς μὲν πανηγυρικοὺς, πολλοὺς δὲ συμβουλευτικοὺς συνταξάμενος λόγους, ἐπιστολάς τε τὰς ἀρχαϊκὰς γραφομένας καὶ ὑποθήκας ἄλλας, λόγου ἄξίαν ἱστορίαν πεπραγματευμένος, ἄξιος ἐπαινεῖσθαι· πρῶτον μὲν τῆς ὑποθέσεως τῶν ἱστοριῶν· καλαὶ γὰρ ἀμφότεραι· ἡ μὲν τὰ λοιπὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου περιέχουσα· ἡ δὲ τὰ Φιλίππου πεπραγμένα· ἔπειτα τῆς οἰκονομίας· ἀμφότεραι γὰρ εἰσὶν εὐπαρακολούθητοι καὶ σαφεῖς· μάλιστα δὲ τῆς ἐπιμελείας τε καὶ φιλοπονίας τῆς κατὰ τὴν συγγραφήν. δῆλος γάρ ἐστιν, εἰ καὶ μηδὲν ἔγραψε, πλείστην μὲν παρασκευὴν εἰς ταῦτα παρεσκευασμένος, μεγίστας δὲ δαπάνας εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν τετελεκώς.

καὶ πρὸς τούτοις πολλῶν μὲν αὐτόπτης γεγενημένος, πολλοῖς δ' εἰς ὁμιλίαν ἐλθὼν ἀνδράσι τοῖς τότε πρωτεύουσι καὶ στρατηγοῖς δημαγωγοῖς τε καὶ φιλοσόφοις διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας ἐποιήσατο; ἔργον δὲ τὸ πάντων ἀναγκαιότερον. γνοίη δ' ἄν τις αὐτοῦ τὸν πόνον, ἐνθυμηθεὶς τὸ πολύμορφον τῆς γραφῆς. καὶ γὰρ καὶ ἐθνῶν εἴρηκεν οἰκισμούς, καὶ πόλεων κτίσεις ἐπελήλυθε, βασιλέων τε βίους καὶ τρόπων ἰδιώματα δεδήλωκε, καὶ εἴ τι θαυμαστὸν, ἢ παράδοξον, ἑκάστη γῆ καὶ θάλασσα φέρει, συμπεριείληφεν ἐν τῇ πραγματείᾳ. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ, ψυχαγωγίαν ταῦτ' εἶναι μόνον· εὖ γὰρ οὕτως ἔχει· ἀλλὰ πᾶσιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὠφέλειαν παρέχει.

Ἵνα δὲ πάντ' ἀφῶ τἄλλα, τίς οὐχ ὁμολογήσει τοῖς ἀκούουσι τὴν φιλόσοφον ῥητορικὴν, ἀναγκαῖον εἶναι, πολλὰ μὲν ἐθνη καὶ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων ἐκμαθεῖν, πολλοὺς δὲ νόμους ἀκοῦσαι, πολιτειῶν σχήματα, καὶ βίους ἀνδρῶν, καὶ πράξεις, καὶ τέλη, καὶ τύχας. τούτοις τοίνυν ἅπασιν ἀφθονίαν δέδωκεν, οὐκ ἀπεσπασμένην τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ συμπαροῦσαν· πάντα δὲ ταῦτα ζηλωτὰ τοῦ συγγραφέως. καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, ὅσα φιλοσοφεῖ παρ' ὅλην τὴν δικαιοσύνην καὶ εὐσέβειαν, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν πολλοὺς καὶ καλοὺς διεξερχόμενος λόγους; τελευταῖόν ἐστι τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ χαρακτηριστικώτατον, ὃ παρ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων οὕτως ἀκριβῶς ἐξείργασται, καὶ δύναται οὔτε τῶν πρεσβυτέρων, οὔτε τῶν νεωτέρων. τί δὲ

τοῦτό ἐστι; τὸ καθ' ἑκάστην πρᾶξιν μὴ μόνον τὰ φανερὰ τοῖς πολλοῖς ὁρᾶν καὶ λέγειν, ἀλλ' ἐξετάζειν καὶ τὰς ἀφανεῖς αἰτίας τῶν πράξεων καὶ τῶν πραξάντων αὐτὰς, καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἃ μὴ ῥᾴδια τοῖς πολλοῖς εἰδέναι· καὶ πάντα ἐκκαλύπτειν τὰ μυστήρια τῆς τε δοκούσης ἀρετῆς καὶ τῆς ἀγνοουμένης κακίας. καί μοι δοκεῖ ὡς ὁ μυθευόμενος εἶναι τῶν ψυχῶν ἀπολυθεισῶν τοῦ σώματος ἐξετασμὸς ἐπὶ τῶν ἐκεῖ δικαστῶν, οὕτως ἀκριβὴς εἶναι ὁ διὰ τῆς Θεοπόμπου γραφῆς γιγνόμενος. διὸ καὶ βάσανος ἔδοξεν εἶναι, προλαμβάνων τινὰ τοῖς ἀναγκαίοις ὀνειδισμοῖς καὶ τὰ τῶν ἐνόχων προσώπων οὐκ ἀναγκαῖα πράγματα· ὅμοιόν τι ποιῶν τοῖς ἰατροῖς, οἳ τέμνουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τοῦ σώματος, ὡς βάθους τὰ καυτήρια καὶ τὰς τομὰς φέροντες, οὐδὲ τῶν ὑγιαινόντων καὶ κατὰ φύσιν ἐχόντων στοχαζόμενοι. τοιοῦτος μὲν δή τις ὁ πραγματικὸς Θεοπόμπου χαρακτήρ.

Ὁ δὲ λεκτικὸς Ἰσοκράτει μάλιστα ἔοικε. καθαρὰ γὰρ ἡ λέξις, καὶ κοινὴ, καὶ σαφὴς, ὑψηλή τε καὶ μεγαλοπρεπὴς, καὶ τὸ πομπικὸν ἔχουσα πολὺ, συγκειμένη τε κατὰ τὴν μέσην ἁρμονίαν, ἡδέως καὶ μαλακῶς ῥέουσα. διαλλάττει δὲ τῆς Ἰσοκρατείου κατὰ τὴν πικρότητα καὶ τὸν τόνον ἐπ' ἐνίων, ὅταν ἐπιτρέψῃ τοῖς πάθεσι, μάλιστα δ', ὅταν ὀνειδίζῃ πόλεσιν, ἢ στρατηγοῖς, πονηρὰ βουλεύματα καὶ πράξεις ἀδίκους. πολὺς γὰρ ἐν τούτοις, καὶ τῆς Δημοσθένους δεινότητος οὐδὲ κατὰ μικρὸν διαφέρει, ὡς ἐξ ἄλλων πολλῶν ἄν τις ἴδοι, κἀκ τῶν ἀρ-

χαϊκῶν ἐπιστολῶν, ἃς τῷ πνεύματι ἐπιτρέψας γέγραφεν. εἰ δ' ὑπερεῖδεν ἐν τούτοις, ἐφ' οἷς μάλιστ' ἂν ἐσπούδακε, τῆς τε συμπλοκῆς τῶν φωνηέντων γραμμάτων, καὶ τῆς κυκλικῆς εὐρυθμίας τῶν περιόδων, καὶ τῆς ὁμοιοδείας τῶν σχηματισμῶν, πολὺ ἀμείνων ἂν ἦν αὐτὸς ἑαυτοῦ κατὰ τὴν φράσιν. ἔστι δὲ ἃ καὶ κατὰ τὸν πραγματικὸν τόπον ἁμαρτάνει, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς παραβολάς. οὔτε γὰρ ἀναγκαῖαί τινες αὐτῶν, οὔτ' ἐν καιρῷ γινόμεναι, πολὺ δὲ τὸ παιδιῶδες ἐμφαίνουσαι. ἐν οἷς ἐστι καὶ περὶ Σειληνοῦ, τοῦ φανέντος ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ τὰ περὶ τοῦ δράκοντος, τοῦ διαναυμαχήσαντος πρὸς τὴν τριήρη, καὶ ἄλλα τούτοις οὐκ ὀλίγα ὅμοια. τούτοις παραληφθέντες οἱ συγγραφεῖς ἀρκέσουσι τοῖς ἀσκοῦσι τὸν πολιτικὸν λόγον, ἀφορμὰς ἐπιτηδείους παραδειγμάτων παρασχεῖν εἰς ἅπασαν ἰδέαν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΑΜΜΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΑ
ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΜΜΑΙΩι ΤΩι ΦΙΛΤΑΤΩι ΧΑΙΡΕΙΝ.

Ἐγὼ μὲν ὑπελάμβανον ἀρκούντως δεδηλωκέναι τὸν Θουκυδίδου χαρακτῆρα, τὰ μέγιστα καὶ κυριώτατα τῶν ὑπαρχόντων περὶ αὐτὸν ἰδιωμάτων ἐπεξελθών· ἐν οἷς γε δὴ μάλιστα διαφέρειν ἔδοξέ μοι τῶν πρὸ αὐτοῦ ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων πρότερον μὲν ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων πρὸς τὸ σὸν ὄνομα συνταχθεῖσιν ὑπομνηματισμοῖς, ὀλίγοις δὲ πρόσθεν χρόνοις, ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ τοῦ Θουκυδίδου κατασκευασθείσῃ γραφῇ, προσειπὼν τὸν Αἴλιον Τουβέρωνα· ἐν ᾗ πάντα τὰ δεόμενα λόγου μετὰ τῶν οἰκείων ἀποδείξεων διεξελήλυθα κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ δύναμιν. σοῦ δὲ ὑπολαμβάνοντος, ἧττον ἠκριβῶσθαι τὰς γραφάς, ἐπειδὴ προεκθέμενος ἅπαντα τὰ συμβεβηκότα τῷ χαρακτῆρι, τότε τὰς περὶ αὐτῶν

πίστεις παρέχομαι· ἀκριβεστέραν δὲ τὴν δήλωσιν τῶν ἰδιωμάτων τοῦ χαρακτῆρος ἔσεσθαι νομίζοντος, εἰ παρὰ μίαν ἑκάστην τῶν παραθέσεων τὰς λέξεις τοῦ συγγραφέως παρατιθείην· ᾧ οἱ τὰς τέχνας καὶ τὰς εἰσαγωγὰς τῶν λόγων πραγματευόμενοι ποιοῦσι· προελόμενος εἰς μηδὲν ἐλλείπειν, καὶ τοῦτο πεποίηκα, τὸ διδασκαλικὸν σχῆμα λαβὼν ἀντὶ τοῦ ἐπιδεικτικοῦ.

2. Ἵνα δὲ εὐπαρακολούθητος ὁ λόγος σοι γένηται, προθὶς κατὰ λέξιν, ὅσα περὶ τοῦ συγγραφέως τυγχάνω προειρηκώς, ἐπιχειρήσω ἀναλήψομαι τῶν προθέσεων ἑκάστην, καὶ τὰς ἀποδείξεις παρέξομαι, καθάπερ ἠξίους. ἕπεται δὲ τοῖς περὶ Ἡροδότου γραφεῖσι τὰ μέλλοντα δηλοῦσθαι. τοῦτο γὰρ Θουκυδίδης τῷ ἀνδρὶ ἐπιβαλών, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὧν πρότερον ἐμνήσθην, καὶ συνιδὼν, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἔσχεν ἀρετὰς, ἴδιόν τι γένος χαρακτῆρος, οὔτε πεζὸν αὐτοτελῶς, οὔτε ἔμμετρον ἀπηρτισμένος, κοινόν δέ τι καὶ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν ἐργασάμενος, εἰς τὴν ἱστορικὴν πραγματείαν ἐσπούδασεν εἰσαγαγεῖν· ἐπὶ μὲν τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων τὴν τροπικὴν, καὶ γλωττηματικὴν, καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ ξένην λέξιν παραλαμβάνων πολλάκις ἀντὶ τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τοῖς καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώποις· ἐπὶ δὲ τῶν σχηματισμῶν, ἐν οἷς μάλιστα ἐβουλήθη διενεγκεῖν τῶν πρὸ αὐτοῦ, πλείστην εἰσενεγκάμενος πραγματείαν, τοτὲ μὲν λόγον ἐξ ὀνόματος ποιῶν, τοτὲ δ' εἰς ὄνομα συνάγων τὸν λόγον· καὶ νῦν μὲν τὸ ῥηματικὸν ὀνομαστικῶς ἐκφέ-

ρων, αὖθις δὲ τοὔνομα ῥῆμα ποιῶν· καὶ αὐτῶν γε τούτων ἀναστρέφων τὰς χρήσεις, ἵνα τὸ μὲν ὀνοματικὸν, ῥηματικὸν, τὸ δὲ ῥηματικὸν, ὀνοματικὸν λέγηται· καὶ τὰ μὲν παθητικὰ ῥήματα, δραστήρια, τὰ δὲ δραστήρια, παθητικά· πληθυντικῶν δὲ καὶ ἑνικῶν ἀλλάττων τὰς φύσεις, καὶ ἀντικατηγορῶν ταῦτ' ἀλλήλων· θηλυκά τ' ἀρσενικοῖς, καὶ ἄῤῥενα θηλυκοῖς, καὶ οὐδέτερα τούτων τισὶ συνάπτων· ἐξ ὧν ἡ κατὰ φύσιν ἀκολουθία πλανᾶται· τὰς δ' ὀνοματικῶν, ἢ μετοχικῶν, πτώσεις τοτὲ μὲν πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος ἀποστρέφων, τοτὲ δὲ πρὸς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου· ἐν δὲ τοῖς συνδετικοῖς, καὶ τοῖς προθετικοῖς μορίοις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς διαρθροῦσι τὰς τῶν νοημάτων δυνάμεις, ποιητοῦ τρόπον ἐξουσιάζων, πλεῖστα δ' ἄν τις εὕροι παρ' αὐτῷ τῶν σχημάτων προσώπων τ' ἀποστροφαῖς, καὶ χρόνων ἐναλλαγαῖς, καὶ τοπικῶν σημειώσεων μεταφοραῖς ἐξηλλαγμένα, καὶ σολοικισμῶν λαμβάνοντα φαντασίαν ἀποστέγειν· ἢ τὰ πράγματα ἀντὶ σωμάτων, ἢ τὰ σώματα ἀντὶ πραγμάτων, καὶ ἐφ' ὧν ἐνθυμημάτων τε καὶ νοημάτων αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλαὶ γιγόμεναι, διὰ μακροῦ τὴν ἀκολουθίαν κομίζονται, τά τε σκολιὰ, καὶ πολύπλοκα, καὶ δυσεξέλικτα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ συγγενῆ τούτοις. εὕροι δ' ἄν τις οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν θεατρικῶν σχημάτων κείμενα παρ' αὐτῷ· τὰς παρισώσεις λέγω, καὶ παρομοιώσεις, καὶ παρονομασίας, καὶ ἀντιθέσεις· ἐν αἷς ἐπλεόνασε Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ οἱ περὶ Πῶ-

λον καὶ Δικύμνιον, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων. ἐκδηλότατα δ' αὐτοῦ καὶ χαρακτηριστικώτατά ἐστι τό τε πειρᾶσθαι δι' ἐλαχίστων ὀνομάτων πλεῖστα σημαίνειν πράγματα, καὶ πολλὰ συντιθέναι νοήματα εἰς ἕν, καὶ ἔτι προσδεχόμενόν τι τὸν ἀκροατὴν ἀκούσεσθαι καταλείπειν. ὑφ' ὧν ἄσαφὲς γέγνεται τὸ βραχύ. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, τέσσαρα μέν ἐστιν ὥσπερ ὄργανα τῆς Θουκυδίδου λέξεως, τὸ ποιητικὸν τῶν ὀνομάτων, τὸ πολυειδὲς τῶν σχημάτων, τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας, τὸ τάχος τῆς σημασίας· χρώματα δ' αὐτῆς, τό τε στρυφνὸν, καὶ τὸ πικρὸν, καὶ τὸ πυκνὸν, καὶ τὸ αὐστηρὸν, καὶ τὸ ἐμβριθὲς, καὶ τὸ δεινὸν, καὶ τὸ φοβερόν· ὑπὲρ ἅπαντα δ' αὐτοῦ ταῦτα, τὸ παθητικόν. τοιοῦτοι μὲν δή τις ἐστὶν ὁ Θουκυδίδης κατὰ τὸν τῆς λέξεως χαρακτῆρα, ᾧ παρὰ τοὺς ἄλλους διήνεγκε.

3. Γλωσσηματικὲ μὲν οὖν, καὶ ἀπηρχαιωμένα, καὶ δυσείκαστα τοῖς πολλοῖς ἐστι, τό τε „Ἀκρωνύφες," καὶ ὁ „Περιλογισμὸς," καὶ ἡ „Περιωπὴ," καὶ ἡ „Ἀνακωχὴ," καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. ποιητικὰ δὲ, ἥ τε „Κωλύμη," καὶ ἡ „Πρευβευσία," καὶ ἡ „Καταβολὴ," καὶ ἡ „Ἀχθηδὼν," καὶ ἡ „Δικαίωσις," καὶ τὰ παραπλήσια. ἡ δ' ἐν τοῖς σχηματισμοῖς καινότης τε καὶ πολυτροπία, καὶ ἡ ἐξαλλαγὴ τῆς συνήθους χρήσεως, ἐν ᾗ μάλιστα διαφέρειν αὐτὸν ἡγούμεθα τῶν ἄλλων, ἐπὶ τούτων γίγνεται τῶν ἔργων φανερά.

4. Ὅταν μὲν οὖν μίαν λέξιν, εἴτ' ὀνομαστικὴν,

εἴτε ῥηματικὴν, ἐν πλείοσιν ὀνόμασιν, ἢ ῥήμασιν, ἐκφέρῃ, περιφράζων τὴν αὐτὴν νόησιν, τοιαύτην ποιεῖ τὴν λέξιν· „Ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα „τε δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τὸ „ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι.“ καὶ μὴν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ γέγραφεν· „Οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν, „ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος „ἀφανείᾳ κεκώλυται.“ καὶ γὰρ ἐν τούτοις τὸ σημαινόμενον ποιεῖ τὸν λόγον, ὡς ἐπὶ τοῦ Λακεδαιμονίου Βρασίδου τέθεικεν, ὅτε μαχόμενος περὶ Πύλον ἀπὸ τῆς νεὼς τραυματίας γενόμενος ἐξέπεσε. πεσόντος δ' αὐτοῦ, φησὶν· „Εἰς τὴν παρεξειρασίαν „ἡ ἄσπὶς περιερρύη εἰς θάλατταν.“ βούλεται γὰρ δηλοῦν τὸ· „Ὥστε δὲ αὐτοῦ ἔξω τῆς νεὼς ἐπὶ τὰ „προέχοντα μέρη τῆς εἱρεσίας.“

5. Ἐν οἷς δὲ τὰ ῥηματικὰ μόρια τῆς λέξεως ὀνομαστικῶς σχηματίζει, τοιαύτην ποιεῖ τὴν φράσιν· ἔστι δ' αὐτῷ πρὸς Ἀθηναίους ὁ Κορίνθιος ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ τάδε λέγων· „Δικαιώματα μὲν „οὖν τάδε πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν, παραίνεσιν δὲ καὶ „ἀξίωσιν χάριτος τοιάνδε.“ τὸ γὰρ „Παραινεῖν“ καὶ „Ἀξιοῦν,“ ῥήματα ὄντα, ὀνομαστικῶς γέγονε, „Παραίνεσις“ καὶ „Ἀξίωσις.“ ταύτης δ' ἐστὶ τῆς ἰδέας ἡ τε „Οὐκ ἀποτείχισις τοῦ Πλημμυρίου,“ ἣν ἐν τῇ ἑβδόμῃ βίβλῳ τέθεικεν ἐν δημηγορίᾳ· τὸ γὰρ „Ἀποτείχισαι“ καὶ „Ἀπόλωφύρασθαι,“ ῥηματικὰ ὄντα, ὀνομαστικῶς ἐσχημάτικεν, „Ἀποτείχισιν“ καὶ „Ὀλόφυρσιν.“

6. Ὅταν δ' ἀντιστρέψας ἑκατέρου τούτων τὴν

φύσιν, τὰ ὀνόματα ποιῆ ῥήματα, τοῦτον τὸν τρόπον ἐκφέρει τὴν λέξιν, ὃς ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ περὶ τῆς αἰτίας τοῦ πολέμου γράφει· „Τὴν μὲν οὖν ἀληθεστάτην αἰτίαν, λόγῳ δὲ φανερωτάτην, τοὺς „Ἀθηναίους οἶομαι μεγάλους γινομένους, ἀναγκάσαι εἰς τὸ πολεμεῖν." βούλεται γὰρ δηλοῦν, ὅτι μεγάλοι γινόμενοι οἱ Ἀθηναῖοι ἀνάγκην παρέσχον τοῦ πολέμου· πεποίηκε δ' ἀντὶ τῆς „Ἀνάγκης" καὶ τοῦ „Πολέμου," ὀνομαστικῶν ἄντων, ῥηματικά, τό τε „Ἀναγκάσαι" καὶ τὸ „Πολεμεῖν."

7. Ὅταν δὲ τῶν ῥημάτων ἀλλάττῃ τὰ εἴδη τῶν παθητικῶν καὶ ἐνεργητικῶν, οὕτω σχηματίζει τὸν λόγον· „Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ταῖς σπονδαῖς, „οὔτε τόδε." τὸ γὰρ „Κωλύει," ῥῆμα ἐνεργητικὸν ὑπάρχον, ἀντὶ τοῦ „Κωλύεται," παθητικοῦ ὄντος, παρείληπται. ἦν δὲ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τῆς λέξεως τοιοῦτον· „Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύεται ταῖς σπον„δαῖς, οὔτε τόδε." καὶ ἔτι τὰ ἐν τῷ προειμίῳ λεγόμενα· „Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμι„γνύντες ἀδιῶς ἀλλήλοις." καὶ γὰρ ἐν τούτοις τὸ „Ἐπιμιγνύκτες," ἐνεργητικὸν ὑπάρχον ῥῆμα, τοῦ „Ἐπιμιγνύμενοι," παθητικοῦ ὄντος, χώραν ἐπέχει.

8. Ὅταν δ' ἀντὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ τὸ παθητικὸν παραλαμβάνῃ, τοῦτον σχηματίζει τὸν τρόπον· „Ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις ἤδη ἐνηλλάγησαν." βούλεται μὲν γὰρ δηλοῦν· „Ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν „Ἀθηναίοις συνήλλαξαν." παρείληφε δὲ τὸ „Ἐνηλ„λάγησαν," παθητικὸν ὑπάρχον, ἀντὶ ἐνεργητικοῦ, τοῦ „Συνήλλαξαν." καὶ τὸ ἐπιφερόμενον τοῦ-

τερ· „Τοὺς δ' ἐν τῇ μεσογείᾳ μᾶλλον κατῳκημέ-„νους·" ἀντὶ γὰρ τοῦ ἐνεργητικοῦ ῥήματος, τοῦ „Κατῳκηκότας," τὸ παθητικὸν παρείληφε, τὸ „Κατῳκημένους."

9. Παρὰ δὲ τὰς τῶν ἐνικῶν τε καὶ πληθυντικῶν διαφοράς, ὅταν ἐναλλάττῃ τὴν ἑκατέρου τούτων τάξιν, ἐνικὰ μὲν ἀντὶ πληθυντικῶν οὕτως ἐκφέρει· „Καὶ οὕτως ἄρα παρέστηκε, τὸν μὲν Συρακούσιον, „αὐτὸν δὲ οὐ πολέμιον εἶναι τὸν Ἀθηναῖον." βούλεται μὲν γὰρ τοὺς Συρακουσίους λέγειν καὶ τοὺς Ἀθηναίους· πεποίηκε δὲ τῶν ὀνομάτων ἑκάτερον ἑνικόν. καὶ ἐν οἷς φησι· „Καὶ τὸν πολέμιον δεινό-„τερον ἔξομεν, μὴ ῥᾳδίας αὐτῷ πάλιν οὔσης τῆς „ἀναχωρήσεως," τοὺς γὰρ „Πολεμίους" ἐσχημάτικεν ἑνικῶς, οὐχὶ πληθυντικῶς. ἀντὶ δὲ τοῦ ἑνικοῦ τὸ πληθυντικὸν παραλαμβάνει, τοῦτον τὸν τρόπον ἐξαλλάττων τὴν συνήθη φράσιν· κεῖται δὲ ἡ λέξις ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ ἐπιταφίου: „Μέχρι γὰρ τοῦδε „ἐνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἑτέρων λεγόμενοι, εἰς „ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι „δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε." τὸ γὰρ „Ἕκαστος" καὶ τὸ „Ἤκουσεν," ἑνικά· τὰ δ' ἑπιφερόμενα τούτοις πληθυντικῶς ἐξενήνεκται· „Τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι „αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν·" οὐ καθ' ἑνὸς λέγεσθαι πεφύκασιν, ἀλλὰ κατὰ πολλῶν.

10. Ἀρσενικῶν δὲ καὶ θηλυκῶν καὶ οὐδετέρων ἀντιμεταλάξεις, ἐκβεβηκυῖαι τῶν συνήθων σχημάτων, αἱ τοιαίδε εἰσίν· οἷον, τὴν μὲν ταραχὴν, „Τά-„ραχον" καλεῖ· τὸ θηλυκὸν ἐκφέρων ἀρσενικῶς·

καὶ τὴν ὄχλησιν, „Ὄχλον·“ τὴν δὲ βούλησιν καὶ τὴν δύναμιν, τὸ „Βουλόμενον“ λέγει καὶ τὸ „Δυνάμενον·“ ὡς ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων τέθεικεν, ὅτε τὴν ἐς Σικελίαν ἀπέστελλον στρατιάν· „Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι „τὸ μὲν βουλόμενον οὐκ ἐφῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ „ὄχλώδους τῆς παρασκευῆς.“ καὶ ἐν οἷς περὶ τῶν Θεσσαλῶν εἴρηκεν· „Ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον, „ἢ ἰσονομίᾳ, ἐχρῶντο τῷ ἐπιχωρίῳ οἱ Θεσσαλοί.“ καὶ γὰρ ἐνταῦθα οὐδέτερον πεποίηκε τὸ θηλυκόν. ἦν δὲ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τῆς λέξεως τοιάνδε τι· „Ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον, ἢ ἰσονομίᾳ, ἐχρῶν„το τῇ ἐπιχωρίῳ οἱ Θεσσαλοί.“

11. Ἐν οἷς δὲ τὰς πτώσεις τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν προσηγοριῶν, καὶ τῶν μετοχῶν, καὶ συναπτομένων τούτοις ἄρθρων ἐξαλλάττει τοῦ συνήθους, οὕτω σχηματίζει τὴν φράσιν· „Σωφροσύνην γὰρ „λαβοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, „ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τῆς ἀπὸ „τῶν Ἀθηναίων ὑπούλου εὐνομίας οὐ προτιμήσαν„τες.“ οἱ μὲν γὰρ ἀπολούθως τῇ κοινῇ συνηθείᾳ σχηματίζοντες τὴν φράσιν, τῷ τε θηλυκῷ γένει τῆς προσηγορίας τὸ θηλυκὸν ἀντίζευξαν μόριον, καὶ πᾶσιν τῆς μετοχῆς τὴν αἰτιατικὴν ἀντὶ τῆς γενικῆς ἔλαξαν, τὸν τρόπον τόνδε· „Σωφροσύνην γὰρ λα„βοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, „ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τὴν ἀπὸ „τῶν Ἀθηναίων ὕπουλον εὐνομίαν οὐ προτεμήσα„σαι.“ οἱ δὲ τὰ ἀρσενικὰ τοῖς θηλυκοῖς συνέτατον, ὥσπερ οὗτος πεποίηκε, τὰς γενικὰς ἀντὶ τῶν

αἰτιατικῶν πτώσεων παραλαμβάνοντες. σολοικίζειν ἂν ὑφ' ἡμῶν λέγοιτο καὶ ἔτι τὰ τοιαῦτα· „Καὶ μὴ „τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγέντες.“ οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς δοτικῆς πτώσεως ἐσχηματίσθαι τὴν λέξιν ἡμοττεν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς αἰτιατικῆς· „Καὶ μὴ τὸ πλῆθος τῶν „πολεμίων καταπλαγέντες.“ οὐδὲ γὰρ „Τῇ παρὰ „τῶν θεῶν ὀργῇ φοβεῖσθαι“ λέγοιτ' ἄν τις, ἀλλὰ „Τὴν τῶν θεῶν ὀργήν.“

12. Ἡ δὲ παρὰ τοὺς χρόνους τῶν ῥημάτων ἐκβεβηκυῖα τὸ κατάλληλον φράσις, τοιαύτη τις ἐστί· „Καίτοι εἰ ῥᾳθυμίᾳ μᾶλλον, ἢ πόνων μελέτῃ, καὶ „μὴ μετὰ νόμων τὸ πλέον, ἢ τρόπων ἀνδρείας, ἐθέ„λοιμεν κινδυνεύειν, [περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε „μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν,] καὶ ἐς αὐτὰ „ἐλθοῦσι, μὴ ἀτολμοτέροις τῶν ἀεὶ μοχθούντων, „φαίνεσθαι.“ ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν „Ἐθέλοιμεν“ ῥῆμα τοῦ μέλλοντός ἐστι χρόνου δηλωτικόν· τὸ δὲ „Περιγίνεται“ τοῦ παρόντος. ἀκόλουθον δ' ἂν ἦν, εἰ συνέζευξε τῷ „Ἐθέλοιμεν“ τὸ „Περιέσται.“ „Τοῦ τε γὰρ χωρίου τὸ δυσέμβατον, ἡμέτερον νο„μίζω, ὦ, μενόντων μὲν ἡμῶν, σύμμαχον γίγνεται· „ὑποχωρήσασι δὲ, καίπερ χαλεπὸν ὄν, εὔπορον „ἔσται.“ τὸ μὲν γὰρ „Γίγνεται“ τοῦ παρόντος ἐστί, τὸ δὲ „Ἔσται“ τοῦ μέλλοντος χρόνου δηλωτικόν. γέγονε δὲ καὶ παρὰ τὰς πτώσεις ὁ σχηματισμὸς ἀκατάλληλος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς γενικῆς πτώσεως ἐξενήνοχε τό τε μετοχικὸν ὄνομα, τὸ „Μενόντων,“ καὶ τὸ ἀντωνυμικόν, τὸ „Ἡμῶν.“ ἐπὶ δὲ τῆς δοτι-

κῆς τὸ „Ὑποχωρήσασιν.“ οἰκειότερον δ' ἦν καὶ τοῦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ἐξενηνέχθαι πτῶσιν.

13. Ὅταν δὲ πρὸς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου πράγματος τὴν ἀποστροφὴν ποιῆται, ἢ πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος, οὕτω σχηματίζει τὸν λόγον· „Τῶν δὲ Συρακουσίων ὁ „δῆμος ἐν πολλῇ πρὸς ἀλλήλους ἔριδι ἦσαν.“ προθεὶς γὰρ ἐνικὸν ὄνομα, „Τὸν δῆμον,“ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τούτου τὸν λόγον ἐπὶ τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα, πληθυντικὸν ὑπάρχον, „Τοὺς Συρακουσίους.“ καὶ αὖθις· „Λεοντῖνοι γὰρ, ἀπελθόντων Ἀθηναίων ἐκ „Σικελίας μετὰ τὴν σύμβασιν, πολίτας τε ἐπεγράψαντο πολλοὺς, καὶ ὁ δῆμος ἐπενόει τὴν γῆν ἀνα„δάσασθαι.“ ἀπὸ γὰρ τοῦ πληθυντικοῦ ὀνόματος, τοῦ „Λεοντῖνοι,“ ἀπέστρεψε τὸν λόγον ἐπὶ τὸ ἐνικὸν ὄνομα, „Τὸν δῆμον.“

14. Πρόσωπα δὲ παρ' αὐτῷ τὰ πράγματα γίνεται, καθάπερ ἐν τῇ Κορινθίων πρὸς Λακεδαιμονίους δημηγορίᾳ γέγονεν. ἀξιῶν γὰρ ὁ Κορίνθιος τοὺς προεστηκότας τῆς Πελοποννήσου φυλάττειν αὐτῆς τὸ ἄξίωμα πρὸς τὰς ἔξω πόλεις, οἷον παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον, ταῦτα λέγει· „Πρὸς τάδε „βουλεύεσθε εὖ, καὶ τὴν Πελοπόννησον πειρᾶσθε „μὴ ἔλαττον ἐξηγεῖσθαι, ἢ οἱ πατέρες ὑμῖν παρέ„δοσαν.“ τὸ γὰρ „Ἐξηγεῖσθαι“ νῦν τέθεικεν ἐπὶ τοῦ προάγειν ἔξω τὴν Πελοπόννησον ἡγουμένους αὐτῆς. τοῦτο δὲ τῇ χώρᾳ μὲν ἀδύνατον ἦν συμβῆναι, τῇ δὲ δόξῃ, καὶ τοῖς πράγμασι τοῖς περὶ αὐτὴν ὑπάρχουσι, δυνατὸν, καὶ βούλεται τοῦτο δηλοῦν.

πράγματα δὲ ἀντὶ σωμάτων τὰ τοιαῦτα ὑπ' αὐτοῦ γίγνεται. λέγεται δὲ ὑπὸ τοῦ Κορινθίου πρεσβευτοῦ πρὸς Λακεδαιμονίους συγκρίνοντος τά τε Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων· „Οἱ μέν γε, νεωτεροποιοί, καὶ ἐπινοῆσαι ὀξεῖς, καὶ ἐπιτελέσαι ἔργῳ, ὃ „ἂν γνῶσιν· ὑμεῖς δέ, τὰ ὑπάρχοντά τε σώζειν, καὶ „ἐπιγνῶναι μηδέν, καὶ ἔργῳ οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐξι„κέσθαι." μέχρι μὲν οὖν τούτων τὸ σχῆμα τῆς λέξεως σώζει τὴν ἀκολουθίαν, ὡς ἐπὶ προσώπων ἀμφοτέρων κείμενον. ἔπειτα ἀποστρέφεται κατὰ θάτερον τῶν μερῶν ὁ λόγος, καὶ ἀντὶ τῶν σωμάτων πρῖγμα γίγνεται περὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅταν φῇ· „Αὖθις δὲ, οἱ μέν, καὶ παρὰ δύναμιν τολμη„ταί, καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταί, καὶ ἐν τοῖς δει„νοῖς εὐέλπιδες· τὸ δὲ ὑμέτερον, τῆς δὲ δυνάμεως „ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις „πιστεῦσαι, τῶν δὲ δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπο„λυθήσεσθαι." τὸ γὰρ „Ὑμέτερον" ἀντὶ τοῦ „Ὑμεῖς" παρείληπται, πρᾶγμα ὑπάρχον ἀντὶ τοῦ σώματος.

13. Ἐν δὲ τοῖς ἐνθυμήμασί τε καὶ νοήμασιν, αἳ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλαὶ γινόμεναι, καὶ μάλις ἐπὶ τὸ τέλος ἀφικνούμεναι, δι' ἃς ἡ φράσις δυσπαρακολούθητος γίνεται, πλεῖστα μέν εἰσι καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν· ἀρκέσουσι δ' ἐκ τοῦ προοιμίου δύο ληφθεῖσαι μόναι, ἥ τε δηλοῦσα τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος πραγμάτων, καὶ τὰς αἰτίας ἀποδιδοῦσα· „Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, „οὐδὲ ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν,

„οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὐτῶν ἕκα-
„στοι, ὅσον ἀποζῆν, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ
„ἔχοντες, οὔτε γῆν φυτεύοντες· ἄδηλον ὄν, ὁπότε
„τις ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων, ἄλλος
„ἀφαιρήσεται· τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τρο-
„φῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλε-
„πῶς ἀπανίσταντο." προστεθὲν τῇ πρώτῃ περιόδῳ
καὶ σχηματισθὲν οὕτω· „Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ
„οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε
„κατὰ γῆν, νεμόμενοι δὲ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι, ὅσον
„ἀποζῆν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο·" φανερωτέραν
ἂν ἐποίει τὴν διάνοιαν· τῇ δὲ παρεμβολῇ τῶν με-
ταξὺ πραγμάτων, πολλῶν ὄντων, ἀσαφῆ καὶ δυσπα-
ρακολούθητον πεποίηκε. καὶ ἡ περὶ τῆς Εὐρυσθέως
στρατιᾶς ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν, ἥδε· „Εὐρυσθέως μὲν
„ἐν τῇ Ἀττικῇ ὑπὸ Ἡρακλειδῶν ἀποθανόντος,
„Ἀτρέως δὲ μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ, καὶ ἐπι-
„τρέψαντος Εὐρυσθέως, ὃς ἐστράτευε, Μυκήνας τε
„καὶ τὴν ἀρχὴν, κατὰ τὸ οἰκεῖον, Ἀτρεῖ· τυγχάνειν
„δὲ αὐτὸν φεύγοντα τὸν πατέρα, διὰ τὸν Χρυσίπ-
„που θάνατον· καὶ ὡς οὐκέτι ἀνεχώρησεν Εὐρυ-
„σθεὺς, βουλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων, φόβῳ τῶν
„Ἡρακλειδῶν, καὶ ἅμα δυνατὸν δοκοῦντα εἶναι,
„καὶ τὸ πλῆθος τεθεραπευκότα, τῶν Μυκηναίων
„τε, καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε, τὴν βασιλείαν Ἀτρέα
„παραλαβεῖν."

16. Ἐν οἷς δὲ σκολιὰ, καὶ πολύπλοκος, καὶ
δυσεξέλικτος ἡ τῶν ἐνθυμημάτων κατασκευὴ γίνε-
ται, τοῦτον τὸν τρόπον ἔχει παρ' αὐτῷ. κεῖται δὲ ἐν

τῷ ἐπιταφίῳ ἡ λέξις· „Τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμω-
„ρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες, καὶ κινδύνων
„ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες, ἐβουλήθησαν
„τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι· ἐλπίδι
„μὲν τὸ ἄφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες,
„ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῖς
„ἀξιοῦντες πεποιθέναι· ἐν τῷ ἀμύνεσθαι παθεῖν
„μᾶλλον ἡγησάμενοι, ἢ τῷ ἐνδόντες σῴζεσθαι, τὸ
„μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ
„σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύ-
„χης ἅμα ἀκμῇ τῆς δόξης μᾶλλον, ἢ τοῦ δέους,
„ἀπηλλάγησαν." τοιαῦτά ἐστι καὶ τὰ περὶ Θεμι-
στοκλέους εἰρημένα ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ· „Ἦν γὰρ
„ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δη-
„λώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου
„ἄξιος θαυμάσαι. οἰκεῖα γὰρ ξυνέσει, καὶ οὔτε προ-
„μαθὼν ἐς αὐτὴν οὐδέν, οὔτ' ἐπιμαθὼν, τῶν τε
„παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώ-
„μων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησο-
„μένου ἄριστος εἰκαστής. καὶ ἃ μὲν μετὰ χεῖρας
„ἔχοι, καὶ ἐξηγήσασθαι οἷός τε· ὧν δὲ ἄπειρος εἴη,
„κρῖναι ἱκανῶς οὐκ ἀπήλλακτο. τό τε ἄμεινον, ἢ
„χεῖρον, ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα, καὶ τὸ ξύμ-
„παν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βρα-
„χύτητι, κράτιστος δὲ οὗτος αὐτοσχεδιάζειν τὰ
„δέοντα ἐγένετο."

17. Οἱ δὲ μειρακιώδεις σχηματισμοὶ τῶν ἀντι-
θέτων τε καὶ παρομοίων καὶ παρισώσεων, ἐν οἷς οἱ
περὶ τὸν Γοργίαν μάλιστα ἐπλεόνασαν, ἥκιστα τῷ

χαρακτῆρι τούτῳ προσήκοντες, αὐστηρὰν ἔχοντι τὴν ἀγωγὴν, καὶ τοῦ κομψοῦ πλεῖστον ἀφεστηκότι, τοιοῦτοί τινές εἰσι παρὰ τῷ συγγραφεῖ· „Φαίνεται „γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως „οἰκουμένη.“ καὶ ἔτι δὲ· „Οἱ μὲν, καὶ παρὰ δύνα„μιν τολμηταὶ, καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταὶ, καὶ „ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δ' ὑμέτερον, τῆς τε „δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς „βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν δὲ δεινῶν μηδέποτε οἴε„σθαι ἀπολυθήσεσθαι.“ καὶ ἐν οἷς τὰς καταλαβούσας τὴν Ἑλλάδα συμφορὰς διὰ τὰς στάσεις ἐπεξέρχεται, τοιάδε γράφων· „Τάλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, „ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ προμη„θὴς, δειλία εὐπρεπὴς· τὸ δὲ σῶφρον, πρόσχημα „τοῦ ἀνάνδρου, καὶ τὸ εἰσάπαξ συνετὸν, ἐπίπαν „ἀργόν.“ πολλὰ τοιαῦτά τις ἂν εὕροι δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ἱστορίας λεχόμενα. ἱκανὸν δὲ καὶ ταῦτα δείγματος ἕνεκα εἰρῆσθαι. ἔχεις, ὦ φίλε Ἄμμαῖε, τὰ παρατηρήματα καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἐκ τῆς κοινῆς ἐξητασμένα πραγματείας, ὡς ἐπιζήτεις. εὐτυχῶς Ἄμμαίῳ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ
ΛΟΙΠΩΝ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ.

Ἐν τοῖς προεκδοθεῖσι περὶ τῆς μιμήσεως ὑπομνηματισμοῖς ἐπεληλυθὼς, οὓς ὑπελάμβανον ἐπιφανεστάτους εἶναι, ποιητάς τε καὶ συγγραφεῖς, ὦ Κόϊντε Αἴλιε Τουβέρων, καὶ διδηλωκὼς ἐν ὀλίγοις τινὰς, ἃς ἕκαστος αὐτῶν εἰσφέρεται, πραγματικάς τε καὶ λεκτικὰς ἀρετάς· καὶ ἧ μάλιστα χείρων ἑαυτοῦ γίνεται κατὰ τὰς ἀποτυχίας, εἴτε τῆς προαιρέσεως οὐχ ἅπαντα κατὰ τὸν ἀκριβέστατον λογισμὸν ὁρώσης, εἴτε τῆς δυνάμεως οὐκ ἐν ἅπασι τοῖς ἔργοις κατορθούσης· ἵνα τοῖς προαιρουμένοις γράφειν τε καὶ λέγειν εὖ, καλοὶ καὶ δεδοκιμασμένοι κανόνες ὦσιν, ἐφ' οἷς ποιήσονται τὰς κατὰ μέρος γυμνασίας, μὴ πάντα μιμούμενοι τὰ παρ' ἐκείνοις κείμενα τοῖς

ἄνδρασιν, ἀλλὰ τὰς μὲν ἀρετὰς αὐτῶν λαμβάνοντες, τὰς δ' ἀποτυχίας φυλαττόμενοι· ἁψάμενός τε τῶν συγγραφέων, ἐδήλωσα καὶ περὶ Θουκυδίδου τὰ δοκοῦντά μοι, συντόμῳ τε καὶ κεφαλαιώδει γραφῇ περιλαβὼν, οὐ δι' ὀλιγωρίαν καὶ ῥᾳστώνην, οὐδὲ διὰ σπάνιν τῶν δυνησομένων βεβαιῶσαι τὰς προθέσεις, ἀλλὰ τῆς εὐκαιρίας τῶν γραφομένων στοχαζόμενος, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐποίησα. οὐ γὰρ ἦν ἀκριβῆ καὶ διεξοδικὴν δήλωσιν ὑπὲρ ἑκάστου τῶν ἀνδρῶν ποιεῖσθαι, προελόμενον εἰς ἐλάχιστον ὄγκον συναγαγεῖν τὴν πραγματείαν. σοῦ δὲ βουληθέντος ἰδίαν συντάξασθαί με περὶ Θουκυδίδου γραφὴν, ἅπαντα περιειληφυῖαν τὰ δεόμενα λόγων, ἀναβαλόμενος τὴν περὶ Δημοσθένους πραγματείαν, ἣν εἶχον ἐν χερσὶν, ὑπεσχόμην τε ποιήσειν, ὡς προῃροῦ· καὶ τελέσας, τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδίδωμι.

2. Μέλλων δὲ τῶν κατὰ μέρος ἅπτεσθαι λόγων, ὀλίγα περὶ ἐμαυτοῦ τε καὶ τοῦ γένους τῆς πραγματείας βούλομαι προειπεῖν· σὺ σοῦ, μὰ Δία, καὶ τῶν σοὶ παραπλησίων ἕνεκα, τῶν ἀπὸ παντὸς τοῦ βελτίστου κρινόντων τὰ πράγματα, καὶ μηδὲν ἡγουμένων χρῆμα τιμιώτερον τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ τῶν ἄλλων, ὅσοις τὸ αὐτὸ φιλαίτιον ἔνεστι τῶν ἀρχαίων γινομένων, εἴτε κατὰ τὴν ταῦτα τὰ πάθη, κοινὰ τῆς ἀνθρωπίνης ὄντα φύσεως. ὑποπτεύω γὰρ ἔσεσθαί τινας τῶν ἀναγνωσομένων τὴν γραφὴν, τοὺς ἐπιτιμήσοντας ἡμῖν, ὅτι τολμῶμεν ἀποφαίνειν Θουκυδίδην τὸν ἁπάντων κράτιστον τῶν ἱστοριογράφων, καὶ κατὰ τὴν προαίρεσίν ποτε τῶν λόγων ἁμαρτά-

νοντα, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν ἐξασθενοῦντα. καὶ οὐδ' οὗτος ἡμᾶς δ' λογισμὸς εἰσῆλθεν, ὅτι παράδοξα καινοτομεῖν πράγματα πρῶτοι καὶ μόνοι δόξομεν, εἴ τι τῶν ὑπὸ Θουκυδίδου γραφέντων ανκοφαντεῖν ἐπιβαλοίμεθα· οὐ ταῖς κοιναῖς μάταις έναντιούμενοι δόξαις, ἃς ἅπαντες, ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου παραλαβόντες, ἀναφαιρέτους ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἰδίαις τῶν ἐπιφανεστάτων φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων μαρτυρίαις ἄπιστοῦντες· οἷς κανόνα τῆς ἱστορικῆς πραγματείας ἐκεῖνον ὑποτίθενται τὸν ἄνδρα, καὶ τῆς περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους δεινότητος ὅρον. ὧν οὔτε προαιρέσεις ἰσχυρὰς, ταύτας δὴ τὰς ἐπιτιμήσεις ἀπολύσασθαι βουλόμενος, ἐχούσας τι θεατρικὸν, καὶ τῶν πολλῶν ἀγωγὸν, περὶ μὲν ἐμαυτοῦ τοσοῦτον ἀρκεσθήσομαι μόνον εἰπεῖν, ὅτι τὸ φιλόνεικον τοῦτο καὶ δύσερι, καὶ προσυλακτοῦν εἰκῇ τισιν, ἐν παντὶ πεφυλαγμένος τῷ βίῳ μέχρι τοῦ παρόντος, καὶ οὐδεμίαν ἐκδεδωκὼς γραφὴν, ἐν ᾗ κατηγορῶ τινος, ἔξω μιᾶς πραγματείας, ἣν συνεταξάμην ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας πρὸς τοὺς κατατρέχοντας αὐτῆς ἀδίκως, οὐκ ἂν ἐπεχείρησα νῦν πρῶτον εἰς τὸν ἐπιφανέστατον τῶν συγγραφέων τὴν οὔτ' ἐλευθέριος ἦθος πρέπουσαν, οὔτ' ἐμαυτῷ συνήθη κακοήθειαν ἐπαπυδείκνυσθαι. περὶ δὲ τοῦ γένους τῆς γραφῆς πλείονα μὲν εἶχον λέγειν, ἀρκεσθήσομαι δ' ὀλίγοις. εἰ δὲ ἀληθεῖς καὶ προσήκοντας ἐμαυτῷ προῄρημαι λόγους, σύ τε κρινεῖς, καὶ τῶν ἄλλων φιλολόγων ἕκαστος.

3. Ἔστι δὴ τὸ βούλημά μου τῆς πραγματείας

οὐ καταδρομὴ τῆς Θουκυδίδου προαιρέσεώς τε καὶ δυνάμεως· οὐδ' ἐκλογισμὸς τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδ' ἐξευτελισμός, οὐδ' ἄλλο τι τοιοῦτον ἔργον οὐδέν, ἐν ᾧ τὰ μὲν κατορθώματα καὶ τὰς ἀρετὰς οὐδενὸς ἠξίωκα λόγου, τοῖς δὲ μὴ κατὰ τὸ κράτιστον εἰρημένοις ἐπιφύομαι· ἐκλογισμὸς δέ τις τοῦ χαρακτῆρος τῶν λόγων, ἅπαντα περιειληφὼς, ὅσα συμβέβηκεν αὐτῷ κοινά τε πρὸς ἑτέρους, καὶ διαφέροντα παρὰ τοὺς ἄλλους. ἐν οἷς ἀναγκαῖον ἦν μὴ τὰς ἀρετὰς λέγεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς γειτνιώσας αὐταῖς κακίας. οὐδὲ μία γὰρ αὐτάρκης ἀνθρώπου φύσις, οὔτ' ἐν λόγοις, οὔτ' ἐν ἔργοις, ἀναμάρτητος εἶναι· κρατίστη δὲ, ἡ πλεῖστα μὲν ἐπιτυγχάνουσα, ἐλάχιστα δὲ ἀστοχοῦσα· ἐπὶ ταύτην δὴ τὴν ὑπόθεσιν ἀναφέρων ἕκαστος τὰ ῥηθησόμενα, μὴ τῆς προαιρέσεώς μου γενέσθω κατήγορος, ἀλλὰ τῶν ἰδίων τοῦ χαρακτῆρος ἔργων ἐξεταστὴς δίκαιος. ὅτι δ' οὐκ ἐγὼ τοῦτο πρῶτος ἐπικεχείρηκα ποιεῖν, ἀλλὰ πολλοὶ, καὶ πάλαι, καὶ καθ' ἡμᾶς, οὐ φιλαπεχθήμονας προελόμενοι γραφὰς, ἀλλὰ θεωρητικὰς τῆς ἀληθείας, μυρίους παρασχέσθαι δυνάμενος μάρτυρας, δυοῖν ἀνδράσιν ἀρκεσθήσομαι μόνοις, [2]Ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι. [3]Ἀριστοτέλης τε γὰρ οὐχ ἅπαντα κατὰ τὸ κράστιστον εἰρῆσθαι πείθεται τῷ καθηγητῇ Πλάτωνι· ὧν ἐστὶ καὶ τὰ περὶ τῆς ἰδέας, καὶ τὰ περὶ τἀγαθοῦ, καὶ τὰ περὶ τῆς πολιτείας. αὐτός τε ὁ Πλάτων Παρμενίδην, καὶ Ἡρωταγόραν, καὶ Ζήνωνα, καὶ τῶν ἄλλων φυσιολόγων οὐκ ὀλίγους, ἡμαρτηκότας ἀποδεικνύναι βούλεται· καὶ οὐδεὶς

αὐτῷ καὶ αὐτό γε τοῦτο ἐπιτιμᾷ· ἐνθυμούμενος, ὅτι τῆς φιλοσόφου θεωρίας σκοπός ἐστιν ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις· ἀφ' ἧς καὶ τὸ τοῦ βίου τέλος γίνεται φανερόν. ὅπου δὴ τοὺς περὶ δογμάτων διαφερομένους οὐδεὶς μέμφεται τῆς προαιρέσεως, εἰ μὴ πάντα τὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐπαινοῦσιν· ἢ που τούς γε προσιόμενους χαρακτῆρων ἰδιότητα δηλῶσαι, μέμψαιτ' ἄν τις, εἰ μὴ πάσας μαρτυροῦσι τοῖς πρὸ αὐτῶν καὶ τὰς μὴ προσούσας ἀρετάς;

4. Ἓν ἔτι λείπεταί μοι μέρος ἀπολογίας δεόμενον, ἐπίφθονον μέν τι κατηγόρημα, καὶ τοῖς πολλοῖς κεχαρισμένον, ῥᾳδίως δ' ἐξελεγχθῆναι δυνησόμενον, ὡς οὐκ ἔστιν ὑγιές. οὐ γάρ, εἰ τῇ δυνάμει λειπόμεθα Θουκυδίδου τε καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν, καὶ τὸ θεωρητικὸν αὐτῶν ἀπολωλέκαμεν· οὐδὲ γὰρ τὰς Ἀπέλλου, καὶ Ζεύξιδος, καὶ Πρωτογένους, καὶ τῶν ἄλλων γραφείων τῶν δωνομασμένων τέχνας, οἱ μὴ τὰς αὐτὰς ἔχοντες ἐκείνοις ἀρετὰς, κρίνειν κεκώλυνται· οὐδὲ τὰ Φειδίου, καὶ Πολυκλείτου, καὶ Μύρωνος ἔργα οἱ μὴ τηλικοῦτοι δημιουργοί. ἐῶ γὰρ λέγειν, ὅτι πολλῶν ἔργων οὐχ ἧττων τοῦ τεχνίτου κριτὴς ὁ ἰδιώτης, τῶν τε δὶ' αἰσθήσεως ἀλόγου τοῖς πάθεσι καταλαμβανομένων· καὶ ὅτι πᾶσα τέχνη τούτων στοχάζεται τῶν κριτηρίων, καὶ ἀπὸ τούτων λαμβάνει τὴν ἀρχήν. ἄλις ἔστω μοι προοιμίων, ἵνα μὴ λάθω περὶ ταῦτα κατατρίψας τὸν λόγον.

5. Μέλλων δὲ ἄρχεσθαι τῆς περὶ Θουκυδίδου γραφῆς, ὀλίγα βούλομαι περὶ τῶν ἄλλων συγγρα-

φέων εἰπεῖν, τῶν τε πρεσβυτέρων, καὶ τῶν κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἀκμασάντων ἐκείνῳ χρόνους. ἐξ ὧν ἔσται καταφανὴς ἥ τε προαίρεσις τοῦ ἀνδρός, ἥ χρησάμενος διήλλαξε τῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἡ δύναμις. ἀρχαῖοι μὲν οὖν συγγραφεῖς πολλοὶ, καὶ κατὰ πολλοὺς τόπους ἐγένοντο πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου· ἐν οἷς ἐστιν Εὔγεών τε ὁ Σάμιος, καὶ Δηϊόχος ὁ Προικοννήσιος, καὶ Εὔδημος ὁ Πάριος, καὶ Δημοκλῆς ὃ Φυγελεύς, καὶ Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος, ὅ τε Ἀρχεῖος Ἀκουσίλαος, καὶ ὁ Λαμψακηνὸς Χάρων, καὶ ὁ Χαλκηδόνιος Ἀμελησαγόρας. ὀλίγῳ δὲ πρεσβύτεροι τῶν Πελοποννησιακῶν, καὶ μέχρι τῆς Θουκυδίδου παρεκτείναντες ἡλικίας, Ἑλλάνικός τε ὁ Λέσβιος, καὶ Δαμάστης ὁ Σιγεὺς, καὶ Ξενομήδης ὁ Χῖος, καὶ Ξάνθος ὁ Λυδὸς, καὶ ἄλλοι συχνοί. οὗτοι προαιρέσει τε ὁμοίᾳ ἐχρήσαντο περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑποθέσεων· καὶ δυνάμεις οὐ πολύ τι διαφερούσας ἔσχον ἀλλήλων. οἱ μὲν, τὰς Ἑλληνικὰς ἀναγράφοντες ἱστορίας· οἱ δὲ, τὰς βαρβαρικάς· καὶ αὐτὰς δὲ ταύτας οὐ συνάπτοντες ἀλλήλαις, ἀλλὰ κατ' ἔθνη καὶ κατὰ πόλεις διαιροῦντες, καὶ χωρὶς ἀλλήλων ἐκφέροντες, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν φυλάττοντες σκοπὸν, ὅσαι διασώζοντο παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις μνῆμαι κατὰ ἔθνη τε καὶ κατὰ πόλεις, εἴτ' ἐν ἱεροῖς, εἴτ' ἐν βεβήλοις ἀποκείμεναι χραφαὶ, ταύτας εἰς τὴν κοινὴν ἁπάντων γνῶσιν ἐξενεγκεῖν, οἵας παρέλαβον· μήτε προστιθέντες αὐταῖς τι, μήτ' ἀφαιροῦντες· ἐν αἷς καὶ μῦθοί τινες ἐνῆσαν ὑπὸ τοῦ πολλοῦ πεπιστευμένοι χρόνου, καὶ θεατρικαί τινες περιπέτειαι, πολὺ

τὸ ἡλίθιον ἔχειν τοῖς νῦν δοκοῦσαι. λέξιν τε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν αὐτὴν ἅπαντες ἐπετήδευσαν, ὅσοι τοὺς αὐτοὺς προείλοντο τῶν διαλέκτων χαρακτῆρας, τὴν σαφῆ καὶ κοινὴν, καὶ καθαρὰν, καὶ σύντομον, καὶ τοῖς πράγμασι προσφυῆ, καὶ μηδεμίαν σκιωρίαν ἐπιφαίνουσαν τεχνικήν· ἐπιτρέχει μέντοι τὶς ὥρα τοῖς ἔργοις αὐτῶν· καὶ χάρις τοῖς μὲν πλείων, τοῖς δ' ἐλάττων· δι' ἣν ἔτι μένουσιν αὐτῶν αἱ γραφαί. ὁ δ' Ἁλικαρνασσεὺς Ἡρόδοτος, γενόμενος ὀλίγῳ πρότερον τῶν Περσικῶν, παρεκτείνας δὲ μέχρι τῶν Πελοποννησιακῶν, τήν τε πραγματικὴν προαίρεσιν ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐξήνεγκε καὶ λαμπρότερον, οὔτε πόλεως μιᾶς, οὔτ' ἔθνους ἑνὸς ἱστορίαν προελόμενος ἀναγράψαι· πολλὰς δὲ καὶ διαφόρους πράξεις ἔκ τε τῆς Εὐρώπης, ἔκ τε τῆς Ἀσίας, ἐς μίαν περιγραφὴν πραγματείας ἀγαγεῖν. ἀρξάμενος οὖν ἀπὸ τῆς τῶν Λυδῶν δυναστείας, μέχρι τοῦ Περσικοῦ πολέμου κατεβίβασε τὴν ἱστορίαν, πάσας τὰς ἐν τοῖς τεσσαράκοντα καὶ διακοσίοις ἔτεσι γενομένας πράξεις ἐπιφανεῖς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων μιᾷ συντάξει περιλαβών· καὶ τῇ λέξει προσεπέθηκε τὰς παραληφθείσας ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων ἀρετάς.

6. Τούτοις ἐπιγενόμενος Θουκυδίδης, οὔτ' ἐφ' ἑνὸς ἐβουλήθη τόπου καθυβρύσαι τὴν ἱστορίαν, ὡς οἱ περὶ τὸν Ἑλλάνικον ἐποίησαν, οὔτε τὰς ἐξ ἁπάσης χώρας Ἕλλησιν, ἢ βαρβάροις, ἐπιτελεσθείσας πράξεις εἰς μίαν ἱστορίαν συναγαγεῖν, μιμησάμενος Ἡρόδοτον· τῆς μὲν προτέρας ὑπεριδὼν, ὡς εὐτελοῦς καὶ ταπεινῆς, καὶ πολλὰ οὐ δυνησομένης τοὺς

ἀναγινώσκοντας ὠφελῆσαι· τῆς δὲ ὑστερείας, ὃς μείζονος, ἢ δυνατῆς πεσεῖν εἰς σύνοψιν ἀνθρωπίνου λογισμοῦ, κατὰ τὸν ἀκριβέστατον τῶν τρόπων· ἵνα δὲ προχειρισάμενος πόλεμον, ὃν ἐπολέμησαν Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι πρὸς ἀλλήλους, τοῦτον ἐπιδείξειν ἀναγράψαι· ἐρρωμένος τε τὸ σῶμα, καὶ τὴν διάνοιαν ὑγιαίνων, καὶ μέχρι πάνυ βιώσας· καὶ οὐκ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων ἀκουσμάτων τὰς πράξεις συντιθείς· ἀλλ' οἷς μὲν αὐτὸς παρῆν, ἐξ ἐμπειρίας· ὧν δ' ἀπελείφθη διὰ τὴν φυγὴν, παρὰ τῶν ἄριστα γιγνωσκόντων πυνθανόμενος. πρῶτον μὲν δὴ κατὰ τοῦτο διήλλαξε τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων, λέγω δὲ κατὰ τὸ λαβεῖν ὑπόθεσιν, μήτε μονόκωλον παντάπασιν, μηδ' εἰς πολλὰ μεμερισμένην καὶ ἀσυνάρτητα κεφάλαια· ἔπειτα κατὰ τὸ μηδὲν αὐτῇ μυθῶδες προσάψαι, μηδ' εἰς ἀπάτην καὶ γοητείαν τῶν πολλῶν ἐκτρέψαι τὴν γραφήν, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ πάντες ἐποίησαν, λαμίας τινὰς ἱστοροῦντες ἐν ὕλαις καὶ νάπαις ἐκ γῆς ἀνιεμένας, καὶ παῖδας ἀμφιβίους ἐκ ταρτάρων ἐξιούσας, καὶ διὰ πελάγους νηχομένας καὶ μεξάθηρας, καὶ τεύτας εἰς δμιλίαν ἀνθρώποις συνερχομένας, καὶ ἐκ θνητῶν καὶ θείων συνουσιῶν γονὰς ἡμιθέους, καὶ ἄλλας τινὰς ἀπίστους τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ, καὶ πολὺ τὸ ἀνάληπτον ἔχειν δοκούσας ἱστορίας.

7. Ταῦτα δ' εἰπὼν προῄχθην, οὐκ ἐπιτιμῶν ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἔχων συγγνώμην, εἰ καὶ τῶν μυθικῶν ἥψαντο πλασμάτων, ἐθνικὰς καὶ τοπικὰς ἐκφέροντες ἱστορίας· ἐν ἅπασι

ναῖς ἀνθρώποις, καὶ κοινῇ κατὰ τόπους, καὶ κατὰ πόλεις ἰδίᾳ, μνῆμαί τινες ἐσώζοντο καὶ τῶν τοιούτων ἀκουσμάτων, ὥσπερ ἔφην· ἃς διαδεχόμενοι παῖδες παρὰ πατέρων, ἐπιμελὲς ἐποιοῦντο παραδιδόναι τοῖς ἐκγόνοις· καὶ τοὺς βουλομένους αὐτὰς εἰς τὸ κοινὸν ἐνφέρειν, οὕτως ἠξίουν συγγράφειν, ὡς παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐδέξαντο. ἐκείνοις μὲν οὖν τοῖς ἀνδράσιν ἀναγκαῖον ἦν ποικίλλειν τοῖς μυθώδεσιν ἐπεισοδίοις τὰς τοπικὰς ἀναγραφάς. Θουκυδίδῃ δὲ, τῷ προελομένῳ μίαν ὑπόθεσιν, ἣ παρεγίνετο αὐτὸς, οὐχ ἥρμοττεν ἐγκαταμιγνύειν τῇ διηγήσει τὰς θεατρικὰς γοητείας, οὐδὲ πρὸς τὴν ἀπάτην ἁρμόττεσθαι τῶν ἀναγνωσομένων, ἣν ἐκεῖναι πεφύκασι φέρειν αἱ συντάξεις· ἀλλὰ πρὸς τὴν ὠφέλειαν, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἱστορίας δεδήλωκε, κατὰ λέξιν οὕτω γράφων· „Καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ „μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι „δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκο„πεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀν„θρώπινον, τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, „ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ, ἀρκούντως ἕξει· κτῆμά τε „ἐς αἰεὶ μᾶλλον, ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα, „ἀκούειν ξύγκειται.“

8. *Μαρτυρεῖται* δὲ τῷ ἀνδρὶ τάχα μὲν ὑπὸ πάντων φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων, εἰ δὲ μὴ, τῶν γε πλείστων, ὅτι καὶ τῆς ἀληθείας, ἧς ἥρων εἶναι τὴν ἱστορίαν βουλόμεθα, πλείστην ἐποιήσατο πρόνοιαν· οὔτε προστιθεὶς τοῖς πράγμασιν οὐδὲν, ὃ μὴ δίκαιον, οὐδὲ ἀφαιρῶν, οὐδὲ ἐνεξουσιάζων τῇ γρα-

φῇ· ἀνέγκλητον δὲ καὶ καθαρὰν τὴν προαίρεσιν ἀπὸ παντὸς φθόνου, καὶ πάσης κολακείας φυλάττων, μάλιστα δ' ἐν ταῖς περὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν γνώμαις. καὶ γὰρ Θεμιστοκλέους ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ μνησθεὶς, τὰς ὑπαρχούσας αὐτῷ ἀρετὰς ἀφθόνως ἐπελήλυθε· καὶ τῶν Περικλέους πολιτευμάτων ἀψάμενος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ, τῆς διαβεβοημένης περὶ αὐτοῦ δόξης ἄξιον εἴρηκεν ἐγκώμιον· περί τε Δημοσθένους τοῦ στρατηγοῦ, καὶ Νικίου τοῦ Νικηράτου, καὶ Ἀλκιβιάδου τοῦ Κλεινίου, καὶ ἄλλων στρατηγῶν τε καὶ ῥητόρων ἀναγκασθεὶς λέγειν, ὅσα προσήκοντα ἦν ἑκάστῳ, διῆλθεν. παραδείγματα δὲ περὶ αὐτῶν φέρειν οὐ δέομαι τοῖς διειληλυθόσιν αὐτοῦ τὰς ἱστορίας. ταῦτα μὲν οὖν ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ἃ περὶ τὸν πραγματικὸν τόπον ὁ συγγραφεὺς κατορθοῖ, καλά, καὶ μιμήσεως ἄξια. κράτιστον δὲ πάντων, τὸ μηδὲν ἑκουσίως ψεύδεσθαι, μηδὲ μαίνειν τὴν αὐτοῦ συνείδησιν.

9. Ἃ δ' ἐλλιπέστερον κατεσκεύασε, καὶ ἐφ' οἷς ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ τινές, περὶ τὸ τεχνικώτερον μέρος ἐστὶ τοῦ πραγματικοῦ, τὸ λεγόμενον μὲν οἰκονομικὸν, ἐν ἅπασαις δὲ γραφαῖς ἐπιζητούμενον, ἐάν τι φιλοσόφους προείληταί τις ὑποθέσεις, ἐάν τε ῥητορικάς. ταῦτα δέ ἐστι τὰ περὶ τὴν διαίρεσιν, καὶ τὰ περὶ τὴν τάξιν, καὶ τὰ περὶ τὰς ἐξεργασίας. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῆς διαιρέσεως, προειπὼν, ὅτι τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων συγγραφέων, ἢ κατὰ τόπους μιζόντων τὰς ἀναγραφάς, ἢ κατὰ χρόνους εὐπαρακολουθήτους, ἑκάτερον τούτων τῶν διαιρέ-

σειων ἐδοκίμασεν· οὔτε γὰρ τοῖς τόποις, ἐν οἷς αἱ πράξεις ἐπετελέσθησαν, ἀκολουθῶν ἐμέρισε τὰς διηγήσεις, ὡς Ἡρόδοτός τε καὶ Ἑλλάνικος καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων ἐποίησαν· οὔτε τοῖς χρόνοις, ὡς οἱ τὴν τοπικὴν ἐκδόντες ἱστορίαν, προείλοντο, ἤτοι ταῖς διαδοχαῖς τῶν βασιλέων περιζοντες τὰς ἀναγραφὰς, ἢ ταῖς τῶν ἱερέων, ἢ ταῖς περιόδοις τῶν ὀλυμπιάδων, ἢ τοῖς ἀποδεικνυμένοις ἄρχουσιν ἐπὶ τὰς ἐνιαυσίους ἀρχάς. καινήν δέ τινα καὶ ἄτριβῆ τοῖς ἄλλοις πορευθῆναι βουληθεὶς ὁδὸν, θερείαις καὶ χειμερείαις ἐμέρισε τὴν ἱστορίαν. ἐκ δὲ τούτου συμβέβηκεν αὐτῷ τοὐναντίον, ἢ προσεδύκησεν. οὐ γὰρ σαφεστέρα γέγονεν ἡ διαίρεσις τῶν χρόνων, ἀλλὰ δυσπαρακολουθητοτέρα κατὰ τὰς ὥρας. ἐφ' ᾧ θαυμάζειν ἄξιον, πῶς αὐτὸν ἔλαθεν, ὅτι, πολλῶν ἅμα πραγμάτων κατὰ πολλοὺς τόπους γινομένων, εἰς μικρὰς καταχερματιζομένη τομὰς ἡ διήγησις, οὐκ ἀπολήψεται τὸ τηλαυγὲς φῶς ἐκεῖνο καὶ καθαρόν, ὡς ἐξ αὐτῶν γίνεται τῶν πραγμάτων φανερόν. ἐν γοῦν τῇ τρίτῃ βίβλῳ· ταύτῃ γὰρ ἀρκεσθήσομαι μόνον· τὰ περὶ Μιτυληναίους ἀρξάμενος γράφειν, πρὶν ὅλην ἐκπληρῶσαι τὴν διήγησιν, ἐπὶ τὰ Λακεδαιμονίων ἄπεισιν ἔργα· καὶ οὐδὲ ταῦτα συγκρύφωσας, τῆς Πλαταιέων μέμνηται πολιορκίας. ἀφεὶς δὲ καὶ ταύτην ἀτελῆ, τοῦ Μιτυληναϊκοῦ μέμνηται πολέμου· εἶτ' ἐκεῖθεν ἄγει τὴν διήγησιν ἐπὶ τὰ περὶ Κέρκυραν, ὡς ἐστασίασαν, οἱ μὲν Λακεδαιμονίους, οἱ δ' Ἀθηναίους ἐπαγόμενοι. ἀφεὶς δὲ καὶ ταῦτα ἡμιτελῆ, περὶ τῆς εἰς Σικελίαν στρα-

τείας τῆς προτέρας Ἀθηναίων ὀλίγα λέγει. εἶτα Ἀθηναίων ἔκπλουν ἐπὶ Πελοπόννησον ἀρξάμενος λέγειν, καὶ Λακεδαιμονίων τὴν ἐπὶ Δωριῆς στρατείαν, τὰ περὶ Λευκάδα πραχθέντα ὑπὸ Δημοσθένους τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τὸν πρὸς Αἰτωλοὺς πόλεμον ἐκπορεύεται· ἐκεῖθεν δ' ἄπεισιν ἐπὶ Ναύπακτον. ἀτελεῖς δὲ καὶ τοῦς ἠπειρωτικοὺς πολέμους καταλιπὼν, Σικελίας ἅπτεται πάλιν. καὶ μετὰ τοῦτο Δῆλον καθαίρει, καὶ τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος πολεμούμενον ὑπὸ Ἀμβρακιωτῶν καταλείπει. καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; ὅλη γὰρ ἡ βίβλος οὕτω συγκέκοπται, καὶ τὸ διηνεκὲς τῆς ἀπαγγελίας ἀκολούθει. πλανώμεθα δή, καθάπερ εἰκός, καὶ δυσκόλως τοῖς δηλουμένοις παρακολουθοῦμεν, ταραττομένης ἐν τῷ διασπᾶσθαι τὰ πράγματα τῆς διανοίας, καὶ τὰς ἡμιτελεῖς τῶν ἀκουσθέντων μνήμας οὔτε ῥᾳδίως, οὐδ' ἀκριβῶς, ἀγαφερούσης. χρὴ δὲ τὴν ἱστορικὴν πραγματείαν εἰρομένην καὶ ἀπερίσπαστον εἶναι, ἄλλως τε ἐπειδὰν περὶ πολλῶν γίνηται πραγμάτων καὶ δυσκαταμαθήτων. ὅτι δ' οὐκ ὀρθὸς ὁ κανὼν οὗτος, οὐδ' οἰκεῖος ἱστορίᾳ, δῆλον. οὐδεὶς γὰρ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων θερείαις καὶ χειμῶσι διεῖλε τὴν ἱστορίαν· ἀλλὰ πάντες τὰς τετριμμένας ἄγειν ἐπὶ τὴν σαφήνειαν μετῆλθον.

10. Αἰτιῶνται δὲ καὶ τὴν τάξιν αὐτοῦ τινες, ὡς οὔτ' ἀρχὴν τῆς ἱστορίας εἰληφότος, ἣν ἐχρῆν, οὔτε τέλος ἐφηρμοκότος αὐτῇ τὸ πρέπον· οὐκ ἐλάχιστον μέρος εἶναι λέγοντες οἰκονομίας ἀγαθῆς, ἀρχήν τε λαβεῖν, ἧς οὐκ ἂν εἴη τι πρότερον, καὶ

τέλει περιλαβεῖν τὴν πραγματείαν, ᾧ δέξῃ μηδὲν ἐνδεῖν· ὧν αὐδετέρου πρόνοιαν αὐτὸν πεποιῆσθαι τὴν προσήκουσαν. τὴν δ' ἀφορμὴν αὐτοῖς τῆς κατηγορίας ταύτης ὁ συγγραφεὺς παρέσχηται· προειπὼν γὰρ, ὡς μέγιστος ἐγένετο τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων ὁ Πελοποννησιακὸς, χρόνου τε μήκει, καὶ παθημάτων πολλῶν συντυχίαις, τελευτῶν τοῦ προοιμίου τὰς αἰτίας βούλεται πρῶτον εἰπεῖν, ἀφ' ὧν τὴν ἀρχὴν ἔλαβε. δίττὰς δὲ ταύτας ὑποθέμενος, τὴν τ' ἀληθῆ μὲν, οὐκ εἰς ἅπαντας δὲ λεγομένην, τὴν αὔξησιν τῆς Ἀθηναίων πόλεως· καὶ τὴν οὐκ ἀληθῆ μὲν, ὑπὸ δὲ Λακεδαιμονίων πλαττομένην, τὴν Ἀθήνηθεν ἀποσταλεῖσαν Κερκυραίοις κατὰ Κορινθίων συμμαχίαν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς καὶ αὐτῷ δοκούσης, τὴν ἀρχὴν πεποίηται τῆς διηγήσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἑτέρας, κατὰ λέξιν οὕτω γράφων· „Ἦρξαντο δὲ Ἀθηναῖοι αὐτοῦ καὶ Πελοποννήσιοι, λύσαντες τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς, αἳ „αὐτοῖς ἐγένοντο μετὰ τὴν Εὐβοίας ἅλωσιν. διότι „δὲ ἔλυσαν, τὰς αἰτίας προέγραψα πρῶτον, καὶ τὰς „διαφορὰς τοῦ μή τινας ζητῆσαί ποτε, ἐξ ὅτου το„σοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη. τὴν μὲν γὰρ „ἀληθεστάτην πρόφασιν, ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ, „τοὺς Ἀθηναίους ἡγοῦμαι, μεγάλους γιγνομένους, „καὶ φόβον παρέχοντας τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀναγ„κάσαι ἐς τὸ πολεμεῖν. αἱ δὲ ἐς τὸ φανερὸν λεγό„μεναι αἰτίαι, αἷδ' ἦσαν ἑκατέρων· ἀφ' ὧν λύσαν„τες τὰς σπονδὰς, ἐς τὸν πόλεμον κατέστησαν: „Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰό-

„νιον κόλπον. προσοικοῦσι δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι „βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος." καὶ μετὰ τοῦτο διεξέρχεται τὰ περὶ Ἐπίδαμνον, καὶ τὰ περὶ Κέρκυραν, καὶ τὰ περὶ Ποτίδαιαν, καὶ τὴν Πελοποννησίων σύνοδον εἰς Σπάρτην, καὶ τοὺς ῥηθέντας ἐκεῖ κατὰ τῆς Ἀθηναίων πόλεως λόγους. ταῦτα δὲ μέχρι δισχιλίων ἐκμηκύνας στίχων, τότε περὶ τῆς ἑτέρας αἰτίας τὸν λόγον ἀποδίδωσι τῆς ἀληθοῦς τε καὶ αὐτῷ δοκούσης, ἐνθένδε ἀρξάμενος· „Ἐψηφίσαντο δὲ „οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς σπονδὰς λελῦσθαι καὶ πολε„μεῖν Ἀθηναίοις, οὐ τοσοῦτον τῶν συμμάχων πει„σθέντες τοῖς λόγοις, ὅσον φοβούμενοι τοὺς Ἀθη„ναίους, μὴ ἐπὶ μεῖζον δυνηθῶσιν, ὁρῶντες αὐτοῖς „τὰ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος ὑποχείρια ἤδη ὄντα. οἱ γὰρ „Ἀθηναῖοι τρόπῳ τοιῷδε ἦλθον ἐπὶ τὰ πράγματα, „ἐν οἷς ηὐξήθησαν." οἷς ἐπιτίθησι τὰ ἔργα τῆς πόλεως, ὅσα μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἕως τοῦ Πελοποννησιακοῦ διεπράξαντο, κεφαλαιωδῶς καὶ ἐπιτροχάδην ἐν ἐλάττοσιν, ἢ πεντακοσίοις στίχοις. ἀναμνησθεὶς δ', ὅτι πρότερα τῶν Κερκυραϊκῶν ἦν, καὶ οὐκ ἀπ' ἐκείνων ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ πόλεμος, ἀλλ' ἀπὸ τούτων, ταῦτα πάλιν κατὰ λέξιν γράφει· „Μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη γίγνεται οὐ πολλοῖς ἔτεσιν „ὕστερον τὰ προειρημένα, τά τε Κερκυραϊκὰ καὶ „τὰ Ποτιδαιατικὰ, καὶ ὅσα πρόφασις τοῦδε τοῦ „πολέμου κατέστη. ταῦτα δὲ ξύμπαντα, ὅσα ἔπρα„ξαν οἱ Ἕλληνες πρός τε ἀλλήλους καὶ [πρὸς] τὸν „βάρβαρον, ἐγένετο ἐν ἔτεσι πεντήκοντα μάλιστα, „μεταξὺ τῆς τε Ξέρξου ἀναχωρήσεως. καὶ τῆς ἀρχῆς

„τοῦδε τοῦ πολέμου· ἐν οἷς οἱ Ἀθηναῖοι τήν τε „ἀρχὴν ἐγκρατεστέραν κατεστήσαντο, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ „μέγα ἐχώρησαν δυνάμεως· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, „αἰσθόμενοι, οὔτε ἐκώλυον, εἰ μὴ ἐπὶ βραχύ, ἡσυ„χάζοντες τὸ πλέον αὖθ χρόνου, ὄντες μὲν καὶ πρὸ „τοῦ μὴ ταχεῖς εἶναι ἐς τοὺς πολέμους, εἰ μὴ ἀναγ„κάζοιντο, τὸ δὲ τι καὶ πολέμοις οἰκείοις ἐξειργό„μενοι· πρὶν δὴ ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων σαφῶς „ἥρητο, καὶ τῆς ξυμμαχίας αὐτῶν ἥπτοντο· τότε δὲ „οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ἐπιχειρητέα ἐδό„κει εἶναι πάσῃ προθυμίᾳ, καὶ καθαιρετέα ἡ „ἰσχύς, ἣν δύνωνται, ἀραμένοις τόνδε τὸν πό„λεμον."

11. Ἔχρῆν δ' αὐτὸν, ἀρξάμενον τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου ζητεῖν, πρώτην ἀποδοῦναι τὴν ἀληθῆ καὶ ἑαυτῷ δοκοῦσαν. ἥ τε γὰρ φύσις ἀπήτει τὰ πρότερα τῶν ὑστέρων ἄρχειν, καὶ τἀληθῆ πρὸ τῶν ψευδῶν λέγεσθαι· ἥ τε τῆς διηγήσεως εἰσβολὴ πρείττων ἂν ἐγίνετο μακρῷ, τοιαύτης οἰκονομίας τυχοῦσα. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνό τις ἂν αἰτιῖν ἔχοι, τῶν ἀπολογεῖσθαι περὶ αὐτοῦ βουλομένων, ὅτι μικρὰ καὶ οὐκ ἄξια λόγου τὰ πράγματα ἦν, ἢ κοινὰ καὶ κατημαξευμένα τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ὥστε μηδὲν δεῖν ἀπὸ τούτων ἀρχὴν ποιεῖσθαι. αὐτὸς γὰρ ὡς ἐκλελιφθέντα τὸν τόπον τοῦτον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ἄξιον ἱστορίας ὑπείληφεν, αὐταῖς λέξεσιν οὕτω γράφων· „Ἔγραψα δὲ αὐτά, „καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποιησάμην διὰ τόδε, „ὅτι τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἅπασιν ἐκλιπὲς τὸ χωρίον τοῦτο „ἦν· καὶ ἡ τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν Ἑλληνικὰ ξυνε-

„τίθησαν, ἢ αὐτὰ τὰ Μηδικά. τούτων δὲ, ὅσπερ „καὶ ἥψατο ἐν τῇ Ἀττικῇ ξυγγραφῇ Ἑλλάνικος, „βραχέως τε καὶ τοῖς χρόνοις οὐκ ἀκριβῶς ἐπεμνή„σθη· ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπόδειξιν ἔχει τῆς τῶν „Ἀθηναίων, ἐν οἵῳ τρόπῳ κατέστη."

12. Ἱκανὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο τεκμήριον ἦν τοῦ μὴ κατὰ τὸν ἄριστον τρόπον οἰκονομῆσθαι τὴν διήγησιν ὑπ' αὐτοῦ· λέγω δὴ τὸ μὴ κατὰ φύσιν ἔχειν· πρόσεστι δὲ τούτῳ καὶ τὸ μή, εἰς ἃ δεῖ περφάλαια, τετελευτηκέναι τὴν ἱστορίαν. ἔτη γὰρ ὀπτὼ καὶ εἴκοσι περιειληφότος τοῦ πολέμου, πάντα τὸν χρόνον τοῦτον ἕως τῆς καταλύσεως αὐτοῦ βιώσας, μέχρι τοῦ δευτέρου καὶ εἰκοστοῦ κατεβίβασεν ἔτους τὴν ἱστορίαν, τῇ περὶ Κύνος σῆμα ναυμαχίᾳ τὴν ὀγδόην βίβλον παρεκτείνας· καὶ ταῦτα προφρηνὼς ἐν τῷ προοιμίῳ, πάντα περιλήψεσθαι τὰ πραχθέντα κατὰ τόνδε τὸν πόλεμον· καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ βίβλῳ πάλιν συνανακεφαλαιῶν τε τοὺς χρόνους, ἀφ' οὗ τ' ἤρξατο, καὶ μέχρις οὗ προελθὼν κατελύθη, ταῦτα κατὰ λέξιν γέγραφε· „Καὶ τοῖς [ἀπὸ] χρη„σμῶν τι ἐσχυρισαμένοις, μόνον δὲ τοῦτο ἐκυρῶς „ξυμβάν. ἀεὶ γὰρ ἐγὼ μέμνημαι, καὶ ἀρχομένου „τοῦ πολέμου, καὶ μέχρις οὗ ἐτελεύτησε, προφερό„μενον ὑπὸ πολλῶν, ὅτι τρὶς ἐννέα ἔτη δίοι γενί„σθαι αὐτόν. ἐπεβίων δὲ διὰ παντὸς αὐτοῦ, αἰ„σθανόμενός τε τῇ ἐλπίδι, καὶ προσέχων τὴν γνώ„μην, ὅπως ἀκριβῶς τι εἴσομαι· καὶ ξυνέβη μοι „φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ, ἔτη εἴκοσι μετὰ τὴν ἐς Ἀμ„φίπολιν στρατηγίαν· καὶ γενομένῳ παρ' ἀμφοτέ-

„ρους τοῖς πράγμασι, καὶ οὐχ ἧσσον τοῖς Πελοπον-
„νησίοις διὰ τὴν φυγήν, καθ' ἡσυχίαν τι αὐτῶν
„μᾶλλον αἰσθέσθαι. τὴν οὖν μετὰ [τὰ] δέκα ἔτη
„διαφοράν τε καὶ ξύγχυσιν τῶν σπονδῶν, καὶ τὰ
„ἔπειτα, ὡς ἐπολεμήθη, ἐξηγήσομαι."

13. "Ὅτι δὲ καὶ περὶ τὰς ἐξεργασίας τῶν κεφα-
λαίων ἧττον ἐπιμελὴς ἐστιν, ἢ πλείονας τοῦ δέοντος
λόγους ἀποδιδοὺς τοῖς ἐλαττόνων διομένοις, ἢ
βαθυμότερον ἐπιτρέχων τὰ δεόμενα πλείονος ἐξερ-
γασίας, πολλοῖς τεκμηρίοις βεβαιῶσαι δυνάμενος,
ὀλίγοις χρήσομαι, τὰς μὲν πρώτας Ἀθηναίων καὶ
Πελοποννησίων ναυμαχίας ἀμφοτέρας περὶ τὴν τε-
λευτὴν τῆς δευτέρας βίβλου γράφειν ἀρξάμενος· ἐν
αἷς πρὸς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ναῦς Πελοποννη-
σίων εἴκοσι ναυσὶν Ἀθηναῖοι μόνοι πρὸς πολλα-
πλασίους τῶν βαρβάρων ναυμαχήσαντες, ἃς μὲν
διέφθειραν, ἃς δ' αὐτάνδρους ἔλαβον, οὐκ ἐλάτ-
τους, ἢ ὅσας ἔστειλαν ἐπὶ τὸν πόλεμον. θήσω δὲ
καὶ τὴν λέξιν αὐτοῦ· „Ἐγένετο [δὲ] μετὰ ταῦτα
„καὶ ἡ ἐπ' Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πεζο-
„μαχία, καὶ ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων
„πρὸς Μήδους· καὶ ἐνίκων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀμφότε-
„ρα Ἀθηναῖοι, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατη-
„γοῦντος, καὶ εἷλον τριήρεις Φοινίκων, καὶ διέ-
„φθειραν τὰς πάσας ἐς διακοσίας." ὅμοια δ' ἔστι
παρ' αὐτῷ καὶ τὰ κατὰ τὰς πεζικὰς μάχας, ἢ μηνυ-
νόμενα πέρα τοῦ δέοντος, ἢ συναγόμενα εἰς ἔλαττον
τοῦ μετρίου. τὰ μέν γε περὶ Πύλον Ἀθηναίοις
πραχθέντα, καὶ τὰ περὶ τὴν Σφακτηρίαν καλουμέ-

νην νῆσον, ἐν ᾗ Λακεδαιμονίους κατακλείσαντες ἐξεπολιόρκησαν, ἀρξάμενος ἐν τῇ τετάρτῃ βίβλῳ διηγεῖσθαι, καὶ μεταξὺ τοῦ πολέμου τοῦδε πράξεις τινὰς ἑτέρας παραδιηγησάμενος· εἶτ' αὖθις ἐπιστρέψας ἐπὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἑξῆς, ἅπαντα τὰ γεγενημένα κατὰ τὰς μάχας ὑπ' ἀμφοτέρων διελήλυθεν ἀκριβῶς καὶ δυνατῶς· πλείους, ἢ τριακοσίους στίχους αὐτὸς ἀποδεδωκὼς ταῖς μάχαις· καὶ ταῦτα οὐ πολλῶν ὄντων, οὔτε τῶν ἀπολομένων, οὔτε τῶν παραδόντων τὰ ὅπλα. αὐτός γέ τοι συγκεφαλαιούμενος τὰ περὶ τὴν μάχην, κατὰ λέξιν οὕτω γράφει· „Ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ζῶντες ἐλήφθησαν „τοσοίδε· εἴκοσι μὲν ὁπλῖται διέβησαν καὶ τετρα„κόσιοι οἱ πάντες. τούτων ζῶντες ἐκομίσθησαν „ἐπὶ ἀποδέοντες τριακόσιοι· οἱ δ' ἄλλοι ἀπέθα„νον. καὶ Σπαρτιάται τούτων ἦσαν τῶν ζώντων „[περὶ] εἴκοσι καὶ ἑκατόν· Ἀθηναίων δὲ οὐ πολλοὶ „διεφθάρησαν."

14. Τῆς δὲ Νικίου στρατηγίας μνησθεὶς, ὅτι ναῦς ἑξήκοντα καὶ διαχιλίους ὁπλίτας Ἀθηναίων ἐπαγόμενος, ἐπὶ Πελοπόννησον ἔπλευσε· κατακλείσας δὲ Λακεδαιμονίους εἰς τὰ φρούρια, τοὺς ἐν Κυθήρῳ κατοικοῦντας ἐξεπολιόρκησε, καὶ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου πολλὴν ἐδῄωσεν· ἐξ ἧς αἰχμαλώτων πλῆθος ἐπαγόμενος, ἀπέπλευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας· οὕτως εἴρηκεν ἐπιτροχάδην, περὶ μὲν τῶν ἐν Κυθήροις πραγμάτων· „Καὶ μάχης γενομένης, „ὀλίγον μὲν τινὰ χρόνον ὑπέστησαν οἱ Κυθήριοι· „ἔπειτα τρεπόμενοι, κατέφυγον εἰς τὴν ἄνω πόλιν·

„καὶ ὕστερον ξυνέβησαν πρὸς Νικίαν καὶ τοὺς ξυν-
„άρχοντας, Ἀθηναίοις ἐπιτρέψαι περὶ σφῶν αὐτῶν,
„πλὴν θανάτου.“ περὶ δὲ τῆς Αἰγινητῶν ἀλώσεως
τῶν ἐν Θυρέᾳ· „Ἐν τούτῳ δ' οἱ Ἀθηναῖοι κατα-
„σχόντες, καὶ χωρήσαντες εὐθὺς πάσῃ τῇ στρατιᾷ,
„αἱροῦσι τὴν Θυρέαν· καὶ τὴν τε πόλιν κατέκευ-
„σαν, καὶ τὰ ἐγόντα ἐξεπόρθησαν. τοὺς τε Αἰγινή-
„τας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἄγοντες, ἀφί-
„κοντο εἰς τὰς Ἀθήνας.“ γενομένων δὲ περὶ τὰς
πόλεις ἀμφοτέρας εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου μεγά-
λων συμφορῶν, δι' ἃς ἐπεθύμησαν ἀμφότεραι τῆς
εἰρήνης, περὶ μὲν τῆς προτέρας, ὅτε Ἀθηναῖοι, τε-
τμημένης μὲν αὐτοῖς τῆς χώρας, οἰκοφθορημένης δὲ
τῆς πόλεως ὑπὸ λοιμοῦ, πᾶσαν ἀπογνόντες βοήθει-
αν ἄλλην, ἀπέστειλαν πρεσβείαν εἰς Σπάρτην, εἰρή-
νης τυχεῖν δεόμενοι· οὔτε τοὺς ἀποσταλέντας ἄν-
δρας εἶρηνεν, οὔτε τοὺς ῥηθέντας ἐκεῖ λόγους ὑπ'
αὐτῶν, οὔτε τοὺς ἐναντιωθέντας· ὑφ' ὧν πεισθέν-
τες Λακεδαιμόνιοι, τὰς διαλλαγὰς ἀπεψηφίσαντο.
φαύλως δέ πως καὶ ῥᾳθύμως, ὡς περὶ μικρῶν καὶ
ἀδόξων πραγμάτων, ταῦτα εἴρηκε· „Μετὰ δὲ τὴν
„δευτέραν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων οἱ Ἀθη-
„ναῖοι, ὡς ἥ τε γῆ αὐτῶν ἐτέτμητο τὸ δεύτερον, καὶ
„ἡ νόσος ἐπέκειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίωντο
„τὰς γνώμας· καὶ τὸν Περικλέα ἐν αἰτίᾳ εἶχον, ὡς
„πείσαντα σφᾶς πολεμεῖν, καὶ δι' ἐκεῖνον ταῖς συμ-
„φοραῖς περιπεπτωκότες· πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμο-
„νίους ὥρμηντο συγχωρεῖν. καὶ πρέσβεις τινὰς
„πέμψαντες πρὸς αὐτούς, ἄπρακτοι ἐγένοντο.“

νην νῆσον, ἐν ᾗ Λακεδαιμονίους κατακλείσαντες ἐξεπολιόρκησαν, ἀρξάμενος ἐν τῇ τετάρτῃ βίβλῳ διηγεῖσθαι, καὶ μεταξὺ τοῦ πολέμου τοῦδε πράξεις τινὰς ἑτέρας παραδιηγησάμενος· εἶτ' αὖθις ἐπιστρέψας ἐπὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἑξῆς, ἅπαντα τὰ γεγενημένα κατὰ τὰς μάχας ὑπ' ἀμφοτέρων διελήλυθεν ἀκριβῶς καὶ δυνατῶς· πλείους, ἢ τριακοσίους στίχους αὐτὸς ἀποδεδωκὼς ταῖς μάχαις· καὶ ταῦτα οὐ πολλῶν ὄντων, οὔτε τῶν ἀπολομένων, οὔτε τῶν παραδόντων τὰ ὅπλα. αὐτός γέ τοι συγκεφαλαιούμενος τὰ περὶ τὴν μάχην, κατὰ λέξιν οὕτω γράφει· „Ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ζῶντες ἐλήφθησαν „τοσοίδε· εἴκοσι μὲν ὁπλῖται διέβησαν καὶ τετρα„κόσιοι οἱ πάντες. τούτων ζῶντες ἐκομίσθησαν „ὀκτὼ ἀποδέοντες τριακόσιοι· οἱ δ' ἄλλοι ἀπέθα„νον. καὶ Σπαρτιάται τούτων ἦσαν τῶν ζώντων „[περὶ] εἴκοσι καὶ ἑκατόν· Ἀθηναίων δὲ οὐ πολλοὶ „διεφθάρησαν."

14. Τῆς δὲ Νικίου στρατηγίας μνησθεὶς, ὅτι ναῦς ἑξήκοντα καὶ δισχιλίους ὁπλίτας Ἀθηναίων ἐπαγόμενος, ἐπὶ Πελοπόννησον ἔπλευσε· κατακλείσας δὲ Λακεδαιμονίους εἰς τὰ φρούρια, τοὺς ἐν Κυθάροις κατοικοῦντας ἐξεπολιόρκησε, καὶ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου πολλὴν ἐδῄωσεν· ἐξ ἧς αἰχμαλώτων πλῆθος ἐπαγόμενος, ἀπέπλευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας· οὕτως εἴρηκεν ἐπιτροχάδην, περὶ μὲν τῶν ἐν Κυθήροις πραγμάτων· „Καὶ μάχης γενομένης, „ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὑπέστησαν οἱ Κυθήριοι· „ἔπειτα τραπόμενοι, κατέφυγον εἰς τὴν ἄνω πόλιν·

„καὶ ὕστερον ξυνέβησαν πρὸς Νικίαν καὶ τοὺς ξυν-
„άρχοντας, Ἀθηναίοις ἐπιτρέψαι περὶ σφῶν αὐτῶν,
„πλὴν θανάτου.“ περὶ δὲ τῆς Αἰγινητῶν ἀλώσεως
τῶν ἐν Θυρέᾳ· „Ἐν τούτῳ δ' οἱ Ἀθηναῖοι κατα-
„σχόντες, καὶ χωρήσαντες εὐθὺς πάσῃ τῇ στρατιᾷ,
„αἱροῦσι τὴν Θυρέαν· καὶ τὴν πόλιν κατέκαυ-
„σαν, καὶ τὰ ἐγόντα ἐξεπόρθησαν. τοὺς τε Αἰγινή-
„τας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἄγοντες, ἀφί-
„κοντο εἰς τὰς Ἀθήνας.“ γενομένων δὲ περὶ τὰς
πόλεις ἀμφοτέρας εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου μεγά-
λων συμφορῶν, δι' ἃς ἐπεθύμησαν ἀμφότεραι τῆς
εἰρήνης, περὶ μὲν τῆς προτέρας, ὅτε Ἀθηναῖοι, τε-
τιμημένης μὲν αὐτοῖς τῆς χώρας, οἰκοφθορημένης δὲ
τῆς πόλεως ὑπὸ λοιμοῦ, πᾶσαν ἀποχνόντες βοήθει-
αν ἄλλην, ἐπέστειλαν πρεσβείαν εἰς Σπάρτην, εἰρή-
νης τυχεῖν δεόμενοι· οὔτε τοὺς ἀποσταλέντας ἄν-
δρας εἴρηνεν, οὔτε τοὺς ῥηθέντας ἐκεῖ λόγους ὑπ'
αὐτῶν, οὔτε τοὺς ἐναντιωθέντας· ὑφ' ὧν πεισθέν-
τες Λακεδαιμόνιοι, τὰς διαλλαγὰς ἀπεψηφίσαντο.
φαύλως δέ πως καὶ ῥᾳθύμως, ὡς περὶ μικρῶν καὶ
ἀδόξων πραγμάτων, ταῦτα εἴρηκε· „Μετὰ δὲ τὴν
„δευτέραν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων οἱ Ἀθη-
„ναῖοι, ὡς ἥ τε γῆ αὐτῶν ἐτέτμητο τὸ δεύτερον, καὶ
„ἡ νόσος ἐπέπειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίουντο
„τὰς γνώμας· καὶ τὸν Περικλέα ἐν αἰτίᾳ εἶχον, ὡς
„πείσαντα σφᾶς πολεμεῖν, καὶ δι' ἐκεῖνον ταῖς συμ-
„φοραῖς περιπεπτωκότες· πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμο-
„νίους ὥρμηντο συγχωρεῖν. καὶ πρέσβεις τινὰς
„πέμψαντες πρὸς αὐτούς, ἄπρακτοι ἐγένοντο.“

περὶ δὲ τῆς ὑστέρας, ὅτε Λακεδαιμόνιοι τοὺς περὶ Πύλον ἁλόντας τριακοσίους νομίσασθαι προθέμενοι, πρεσβείας ἀπέστειλαν εἰς τὰς Ἀθήνας· καὶ τοὺς λόγους εἴρηκε τοὺς ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου ῥηθέντας τότε, καὶ τὰς αἰνίας ἐπελήλυθε, δι' ἃς οὐκ ἐπετελέσθησαν αἱ σπονδαί.

15. Εἰ μὲν οὖν ἡ ἐπὶ τῆς Ἀθηναίων πρεσβείᾳ τὰ κεφάλαια τῶν γινομένων περιειλῆφυῖα δήλωσις ἦρκει· λόγων δὲ καὶ παρακλήσεων, αἷς ἐχρήσαντο οἱ πρέσβεις, οὐδὲν ἔδει, μήτε πεισθέντων, μήτε δεξαμένων τὰς σποκδὰς Λακεδαιμονίων· τί δή ποτε οὐ τὴν αὐτὴν προαίρεσιν ἐφύλαξε καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τῆς Σπάρτης ἀφικομένων εἰς τὰς Ἀθήνας; οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι διαπραξάμενοι τὴν εἰρήνην ἀπῆλθον. εἰ δ' ἀκριβῶς δεῖ ταῦτα εἰρῆσθαι, διὰ τί παρέλιπε ῥᾳθύμως ἐκεῖνα; οὐ γὰρ δή γε ἀσθενείᾳ δυνάμεως ἐξείργετο περὶ ἀμφοτέρων τοὺς ἐνόντας εὑρεῖν τε καὶ ἐξειπεῖν λόγους. εἰ δὲ δή κατὰ λογισμόν τινα τὴν ἑτέραν προείλετο πρεσβείαν ἐξεργάσασθαι, οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, κατὰ τί τὴν Λακωνικὴν πρῳέκρινε τῆς Ἀττικῆς μᾶλλον, τὴν ὑστέραν τοῖς χρόνοις ἀντὶ τῆς προτέρας, καὶ τὴν ἀλλοτρίαν ἀντὶ τῆς ἰδίας, καὶ τὴν ἐπ' ἐλάττοσι κακοῖς γενομένην, ἀντὶ τῆς ἐπὶ μείζοσι. πόλεων δὲ ἁλώσεις καὶ κατασκαφάς, καὶ ἀνδραποδισμούς, καὶ ἄλλας τοιαύτας συμφορὰς πολλάκις ἀναγκασθεὶς γράφειν, ποτὲ μὲν οὕτως ὠμά, καὶ δεινά, καὶ οἰκτων ἄξια φαίνεσθαι ποιεῖ τὰ πάθη, ὥστε μηδεμίαν ὑπερβολὴν μήτε ἱστοριογράφοις, μήτε ποιηταῖς, καταλιπεῖν· ποτὲ δὲ οὕτω ταπεινὰ

καὶ μικρά, ὥστε μηδ' εἰς αἴσθησιν ἡμῶν τι πεσεῖν γνώρισμα τοῖς ἀναγινώσκουσι τὸν ἄνδρα. λέγων τε, ἃ περὶ τῆς Πλαταιέων πόλεως εἴρηκε, καὶ περὶ τῆς Μιτυληναίων, καὶ περὶ τῆς Μηλίων, οὐδὲν δέομαι τὰς λέξεις ἐκείνας φέρειν, ἐν αἷς ἀπὸ τῆς ἄκρας δυνάμεως ἐξείργασται τὰς συμφορὰς αὐτῶν· ἐν αἷς δ' ἐπιτρέχει καὶ μικρὰ ποιεῖ τὰ πάθη αὐτῶν, κατὰ πολλοὺς τόπους τῆς ἱστορίας, τούτων μνησθήσομαι· „Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτους Σκιωναίους „Ἀθηναῖοι ἐκπολιορκήσαντες, ἀπέκτειναν τοὺς „ἥβωντας· παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραπόδισαν· „καὶ τὴν γῆν Πλαταιεῦσιν ἔδωκαν νέμεσθαι.“ „Καὶ Ἀθηναῖοι πάλιν ἐς Εὔβοιαν διαβάντες, Περι„κλέους στρατηγοῦντος, κατεστρέψαντο πᾶσαν· καὶ „τὴν μὲν ἄλλην ὁμολογίᾳ κατέστησαν· Ἑστιαιεῖς „δ' ἐξοικίσαντες, αὐτοὶ τὴν γῆν ἔσχον.“ „Ἀνέστη„σαν δὲ Αἰγινήτας τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ ἐξ Αἰγίνης „Ἀθηναῖοι, αὐτούς τε, καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας· „ἐπικαλέσαντες, οὐχ ἥκιστα τοῦ πολέμου σφίσιν „αἰτίους εἶναι· καὶ τὴν Αἴγιναν ἀσφαλέστερον ἂν „ἐφαίνοντο, τῇ Πελοποννησίων ἐπικειμένην, αὐτῶν „πέμψαντες ἐποίκους, ἔχειν.“

16. Πολλὰ καὶ ἄλλα τις ἂν εὕροι δ' ὅλης τῆς ἱστορίας, ἢ τῆς ἄκρας ἐξεργασίας τετυχηκότα, καὶ μήτε πρόσθεσιν δεχόμενα, μήτ' ἀφαίρεσιν· ἢ ῥᾳθύμως ἐπιτετροχασμένα, καὶ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔμφασιν ἔχοντα τῆς δεινότητος ἐκείνης, μάλιστα δ' ἐν ταῖς δημηγορίαις, καὶ ἐν τοῖς διαλόγοις, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ῥητορείαις. ὧν προνοούμενος, ἔοικεν ἀτελῆ

τὴν ἱστορίαν καταλιπεῖν, ὡς καὶ Κρατιππος, ὁ συνακμάσας αὐτῷ, καὶ τὰ παραλειφθέντα ὑπ' αὐτοῦ συναγαγών, , γέγραφεν· οὐ μόνον ταῖς πράξεσιν αὐταῖς ἐμποδὼν γεγενῆσθαι λέγων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀκούουσιν ὀχληρὰς εἶναι. τοῦτό γέ τοι συνέντα αὐτὸν, ἐν τοῖς τελευταίοις τῆς ἱστορίας φησὶ μηδεμίαν τάξαι ῥητορείαν, πολλῶν μὲν κατὰ τὴν Ἰωνίαν γενομένων, πολλῶν δ' ἐν ταῖς Ἀθήναις, ὅσα διὰ λόγων καὶ δημηγοριῶν ἐπράχθη. εἰ γέ τοι τὴν πρώτην καὶ τὴν ὀγδόην βίβλον ἀντιπαρεξετάζοι τις ἀλλήλαις, οὔτε τῆς αὐτῆς ἂν προαιρέσεως δόξειεν ἀμφοτέρας ὑπάρχειν, οὔτε τῆς αὐτῆς δυνάμεως· ἡ μὲν γὰρ, ὀλίγα πράγματα καὶ μικρὰ περιέχουσα, πληθύει τῶν ῥητορειῶν· ἡ δὲ, περὶ πολλὰς καὶ μεγάλας συνταχθεῖσα πράξεις, δημηγορικῶν σπανίζει λόγων.

17. Ἤδη δ' ἔγωγε καὶ ἐν αὐταῖς ἔδοξα ταῖς ῥητορείαις τοῦτο συμβεβηκέναι τῷ ἀνδρὶ τὸ πάθος, ὥστε περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ τιθέναι μὲν, ἃς οὐκ ἔδει, παραλιπεῖν δὲ, ἃς ἔδει λέγεσθαι. οἷόν τι καὶ περὶ τῆς Μιτυληναίων πόλεως ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ πεποίηκε. μετὰ γὰρ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς, καὶ τὴν τῶν αἰχμαλώτων ἄφεσιν, οὓς ἀπέστειλεν ὁ στρατηγὸς Πάχης, διττῶν ἐκκλησιῶν γενομένων ἐν ταῖς Ἀθήναις, τοὺς μὲν ἐν τῇ προτέρᾳ ῥηθέντας ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν λόγους παρέλειπεν, ὡς οὐκ ἀναγκαίους· ἐν ᾗ τοὺς τ' αἰχμαλώτους ἀποκτεῖναι ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, καὶ τοὺς ἄλλους Μιτυληναίους ἠβηδὸν, γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας ἀν-

δραποδίσαι· τοὺς δ' ἐν τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἡηθέντας, ἐν ᾗ μετάνοιά τις ὑπεισῆλθε τοὺς πολλοὺς, περὶ τὴν αὖτὴν συντυχθέντας ὑπόθεσιν, παρέλαβεν ὡς ἀναγκαίους.

18. Ὁ δὲ περιβόητος ἐπιτάφιος, ὃν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ διελήλυθε, κατὰ τίνα δὴ ποτε λογισμὸν ἐν τούτῳ κεῖται τῷ τόπῳ μᾶλλον, ἢ οὐκ ἐν ἑτέρῳ; εἴτε γὰρ ἐν ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς τῆς πόλεως, ἐν αἷς Ἀθηναίων πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ μαχόμενοι διεφθάρησαν, τοὺς εἰωθότας ὀλοφυρμοὺς ἐπ' αὐτοῖς ἐχρῆν λέγεσθαι· εἴτ' ἐπὶ ταῖς μεγάλαις εὐπραγίαις, ἐξ ὧν δόξα τις ἐπιφανὴς, ἢ δύναμις, ἐγένετο τῇ πόλει, τιμᾶσθαι τοὺς ἐπιταφίους ἐπαίνοις τοὺς ἀποθανόντας· ἐν ᾗ βούλεταί τις μᾶλλον βίβλῳ, ἢ ἐν ταύτῃ, τὸν ἐπιτάφιον ἥρμοττεν εἰρῆσθαι· ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ οἱ κατὰ τὴν πρώτην τῶν Πελοποννησίων εἰσβολὴν πεσόντες Ἀθηναῖοι κομιδῇ τινες ἦσαν ὀλίγοι, καὶ οὐδ' οὗτοι λαμπρόν τι πράξαντες ἔργον, ὡς αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης γράφει. προειπὼν γὰρ περὶ τοῦ Περικλέους, ὅτι τὴν πόλιν ἐφύλασσε, καὶ δι' ἡσυχίας μάλιστα, ὅσον ἐδύνατο, ἦρχεν· „Ἐπ-„πέας μέντοι [τινὰς] ἐξέπεμπεν ἀεὶ, τοῦ μὴ προ-„θρόμους, ἀπὸ τῆς στρατιᾶς ἐπιπίπτοντας ἐς τοὺς „ἀγροὺς τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως, κακουργεῖν· καὶ „ἱππομαχίαν, φησὶ, γενέσθαι βραχεῖαν ἐν Φρυ-„γίοις, ἔνθα τε Ἀθηναίων τείλει ἐνὶ τῶν ἱππέων, καὶ „Θεσσαλοῖς μετ' αὐτῶν, πρὸς τοὺς Βοιωτῶν ἱππέας· „ἐν ᾗ οὐκ ἔλαττον ἔσχον οἱ Θεσσαλοὶ καὶ Ἀθηναῖοι, „μέχρις οὗ, προσβοηθησάντων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν

„ὁπλιτῶν, τροπὴ ἐγένετο αὐτῶν· καὶ ἀπέθανον „τῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων οὐ πολλοί· ἀνείλοντο „μέντοι αὐτοὺς αὐθημερὸν ἀσπόνδους· καὶ οἱ Πε„λοποννήσιοι τρόπαιον τῇ ὑστεραίᾳ ἔστησαν.“ ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ βίβλῳ οἱ μετὰ Δημοσθένους, περὶ Πύλον, ἀγωνισάμενοι πρὸς Λακεδαιμονίων δύναμιν καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάττης, καὶ νικήσαντες ἐν ἀμφοτέραις ταῖς μάχαις, δι' οὓς ἡ πόλις αὐχήματος ἐπληρώθη, πολλῷ πλείους τε καὶ κρείττους ἦσαν ἐκείνων. τί δή ποτ' οὖν ἐπὶ μὲν τοῖς ὀλίγοις ἱππεῦσι, καὶ οὐδεμίαν οὔτε δόξαν, οὔτε δύναμιν, τῇ πόλει κτησαμένοις, τὰς τε ταφὰς ἀνοίγει τὰς δημοσίας ὁ συγγραφεὺς, καὶ τὸν ἐπιφανέστατον τῶν δημαγωγῶν, Περικλέα, τὴν ὑψηλὴν ταφῳδίαν ἐκείνην εἰσάγει διατιθέμενον· ἐπὶ δὲ τοῖς πλείοσι καὶ κρείττοσι, δι' οὓς ὑπέπεσον Ἀθηναίοις οἱ τὸν πόλεμον ἐξενέγκαντες κατ' αὐτῶν, ἐπιτηδειοτέροις οὖσι ταύτης τῆς τιμῆς τυγχάνειν, οὐκ ἐποίησε τὸν ἐπιτάφιον; ἵνα δὲ πάσας ἀφῶ τὰς ἄλλας μάχας, τάς τε κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἐν αἷς πολλοὶ διεφθάρησαν, οὓς πολὺ δικαιότερον ἦν κοσμεῖσθαι τοῖς ἐπιταφίοις ἐπαίνοις, ἢ τοὺς πολλοὺς τῆς Ἀττικῆς, ἱππεῖς δέκα, ἢ πεντεκαίδεκα ὄντας· οἱ ἐν Σικελίᾳ μετὰ Νικίου καὶ Δημοσθένους ἀποθανόντες Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων, ἔν τε ταῖς ναυμαχίαις, ἔν τε τοῖς κατὰ γῆν ἀγῶσι, καὶ τὸ τελευταῖον ἐν τῇ δυστήνῳ φυγῇ τετράκις μυρίων οὐκ ἐλάττους ὄντες, καὶ οὐδὲ ταφῆς δυνηθέντες τυχεῖν τῆς νομίμου, πόσῳ μᾶλλον ἦσαν

ἐπιτηδειότεροι τυγχάνειν οἴκτων τε καὶ κόσμων ἐπιταφίων; ὁ δ' οὕτως ἠμέλησε τῶν ἀνδρῶν, ὥστε μηδὲ τοῦτ' αὐτὸ εἰπεῖν, ὅτι πένθος δημοσίᾳ προὔθετο ἡ πόλις, καὶ τοὺς εἰωθότας ἐναγισμοὺς τοῖς ἐπὶ ξένης ἀποθανοῦσιν, ἐπιτέλεσε, καὶ τὸν ἐροῦντα ἐπ' αὐτοῖς ἀπέδειξεν, ὃς τῶν τότε ῥητόρων λέγειν ἦν ἱκανώτατος. οὐ γὰρ δὴ εἰκὸς ἦν Ἀθηναίους ἐπὶ μὲν τοῖς πεντεκαίδεκα ἵππεῦσι δημοσίᾳ πενθεῖν· τῶν δ' ἐκ καταλόγου πλείους διαφθαρέντας, ἢ πεντακισχιλίους, μηδὲ μιᾶς ἀξιῶσαι τιμῆς. ἀλλ' ἔοικεν ὁ συγγραφεὺς· εἰρήσεται γάρ, ἃ φρονῶ· τῷ Περικλέους προσώπῳ βουλόμενος ἀποχρήσασθαι, καὶ τὸν ἐπιτάφιον ἔπαινον ὡς ὑπ' ἐκείνου ῥηθέντα συνθεῖναι· ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ἐτελεύτησεν ἀνὴρ τοῦδε τοῦ πολέμου, καὶ οὐδὲ μιᾷ τῶν μετὰ ταῦτα γενομένων τῇ πόλει συμφορῶν παρεγένετο, εἰς ἐκεῖνο τὸ μικρόν, καὶ οὐκ ἄξιον σπουδῆς ἔργον, τὸν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τοῦ πράγματος ἔπαινον ἀποθέσθαι.

19. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἴδοι τις ἂν τὸ περὶ τὰς ἐξεργασίας τοῦ συγγραφέως ἀνώμαλον, ἐπιλογισάμενος, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα παραλιπὼν, προοιμίων τῆς ἱστορίας μέχρι πεντακοσίων ἐκμηκύνει στίχων, τὰ πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου πραχθέντα τοῖς Ἕλλησι, μικρὰ βουλόμενος ἀποδεῖξαι, καὶ οὐκ ἄξια τῷδε παραβάλλεσθαι. οὔτε γὰρ τάληθὲς οὕτως εἶχεν, ὡς ἐκ πολλῶν ἐστι παραδεῖξαι πραγμάτων· οὔτε ὁ τῆς τέχνης ὑπαγορεύει λόγος, οὕτω μεθοδεύειν τὰς αὐξήσεις. οὐ

„κότα· εὑρῆσθαι δὲ ἡγησάμενος ἐκ τῶν ἐπιφανε-
„στάτων σημείων, ὡς παλαιὰ εἶναι, ἀποχρώντως.
„καὶ ὁ πόλεμος οὗτος, καίπερ τῶν ἀνθρώπων, ἐν
„ᾧ μὲν ἂν πολεμῶσι, τὸν παρόντα ἀεὶ μέγιστον
„κρινόντων, παυσαμένων δὲ, τἀρχαῖα μᾶλλον θαυ-
„μαζόντων, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων σκοποῦσι, δη-
„λώσει ὅμως μείζων γεγενημένος αὐτῶν. καὶ ὅσα
„μὲν λόγῳ εἶπον ἕκαστοι, ἢ μέλλοντες πολεμήσειν,
„ἢ ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες, χαλεπὸν τὴν [ἀκρίβειαν]. αὐ-
„τὴν τῶν λεχθέντων [διαμνημονεῦσαι] ἦν, ἐμοί τε
„ὧν αὐτὸς ἤκουσα, καὶ τοῖς ἄλλοθέν ποθεν ἐμοὶ
„ἀπαγγέλλουσιν. ὡς δ' ἂν ἐδόκουν μοι ἕκαστοι
„περὶ τῶν ἀεὶ παρόντων τὰ δέοντα μέλιστα εἰπεῖν,
„ἐχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ξυμπάσης γνώμης τῶν
„ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται. τὰ δ' ἔργα τῶν
„πραχθέντων ἐν τῷ πολέμῳ, οὐκ ἐκ τοῦ παρατυ-
„χόντος πυνθανόμενος ἠξίωσα γράφειν, οὐδ' ὡς
„ἐμοὶ ἐδόκει· ἀλλ' οἷς τε αὐτὸς παρῆν, καὶ παρὰ
„τῶν ἄλλων, ὅσον δυνατὸν, ἀκριβείᾳ περὶ ἑκάστου
„ἐπεξελθών. ἐπιπόνως δὲ εὑρίσκετο, διότι οἱ παρ-
„όντες τοῖς ἔργοις ἑκάστοις οὐ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐ-
„τῶν ἔλεγον, ἀλλ' ὡς ἑκατέρων τις εὐνοίας, ἢ μνή-
„μης, ἔχοι· καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθώ-
„δες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλή-
„σονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ
„τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπινον,
„τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα
„κρίνειν αὐτὰ, ἀρκούντως ἕξει· κτῆμά τε ἐς αἰεὶ
„μᾶλλον, ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα, ἀκούειν

„ξύγκειται. τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐπρά-
„χθη τὸ Μηδικόν· καὶ τοῦτο ὅμως δυεῖν ναυμαχί-
„αιν [καὶ πεζομαχίοιν ταχείαν] τὴν κρίσιν ἔσχε·
„τοῦτον δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε μέγα προὔβη, παν-
„θήματά τε ξυνηνέχθη γενέσθαι ἐν αὐτῷ τῇ Ἑλ-
„λάδι, οἷα οὐχ ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις
„τοσαίδε ληφθεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρ-
„βάρων, αἱ δ' ὑπ' σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων·
„εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι·
„οὔτε φυγαὶ τοσαίδε ἀνθρώπων, καὶ φόνος, ὁ μὲν
„κατ' αὐτὸν [τὸν] πόλεμον, ὁ δὲ διὰ τὸ στασιάζειν.
„τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπα-
„νιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σει-
„σμῶν τε περι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ
„ἰσχυρότεροι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον, ἡλίου τε ἐκλείψεις,
„αἳ πυκνότεραι παρὰ τὰς ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνη-
„μονευομένας ξυνέβησαν· αὐχμοί τε ἔστι παρ' οἷς
„μεγάλοι, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί· καὶ ἡ οὐχ
„ἥκιστα βλάψασα, καὶ μέρος τι φθείρασα, ἡ λοι-
„μώδης νόσος· ταῦτα γὰρ πάντα μετὰ τοῦδε τοῦ
„πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο. ἤρξαντο δὲ αὐτοῦ Ἀθη-
„ναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι, λύσαντες τὰς τριακον-
„τούτεις σπονδάς, αἳ αὐτοῖς ἐγένοντο μετὰ Εὐ-
„βοίας ἅλωσιν. διότι δὲ ἔλυσαν, τὰς αἰτίας προέ-
„γραψα πρῶτον, καὶ τὰς διαφορὰς τοῦ μή τινας
„ζητῆσαί ποτε, ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλ-
„λησι κατέστη."

21. Τὰ μὲν δὴ περὶ τὸ πραγματικὸν μέρος ἁμαρτήματά τε καὶ κατορθώματα τοῦ συγγραφέως,

ταῦτά ἐστι· τὰ δὲ περὶ τὸ λεκτικὸν, ἐν ᾧ μάλιστα ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ διάδηλός ἐστι, μέλλω νυνὶ λέγειν. ἀνάγκη δ' ὅσως καὶ περὶ ταύτης τῆς ἰδέας προειπεῖν, εἰς πόσα μέρη διαιρεῖσθαι πέφυκεν ἡ λέξις, καὶ τίνας περιείληφεν ἀρετάς· ἔπειτα δηλῶσαι, πῶς ἔχουσαν αὐτὴν ὁ Θουκυδίδης παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων συγγραφέων παρέλαβε· καὶ τίνα μέρη πρῶτος ἁπάντων ἐκαίνωσεν, εἴτ' ἐπὶ τὸ κρεῖττον, εἴτ' ἐπὶ το χεῖρον, μηδὲν ἀποκρυψάμενον.

22. Ὅτι μὲν οὖν ἅπασα λέξις εἰς δύο μέρη διαιρεῖται τὰ πρῶτα, εἴς τε τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, ὑφ' ὧν δηλοῦται τὰ πράγματα, καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ἐλαττόνων τε καὶ μειζόνων μορίων· καὶ ὅτι τούτων αὖθις ἑκάτερον εἰς ἕτερα μόρια διαιρεῖται· ἡ μὲν ἐκλογὴ τῶν στοιχειωδῶν μορίων, ὀνοματικῶν λέγω καὶ ῥηματικῶν καὶ συνδετικῶν, εἴς τε τὴν κυρίαν φράσιν, καὶ εἰς τὴν τροπικήν· ἡ δὲ σύνθεσις εἴς τε τὰ κόμματα, καὶ τὰ κῶλα, καὶ τὰς περιόδους· καὶ ὅτι τούτοις ἀμφοτέροις συμβέβηκε, λέγω δὴ τοῖς τε ἁπλοῖς καὶ ἀτόμοις ὀνόμασι, καὶ τοῖς ἐκ τούτων συνθέτοις, τὰ καλούμενα σχήματα· καὶ ὅτι τῶν καλουμένων ἀρετῶν αἱ μέν εἰσιν ἀναγκαῖαι, καὶ ἐν ἅπασιν ὀφείλουσι παρεῖναι τοῖς λόγοις· αἱ δ' ἐπίθετοι· καὶ ὅταν ὑφεστῶσιν αἱ πρῶται, τότε τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν λαμβάνουσιν, εἴρηται πολλοῖς πρότερον. ὥστ' οὐδὲν δεῖ περὶ αὐτῶν ἐμὲ νυνὶ λέγειν· οὐδ' ἐξ ὧν θεωρημάτων τε καὶ πραγμάτων τούτων τῶν ἀρετῶν ἑκάστη γίνεται, πολλῶν ὄντων· καὶ γὰρ ταῦτα τῆς ἀκριβεστάτης τέτευχεν ἐξεργασίας.

23. *Τίσι δ' αὐτῶν ἐχρήσαντο πάντες οἱ πρὸ Θουκυδίδου γενόμενοι συγγραφεῖς, καὶ τίνων ἐπὶ μικρὸν ἥψαντο, ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβὼν ὥσπερ ὑπεσχόμην, κεφαλαιωδῶς διεξειμι. ἀκριβέστερον γὰρ οὕτω γνώσεταί τις τὸν ἴδιον τοῦ ἀνδρὸς χαρακτῆρα. οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι πάνυ, καὶ ἀπ' αὐτῶν μόνον γινωσκόμενοι τῶν ὀνομάτων, ποίαν τε λέξιν ἐπετήδευσαν, οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, πότερα τὴν λιτὴν, καὶ ἀκόσμητον, καὶ μηδὲν ἔχουσαν περιττὸν, ἀλλ' αὐτὰ τὰ χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα· ἢ τὴν πομπικὴν καὶ ἀξιωματικὴν, καὶ ἐγκατάσκευον, καὶ τοὺς ἐπιθέτους προσειληφυῖαν κόσμους. οὔτε γὰρ διασώζονται τῶν πλειόνων αἱ γραφαὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων· οὔθ' αἱ διασωζόμεναι παρὰ πᾶσιν, ὡς ἐκείνων οὖσαι τῶν ἀνδρῶν, πιστεύονται· ἐν αἷς εἰσιν αἵ τε Κάδμου τοῦ Μιλησίου, καὶ Ἀριστέου τοῦ Προικοννησίου, καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις. οἱ δὲ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ γενόμενοι πολέμου, καὶ μέχρι τῆς Θουκυδίδου παρεκτείναντες ἡλικίας, ὁμοίας ἔσχον ἅπαντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προαιρέσεις· οἵ τε τὴν Ἰάδα προελόμενοι διάλεκτον, τὴν τε τοῖς τότε χρόνοις μάλιστ' ἀνθοῦσαν, καὶ οἱ τὴν ἀρχαίαν Ἀθίδα, μικράς τινας ἔχουσαν διαφορὰς παρὰ τὴν Ἰάδα. πάντες γὰρ οὗτοι, καθάπερ ἔφην, περὶ τὴν κυρίαν λέξιν μᾶλλον ἐσπούδασαν, ἢ περὶ τὴν τροπικήν· ταύτην δὲ ὥσπερ ἥδυσμα παρελάμβανον. σύνθεσίν τε ὀνομάτων ὁμοίαν ἅπαντες ἐπετήδευσαν, τὴν ἀφελῆ καὶ ἀνεπιτήδευτον· καὶ οὐδ' ἐν τῷ σχηματίζειν τὰς λέξεις, τὰς ναήσεις ἐξέβησαν*

ἐπὶ πολὺ τῆς τετριμμένης καὶ κοινῆς καὶ συνήθους ἅπασι διαλέκτου. τὰς μὲν οὖν ἀναγκαίας ἀρετὰς ἡ λέξις αὐτῶν πάντων ἔχει· καὶ γὰρ καθαρά, καὶ σαφής, καὶ σύντομός ἐστιν, ἀποχρώντως σώζουσα τὸν ἴδιον ἑκάστης διαλέκτου χαρακτῆρα· τὰς δ' ἐπιθέτους, ἐξ ὧν μάλιστα διάδηλος ἡ τοῦ ῥήτορος γίνεται δύναμις, οὔτε ἁπάσας, οὔτ' εἰς ἄκρον ἠκούσας, ἀλλ' ὀλίγας καὶ ἐπὶ βραχὺ· ὕψος λέγω, καὶ παλιλῤῥημοσύνην, καὶ σεμνολογίαν, καὶ μεγαλοπρέπειαν· οὐδὲ δὴ τόνον, οὐδὲ βάρος, οὐδὲ πάθος, διεγείροντα τὸν νοῦν· οὐδὲ τὸ ἐῤῥωμένον καὶ ἐναγώνιον πνεῦμα, ἐξ ὧν ἡ καλουμένη γίνεται δεινότης, πλὴν ἑνὸς Ἡροδότου. οὗτος δὲ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν, καὶ κατὰ τὴν τῶν σχηματισμῶν ποικιλίαν, μακρῷ δή τινι τοὺς ἄλλους ὑπερεβάλετο, καὶ παρεσκεύασε τῇ κρατίστῃ ποιήσει τὴν πιζὴν φράσιν ὁμοίαν γενέσθαι, πειθοῦς τε, καὶ χαρίτων, καὶ τῆς εἰς ἄκρον ἠκούσης ἡδονῆς ἕνεκα· ἀρετάς τε τὰς μεγίστας καὶ λαμπροτάτας ἔξω τῶν ἐναγωνίων οὐδὲν ἐν ταύταις ἐνέλιπεν· εἴτ' οὖν εὖ πεφυκὼς πρὸς αὐτάς, εἴτε κατὰ λογισμόν τινα ἑκουσίως ὑπεριδών, ὡς οὐχ ἁρμοττουσῶν ἱστορίαις. οὐδὲ γὰρ δημηγορίαις πολλαῖς ὁ ἀνὴρ, οὐδ' ἐναγωνίοις κέχρηται λόγοις, οὐδ' ἐν τῷ παθαίνειν καὶ δεινοποιεῖν τὰ πράγματα, τὴν ἀλκὴν ἔχει.

24. Τούτῳ δὲ δὴ τῷ ἀνδρὶ Θουκυδίδης ἐπιβαλὼν, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὧν πρότερον ἐμνήσθην, καὶ συνιδὼν, ἃς ἕκαστος αὐτῶν ἔσχεν ἀρετὰς, ἰδιόν τινα

χαρακτῆρα, καὶ πορευόμενον ἅπασι, πρῶτος εἰς τὴν ἱστορικὴν πραγματείαν ἐσπούδασεν εἰσαγαγεῖν· ἐπὶ μὲν τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων τὴν τροπικήν, καὶ γλωττηματικήν, καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ ξένην λέξιν προελόμενος ἀντὶ τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τοῖς κατ' αὐτὸν ἀνθρώποις· ἐπὶ δὲ τῆς συνθέσεως τῶν τ' ἐλαττόνων καὶ τῶν μειζόνων μορίων, τὴν ἀξιωματικὴν, καὶ αὐστηρὰν, καὶ στιβαρὰν, καὶ βεβηκυῖαν, καὶ τραχύνουσαν ταῖς τῶν γραμμάτων ἀντιτυπίαις τὰς ἀκοὰς, ἀντὶ τῆς λιγυρᾶς, καὶ μαλακῆς, καὶ συνεξεσμένης, καὶ μηδὲν ἐχούσης ἀντίτυπον· ἐπὶ δὲ τῶν σχηματισμῶν, ἐν οἷς μάλιστα ἐβουλήθη διενέγκαι τῶν πρὸ αὐτοῦ, πλείστην εἰσενηνεγμένος σπουδήν. διετέλεσέ γέ τοι τὸν ἑπτακαιεικοσαετῆ χρόνον τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τῆς τελευτῆς, τὰς ὀκτὼ βίβλους, ἃς μόνας κατέλιπεν, στρέφων ἄνω καὶ κάτω, καὶ καθ' ἓν ἕκαστον τῶν τῆς φράσεως μορίων ῥινῶν καὶ τορεύων· καὶ τοτὲ μὲν λόγον ἐξ ὀνόματος ποιῶν, τοτὲ δ' εἰς ὄνομα συνάγων τὸν λόγον· καὶ ἐνίοτε μὲν τὸ ῥηματικὸν ὀνομαστικῶς ἐκφέρων, αὖθις δὲ τοὔνομα ῥῆμα ποιῶν, καὶ αὐτῶν γε τούτων ἀναστρέφων τὰς χρήσεις, ἵνα τὸ μὲν ὀνομαστικὸν προσηγορικὸν γένηται, τὸ δὲ προσηγορικὸν ὀνομαστικῶς λέγηται· καὶ τὰ μὲν παθητικὰ ῥήματα, δραστήρια, τὰ δὲ δραστήρια, παθητικά· πληθυντικῶν τε καὶ ἑνικῶν ἐναλλάττων τὰς φύσεις, καὶ ἀντικατηγορῶν ταῦτα ἀλλήλων· θηλυκά τ' ἀρσενικοῖς, καὶ ἀρσενικὰ θηλυκοῖς, καὶ οὐδέτερα τούτων τισὶ συνάπτων, ἐξ ὧν ἡ κατὰ φύ-

σιν ἀκολουθία πλανᾶται· τὰς δὲ τῶν ὀνοματικῶν, ἢ μετοχικῶν, πτώσεις ποτὲ μὲν πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος ἀποστρέφων, ποτὲ δὲ πρὸς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου· ἐν δὲ τοῖς συνδετικοῖς καὶ τοῖς προθετικοῖς μορίοις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς διαρθροῦσι τὰς τῶν ὀνομάτων δυνάμεις, ποιητοῦ τρόπον ἐνιξουσιάζων. πλεῖστα δ' ἂν τις εὕροι παρ' αὐτῷ σχήματα, προσώπων τ' ἀποστροφαῖς, καὶ χρόνων ἐναλλαγαῖς, καὶ τοπικῶν σημαιώσεων μεταφοραῖς ἐξηλλαγμένα τῶν συνήθων, καὶ σολοικισμῶν λαμβάνοντα φαντασίας· ὁπόσα τε γίγνεται πράγματα ἀντὶ σωμάτων, ἢ σώματα ἀντὶ πραγμάτων· καὶ ἐφ' ὧν ἐνθυμημάτων αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλαὶ γινόμεναι, διὰ πολλοῦ τὴν ἀκολουθίαν κομίζονται· τά τε σκολιὰ, καὶ πολύπλοκα, καὶ δυσεξέλικτα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ συγγενῆ τούτοις. εὕροι δ' ἄν τις οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν θεατρικῶν σχημάτων πεφυκότα παρ' αὐτῷ· τὰς παρισώσεις λέγω, καὶ παρονομασίας, καὶ ἀντιθέσεις· ἐν αἷς ἐπλεόνασε Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ οἱ περὶ Πῶλον, καὶ Λικύμνιον, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων. ἐνθηλάζεται δ' αὐτοῦ καὶ χαρακτηρικώτατά ἐστι, τό τε πειρᾶσθαι δι' ἐλαχίστων ὀνομάτων πλεῖστα σημαίνειν πράγματα, καὶ πολλὰ συντιθέναι νοήματα εἰς ἕν, καὶ ἔτι προσδιεχόμενόν τι τὸν ἀκροατὴν ἀκούσεσθαι, καταλιπεῖν· ὑφ' ὧν ἀσαφὴς γίνεται τὸ βραχύ. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, τέτταρα μέν ἐστιν ὥσπερ ὄργανα τῆς Θουκυδίδου λέξεως· τὸ ποιητικὸν τῶν ὀνομάτων, τὸ πολυειδὲς τῶν σχημά-

των, τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας, τὸ τάχος τῶν σχημάτων. χρώματα δ' αὐτῆς, τό τε στρυφνόν, καὶ τὸ πυκνόν, καὶ τὸ πικρόν, καὶ τὸ αὐστηρόν, καὶ τὸ ἐμβριθές, καὶ τὸ δεινόν, καὶ τὸ φοβερόν· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα τὸ παθητικόν. τοιοῦτος μὲν δή τίς ἐστιν ὁ Θουκυδίδης κατὰ τὸν τῆς λέξεως χαρακτῆρα, ᾧ παρὰ τοὺς ἄλλους διήνεγκεν. ὅταν μὲν οὖν ἥ τε προαίρεσις αὐτοῦ καὶ ἡ δύναμις συνεκβράμῃ, τέλεια γίνεται κατορθώματα καὶ δαιμόνια· ὅταν δ' ἐλλείπῃ τὸ τῆς δυνάμεως, οὐ παραμείναντος μέχρι πάντων τοῦ τόνου διὰ τὸ τάχος τῆς ἀπαγγελίας, ἀσαφὴς τε ἡ λέξις γίνεται, καὶ ἄλλας τινὰς ἁπιφέρει κῆρας οὐκ εὐπρεπεῖς. τὸ γὰρ ἐν ᾧ δεῖ τρόπῳ τὰ ξένα καὶ πεποιημένα λέγεσθαι, καὶ μέχρι πόσου προελθόντα πεπαῦσθαι, καλὰ καὶ ἀναγκαῖα θεωρήματα ἐν πᾶσιν ὄντα τοῖς ἔργοις, οὐ διὰ πάσης τῆς ἱστορίας φυλάττει.

25. *Προειρημένων δὲ τούτων περαιτέρω, ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν ὥρα τρέπεσθαι· ποιήσομαι δ' οὐ χωρὶς ὑπὲρ ἑκάστης ἰδίαν τὸν λόγον, ὑποτάττων αὐταῖς τὴν Θουκυδίδου λέξιν, ἀλλὰ κατὰ περιοχάς τινας καὶ τόπους, μέρη λαμβάνων τῆς τε διηγήσεως καὶ τῶν ῥητορειῶν, καὶ παραιτιθεὶς τοῖς τε πραγματικοῖς καὶ τοῖς λεκτικοῖς κατορθώμασιν, ἢ ἁμαρτήμασι, τὰς αἰτίας, δι' ἃς τοιαῦτά ἐστι· θησθεὶς σου πάλιν, καὶ τῶν ἄλλων φιλολόγων, τῶν ἐντευξομένων τῇ γραφῇ, τὸ βούλημά μου τῆς ὑποθέσεως, ἧς προῄρημαι, σκοπεῖν, ὅτι χαρακτηρός ἐστι δήλωσις, ἅπαντα περιειληφυῖα τὰ συμβεβηκότα*

αὐτῷ καὶ δεόμενα λόγου, σκοπὸν ἔχουσα τὴν ὠφέλειαν αὐτῶν τῶν βουλησομένων μιμεῖσθαι τὸν ἄνδρα. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν τοῦ προοιμίου προθέσει χρησάμενος, ὅτι μέγιστος ἐγένετο τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων ὁ Πελοποννησιακὸς, κατὰ λέξιν οὕτω γράφει· „Τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν, καὶ εἴ τι παλαιότερα, σαφῶς „μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατον ἦν· ἐκ δὲ „τεκμηρίων, ἃν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πι„στεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, „οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους, οὔτε ἐς τὰ ἄλλα. φαίνε„ται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως „οἰκουμένη· ἀλλὰ μεταναστάσεις τε οὖσαι τὰ πρό„τερα, καὶ ῥᾳδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζόμενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ „ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς „ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης, „νεμόμενοί τε τὰ αὐτῶν ἕκαστοι, ὅσον ἀποζῆν, „καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν „φυτεύοντες . . . . . „. . . . . [τῶν δὲ Λακεδαιμονίων „οὐκέτι ὀξέως ἐπεκθεῖν, ἢ προσπίπτειν, δυναμένων, „γενόμενοι αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη ὄντας „τῷ ἀμύνασθαι, καὶ αὐτοὶ τῇ ὄψει τοῦ θαρσεῖν „τὸ πλεῖστον εἰληφότες, πολλαπλάσιοι φαινόμενοι, „καὶ ξυνειθισμένοι μᾶλλον μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς „ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι, ἅτε οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς „προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ὥσπερ ὅτε πρῶτον ἐπὶ „βαινον τῇ γνώμῃ] δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαι„μονίους. καταφρονήσαντες [οὖν αὐτῶν,] καὶ ἐμ-

„βοήσαντες, ἄθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς." ἦν δ' ἡ περιοχὴ ὠφελίμη κατεσκευάσθαι μὴ τοῦτον ὑπ' αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἀλλὰ κοινότερον μᾶλλον καὶ ὠφελιμώτερον, τοῦ τελευταίου μορίου τῷ πρώτῳ προστεθέντος, τῶν δὲ διὰ μέσου, τὴν μετὰ ταῦτα χώραν λαβόντων. ἀγκυλωτέρα μὲν οὖν ἡ φράσις οὕτω σχηματισθεῖσα γίγονε, καὶ δεινοτέρα· σαφεστέρα δὲ καὶ ἡδίων ἐκείνως ἂν κατασκευασθεῖσα· „Τῶν δὲ Δακεδαιμονίων οὐκέτι ἀπειθῶν, ἢ προσ„πίπτειν, δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βρα„δυτέρους ἤδη, συστραφέντες καὶ ἐμβοήσαντες, ὥρ„μησαν ἐπ' αὐτοὺς ἄθρόοι· ἔκ τε τῆς ὄψεως τὰ „θαρρεῖν προσιληφότες, ὅτι πολλαπλάσιοι ἦσαν· „καὶ, ἐκ τοῦ μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσιν „φαίνεσθαι, καταφρονήσαντες, ἐπειδὴ οὐκ εὐθὺς „ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ἣν ἔσχον ὑπό„ληψιν, ὅτε πρῶτον ἐπέβαινον, τῇ γνώμῃ δεδουλω„μένοι, ὡς ἐπὶ Δακεδαιμονίους."

26. Ὑπεξαιρουμένης δὲ τῆς περιγραφῆς πάσης, τἆλλα πάντα ὠνόμασταί τε τοῖς προσφυεστάτοις ὀνόμασι, καὶ περιείληπται τοῖς ἐπισημοτάτοις σχηματισμοῖς. ἀρετῆς τ' οὐθεμιᾶς, ὡς εἰπεῖν, οὔτε λεκτικῆς, οὔτε πραγματικῆς, ἐνδεῶς ἔσχηκεν· ἃς οὐδὲν δέομαι πάλιν ἐξαριθμεῖσθαι. ἐν δὲ τῇ ἑβδόμῃ βίβλῳ τὴν ἐσχάτην ναυμαχίαν Ἀθηναίων καὶ Συρακουσίων ἀφηγούμενος, οὕτως ὠνόμακέ τε καὶ σχημάτικε τὰ πραχθέντα· „Ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ „Μένανδρος καὶ Εὐθύδημος· οὗτοι γὰρ ἐπὶ τὰς „ναῦς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπέβησαν ἄραντες

„ἀπὸ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου, εὐθὺς ἔπλεον πρὸς
„τὸ ζεῦγμα τοῦ λιμένος· καὶ τὸν παραλειφθέντα
„διέκπλουν βουλόμενοι βιάσασθαι ἐς τὸ ἔξω. προεξ-
„αναγόμενοι δὲ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι
„ναυσὶ παραπλησίαις τὸν ἀριθμὸν, καὶ πρότερον
„κατά τε τὸν ἔκπλουν, μέρει αὐτῶν ἐφύλασσον, καὶ
„κατὰ τὸν ἄλλον κύκλῳ λιμένα, ὅπως πανταχόθεν
„ἅμα προσπίπτοιεν τοῖς Ἀθηναίοις· καὶ ὁ πεζὸς
„αὐτοῖς ἅμα παρεβοήθει, ᾗπερ καὶ αἱ νῆες κατί-
„σχοιεν. ἦρχον δὲ τοῦ ναυτικοῦ τοῖς Συρακουσίοις
„Σικανὸς μὲν καὶ Ἀγάθαρχος, κέρας ἑκάτερος τοῦ
„παντὸς ἔχων, Πυθὴν δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι τὸ μέ-
„σον. ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι προσέμισγον
„τῷ ζεύγματι, τῇ μὲν πρώτῃ ῥύμῃ ἐπιπλέοντες,
„ἐκράτουν τῶν τεταγμένων νεῶν πρὸς αὐτῷ, καὶ
„ἐπειρῶντο λύειν τὰς κλείσεις· μετὰ δὲ τοῦτο, παν-
„ταχόθεν σφίσι τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν ξυμμά-
„χων ἐπιφερομένων, οὐ μόνον πρὸς τῷ ζεύγματι ἡ
„ναυμαχία, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λιμένα ἐγίγνετο· καὶ
„ἦν καρτερὰ, καὶ οἷα οὐχ ἑτέρα τῶν πρότερον. πολ-
„λὴ μὲν γὰρ ἑκατέροις προθυμία ἀπὸ τῶν ναυτῶν
„ἐς τὸ ἐπιπλεῖν, ὁπότε κελευσθείη, ἐγίγνετο, πολλὴ
„δ' ἡ ἀντιτέχνησις τῶν κυβερνητῶν, καὶ ἀγωνισμὸς
„πρὸς ἀλλήλους. οἵ τε ἐπιβάται ἐθεράπευον, ὅτε
„προσπέσοι ναῦς νηΐ, μὴ λείπεσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ
„καταστρώματος τῆς ἄλλης τέχνης· πᾶς τέ τις, ἐν ᾧ
„προσετέτακτο, αὐτὸς ἕκαστος ἠπείγετο πρῶτος
„φαίνεσθαι. ξυμπεσουσῶν δ' ἐν ὀλίγῳ πολλῶν
„νεῶν· πλεῖσται γὰρ δὴ αὗται ἐν ἐλαχίστῳ ἐναυμά-

„χησαν· βραχὺ γὰρ ἀπέλιπεν ξυναμφότεραι διακό-
„σιαι γενέσθαι· αἱ μὲν ἐμβολαὶ, διὰ τὸ μὴ εἶναι
„τὰς ἀνακρούσεις καὶ διέκπλους, ὀλίγαι ἐγίγνοντο·
„αἱ δὲ προσβολαὶ, ὡς τύχοι ναῦς νηὶ προσπεσοῦσα,
„ἦ, διὰ τὸ φυγεῖν, ἢ ἄλλῃ ἐπιπλέουσα, πανσύτεραι
„ἦσαν. καὶ ὅσον μὲν χρόνον προσφέροιτο ναῦς, οἱ
„ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τοῖς ἀκοντίοις καὶ τοξεύ-
„μασι καὶ λίθοις ἀφθόνως ἐπ' αὐτὴν ἐχρῶντο·
„ἐπειδὴ δὲ προσμίξειαν, οἱ ἐπιβάται εἰς χεῖρας ἰόν-
„τες ἐπειρῶντο ταῖς ἀλλήλων ναυσὶν ἐπιβαίνειν.
„ξυνετύγχανέ τε πολλαχοῦ, διὰ τὴν στενοχωρίαν,
„τὰ μὲν ὅλοις ἐμβεβλῆκέναι, τὰ δὲ αὐτοὺς ἐμβε-
„βλῆσθαι, δύο τε περὶ μίαν, καὶ ἔστιν ἥ καὶ πλεί-
„ους ναῦς κατ' ἀνάγκην ξυνηρτῆσθαι· καὶ τοῖς
„κυβερνήταις τῶν μὲν φυλακὴν, τῶν δ' ἐπιβουλὴν,
„μὴ καθ' ἓν ἕκαστον, κατὰ πολλὰ δὲ πανταχόθεν
„περισκέπτεσθαι. καὶ τὸν κτύπον [μέγαν] ἀπὸ πολ-
„λῶν [ὧν] νεῶν ξυμπιπτουσῶν, ἔκπληξίν τε ἅμα
„καὶ ὀποστέρησιν τῆς ἀκοῆς, ὧν οἱ κελευσταὶ
„ἐφθέγγοντο, παρέχειν. πολλὴ γὰρ δὴ παρακέλευσις
„καὶ [ἡ] βοὴ ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελευσταῖς κατά
„τε τὴν τέχνην καὶ πρὸς τὴν αὑτῶν φιλονεικίαν
„ἐγίγνετο· τοῖς μὲν Ἀθηναίοις βιάζεσθαί τε τὸν
„ἔκπλουν ἐπιβοῶντες, καὶ περὶ τῆς ἐς τὴν πατρίδα
„σωτηρίας νῦν, εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε, προθύμως ἀντι-
„λαμβάνεσθαι· τοῖς δὲ Συρακουσίοις καὶ ξυμμά-
„χοις πολὺν εἶναι πολύσαι τε αὐτοὺς διαφυγεῖν,
„καὶ τὴν οἰκείαν ἑκάστου πατρίδα νικήσαντες
„ἐπανελθεῖν· καὶ οἱ στρατηγοὶ προσέτι ἑκατέρων, εἴ

792915 A

„τινά που ὁρῶεν μὴ κατ' ἀνάγκην πρύμναν κρουό-
„μενον, ἀναβοῶντες ὀνομαστὶ τὸν τριήραρχον, ἠρώ-
„των· οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, εἰ τὴν πολεμιωτάτην [γῆν]
„οἰκειοτέραν ἤδη τῆς οὗ δι' ὀλίγου [πόνου] κεκτη-
„μένης θαλάσσης ἡγούμενοι ἀποχωροῦσιν· οἱ δὲ
„Συρακούσιοι, εἰ οὓς σαφῶς ἴσασι προθυμουμένους
„Ἀθηναίους παντὶ τρόπῳ διαφυγεῖν, τούτους αὐτοὶ
„φεύγοντας φεύγουσιν. ὃ τ' ἐκ τῆς γῆς πεζὸς ἀμ-
„φοτέρων, ἰσορρόπου τῆς ναυμαχίας καθεστηκυίας,
„πολὺν τὸν ἀγῶνα καὶ ξύστασιν τῆς γνώμης εἶχε·
„φιλονεικῶν μὲν ὁ αὐτόθεν περὶ τοῦ πλείονος ἤδη
„καλοῦ· δεδιότες δὲ οἱ ἐπελθόντες, μὴ τῶν παρόν-
„των ἔτι χείρω πράξωσι. πάντων γάρ δὴ ἀνακειμέ-
„νων τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς, ὅ τε φόβος ἦν
„ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος οὐδενὶ ἐοικώς, καὶ διὰ τὸ,
„ἀνώμαλον καὶ τὴν ἔποψιν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς
„γῆς ἠναγκάζοντο ἔχειν· δι' ὀλίγου γὰρ οὖσης τῆς
„θέας, καὶ σὺ πάντων ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ σκοπούντων,
„εἰ μέν τινες ἴδοιέν πη τοὺς σφετέρους ἐπικρατοῦν-
„τας, ἀνεθάρσησάν τε ἄν, καὶ πρὸς ἀνάκλησιν
„θεῶν, μὴ στερῆσαι σφᾶς τῆς σωτηρίας, ἐτρέποντο·
„οἱ δὲ, ἐπὶ τὸ ἡσσώμενον βλέψαντες, ὀλοφυρμῷ τε
„ἅμα μετὰ βοῆς ἐχρῶντο· καὶ ἀπὸ τῶν δρωμένων
„τῆς ὄψεως, καὶ τὴν γνώμην μᾶλλον τῶν ἐν τῷ ἔργῳ
„ἐδουλοῦντο· ἄλλοι δὲ, καὶ πρὸς ἀντιπάλου τι τῆς
„ναυμαχίας ἀπιδόντες, διὰ τὸ ἀκρίτως ξυνεχὲς τῆς
„μάχης, καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς ἴσα τῇ δόξῃ
„περιδεῶς ξυναπονεύοντες, ἐν τοῖς χαλεπώτατα διῆ-
„γον· ἀεὶ γὰρ παρ' ὀλίγον ἢ διέφευγον, ἢ ἀπώλ-

„λυντο· ἦν τε ἐν τῷ στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων,
„ἕως ἀγχώμαλα ἐναυμάχουν, πάντα ὁμοῦ ἀκοῦσαι,
„ὀλοφυρμὸς, βοὴ, νικῶντες, κρατούμενοι, ἄλλα, ὅσα
„ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ μέγα στρατόπεδον πολυειδῆ
„ἀναγκάζοιτο φθέγγεσθαι. παραπλήσια δὲ καὶ οἱ
„ἐπὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἔπασχον· πρίν γε δὴ οἱ Συ-
„ρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐπὶ πολὺ ἀντισχούσης
„τῆς ναυμαχίας, ἔτρεψάν τε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ
„ἐπικείμενοι λαμπρῶς, πολλῇ κραυγῇ καὶ διακελευ-
„σμῷ χρώμενοι, κατεδίωκον ἐς τὴν γῆν. τότε δὴ ὁ
„μὲν ναυτικὸς στρατὸς, ἄλλος ἄλλῃ, ὅσοι μὴ μετέω-
„ροι ἐάλωσαν, κατενεχθέντες, ἐξέπεσον ἐς τὸ στρα-
„τόπεδον. ὁ δὲ πεζὸς, οὐκέτι διαφόρως, ἀλλ' ἀπὸ
„μιᾶς ὁρμῆς, οἰμωγῇ τε καὶ στόνῳ, πάντες δυσανα-
„σχετοῦντες τὰ γιγνόμενα, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς ναῦς
„παρεβοήθουν, οἱ δὲ πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ τείχους ἐς
„φυλακήν· ἄλλοι δὲ, καὶ οἱ πλεῖστοι ἤδη, περὶ
„σφᾶς αὐτοὺς καὶ ὅπη σωθήσονται διεσκόπουν. ἦν
„τε ἐν τῷ παραυτίκα οὐδὲ μιᾶς δὴ τῶν ξυμπασῶν
„ἐλάσσων ἔκπληξις· παραπλήσιά τε ἐπεπόνθεσαν
„καὶ ἔδρασαν αὐτοὶ ἐν Πύλῳ. διαφθαρεισῶν γὰρ
„τῶν νεῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, προσαπώλλυντο
„αὐταῖς καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες διαβεβηκότες.
„καὶ τότε τοῖς Ἀθηναίοις ἀνέλπιστον ἦν τὸ κατὰ
„γῆν σωθήσεσθαι, ἢν μή τι παρὰ λόγον γίγνηται.
„γενομένης δ' ἰσχυρᾶς τῆς ναυμαχίας, καὶ πολλῶν
„νεῶν ἀμφοτέροις καὶ ἀνδρῶν ἀπολομένων, οἵ
„Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπικρατοῦντες,
„τά τε ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς ᾤχοντο·

„καὶ ἀποπλεύσαντες πρὸς τὴν πόλιν, τρόπαιον „ἔστησαν.“

27. Ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις ἄξια ζήλου τε καὶ μιμήσεως ἐφάνη· τήν τε μεγαληγορίαν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τὴν καλλιλογίαν, καὶ τὴν δεινότητα, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, ἐν τούτοις τοῖς ἔργοις ἐπείσθην τελειοτάτας εἶναι· τεκμαιρόμενος, ὅτι πᾶσα ψυχὴ τούτῳ τῷ γένει τῆς λέξεως ἄγεται, καὶ οὔτε τὸ ἄλογον τῆς διανοίας κριτήριον, ᾧ πεφύκαμεν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἡδέων, ἢ ἀνιαρῶν, ἀλλοτριοῦται πρὸς αὐτό· οὔτε τὸ λογικὸν, ὑφ᾽ οὗ διαγιγνώσκεται τὸ ἐν ἑκάστῃ τέχνῃ καλόν· οὐδ᾽ ἂν ἔχοιεν οὔθ᾽ οἱ μὴ πάνυ λόγων ἔμπειροι πολιτικῶν εἰπεῖν, ἐφ᾽ ὅτῳ δυσχεραίνουσιν ὀνόματι, ἢ σχήματι· οὔθ᾽ οἱ πάνυ περιττοὶ, καὶ τῆς τῶν πολλῶν ὑπερορῶντες ἀμαθίας, μέμψασθαι τὴν κατασκευὴν ταύτης τῆς λέξεως· ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν πολλῶν καὶ τῶν ἀλόγων τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν ἕξει. ὁ μέν γε πολὺς ἐκεῖνος ἰδιώτης οὐ δυσχεραίνει τὸ φορτικὸν τῆς λέξεως καὶ σκολιὸν καὶ δυσπαρακολούθητον· ὁ δὲ σπάνιος, καὶ οὐδ᾽ ἐκ τῆς τυχούσης ἀγωγῆς γιγνόμενος τεχνίτης, οὐ μέμψεται τὸ ἀγενὲς καὶ χαμαιτυπὲς καὶ ἀκατάσκευον· ἀλλὰ συνῳδὸν ἔσται τό τε λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον κριτήριον· ὑφ᾽ ὧν ἀμφοτέρων ἀξιοῦμεν ἅπαντα κρίνεσθαι κατὰ τὰς τέχνας ἐργάσηται θάτερον οὐκέτι καλὸν, οὐδὲ τέλειον, ἀποδίδωσι τὸ ἕτερον.

28. Ἐγὼ γοῦν οὐκ ἔχω, πῶς ἐκεῖνα ἐπαινέσω τὰ δοκοῦντα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ εἶναί τισιν, ὅσα

μηδὲ τὰς πρώτας ἀρετὰς ἔχει καὶ κοινοτάτας, ἀλλ' ἐννενίκηται τῷ περιέργῳ καὶ περιττῷ, μήτε ἡδέα εἶναι, μήτ' ὠφέλιμα· ὧν ὀλίγα παρέξομαι δείγματα, παρατιθεὶς εὐθὺς ἑκάστοις τὰς αἰτίας, δι' ἃς περιέστηκεν εἰς τὰς ἐναντίας ταῖς ἀρεταῖς κακίας. ἐν μὲν οὖν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τὰ περὶ Κέρκυραν ὠμὰ καὶ ἀνόσια ἔργα διὰ τὴν στάσιν εἰς τοὺς δυνατωτάτους ἐκ τοῦ δήμου γενόμενα διεξιὼν, ἕως μὲν ἐν τῷ κοινῷ καὶ συνήθει τῆς διαλέκτου τρόπῳ τὰ πραχθέντα δηλοῖ, σαφῶς τε καὶ συντόμως καὶ δυνατῶς ἅπαντα εἴρηκεν· ἀρξάμενος δ' ἐπιτραγῳδεῖν τὰς κοινὰς τῶν Ἑλλήνων συμφορὰς, καὶ τὴν διάνοιαν ἐξαλλάττειν ἐκ τῶν ἐν ἔθει, μακρῷ τινι γίγνεται χείρων αὐτὸς ἑαυτοῦ. ἔστι δὲ τὰ μὲν πρῶτα, ὧν οὐδεὶς ἂν ὡς ἡμαρτημένων ἐπιλάβοιτο, ταῦτα· „Κερκυραῖοι δὲ, „αἰσθανόμενοι τάς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλεούσας, „τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τούς τε „Μεσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον, πρότερον ἔξω ὄν„τας· καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες, ἃς „ἐπλήρωσαν, ἐς τὸν Ὑλαϊκὸν λιμένα, ἐν ὅσῳ περιε„κομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον. „καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι, ἐκβιβά„ζοντες, ἀνεχώρησαν· ἐς τὸ Ἥραιόν τε ἐλθόντες, „τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν „ἔπεισαν, καὶ κατέγνωσαν ἁπάντων θάνατον. οἱ δὲ „πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἑώρων „τὰ γιγνόμενα, διέφθειραν αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλή„λους· καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο· οἱ δ', „ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο, ἀνηλοῦντο. ἡμέρας τε ἑπτὰ,

„ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ
„παρέμεινεν, εἰ Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς
„ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευον, τὴν μὲν αἰτίαν
„ἐπιφέροντες τοῖς τὰν δῆμον καταλύουσιν· ἀπέθα-
„νον δὲ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα, καὶ ἄλλοι
„χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων.
„πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου· καὶ, οἷον φιλεῖ ἐν
„τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδέν, ὅ τι οὐ ξυνέβη, καὶ
„ἔτι περαιτέρω. καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε,
„καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο, καὶ πρὸς αὐτοῖς
„ἐκτείνοντο· οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν
„τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον. οὕτως ὠμὴ στά-
„σις προὐχώρησε, καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς
„πρώτη ἐγένετο· ἐπεὶ ὕστερόν γε καὶ πᾶν, ὡς εἰ-
„πεῖν, τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν οὐσῶν
„ἑκασταχοῦ, ταῖς τε τῶν δήμων προστάταις τοὺς
„Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι, καὶ τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λα-
„κεδαιμονίους."

29. Ἃ δὲ τούτοις ἐπιφέρει, σκολιὰ καὶ δυσπαρακολούθητα, καὶ τὰς τῶν σχηματισμῶν πλοκὰς σολοικοφανεῖς ἔχοντα· καὶ οὔτε τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν βίον γενομένοις ἐπιτηδευθέντα, οὔτε τοῖς ὕστερον, οὗτε μάλιστα ἥμαδεν ἡ πολιτικὴ δύναμις· ἃ μέλλω νυνὶ λέγειν· „Ἐστασίαζόν τε οὖν τὰ τῶν
„πόλεων, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που, πίστει τῶν
„προγενομένων, πολλὴν ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν τοῦ
„καινοῦσθαι τὰς διανοίας, τῶν τ' ἐπιχειρήσεων
„περιτυχήσει, καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ." ἐν τού-
τοις τὰ μὲν πρῶτον τῶν κώλων περιπέφρασται πρὸς

οὐδὲν ἀναγκαῖον· „Ἐστασιάζετο οὖν τὰ τῶν πό-„λεων." ὑγιέστερον γὰρ ἦν εἰπεῖν· „Ἐστασίαζον „αἱ πόλεις;" τὸ δ' ἐπὶ τούτῳ λεγόμενον· „Καὶ τὰ „ἔφυστερίζοντά που" δυσείκαστόν ἐστι. σαφέστε-ρον δ' ἂν ἐγένετο ἡηθὲν οὕτω· „Αἱ δ' ὑστεροῦσαι „πόλεις." οἷς ἐπίκειται· „Ἐπὶ πύστει τῶν προγε-„γενημένων, πολλὴν ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν ἐς τὸ „καινοῦσθαι τὰς διανοίας." βούλεται μὲν γὰρ λέ-γειν· Οἱ δὲ ὑστερίζοντες, ἐπιπνυθάνόμενοι τὰ γεγε-νημένα παρ' ἑτέρων, ἐλάμβανον ὑπερβολὴν ἐπὶ τὸ διανοεῖσθαί τι καινότερον. χωρὶς δὲ τῆς πλοκῆς, οὐδὲ οἱ τῶν ὀνομάτων σχηματισμοὶ ταῖς ἀκοαῖς εἶ-σιν ἡδεῖς. τούτοις ἐπιφέρει κεφάλαιον ἄλλο ποιητι-κῆς, μᾶλλον δὲ διθυραμβικῆς, σκευωρίας οἰκειότε-ρον· „Τῶν τ' ἐπιχειρήσεων ἐπιτεχνήσει, καὶ τῶν τι-„μωριῶν ἀτοπίᾳ· καὶ τὴν εἰωθυῖαν τῶν ὀνομάτων „ἀξίωσιν ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει." ὃ γὰρ βούλεται δηλοῦν ἐν τῇ δυσεξελίκτῳ πλοκῇ, τοιοῦτόν ἐστι· „Πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανον „ἐς τὸ διανοεῖσθαί τι καινότερον περὶ τὰς τέχνας „τῶν ἐγχειρημάτων, καὶ περὶ τὰς ὑπερβολὰς τῶν „τιμωριῶν· τὰ τ' εἰωθότα ὀνόματα ἐπὶ τοῖς πρά-„γμασι λέγεσθαι μετατιθέντες, ἄλλως ἠξίουν αὐτὰ „καλεῖν." ἡ δ' „Ἐπιτέχνησις" καὶ ἡ „Τῶν τιμωριῶν ἀτοπία," καὶ ἡ „Εἰωθυῖα τῶν ἀνομάτων ἀξίωσις," καὶ ἡ „Εἰς τὰ ἔργα ἀντηλλαγμένη δικαίωσις," περιφράσεως ποιητικῆς ἐστιν οἰκειοτέρα· οἷς ἐπι-τίθησι τὰ θεατρικὰ σχήματα τοιαῦτ· „Τόλμα μὲν „γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλ-

„λησις δὲ προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής.“ παρομοιώσεις γὰρ ἀμφότερα ταῦτα καὶ παρισώσεις περιέχει, καὶ τὰ ἐπίθετα καλλωπισμοῦ χάριν κεῖται· τὸ γὰρ οὕτε θεατρικὸν, ἀλλ' ἀναγκαῖον, τῆς λέξεως σχῆμα, τοιοῦτ' ἂν ἦν· „Τὴν μὲν γὰρ τόλμαν ἀνδρίαν ἐκάλουν· τὴν δὲ μέλλησιν δειλίαν.“ ὅμοια δὲ τούτοις ἐστὶ καὶ τὰ συναπτόμενα· „Τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ „ἀνάνδρου πρόσχημα· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, „ἐπίπαν ἀργόν·“ κυριώτερον δ' ἂν οὕτως ἐλέχθη· „Οἱ δὲ σώφρονες, ἄνανδροι· καὶ οἱ συνετοὶ πρὸς „ἅπαντα, ἐν ἅπασιν ἀργοί.“

30. Εἰ μέχρι τούτων προελθὼν ἐπαύσατο, τὰ μὲν καλλωπίζων, τὰ δὲ σκληραγωγῶν τὴν λέξιν, ἧττον ἂν ὀχληρὸς ἦν. νῦν δ' ἐπιτίθησιν ἀσφαλείᾳ· „Ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρό„φασις εὔλογος. καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων, πιστὸς ἀεί, „ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ, ὕποπτος.“ καὶ γὰρ ἐν τούτοις πάλιν ἄδηλον μέν ἐστι, τίνα βούλεται δηλοῦν τὸν χαλεπαίνοντα καὶ περὶ τίνος· τίνα δὲ τὸν ἀντιλέγοντα, καὶ ἐφ' ὅτῳ. „Ἐπιβουλεύσας δέ τι, φησὶ, τυχών τε, ξυνετός· καὶ ὑπονοήσας, ἤτι δεινότερος· „προβουλεύσας δὲ, ὅπως μηδὲν αὐτῶν δείσει, τῆς τε „ἑταιρίας διαλυτὴς, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπλη„γμένος.“ οὔτε γὰρ ὁ „Τυχὼν“ ἐμφαίνει μᾶλλον, ὃ βούλεται δηλοῦν, οὔτε ὁ αὐτὸς „Τυχὼν“ τε καὶ „Ἐπινοήσας“ ἅμα νοῆσθαι δύναται· εἴ γε ὁ μὲν „Τυχὼν“ ἐπὶ τοῦ κατορθώσαντος καὶ ἐπιτυχόντος, ὃ ἥλπισε, λέγε[illegible]ται· ὁ δὲ „Νοήσας“ ἐπὶ τοῦ προαισθομένου τὸ μὴ [illegible]πω πραχθὲν, ἀλλ' ὅτι μέλλον κακόν.

καθαρὸς δὲ καὶ τηλαυγὴς ὁ νοῦς οὕτως ἂν ἦν· „Οἵ τ' ἐπιβουλεύοντες ἑτέροις, εἰ κατορθώσειαν, „δεινοί· καὶ οἱ τὰς ἐπιβουλὰς προεπινοοῦντες, εἰ „φυλάξαιντο, ἔτι δεινότεροι· ὁ δὲ προειδόμενος, „ὅπως μηδὲν αὐτῷ δεήσει μήτ' ἐπιβουλῆς, μήτε φυ„λακῆς, τάς τε ἑταιρίας διαλύειν ἐδόκει, καὶ τοὺς „ἐναντίους ἐκπεπλῆχθαι."

31. *Μίαν* δὲ τούτοις ἐπιθεὶς περιοδον ὀγκύλως εἰρημένην καὶ δυνατῶς μετὰ ταῦ σαφῶς· „Ἁπλῶς „δὲ ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακόν τι δρᾶν, ἐπηνεῖ„το. καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον·" ποιητικῇ πάλιν ἐχρήσατο μεταλήψει· „Καὶ μὴν καὶ „τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο, „διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν." τὸ γὰρ „Συγγενὲς" καὶ τὸ „Ἑταιρικὸν" κείμενον μετείληπται· τό τε „Ἀπροφασίστως τολμᾶν," ἄδηλον, εἴτε ἐπὶ τῶν φίλων κεῖται νῦν, εἴτε ἐπὶ τῶν συγγενῶν. αἰτίαν γὰρ ἀποδιδοὺς, δι' ἣν τοὺς συγγενεῖς ἀλλοτριωτέρους ἔκρινον τῶν φίλων, ἐπιτίθησιν, ὅτι τόλμαν ἀπροφάσιστον παρείχοντο. σαφὴς δ' ἂν ἦν λόγος, εἰ τοῦτον ἐξήνεγκε τὸν τρόπον, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν σχηματίζων· „Καὶ μὴν καὶ „τὸ ἑταιρικὸν, οἰκειότερον ἐγένετο τοῦ συγγενοῦς, „διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν." περιπίπτουσι δὲ καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις, καὶ οὔτ' ἰσχυρῶς, οὔτε σαφῶς, ἀπήγγελται· „Οὐ γὰρ μετὰ „τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξυνοδοι, „ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ." ὁ μὲν νοῦς ἐστὶ τοιόσδε· „Οὐ γὰρ ἐπὶ ταῖς κατὰ νόμον

„ὠφελείαις αἱ τῶν ἑταιρῶν ἐγίγνοντο σύνοδοι, ἀλλ' „ἐπὶ τοῖς παρὰ τοὺς νόμους τε πλεονεκτεῖν." „Καὶ „ὅρκοι, φησὶν, εἴ που ἄρα ἐγίγνοντο ξυναλλαγῆς, ἐν „τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι, „ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν." ἐν τούτοις ὑπέρβατόν τε καὶ περίφρασις· οἱ μὲν γὰρ „Ὅρκοι τῆς συναλλαγῆς" τὸ σημαινόμενον ἔχουσι τοιοῦτον· „Οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι εἴ που ἄρα „γένοιτο." τὸ δὲ „Ἴσχυον," διὰ ὑπερβάτου κείμενον, τῷ „Αὐτίκα" ἕπεται· βούλεται γὰρ δηλοῦν· „Ἐν τῷ παραυτίκα ἴσχυον" τὸ δὲ, „Πρὸς τὸ „ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν „δύναμιν," σαφέστερον ἂν ἦν οὕτως ἐξενεχθέν· „Διὰ τὸ μηδὲ μίαν ἄλλην ἔχειν δύναμιν, κατὰ τὸ „ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι." τὸ δὲ καταλληλον τῆς διανοίας ἦν ἂν τοιοῦτο· „Οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας „ὅρκοι, εἴ που ἄρα γίνοιντο, ἀπορίᾳ πίστεως ἀλ„λης, ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἐν τῷ παραχρῆμα ἴσχυον."

32. Σκολιώτερα δὲ τούτων ἐστὶ καὶ ἃ μετὰ ταῦτα τίθησιν· „Ἐν δὲ τῷ παραυτίκα ὁ φθάσας „θαῤῥῆσαι, εἰ ἔδοι ἄφρακτον, ἥδιον διὰ τὴν πίστιν „ἐτιμωρεῖτο, ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς· καὶ τό τε „ἀσφαλὲς ἐλογίζετο, καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιγενόμενος, „ξυνέσεως ἀγώνισμα προσελάμβανε." τὸ δὲ „Παρα„τυχὸν" ἀντὶ τοῦ „Παραχρῆμα" κεῖται· τό τε „Ἄφρακτον" ἀντὶ τοῦ „Ἀφυλάκτου·" καὶ τὸ, „Ἥδιον τιμωρεῖσθαι διὰ τὴν πίστιν μᾶλλον, ἢ ἀπὸ „τοῦ προφανοῦς," σκοτεινῶς περιπέφρασται, καὶ ἐλλείπει τὸ μέσον εἰς τὸ συμπληρωθῆναι τὴν νόησιν.

εἰκάζειν δὲ ἔστιν, ὅτι τοῦτο βούλεται λέγειν· „Εἰ „δέ που παρατύχοι τινὶ καιρὸς, καὶ μάθοι τὸν „ἔχθρὸν ἀφύλακτον, ἥδιον ἐτιμωρεῖτο, ὅτι πιστεύ„σαντι ἐπέθετο μᾶλλον, ἢ φυλαττομένῳ· καὶ συνέ„σεως δόξαν προσελάμβανε, τό τε ἀσφαλὲς λογιζό„μενος, καὶ ὅτι διὰ τὴν ἀπάτην αὐτοῦ περιεγένε„το" „Ῥᾷον δ' οἱ πολλοὶ κακοῦργοι, φησὶν, ὄντες, „δεξιοὶ κέκληνται, ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί· καὶ τῷ μὲν „αἰσχύνονται· ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται." ταῦτα γὰρ ἐγκύκλως μὲν εἴρηται καὶ βραχέως, ἐν ἀφανεῖ δὲ κείμενον ἔχει τὸ σημαινόμενον. χαλεπὸν γὰρ μαθεῖν, τίνας δή ποτε νοεῖ τοὺς ἀμαθεῖς τε καὶ ἀγαθούς. εἴτε γὰρ ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τοὺς κακούργους, οὐκ ἂν εἴησαν ἀμαθεῖς οἱ μὴ κακοί· εἴτ' ἐπὶ τῶν ἀνοήτων καὶ ἀφρόνων τίθησι τοὺς ἀμαθεῖς, κατὰ τί δή ποτε τούτους ἀγαθοὺς καλεῖ; „Καὶ τῷ „μὲν αἰσχύνονται," τίνες; ἄδηλον γὰρ, πότερον ἀμφότεροι, ἢ οἱ ἀμαθεῖς. „Ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται" κἀνταῦθα ἄδηλον, τίνες. εἰ μὲν γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τίθησιν, οὐκ ἔχει νοῦν· οὔτε γὰρ ἐπὶ τοῖς κακούργοις οἱ ἀγαθοὶ ἀγάλλονται, οὔτ' ἐπὶ τοῖς ἀμαθέσιν οἱ κακοῦργοι αἰσχύνονται.

33. Οὗτος ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀσαφοῦς καὶ πεπλεγμένης λέξεως, ἐν ᾗ πλείων ἔνεστι τῆς λέξεως ἡ σκοτίζουσα τὴν διάνοιαν ὄχλησις, ἕως ἑκατὸν ἐκμηκύνεται στίχων· θήσω δὴ καὶ τὰ ἑξῆς, οὐδὲ μίαν ἔτι λέξιν ἐμαυτοῦ προστιθείς· „Πάντων δ' αὐτῶν αἴ„τιον ἡ ἀρχὴ ἡ διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ „δ' αὐτῶν καὶ ἐς τὸ φιλονεικεῖν καθισταμένων τὸ

„πρόθυμον. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προστάντες, μετ'
„ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἴσονο-
„μίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προ-
„τιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες ἆθλα
„ἐποιοῦντο· παντὶ δὲ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων
„περιγίγνεσθαι, ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότατα, ἐπ-
„εξῆσάν τε, τὰς τιμωρίας ἔτι μείζους, οὐ μέχρι τοῦ
„δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου, προστιθέντες, ἐς
„δὲ τὸ ἑκατέροις που αἰεὶ ἡδονὴν ἔχον ὁρίζοντες·
„καὶ ἢ μετὰ ψήφου ἀδίκου καταγνώσεως, ἢ χειρὶ
„κτώμενοι τὸ κρατεῖν, ἕτοιμοι ἦσαν τὴν αὐτίκα φι-
„λονεικίαν ἐκπιμπλάναι. ὥστ' εὐσεβείᾳ μὲν οὐδέτε-
„ροι ἐνόμιζον, εὐπρεπείᾳ δὲ λόγου, οἷς ξυμβαίη
„ἐπιφθόνως τι διαπράξασθαι, ἄμεινον ἤκουον· τὰ
„δὲ μέσα τῶν πολιτῶν ὑπ' ἀμφοτέρων, ἢ ὅτι οὐ
„ξυνηγωνίζοντο, ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι, διεφθεί-
„ροντο. οὕτω πᾶσα ἰδέα κατέστη κακοτροπίας, διὰ
„τὰς στάσεις, τῷ Ἑλληνικῷ· καὶ τὸ εὐηθες, οὗ τὸ
„γενναῖον πλεῖστον μετέχει, καταγελασθὲν ἠφανί-
„σθη· τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ ἀπι-
„στως, ἐπὶ πολὺ διήνεγκεν. οὐ γὰρ ἦν ὁ διαλύσων
„οὔτε λόγος ἐχυρὸς, οὔτε ὅρκος φοβερός. πρεῖττους
„δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἐς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ
„βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προεσκόπουν, ἢ πι-
„στεῦσαι ἐδύναντο. καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμην, ὡς
„τὸ πλεῖω περιεχίκνοντο. τῷ γὰρ δεδιέναι τό τε αὐ-
„τῶν ἐνδεὲς, καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ξυνετὸν, μὴ λόγοις
„τε ἥττους ὦσι, καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς
„γνώμης φθάσωσι προπιβουλευόμενοι, πολεμηρῶς

„πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν· οἱ δὲ καταφρονοῦντες κἂν „προαισθέσθαι, καὶ ἔργῳ οὐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβά„νειν, ἃ γνώμῃ ἔξεστιν, ἄφρακτοι μᾶλλον διαφθεί„ροντο.“ ἐκ πολλῶν ἔτι δυνάμενος παραδειγμάτων ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι κρείττων ἐστὶν ἐν τοῖς διηγήμασιν, ὅταν ἐν τῷ συνήθει καὶ κοινῷ τῆς διαλέκτου χαρακτῆρι μένῃ, χείρων δὲ, ὅταν ἐκτρέψῃ τὴν διάλεκτον ἐκ τῆς συνήθους ἐπὶ τὰ ξένα ὀνόματα, καὶ βεβιασμένα σχήματα, ὧν ἕνια σολοικισμῶν παρέχεται δόξαν, ἀρκεσθήσομαι τούτοις, ἵνα μὴ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἡ γραφή μοι προβῇ.

34. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τῶν δημηγοριῶν αὐτοῦ τὰ δοκοῦντά μοι φανερὰ ποιήσειν ὑπεισχόμην, ἐν αἷς οἴονταί τινες τὴν ἄκραν τοῦ συγγραφέως εἶναι δύναμιν, διελόμενος καὶ ταύτην διχῇ τὴν θεωρίαν, εἰς τε τὸ πραγματικὸν μέρος, καὶ εἰς τὸ λεκτικὸν, χωρὶς ὑπὲρ ἑκατέρου ποιήσομαι τὸν λόγον· ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ. ἐν ᾧ πρώτην μὲν ἔχει μοῖραν ἡ τῶν ἐνθυμημάτων τε καὶ νοημάτων εὕρεσις, δευτέραν δὲ ἡ τῶν εὑρεθέντων χρῆσις· ἐκείνη μὲν ἐν τῇ φύσει μᾶλλον ἔχουσα τὴν ἰσχὺν, αὕτη δὲ ἐν τῇ τέχνῃ. τούτων ἡ μὲν πλέον ἔχουσα τοῦ τεχνικοῦ τὸ φυσικὸν, καὶ διδακτῆς ἐλάττονος δεομένη, θαυμαστή τις ἐστὶ παρὰ τῷ συγγραφεῖ· φέρει γὰρ, ὥσπερ ἐκ πηγῆς πλουσίας, ἀπειρόν τι χρῆμα νοημάτων καὶ ἐνθυμημάτων περιττῶν καὶ ξένων καὶ παραδόξων. ἡ δὲ πλεῖον ἔχουσα τὸ τεχνικὸν, καὶ λαμπροτέραν ποιοῦσα φαίνεσθαι τὴν ἑτέραν, ἐνδεεστέρα τοῦ δέοντος ἐπὶ πολλῶν. ὅσοι μὲν οὖν ἐκτε-

θαυμάκασιν αὐτὸν ὑπὲρ τὸ μέτριον, ὡς μηδὲν τῶν θεοφορήτων διαφέρειν, διὰ τὸ πλῆθος ἐοίκασι τῶν ἐνθυμημάτων τοῦτ' ἐσχηκέναι τὸ πάθος. οὓς ἐὰν διδάσκῃ τις ἐφ' ἑκάστῳ πράγματι παρατιθεὶς τὸν λόγον, ὅτι ταυτὶ μὲν οὐκ ἦν ἐπιτήδεια ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, καὶ ὑπὸ τούτων τῶν προσώπων λέγεσθαι, ταυτὶ τ' οὐκ ἐπὶ τούτοις τοῖς πράγμασιν, οὐδὲ μέχρι τούτου, δυσχεραίνουσιν, ὅμοιόν τι πάσχοντες τοῖς κεκρατημένοις ὑφ' οἵας δή τινος ὄψεως ἔρωτι, μὴ πολὺ ἀπέχοντι μανίας. ἐκεῖνοί τε γὰρ πάσας τὰς ἀρετὰς, ὁπόσαι γίνονται περὶ μορφὰς εὐπρεπεῖς, ταῖς καταδεδουλωμέναις αὐτοὺς προσεῖναι νομίζουσι, καὶ τοὺς ἐξονειδίζειν ἐπιχειροῦντας, εἴ τις περὶ αὐτὰς ὑπάρχει σῖνος, ὡς βασκάνους καὶ συκοφάντας προβέβληνται· οὗτοί τε ὑπὸ τῆς μιᾶς ταύτης ἀρετῆς κεκαρωμένοι τὴν διάνοιαν, ἅπαντα καὶ τὰ μὴ προσόντα τῷ συγγραφεῖ μαρτυροῦσιν. ἃ γὰρ ἕκαστος εἶναι βούλεται περὶ τὸ φιλούμενόν τε καὶ θαυμαζόμενον ὑφ' ἑαυτοῦ, ταῦτα οἴεται. ὅσοι δ' ἀδέκαστον τὴν διάνοιαν φυλάσσουσι, καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν λόγων ἐπὶ τοὺς ὀρθοὺς κανόνας ἀναφέρουσιν, εἴτε φυσικῆς τινος κρίσεως μετειληφότες, εἴτε καὶ διδαχῆς ἰσχυρὰ τὰ κριτήρια κατασκευάσαντες, οὔτε ἅπαντα ἐπαινοῦσιν ἐπίσης, οὔτε πρὸς ἅπαντα δυσχεραίνουσιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν κατορθώμασι τὴν προσήκουσαν μαρτυρίαν ἀπονέμουσιν· εἰ δέ τι διημάρτηται μέρος ἐν αὐτοῖς, οὐκ ἐπαινοῦσιν.

35. Οὔτ' οὖν ἐπὶ πάντων ἐγὼ τῶν ἐμαυτοῦ θεωρημάτων κανόνας ὑποτιθέμενος, οὔτε πρότερον

ὤκνησα τὰ δοκοῦντά μοι φέρειν εἰς μέσον, οὔτε νῦν ἀποστρέψομαι. δεδοὺς δὴ τὸ πρῶτον, ὥσπερ καὶ ἀρχὰς ἔφην, τὸ περὶ τὴν εὕρεσιν τοῦ συγγραφέως εὔστοχον, [καὶ εἴ τις ἄλλως προσυπείληφεν, εἴτε διὰ φιλονεικίαν, εἴτε δι' ἀναισθησίαν, ἁμαρτάνειν αὐτὸν οἰόμενος,] θάτερον οὐκέτι δίδωμι, τὸ περὶ τὰς οἰκονομίας αὐτῷ τεχνικόν, πλὴν ἐπ' ὀλίγων πάνυ δημηγοριῶν. ὁρῶ δὲ καὶ περὶ τὴν λέξιν ἐλαττώματα, περὶ ὧν ἤδη προεῖρηκα, πλεῖστα καὶ μέγιστα ταύταις συμβεβηκότα ταῖς ἰδέαις· καὶ γὰρ αἱ γλωττηματικαὶ καὶ ξέναι καὶ πεποιημέναι λέξεις ἐν ταύταις μάλιστα ἐπιπολάζουσι, καὶ τὰ πολύπλοκα καὶ ἀγκύλα καὶ βεβιασμένα σχήματα, πλεῖστα περὶ ταύτας ἐστίν. εἰ δὲ τὰ εἰκότα ἔγνωκα, σύ τε κρινεῖς, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν ἀγόμενος τῶν ἔργων. ἔστω δὲ κατὰ ταὐτὰ ἡ παράθεσις αὐτῶν ἀντιπαρεξεταζομένων τοῖς ἄριστά μοι δοκοῦσιν ἔχειν τῶν οὔτε κατὰ τὰς οἰκονομίας κατορθουμένων, οὔτε κατὰ τὴν φράσιν ἀνεγκλήτων.

36. Ἐν μὲν οὖν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ ἐπὶ Πλαταιᾶς Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν συμμάχων ἔλασιν ἀρξάμενος γράφειν, ὑποτίθεται, τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων, Ἀρχιδάμου, μέλλοντος δηώσειν τὴν γῆν, πρέσβεις παρὰ τῶν Πλαταιέων ἀφιγμένους πρὸς αὐτόν, καὶ λύγους ἀποδίδωσιν, οὓς εἰκὸς ἦν ὑπ' ἀμφοτέρων εἰρῆσθαι τοῖς προσώποις πρέποντας, καὶ τοῖς πράγμασιν οἰκείους· καὶ μήτε λείποντας τοῦ μετρίου, μήτε ὑπεραίροντας· λέξει τε κεκόσμηκεν αὐτοὺς καθαρᾷ καὶ σαφεῖ καὶ συντόμῳ, καὶ

τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐχούσῃ· τήν τε ἁρμονίαν οὕτως ἔναυλον ἀποδέδωκεν ἅμα τοῖς ἡδίστοις παρεξετάζεσθαι· „Τοῦ δ' ἐπιγενομένου θέρους, οἱ Πελο-„ποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ „ἐσέβαλον· ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ Πλάταιαν. ἦγεῖτο „δ' Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασι-„λεύς· καὶ καθίσας τὸν στρατόν, ἔμελλε δηώσειν „τὴν γῆν. οἱ δὲ Πλαταιεῖς, εὐθὺς πρέσβεις πέμψαν-„τες πρὸς αὐτόν, ἔλεγον τοιάδε· " „Ἀρχίδαμε, καὶ „Λακεδαιμόνιοι, οὐ δίκαια ποιεῖτε, οὔτε ἄξια οὔθ' „ὑμῶν, οὔτε πατέρων, ὧν ἐστέ, ἐς γῆν τὴν Πλα-„ταιέων στρατεύοντες. Παυσανίας γὰρ ὁ Κλεομβρό-„του Λακεδαιμόνιος, ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ „τῶν Μήδων, μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων „ξυναράσθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης, ἢ παρ' ἡμῖν „ἐγένετο, θύσας ἐν τῇ Πλαταιέων ἀγορᾷ Διὶ ἐλευθε-„ρίῳ ἱερά, καὶ ξυγκαλέσας πάντας τοὺς ξυμμάχους, „ἀπεδίδου Πλαταιεῦσι, γῆν καὶ πόλιν τὴν σφετέραν „ἔχόντας, αὐτονόμους οἰκεῖν, στρατεῦσαί τε μηδένα „ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτούς, μηδ' ἐπὶ δουλείᾳ· εἰ δὲ „μή, ἀμύνειν τοὺς παρόντας ξυμμάχους κατὰ δύ-„ναμιν. τάδε μὲν ἡμῖν πατέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν, „ἀρετῆς ἕνεκα, καὶ προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς „κινδύνοις γενομένης. ὑμεῖς δέ, τἀναντία [ἐκείνοις] „δρᾶτε· μετὰ γὰρ Θηβαίων τῶν ἡμῖν ἐχθίστων, „ἐπὶ δουλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἥκετε. μάρτυρας δὲ θεούς, „τούς τε ὁρκίους τότε γενομένους ποιούμενοι, καὶ „τοὺς ἡμετέρους πατρῴους, καὶ ἡμετέρους ἐγχω-„ρίους, λίγομεν ὑμῖν, γῆν τὴν Πλαταιίδα μὴ ἀδι-

„κεῖν, μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους· ἐᾶν δὲ οἰκεῖν
„αὐτονόμους, καθάπερ Παυσανίας ἐδικαίωσε.“
„τοσαῦτα εἰπόντων [τῶν] Πλαταιέων, Ἀρχίδαμος
„ὑπολαβὼν εἶπεν· „Δίκαια λέγετε, ὦ ἄνδρες Πλα-
„ταιεῖς, ἢν ποιῆτε ὅμοια τοῖς λόγοις. καθάπερ γὰρ
„Παυσανίας ὑμῖν παρέδωκεν, αὐτοί τε αὐτονομεῖ-
„σθε, καὶ τοὺς ἄλλους ξυνελευθεροῦτε, ὅσοι μετα-
„σχόντες τῶν τότε κινδύνων, ὑμῖν τε ξυνώμοσαν,
„καὶ εἰσὶ νῦν ὑπ' Ἀθηναίοις· παρασκευή τε τοσήδε
„καὶ πόλεμος γεγένηται αὐτῶν ἕνεκα καὶ τῶν ἄλλων
„ἐλευθερώσεως. ἧς μάλιστα μὲν μετασχόντες καὶ
„αὐτοὶ ἐμμείναιτε τοῖς ὅρκοις· εἰ δὲ μή, ἅπερ καὶ
„τὸ πρότερον ἤδη προὐκαλεσάμεθα, ἡσυχίαν ἄγετε,
„νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν· καὶ ἔστε μηδὲ μεθ'
„ἑτέρων· δέχεσθε δ' ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέ-
„μῳ δὲ μηδ' ἑτέρους. καὶ ταῦτα ἡμῖν ἀρκέσει.“ „ὁ
„μὲν Ἀρχίδαμος τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Πλαταιῶν
„πρέσβεις, ἀκούσαντες ταῦτα, ἐσῆλθον ἐς τὴν πό-
„λιν· καὶ τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα κοινώσαντες, ἀπε-
„κρίναντο αὐτῷ· „Ὅτι ἀδύνατα σφίσιν εἴη ποιεῖν,
„ἃ προκαλεῖται, ἄνευ Ἀθηναίων· παῖδες γὰρ σφῶν
„καὶ γυναῖκες παρ' ἐκείνοις εἶησαν. δεδιέναι δὲ καὶ
„περὶ πάσῃ τῇ πόλει, μὴ, ἐκείνων ἀποχωρησάντων,
„Ἀθηναῖοι ἐλθόντες σφίσιν οὐκ ἐπιτρέπωσιν· ἢ
„Θηβαίοις, ὡς ἔνορκοι ὄντες, κατὰ τὸ ἀμφοτέρους
„δέχεσθαι; αὐθις σφῶν τὴν πόλιν πειράσωσι κατα-
„λαβεῖν.“ „ὁ δὲ, θαρσύνων αὐτοὺς, πρὸς ταῦτα
„ἔφη· “ „Ἡμεῖς δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας παράδοτε
„ἡμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις· καὶ χῆρ ὅρους ἀπο-

„ὅτως δὴ μὴ ξυνεχεῖ ῥήσει οἱ πολλοὶ ἐπαγωγὰ καὶ
„ἀνέλεγκτα ἐσάπαξ ἀκούσαντες ἡμῶν, ἀπατηθῶσι·
„γινώσκομεν γὰρ, ὅτι τοῦτο φρονεῖ ἡμῶν· ἢ ἐς τοὺς
„ὀλίγους ἀγωγὴ, ὑμεῖς οἱ παθήμενοι, ἔτι ἀσφαλέ-
„στερον ποιήσατε. καθ' ἕκαστον γὰρ καὶ μηδ' ὑμεῖς
„ἑνὶ λόγῳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ δοκοῦν ἐπιτηδείως λέ-
„γεσθαι, εὐθὺς ὑπολαμβάνοντες, κρίνετε· καὶ πρῶ-
„τον, εἰ ἀρέσκει, ὡς λέγομεν, εἶπατε." „οἱ δὲ τῶν
„Μηλίων ξύνεδροι ἀπεκρίναντο·" „Ἡ μὲν ἐπιεί-
„κεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους, οὐ
„ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ οὐ
„μέλλοντα, διαφέροντα αὐτοῦ φαίνεται." ταῦτο τὸ
τελευταῖον εἴ τις ἐν τοῖς σχήμασιν ἀξιώσει φέρειν,
οὐκ ἂν φθόνοι πάντας τοὺς σολοικισμοὺς, ὅσοι
γίγνονται παρὰ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ παρὰ τὰς πτώ-
σεις, σχήματα καλῶν. προθεὶς γὰρ· „Ἡ μὲν ἐπιεί-
„κεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν, οὐ ψέγεται·"
ἔπειτα συνάψας τῷ ἑνικῷ καὶ κατὰ τὴν ὀρθὴν
ἐξενηνεγμένα πτῶσιν· „Τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόν-
„τα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα·" ἐπιζεύγνυσι τούτοις
ἑνικὸν, καὶ κατὰ τὴν γενικὴν ἐσχηματισμένον πτῶ-
σιν, εἴτε ἄρθρον δεικτικὸν βούλεταί τις αὐτὸ κα-
λεῖν, εἴτε ἀντωνυμίαν, τὸ „Αὐτοῦ·" ταῦτο δ' οὔτε
τῷ θηλυκῷ καὶ ἑνικῷ καὶ ὀνομαστικῷ προσαρμοττό-
μενον σώζει τὴν ἀκολουθίαν, οὔτε τῷ πληθυντικῷ
καὶ οὐδετέρῳ κατὰ τὴν αἰτιατικὴν ἐσχηματισμένῳ
πτῶσιν. ἦν δ' ἂν ὁ λόγος κατάλληλος, οὕτως σχη-
ματισθείς· „Ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ'
„ἡσυχίαν ἀλλήλους, οὐ ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου

„παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτῆς „φαίνεται.“ τούτοις ἐπιτίθησιν ἐνθύμημα κενοημένον μὲν οὐκ ἀτόπως, ἡρμηνευμένον δὲ οὐκ εὐπαρακολουθήτως· „Εἰ μὲν τοίνυν ὑπονοίας τῶν μελ„λόντων λογιούμενοι, ἢ ἄλλο τι, ξυνήκετε, ἢ ἐκ τῶν „παρόντων, καὶ ὧν ὁρᾶτε, περὶ σωτηρίας βουλεύ„σοντες τῇ πόλει, παυοίμεθ' ἄν· εἰ δ' ἐπὶ τοῦτο, „λέγοιμεν ἄν.“

38. Καὶ μετὰ τοῦτο ἀποστρέψας τοῦ διηγήματος τὸν διάλογον ἐπὶ τὸ δραματικὸν, ταῦτα τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον ποιεῖ· „Εἰκὸς μὲν καὶ „ξυγγνώμη, ἐν τῷ τοιῷδε καθεσταότας, ἐπὶ πολλὰ „καὶ λέγοντας καὶ δοκοῦντας τρέπεσθαι.“ ἔπειτα εὐσχήμονα πρόθεσιν ὑποθέμενος· „Ἡ μέντοι ξύνο„δος καὶ περὶ σωτηρίας ἥδε πάρεστι· καὶ ὁ λόγος, „ᾧ προκαλεῖσθε τρόπῳ, εἰ δοκεῖ, γιγνέσθω.“ πρῶτον μὲν εὕρηκεν ἐνθύμημα οὔτε τῆς Ἀθηναίων πόλεως ἄξιον, οὔτ' ἐπὶ τοιούτοις πράγμασιν ἁρμόττον λέγεσθαι· „Ἡμεῖς τοίνυν οὔτε αὐτοὶ μετ' ὀνομά„των καλῶν, ὡς ἢ δικαίως τὸν Μῆδον καταλύσαν„τες ἄρχομεν, ἢ ἀδικούμενοι νῦν ἐπεξερχόμεθα, „λόγων μῆκος ἄπιστον παρέξομεν.“ τοῦτο δέ ἐστιν ὁμολογοῦντος τὴν ἐπὶ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας στράτευσιν· ἐπειδὴ περὶ μηδετέρου τούτων βούλεται τὸν λόγον ὑπέχειν. οἷς ἐπιτίθησιν· „Οὔθ' ὑμᾶς „ἀξιοῦμεν, ἢ ὅτι Λακεδαιμονίων ἄποικοι ὄντες, σὺν „ξυνεστρατεύσατε· ἢ ὡς ἡμᾶς οὐδὲν ἠδικήκατε, λέ„γοντας, οἴεσθαι πείσειν· τὰ δυνατὰ δ' ἐξ ὧν ἑκά„τεροι ἀληθῶς φρονοῦμεν διαπράσσεσθαι.“ τοῦτο

δὲ ἐστιν· „Ὑμεῖς μὲν ἀληθῶς φρονοῦντες, ὅτι ἀδι-„κεῖσθε, τὴν ἀνάγκην φέρετε, καὶ εἴκετε· ἡμεῖς δὲ, „οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἀδικοῦμεν ὑμᾶς, τῆς ἀσθε-„νείας ὑμῶν περιεσόμεθα τῇ βίᾳ.“ ταῦτα γὰρ ἑκα-τέροις δυνατά. ἔπειτα τὴν αἰτίαν ἀποδοῦναι τοί-„του βουληθεὶς, ἐπιλέγει· „Ὅτι δίκαια μὲν ἐν τῷ „ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται· „δυνατὰ δὲ οἱ προὔχοντες πράσσουσι, καὶ οἱ ἀσθε-„νεῖς ξυγχωροῦσι.“

39. *Βασιλεῦσι γὰρ βαρβάροις ταῦτα πρὸς Ἕλ-ληνας ἤρμοττε λέγειν· Ἀθηναίοις δὲ πρὸς τοὺς Ἕλ-ληνας, οὓς ἠλευθέρωσαν ἀπὸ τῶν Μήδων, οὐκ ἦν προσήκοντα εἰρῆσθαι, ὅτι τὰ δίκαια τοῖς ἴσοις ἐστὶ πρὸς ἀλλήλους, τὰ δὲ βίαια τοῖς ἰσχυροῖς πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς. ὀλίγα δὲ πρὸς ταῦτα τῶν Μηλίων ἀπο-κρινομένων, ὅτι καλῶς ἂν ἔχοι τοῖς Ἀθηναίοις προ-νοεῖν τοῦ δικαίου, μὴ καὶ αὐτοὶ ποτὲ, σφαλέντες ὑπ᾽ ἄλλων, ἐν ἐξουσίᾳ γένωνται, καὶ τὰ αὐτὰ πά-σχωσιν ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων, ἀποκρινόμενον ποιεῖ τὸν Ἀθηναῖον· „Ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, ἣν „καὶ παυθῇ, οὐκ ἀθυμοῦμεν τὴν τελευτήν.“ τού-του δ᾽ αἰτίαν ἀποδιδόντα, ὅτι, κἂν καταλύσωσιν αὐτῶν Λακεδαιμόνιοι τὴν ἀρχὴν, συγγνώμην ἕξου-σι, καὶ αὐτοὶ πολλὰ τοιαῦτα πράσσοντες. θήσω δὲ καὶ τὴν λέξιν αὐτοῦ· „Οὐ γὰρ οἱ ἄρχοντες ἄλλων, „ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὗτοι δεινοὶ τοῖς νικη-„θεῖσι.“ τοῦτο δὲ ὅμοιόν ἐστι τῷ λέγειν, ὅτι παρὰ τοῖς τυράννοις οὐ μισοῦνται τύραννοι. οἷς ἐπιτίθη-σι· „Καὶ περὶ μὲν τούτου ἡμῖν ἀφείσθω κινδυ-

„νεύεσθαι.“ ὃ μόλις ἂν εἷπετῶν καταπονηθέντων τις, ἢ λῃστῶν, οὐδὲν ἐπιστρεφόμενος τῆς μετὰ ταῦτα τιμωρίας, χαρισάμενος ἐπιθυμίαις ἐν τῷ παρόντι. ἔπειτ' ὀλίγων τῶν μεταξὺ γενομένων ἀμοιβαίων, καὶ τῶν Μηλίων εἰς ἐπιεικῆ συγκαταβαινόντων αἵρεσιν· „Ὥστε δὲ ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς, φίλους μὲν εἶναι „ἀντὶ πολεμίων, ξυμμάχους δὲ μηδετέρων, οὐκ ἂν „δέξοισθε;“ ἀποκρινόμενον ποιεῖ τὸν Ἀθηναῖον· „Οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμᾶς βλάπτει ἡ ἔχθρα ὑμῶν, „ὅσον ἡ φιλία μὲν, ἀσθενείας· τὸ δὲ μῖσος, δυ„νάμεως παράδειγμα τοῖς ἄρχομένοις δηλούμενον.“ ἐνθύμημα πονηρὸν καὶ σκολιῶς ἀπηγγελμένον. εἰ δὲ τὸ νόημα βούλεταί τις αὐτοῦ σκοπεῖν, τοιόνδε ἐστίν· „Ὅτι φιλοῦντες μὲν ἡμᾶς, ἀσθενεῖς φαί„νεσθαι πρὸς τοὺς ἄλλους ποιήσετε· μισοῦντες δὲ, „ἰσχυροὺς. οὐ γὰρ ζητοῦμεν εὐνοίᾳ τῶν ὑπηκόων „ἄρχειν, ἀλλὰ φόβῳ.“

40. Τούτοις ἕτερα προσθεὶς πάλιν ἀμοιβαῖα περίεργα καὶ πικρὰ, τοὺς Μηλίους ὑποτίθεται λέγοντας, ὅτι κοινὰς τὰς τύχας φέρουσιν οἱ πολέμιοι· καὶ τὸ μὲν εἶξαι εὐθὺς, ἀνέλπιστον, μετὰ δὲ τοῦ δρωμένου ἔτι καὶ σῴζεσθαι ἐλπὶς ὀρθῶς. πρὸς ταῦτα ποιεῖ τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον λαβυρίνθων σκολιώτερα περὶ τῆς ἐλπίδος, ἐπὶ κακῷ τοῖς ἀνθρώποις γινομένης, κατὰ λέξιν οὕτως γράφων· „Ἐλ„πὶς δὲ, κινδύνῳ παραμύθιον οὖσα, τοὺς μὲν ἀπὸ „περιουσίας χρωμένους αὐτῇ, κἂν βλάψῃ, οὐ καθ„ίλε· τοῖς δὲ ἐσάπαν τὸ ὑπάρχον ἀναῤῥίπτουσι· „δάπανος γὰρ φύσει, ἅμα τε γινώσκεται σφαλέν-

„των· καὶ ἐν ὅτῳ ἔτι φυλάξεταί τις αὐτὴν γνωρι-
„σθεῖσαν, οὐκ ἐλλείπει. ὦ ὑμεῖς, ἀσθενεῖς τε καὶ
„ἐπὶ φοπῆς μιᾶς ὄντες, μὴ βούλησθε παθεῖν, μηδ'
„ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς, οἷς παρὸν ἀνθρωπείως
„ἔτι σώζεσθαι, ἐπειδὰν πιεζομένους αὐτοὺς ἐπιλεί-
„πωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθί-
„στανται, μαντικήν τε καὶ χρησμούς, καὶ ὅσα τοι-
„αῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται." ταῦτα οὐκ οἶδα
πῶς ἂν τις ἐπαινέσειεν ὡς προσήκοντα εἰρῆσθαι
στρατηγοῖς Ἀθηναίων, ὅτι λυμαίνεται τοὺς ἀνθρώ-
πους ἡ παρὰ τῶν θεῶν ἐλπὶς, καὶ οὔτε χρησμῶν
ὄφελος, οὔτε μαντικῆς, τοῖς εὐσεβῆ καὶ δίκαιον
προῃρημένοις τὸν βίον. εἰ γάρ τι ἄλλο τῆς Ἀθη-
ναίων πόλεως, καὶ τοῦτ' ἐν πρώτοις ἐστὶν ἐγκώ-
μιον, τὸ περὶ παντὸς πράγματος, καὶ ἐν παντὶ
καιρῷ, τοῖς θεοῖς ἕπεσθαι, καὶ μηθὲν ἄνευ μαντε-
κῆς καὶ χρησμῶν ἐπιτελεῖν. λεγόντων τε τῶν Μη-
λίων, ὅτι σὺν τῇ παρὰ τῶν θεῶν βοηθείᾳ, καὶ
Λακεδαιμονίοις πεποίθασιν, οὓς εἰ καὶ διὰ μηδὲν
ἄλλο, διὰ γοῦν τὴν αἰσχύνην αὐτοῖς βοηθήσειν,
καὶ οὐ περιόψεσθαι καὶ συγγενεῖς ἀπολλυμένους·
αὖθαδέστερον ἔτι τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον εἰσάγει· „Τῆς μὲν οἰνυν πρὸς τὸ θεῖον εὐμε-
„νείας οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα λελείψεσθαι· οὐδὲν γὰρ
„ἔξω τῆς ἀνθρωπείας, τῶν μὲν, ἐς τὸ θεῖον νομέ-
„σεως, τῶν δὲ, ἐς σφᾶς αὐτοὺς βουλήσεως, δικαιοῦ-
„μεν, ἢ πράσσομεν. ἡγούμεθα γὰρ τό τε θεῖον δό-
„ξῃ, τἀνθρώπειόν τε σαφῶς διὰ παντὸς ὑπὸ φύ-
„σεως ἀναγκαίως, οὗ ἂν κρατῇ, ἄρχειν." τούτων δ

νοῦς ἔστι μὲν δυσείκαστος, καὶ τοῖς πάνυ δοκοῦσιν ἔμπειρως τοῦ ἀνδρὸς ἔχειν· κατακλείεται δ' εἰς τοιοῦτόν τι πέρας· ὅτι τὸ μὲν θεῖον δόξῃ γινώσκουσιν ἅπαντες, τὰ δὲ πρὸς ἀλλήλους δίκαια τῷ κοινῷ τῆς φύσεως κρίνουσι νόμῳ· οὗτος δ' ἔστιν, ἄρχειν ὧν δύνηταί τις κρατεῖν. ἀκόλουθα καὶ ταῦτα τοῖς πρώτοις, καὶ οὔτε Ἀθηναίοις, οὔτε Ἕλλησι, πρέποντα εἰρῆσθαι.

41. Πολλὰς δυνάμενος εἰς διανοίας παρασχέσθαι, τὸ συνετὸν ἐχούσας πονηρόν· ἵνα μὴ πλείων ὁ λόγος γένοιτό μοι τοῦ μετρίου, τὴν τελευταίαν ἔτι προσθήκην παραλήψομαι μόνην· ἣν ἀπαλλαττόμενος ἐκ τοῦ συλλόγου ὁ Ἀθηναῖος εἰρηκεν· „Ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν ἰσχυρὰ ὄντα ἐλπιζόμενα μέλλε„ται· τὰ δὲ παρόντα, βραχέα πρὸς τὰ ἤδη ἀκτιτε„ταγμένα περιγενέσθαι. πολλήν γε ἀλογίαν, φησὶ, „τῆς διανοίας παρέχετε, εἰ μὴ μεταστησάμενοι [ἔτι] „ἡμᾶς, ἄλλο τι τῶνδε σωφρονέστερον γνώσεσθε." οἷς ἐπιτίθησιν· „Οὐ γὰρ δὴ ἐπί γε τὴν ἐν τοῖς „αἰσχροῖς καὶ προὔπτοις κινδύνοις πλεῖστα διαφθεί„ρουσαν ἀνθρώπους αἰσχύνην τρέψεσθε. πολλοῖς „γὰρ προορωμένοις ἔτι, ἐς οἷα φέρονται, τὸ αἰ„σχρὸν καλούμενον, ὀνόματος ἐπαγωγοῦ δυνάμει „ἐπεσπάσατο ἡσσηθεῖσι τοῦ ῥήματος, ἔργῳ ξυμ„φοραῖς ἀνηκέστοις ἑκόντας περιπεσεῖν." τούτων τῶν λόγων ὅτι μὲν οὔτ' αὐτὸς μετέσχεν ὁ συγγραφεὺς, τῷ συλλόγῳ τότε παρατυχών, οὔτε τῶν διαθεμένων αὐτοὺς Ἀθηναίων, ἢ Μηλίων, ἤκουσεν, ἐξ ὧν αὐτὸς ἐν τῇ πρὸ αὐτῆς βίβλῳ περὶ αὐτοῦ

γράφει, μαθεῖν ῥᾴδιον· ὅτι μετὰ τὴν ἐν Ἀμφιπόλει στρατηγίαν ἐξελαθεὶς τῆς πατρίδος, πάντα τὸν λοιπὸν τοῦ πολέμου χρόνον ἐν Θρᾴκῃ διέτριψε. λείπεται δὴ σκοπεῖν, εἰ τοῖς τε πράγμασι προσήκοντα, καὶ τοῖς συνεληλυθόσιν εἰς τὸν σύλλογον προσώποις ἁρμόττοντα πέπλακε διάλογον ἐχόμενος, ὡς ἔγγιστα τῆς συμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἱστορίας προείρηκεν. ἆρ' οὖν, ὥσπερ τοῖς Μηλίοις οἰκεῖοι καὶ προσήκοντες ἦσαν οἱ περὶ τῆς ἐλευθερίας λόγοι, παρακαλοῦντες τοὺς Ἀθηναίους μὴ καταδουλοῦσθαι πόλιν Ἑλληνίδα μηδὲν ἁμαρτάνουσαν εἰς αὐτούς, οὕτως καὶ τοῖς Ἀθηναίων στρατηγοῖς πρέποντες ἦσαν οἱ περὶ τῶν δικαίων, μήτ' ἐξετάζειν ἐῶντες, μήτε λέγειν, ἀλλὰ τὸν τῆς βίας καὶ πλεονεξίας νόμον εἰσάγοντες, καὶ ταῦτ' εἶναι δίκαια τοῖς ἀσθενέσιν ἀποφαίνοντες, ὅσα τοῖς ἰσχυροτέροις δοκεῖ; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶομαι, τοῖς ἐκ τῆς εὐνομωτάτης πόλεως ἐπὶ τὰς ἔξω πόλεις ἀποστελλομένοις ἡγεμόσι ταῦτα προσήκειν λέγεσθαι· οὐδ' ἂν ἀξιώσαιμι τοὺς μὲν μικροπολίτας καὶ μηδὲν ἔργον ἐπιφανὲς ἀποδειξαμένους Μηλίους, πλέονα τοῦ καλοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ἢ τοῦ ἀσφαλοῦς, καὶ πάντα ἑτοίμους εἶναι τὰ δεινὰ ὑποφέρειν, ἵνα μηδὲν ἄσχημον ἀνυπαιθῶσι πράττειν· τοὺς δὲ προελομένους τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον Ἀθηναίους, ἵνα μηδὲν αἰσχρὸν ὑπομείνωσιν ἐπίταγμα, τῶν ταῦτα προαιρουμένων ὡς ἀνοήτων κατηγορεῖν. οἶομαι δ', ὅτι, κἂν εἴ τινες ἄλλοι, παρόντων Ἀθη-

ναίων, ταῦτα ἐπεχείρουν λέγειν, ἐπαχθῶς ἤνεγκαν ἂν οἱ τὸν κοινὸν βίον ἐξημερώσαντες. ἐγὼ μὲν δὴ διὰ ταύτας τὰς αἰτίας οὐκ ἐπαινῶ τὸν λόγον τοῦτον, ἀντιπαρεξετάζων τὸν ἕτερον. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ Ἀρχίδαμος ὁ Λακεδαιμόνιος δίκαιά τε προκαλεῖται τοὺς Πλαταιεῖς, καὶ λέξει κέχρηται καθαρᾷ καὶ σαφεῖ, καὶ οὐδὲν ἐχούσῃ σχῆμα βεβασανισμένον, οὐδὲ ἀνακόλουθον· ἐν τούτῳ δὲ οἱ φρονιμώτατοι τῶν Ἑλλήνων αἴσχιστα μὲν ἐνθυμήματα φέρουσιν, ἀηδεστάτῃ δ' αὐτὰ περιλαμβάνουσι λέξει· εἰ μὴ ἄρα μνησικακῶν ὁ συγγραφεὺς τῇ πόλει διὰ τὴν καταδίκην, ταῦτα τὰ ὀνείδη κατεσκέδασεν αὐτῆς, ἐξ ὧν ἅπαντες μισήσειν αὐτὴν ἔμελλον. ἃ γὰρ οἱ προεστηκότες τῶν πόλεων, καὶ τηλικαῦτας ἐξουσίας πιστευόμενοι, φρονεῖν τε καὶ λέγειν πρὸς τὰς πόλεις ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πατρίδος, ταῦτα κοινὰ ὑπολαμβάνουσιν ἅπαντες εἶναι τῆς ἀποστελλούσης πόλεως αὐτούς. καὶ περὶ μὲν τῶν διαλόγων ἅλις.

42. Τῶν δημηγορικῶν λόγων τεθαύμακα μὲν τὸν ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ ῥηθέντα ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Περικλέους περὶ τοῦ μὴ εἴκειν Λακεδαιμονίοις, τὸν ἔχοντα τήνδε τὴν ἀρχήν· „Τῆς μὲν γνώμης, ὦ „Ἀθηναῖοι, ἃς τῆς αὐτῆς ἔχομαι, μὴ εἴκειν Πε„λοποννησίοις·" ὡς καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἡρμηνευμένον ἁρμονίως, καὶ οὔτε κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν μορίων, οὔτε κατὰ τὴν ἐξαλλαγὴν τῶν σχηματισμῶν τῶν ἀνακολούθων καὶ βεβιασμένων ἐνοχλοῦντα τὰς ἀκοὰς, πάσας δὲ περιειληφότα τὰς ἀρετὰς, ὁπόσαι γίγνονται περὶ δημηγορικοῦς· καὶ τοὺς ὑπὸ

Νικίου τοῦ στρατηγοῦ φηθέντας ἐν Ἀθήναις ὑπὲρ τῆς εἰς Σικελίαν στρατείας· τήν τε πεμφθεῖσαν ὑπὸ αὐτοῦ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ χρήζει συμμαχίας ἄλλης καὶ διαδύχου, κάμνων τὸ σῶμα ὑπὸ νόσου· καὶ τὴν παράκλησιν τῶν στρατιωτῶν· ἣν ἐποιήσατο πρὸ τῆς τελευταίας ναυμαχίας· καὶ τὸν παραμυθητικὸν λόγον, ὅτε πεζῇ τὴν στρατιὰν ἔμελλεν ἀπάγειν, ἀπολωλεκὼς τὰς τριήρεις ἁπάσας· καὶ εἴ τινες εἰσὶν ἄλλαι τοιαῦται δημηγορίαι καθαραὶ καὶ σοφεῖς, καὶ εἰς τοὺς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐπιτήδειοι. ὑπὲρ ἁπάσας δὲ τὰς ἐν ταῖς ἑπτὰ βίβλοις φερομένας τὴν Πλαταιέων ἀπολογίαν τεθαύμακα, παρ' οὐδὲν οὕτως ἕτερον, ὡς τὸ μὴ βεβασανίσθαι, μηδὲ κατεπιτηδεῦσθαι, ἀληθεῖ δέ τινι καὶ φυσικῷ κεκοσμῆσθαι χρώματι· τά τε γὰρ ἐνθυμήματα πάθους ἐστὶ μεστὰ, καὶ ἡ λέξις οὐκ ἀποστρέφουσα τὰς ἀκοάς· ἥ τε γὰρ σύνθεσις εὐεπὴς, καὶ τὰ σχήματα τῶν πραγμάτων ἴδια. ταῦτα δὴ τὰ Θουκυδίδου ζηλωτὰ ἔργα, καὶ ἀπὸ τούτων τὰ μιμήματα τοῖς ἱστοριογράφοις ὑποτίθεται λαμβάνειν.

43. Τὴν δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ Περικλέους ἀπολογίαν, ἣν ὑπὲρ αὐτοῦ διετίθετο, τραχυνομένων Ἀθηναίων, ὅτι τὸν πόλεμον ἔπεισεν αὐτοὺς ἀναλαβεῖν, οὐχ ὅλην ἐπαινῶ· οὐδὲ τὰς περὶ τῆς Μιτυληναίων πόλεως δημηγορίας, ἃς ἐτίθετο Κλέων καὶ Διόδοτος ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ· οὐδὲ τὴν Ἑρμοκράτους τοῦ Συρακουσίου πρὸς Καμαριναίους· οὐδὲ τὴν Εὐφήμου, τοῦ πρεσβευτοῦ τῶν Ἀθηναίων, τὴν ἐναντίαν ταύτῃ· οὐδὲ τὰς ὁμοίας ταύ-

ταις. οὐ γὰρ ἀνάγκη πάσας ἐξαριθμεῖσθαι τὰς εἰς τὸν αὐτὸν κατεσκευασμένας τῆς διαλέκτου χαρακτῆρα. ἵνα δὲ μὴ δόξῃ τις φάσεις ἀναποδείκτους με λέγειν, πολλὰς παρασχέσθαι πίστεις δυνάμενος, δυσὶν ἀρκεσθήσομαι δημηγορίαις, ἵνα μὴ μακρὸς ὁ λόγος γένηται, τῇ Περικλέους ἀπολογίᾳ, καὶ τῇ Ἑρμοκράτους πρὸς Καμαριναίους κατηγορίᾳ κατὰ τῆς Ἀθηναίων πόλεως.

44. Ὁ μὲν οὖν Περικλῆς ταῦτα λέγει· „Καὶ „προσδεχομένῳ μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμὲ γεγέ„νηται· αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας· καὶ ἐκκλη„σίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω „καὶ μέμψωμαι, εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἢ ἐμοὶ χαλεπαίνετε, „ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε.“ ταῦτα Θουκυδίδῃ μὲν, γράφοντι περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐν ἱστορικῷ σχήματι, προσήκοντα ἦν· Περικλεῖ δὲ, ἀπολογουμένῳ πρὸς ἠρεθισμένον ὄχλον, οὐκ ἦν ἐπιτήδεια εἰρῆσθαι· καὶ ταῦτα ἐν ἀρχαῖς τῆς ἀπολογίας, πρὶν ἑτέροις τισὶν ἀπομειλίξασθαι λόγοις τὰς ὀργὰς τῶν εἰκότως ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἀχθομένων, τετμημένης μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων τῆς πρωτίστης γῆς, πολλοῦ δὲ κατὰ τὸν λοιμὸν ἀπολωλότος ὄχλου, τὴν δ' αἰτίαν τῶν κακῶν τούτων τοῦ πολέμου παρεσχηκότος, ὃν ὑπ' ἐκείνου πεισθέντες ἀνεδέξαντο. σχῆμά τ' οὐ τοῦτο τῇ διανοίᾳ πρεπωδέστατον ἦν τὸ ἐπιτιμητικὸν, ἀλλὰ τὸ παραιτητικόν. οὐ γὰρ ἐρεθίζειν προσῆκε τὰς τῶν ὄχλων ὀργὰς τοὺς δημηγοροῦντας, ἀλλὰ πραΰνειν. τούτοις ἐπιτίθησι διάνοιαν, ἀληθῆ μὲν καὶ δεινῶς ἀπηγγελμένην, οὐ μέντοι γε τῷ παρόντι

καιρῷ χρησίμην· „Ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι, φησὶ, πό-„λιν πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώ-„τας, ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, „ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος „ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν, διαφθειρομένης τῆς πατρί-„δος, οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται· κακοτυχῶν δὲ ἐν „εὐτυχούσῃ, πολλῷ μᾶλλον διασώζεται." εἰ μὲν γὰρ ἰδίᾳ τινὲς ἐβλάπτοντο τῶν πολιτῶν, εὐτύχει δὲ τὸ κοινόν, καλῶς ταῦτ' ἔλεγεν· ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς ἦσαν ἅπαντες, οὐκέτι καλῶς. οὐδὲ γὰρ ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπὶς, ὅτι ταῦτα πρὸς ἀγαθοῦ τῇ πόλει γενήσεται τὰ δεινὰ, βέβαιον εἶχέν τι· ἄφανὲς γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ μέλλον· καὶ πρὸς τὰ παρόντα τὰς περὶ τῶν ἐσομένων γνώμας αἱ τύχαι τρέπουσι.

45. Τούτοις ἐπιτίθησιν ὅτι φορτικωτέραν διάνοιαν, καὶ ἥκιστα τῷ παρόντι καιρῷ πρέπουσαν· „Καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε· ὃς οὐδενὸς „οἶομαι ἧσσον εἶναι γνώμῃ τε τὰ δέοντα, καὶ ἑρ-„μηνεῦσαι ταῦτα· φιλόπολίς τε, καὶ χρημάτων „κρείσσων." Θαυμαστὸν γὰρ, εἰ Περικλῆς, ὁ μέγιστος τῶν τότε ῥητόρων, ἠγνόει τοῦτο, ὃ μηδεὶς ἂν τῶν ἐχόντων μέτριον νοῦν ἠγνόησεν, ὅτι παντα χῇ μὲν οἱ μὴ τεταμευμένως ἐπαινοῦντες τὰς ἑαυτῶν ἀρετὰς, ἐπαχθεῖς τοῖς ἀκούουσι φαίνονται· μάλιστα δ' ἐν τοῖς πρὸς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας ἀγῶσιν· ἐν οἷς γε δὴ μὴ περὶ τιμῶν αὐτοῖς ἐστιν, ἀλλὰ περὶ τιμωριῶν, ὁ κίνδυνος. τότε γὰρ οὐκ ἐπαχθεῖς μόνον εἰσὶν ἑτέροις, ἀλλὰ καὶ δυστυ-

χεῖς ἑαυτοῖς, ἐμβαλούμενοι τὸν παρὰ τῶν πολλῶν φθόνον. ὅταν δὲ τοὺς αὐτοὺς τις ἔχῃ δικαστὰς τε καὶ κατηγόρους, μυρίων αὐτῷ δεῖ δακρύων τε καὶ οἰκτων εἰς αὐτὸ τοῦτο, πρῶτον τὸ μετ' εὐνοίας ἀκουσθῆναι. ὁ δὲ δημαγωγὸς οὐκ ἀρκεῖται τούτοις ἀλλ' ἐπιξερχάζεταί τε τούτοις, καὶ μεταφράζει τὰ ῥηθέντα· „Ὅ τε γὰρ γνοὺς, φησὶ, καὶ μὴ σαφῶς „διδάξας, ἐν ἴσῳ εἰ καὶ μὴ ἐνθυμήθη· ὅ τε ἔχων „ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δύσνους, αὐκ ἂν ὁμοίως τι „οἰκείως φράζοι. προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι „δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἕνὸς ἂν πωλοῖ„το." οὐδ' οἶδ', εἴ τις ἂν ὁμολογήσειεν, ὥσπερ ἀληθῆ ταῦτα ἦν, οὕτως καὶ προσήκοντα εἶναι ὑπὸ Περικλέους ἐν Ἀθηναίοις ἠρεθισμένοις πρὸς αὐτὸν λέγεσθαι. ἦν δέ γ' οὐχ ἡ τῶν κρατίστων ἐνθυμημάτων τε καὶ νοημάτων εὕρεσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀξία σπουδῆς, εἰ μὴ καὶ τοῖς πραγμασιν εἴη προσήκοντα, καὶ τοῖς καιροῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν· ἀλλ', ὅπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔφην, τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀποδεικνύμενος ὁ συγγραφεὺς, ἣν εἶχε περὶ τῆς Περικλέους ἀρετῆς, παρὰ τόπον ἔοικεν εἰρηκέναι ταῦτα. ἐκρῆν δέ γ' αὐτὸν μὲν, ὅ τι βούλεται, περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀποφαίνεσθαι, τῷ δὲ κινδυνεύοντι τοὺς ταπεινοὺς καὶ παραιτητικοὺς τῆς ὀργῆς ἀποδοῦναι λόγους. τοῦτο γὰρ ἦν πρέπον τῷ μιμεῖσθαι βουλομένῳ συγγραφεῖ τὴν ἀλήθειαν.

46. Ὀχληρὰ δὲ κἀκεῖνα τὰ μειρακιώδη καλλωπίσματα τῆς λέξεως, καὶ τὰ πολύπλοκα τῶν ἐνθυμημάτων ὀνόματα· „Ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε,

„[καὶ ἀμύνεσθαι] μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ „καταφρονήματι. φρόνημα μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ ἀμαθί„ας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίνεται· καταφρό„νησις δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων „προέχειν· ὃ ἡμῖν ἡπάρχει. καὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ „τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος „ὀχυροτέραν παρέχεται· ἐλπίδι τε ἧσσον πιστεύει, „ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς· γνώμῃ δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρ„χόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια.“ τά τε γὰρ φρονήματα ψυχρότερά ἐστι, καὶ τῆς Γοργίου προοιμίσεως μᾶλλον οἰκειότερα· ἥ τε τῶν ὀνομάτων ἐξήγησις ἀμφότερον, σοφιστικὴ καὶ ἀπειρόκαλος· „ἥ τε τόλμα, ἣν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ „τοῦ ὑπέρφρονος ὀχυρωτέραν παρέχεται,“ τῶν Ἡρακλητείων σοφισμάτων ἀσαφεστέραν ἔχει τὴν δήλωσιν· „ἥ τε τῆς ἐλπίδος ἐν τῷ ἀπόρῳ ἰσχύς,“ καὶ „ἡ τῆς γνώμης ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων βεβαιοτέρα „πρόνοια,“ ποιητικώτερον περιπέφρασται. βούλεται γὰρ λέγειν, ὅτι δεῖ τῇ γνώμῃ πιστεύειν μᾶλλον, ἣν ἐκ τῶν παρόντων λαμβάνομεν, ἢ ταῖς ἐλπίσιν, ὧν ἐν τῷ μέλλειν ἐστὶν ἡ ἰσχύς.

47. Ἤδη δ' ἔγωγε κἀκεῖνο ἐνεθυμήθην, ὅτι παραμυθούμενος τὴν ὀργὴν τὴν κατειληφυῖαν αὐτοὺς ἐπὶ ταῖς παρούσαις συμφοραῖς, ὧν οἱ πλείους παράλογοί τε συνέβησαν αὐτοῖς καὶ ἀπροσδόκητοι, καὶ παρακαλῶν τὰς συμφορὰς γενναίως ὑφίστασθαι, μὴ ἀφανίζοντας τὴν τῆς πόλεως ἀξίωσιν, ἀπαλγήσαντας δὲ τὰ ἴδια, τοῦ κοινοῦ τῆς τυπτήρίας ἀντιλαμβάνεσθαι· καὶ μετὰ τοῦτο διεξελθών, ὅτι τὴν

κατὰ θάλατταν ἀρχὴν βεβαίως ἔχοντες, οὔτε ὑπὸ βασιλέως, οὔτε ὑπὸ Λακεδαιμονίων, οὔτε ὑπ' ἄλλου ἀνθρώπων ἔθνους οὐδενὸς καταλυθήσονται· ὧν ἡ πίστις οὐχ ἡ παροῦσα ἦν, ἀλλ' ἡ μέλλουσα· οὐδ' ἐν τῇ προνοίᾳ τὸ βέβαιον ἔχουσα, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐλπίσιν· ἔπειτα τούτων ἐπιλαθόμενος, ἀξιοῖ μὴ πιστεύειν τῇ ἐλπίδι, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς. ἐναντία γὰρ ταῦτα ἀλλήλοις· εἴ γε δὴ τὸ μὲν λυποῦν τὴν αἴσθησιν εἶχεν ἤδη παροῦσαν, τῆς δ' ὠφελείας ἡ δήλωσις ἔτι ἀπῆν. ἀλλ' ὥσπερ ταῦτα οὐκ ἐπαινῶ, οὔτε κατὰ τὸ πραγματικὸν μέρος, οὔτε κατὰ τὸ λεκτικόν, οὕτως ἐκεῖνα τεθαύμακα, ὡς νενοημένα τε ἀκριβῶς, καὶ ἡρμηνευμένα περιττῶς, καὶ συγκείμενα ἡδέως· „Καὶ γὰρ οἷς μὲν αἵρεσις γεγέν„ται τὰ ἄλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμῆσαι· „εἰ δ' ἀναγκαῖον ἦν, ἢ εἴξαντας εὐθὺς τοῖς πέλας „ὑπακοῦσαι, ἢ κινδυνεύσαντας περιγενέσθαι, ὃ „φυγὼν τὸν κίνδυνον τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος· „καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτὸς εἰμι, καὶ οὐκ ἐξίστασαι· „ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε· ἐπειδὴ ξυνέβη ὑμῖν πει„σθῆναι μὲν ἀκεραίοις, μεταμέλειν δὲ κακουμένοις." καὶ ἔτι ἐκεῖνα· „Δουλοῖ γὰρ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον „καὶ [τὸ] ἀπροσδόκητον, καὶ τὸ πλείστῳ παραλό„γῳ ξυμβαῖνον· ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐχ ἥκι„στα καὶ κατὰ τὴν νόσον γεγένηται. ὅμως δὲ πόλιν „μεγάλην οἰκοῦντας, καὶ ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις αὖ„τῇ τεθραμμένους, χρεὼν καὶ τὰς συμφορὰς ἐθέ„λειν ὑφίστασθαι, καὶ τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν· „ἐν ὄσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρ-

„κούσης δόξης αἰτιᾶσθαι, ὅστις ἂν μαλακίᾳ ἑλλεί-„πῃ, καὶ τῆς μὴ προσηκούσης μισεῖν τὸν θρασύ-„τητι ὀρεγόμενον.“ καὶ ἔτι τὰ διεγείροντα τὰς ψυχὰς τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τὸ φρόνημα τὸ πάτριον, ταυτί· „Τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῃ „ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ᾧ ὑπὲρ ἅπαντας ἀγάλλεσθε, βοη-„θεῖν καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἢ μηδὲ τὰς τι-„μὰς διώκειν· μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου δου-„λείας ἀντ' ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι· ἀλλὰ καὶ ἀρ-„χῆς στερήσεως καὶ κινδύνου, ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπέ-„χθεσθε. ἧς οὐδ' ἐκστῆναι ἔτι ὑμῖν ἔσιν, εἴ τις „καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι ῥᾳδίως ἀπραγμοσύνῃ ἀν-„δραγαθίζεται. ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτήν, „ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι, ἀφεῖναι δὲ ἐπι-„κίνδυνον.“ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· ὅσα τάς τ' ἐξαλλαγὰς τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν σχημάτων μετρίας ἔχει, καὶ οὔτε περιέργους, οὔτε δυσπαρακολουθήτους.

48. Ἐκ δὲ τῆς Ἑρμοκράτους δημηγορίας ἐπαινεῖν μὲν ἔχω ταῦτα τὰ κατορθώματα τοῦ συγγραφέως· „Ἀλλ' οὐ γὰρ δὴ τὴν [τῶν] Ἀθηναίων εὐκα-„τηγόρητον οὖσαν πόλιν νῦν ἥκομεν ἀποφανοῦντες „ἐν εἰδόσιν, ὅσα ἀδικεῖ· πολὺ δὲ μᾶλλον ἡμᾶς αὐ-„τοὺς αἰτιασόμενοι, ὅτι ἔχοντες παραδείγματα τῶν „τ' ἐκεῖ Ἑλλήνων, ὡς ἐδουλώθησαν οὐκ ἀμύνον-„τες σφίσιν αὐτοῖς· καὶ νῦν ἐφ' ἡμᾶς ταῦτα παρ-„όντα σοφίσματα, Λεοντίνων τε ξυγγενῶν κατοι-„κίσεις, καὶ Αἰγεσταίων ξυμμάχων ἐπικουρίας, οὐ „ξυστραφέντες βουλόμεθα προθυμότερον δεῖξαι αὐ-

„τοῖς, ὅτι οὐκ Ἴωνες ταῦτά εἰσιν, οὐδὲ Ἑλλησπόντιοι „καὶ νησιῶται, οἳ δεσπότην ἤ Μῆδον, ἤ ἕνα γέ τινα ἀεὶ „μεταβάλλοντες δουλοῦνται· ἀλλὰ Δωριεῖς ἐλεύθε„ροι ἀπ' αὐτονόμου τῆς Πελοποννήσου τὴν Σικε„λίαν οἰκοῦντες. ἢ μένομεν, ἕως ἂν ἕκαστοι κατὰ „πόλεις ληφθῶμεν· εἰδότες, ὅτι ταύτῃ μόνον ἀλω„τοὶ ἐσμεν;" ταῦτα γὰρ ἐν τῷ σαφεῖ καὶ καθαρῷ τῆς διαλέκτου τρόπῳ λεγόμενα προσείληφε καὶ τὸ τάχος, καὶ τὸ κάλλος, καὶ τὸν τόνον, καὶ τὴν με„γαλοπρέπειαν, καὶ τὴν δεινότητα· καὶ πάθους ἔστιν ἀγωνίου μεστά· οἷς ἂν καὶ ἐν δικαστηρίῳ χρήσαιτό τις, καὶ ἐν ἐκκλησίαις καὶ φίλοις διαλεγόμενος. καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ἐκεῖνα· „Εἴ τέ τις „φθονεῖ μέν, ἢ καὶ φοβεῖται· ἀμφότερα γὰρ τάδε „πάσχει τὰ μείζω· διὰ δὲ αὐτὰ τὰς Συρακούσας „κακωθῆναι μέν, ἵνα σωφρονισθῶμεν, βούλεται. „περιγενέσθαι δὲ ἕνεκα τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας, οὐκ „ἀνθρωπείᾳ δυνάμεως βούλησιν ἐλπίζει. οὐ γὰρ „οἷόν τε ἅμα τῆς τε ἐπιθυμίας καὶ τῆς τύχης τὸν „αὐτὸν ὁμοίως ταμίαν γενέσθαι." καὶ τὰ ἐπὶ τε„λευτῇ κείμενα τοῦ λόγου· „Δεόμεθα οὖν καὶ μαρ„τυρόμεθα [ἅμα,] εἰ μὴ πείσομεν, ὅτι ἐπεβουλευό„μεθα μὲν ὑπὸ Ἰώνων ἀεὶ πολεμίων· προδιδόμε„θα [δὲ] ὑφ' ὑμῶν Δωριεῖς Δωριέων. καὶ εἰ κα„ταστρέψονται ἡμᾶς Ἀθηναῖοι, ταῖς μὲν ὑμετέραις „γνώμαις κρατήσουσι, τῷ δ' αὐτῶν ὀνόματι τιμη„θήσονται, καὶ τῆς νίκης οὐκ ἄλλον τινὰ ἆθλον, ἢ „τὸν τὴν νίκην παρασχόντα, λήψονται." ταῦτα μὲν δὴ, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, καλὰ καὶ ζήλου

ἄξια ἡγοῦμαι· ἐκεῖνα δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ἐπαινέσαιμι· „Ἥκουσι γὰρ ἐς τὴν Σικελίαν, προφάσει „μὲν, ἧ πυνθάνεσθε· διανοίᾳ δὲ, ἣν πάντες ὑπο„νοοῦμεν. καί μοι δοκοῦσιν οὐ Λεοντίνους βούλε„σθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον ἐξοικίσαι." ψυχρὰ γὰρ ἡ παρονομασία, καὶ οὐ προσβάλλουσα πάθος, ἀλλ' ἐπιτήδευσιν. καὶ ἔτι τὰ πεπλεγμένα καὶ πολλὰς τὰς ἕλικας ἔχοντα σχήματα ταυτί· „Καὶ „οὐ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἄρα, οὔτε οἵδε τῶν Ἑλ„λήνων, οὔτε οἱ Ἕλληνες τῆς ἑαυτῶν, τῷ Μήδῳ „ἀντέστησαν· περὶ δὲ τῆς ῥἰ μὲν σφίσιν, ἀλλὰ μὴ „ἐκείνῳ, καταδουλώσεως· οἱ δ', ἐπὶ δεσπότου με„ταβολῇ, οὐκ ἀξυνετωτέρου, [κακοξυνετωτέρου] δέ." καὶ ἔτι τὸ κατακορὲς τῆς μεταγωγῆς ἔκ τε τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὸ ἑνικὸν, καὶ ἐκ τοῦ περὶ προσώπου λόγου εἰς τὸ τοῦ λέγοντος πρόσωπον· „Καὶ εἴ τῳ „ἄρα παρέστηκε, τὸν μὲν Συρακούσιον, ἑαυτὸν δ' „οὐ πολέμιον εἶναι τῷ Ἀθηναίῳ· καὶ δεινὸν ἡγεῖ„ται, ὑπέρ γε τῆς ἐμῆς κινδυνεύειν· ἐνθυμηθήτω „οὐ περὶ τῆς ἐμῆς μᾶλλον, ἐν ἴσῳ δὲ καὶ τῆς ἑαυτοῦ „ἅμα ἐν τῇ ἐμῇ μαχούμενος· τοσούτῳ δὲ καὶ ἀσφα„λέστερον, ὅσον οὐ προδιεφθαρμένου ἐμοῦ, ἔχων „δὲ ξύμμαχον ἐμὲ, καὶ οὐκ ἔρημος, ἀγωνιεῖται· „τόν τε Ἀθηναῖον μὴ τὴν τοῦ Συρακουσίου ἔχθραν „κολάσασθαι, τῇ δ' ἐμῇ προφάσει τὴν ἐκείνου δου„λείαν βεβαιώσασθαι βούλεσθαι." ταῦτα γὰρ καὶ μειρακιώδη καὶ περίεργα, καὶ τῶν λεγομένων αἰνιγμάτων ἀσαφέστερα. καὶ ἐκεῖνα ἔτι πρὸς τούτοις· „Καὶ εἰ γνώμῃ ἁμάρτοι, τοῖς αὐτοῦ κακοῖς ὁλο-

„φυρθεὶς, τάχ' ἂν ἴσως καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς πο-
„τὲ βουληθεὶη αὖθις φθονῆσαι· ἀδύνατον δὲ προι-
„μένῳ, καὶ μὴ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους οὐ περὶ τῶν
„ὀνομάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔργων ἐθελήσαντι προσ-
„λαβεῖν." οἷς ἐπιτίθησιν οὐδὲ μειρακίῳ προσῆκον ἐπιφώνημα· „Λόγῳ μὲν γὰρ, τὴν ἡμετέραν δύνα-
„μιν σώζοι ἄν τις· ἔργῳ δὲ, τὴν ἑαυτοῦ σωτη-
„ρίαν."

49. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα ἐν τῇ θεμηγορίᾳ ταύτῃ μέμψεως ἄξια· περὶ ὧν οὐδὲν δίομαι τὰ πλείω λέγειν· ἱκανῶς δ' οἶομαι καὶ διὰ τούτων φανερὸν πεποιηκέναι τὸ προκείμενον, ὅτι τῆς Θουκυδίδου λέξεως κρατίστη μὲν ἐστὶν ἡ μετρίως ἐκβεβηκυῖα τὰ συνήθη, καὶ τὰς πρώτας καὶ ἀναγκαίας ἀρετὰς φυλάσσουσα· χεῖρων δὲ, ἡ λαμβάνουσα πολλὴν ἐκτροπὴν ἐκ τῶν κοινῶν ὀνομάτων τε καὶ σχημάτων εἰς τὰ ξένα καὶ βεβιασμένα καὶ ἀνακολούθητα· δὲ ἧν οὐδὲ τῶν ἄλλων ἀρετῶν οὐδεμία τὴν ἑαυτῆς ἐπιδείκνυται δύναμιν. οὔτε γὰρ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις χρήσιμόν ἐστι τοῦτο τὸ γένος τῆς φράσεως, ἐν οἷς ὑπὲρ εἰρήνης καὶ πολέμου καὶ νόμων εἰσφορᾶς καὶ πολιτειῶν κόσμου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κοινῶν καὶ μεγάλων αἱ πόλεις βουλευσόμεναι συνέρχονται, οὔτ' ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἔνθα περὶ θανάτου, καὶ φυγῆς, καὶ ἀτιμίας, καὶ δεσμῶν, καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεως, οἱ λόγοι πρὸς τοὺς ἀνειληφότας τὴν ὑπὲρ τούτων ἐξουσίαν λέγονται, αἳ λυποῦσι τὸν πολιτικὸν ὄχλον, οὐκ ὄντα τῶν τοιούτων ἀκουσμάτων ἐν ἔθει· οὐδ' ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς ὁμιλίαις, ἐν αἷς περὶ

τῶν βιωτικῶν διαλεγόμεθα πολίταις, ἢ φίλοις, ἢ συγγενέσιν, διηγούμενοί τι τῶν συμβεβηκότων ἑαυτοῖς, ἢ συμβουλευόμενοι περί τινος τῶν ἀναγκαίων, ἢ νουθετοῦντες, ἢ παρακαλοῦντες, ἢ συνηδόμενοι τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ συναλγοῦντες τοῖς κακοῖς· ἕως γὰρ λέγειν, ὅτι τῶν οὕτως διαλεγομένων οὐδὲ αἱ μητέρες ἂν καὶ οἱ πατέρες ἀνάσχοιντο διὰ τὴν ἀηδίαν· ἀλλ' ὥσπερ ἄλλου ἔθνους γλώσσης ἀκούοντες, τῶν ἑρμηνευσόντων ἂν δεηθεῖεν. ταῦτά ἐστιν, ἃ περὶ τοῦ συγγραφέως ἐπείρθην, μετὰ πάσης ἀληθείας εἰρημένα, κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν.

50. Ἀνάγκη δὲ καὶ τὰ λεγόμενα ὑπὲρ αὐτοῦ τισὶν ἐξετάσαι δι' ὀλίγων, ἵνα μηδὲν παρεικέναι δοκῶ. ὅτι μὲν οὖν οὔτ' εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας ἐπιτήδειός ἐστιν, οὔτ' εἰς τὰς ὁμιλίας τὰς βιωτικὰς, οὗτος ὁ χαρακτὴρ, ἅπαντες ὁμολογήσουσιν οἱ μὴ διεφθαρμένοι τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ φύσιν τὰς αἰσθήσεις ἔχοντες. ἐπιχειροῦσι δέ τινες οὐκ ἄδοξοι σοφισταὶ λέγειν, ὅτι τοῖς μὲν πρὸς τὰς ὀχλικὰς ἐντεύξεις παρεσκευασμένοις καὶ τὰ δίκαια λέγουσιν, οὐκ ἔστιν ἐπιτήδειος οὗτος ὁ χαρακτήρ· τοῖς δὲ τὰς ἱστορικὰς πραγματείας ἐνεγκεῖν αἷς μεγαλοπρεπείας τε δεῖ καὶ σεμνολογίας καὶ καταπλήξεως, παντὸς μάλιστα προσήκει ταύτην ἁσκεῖν τὴν φράσιν τὴν γλωττηματικήν τε καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ τροπικὴν, καὶ ἐξηλλαγμένην τῶν ἐν ἔθει σχημάτων ἐπὶ τὸ ξένον καὶ περιττόν. οὐ γὰρ ἀγοραίοις ἀνθρώποις, οὐδ' ἐπιδιφρίοις, ἢ χειροτέχναις, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, οἳ μὴ μετέσχον ἀγωγῆς ἐλευθε-

ρίου, ταύτας κατασκευάζεσθαι τὰς γραφάς ἀλλ' ἀνδράσι διὰ τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐπὶ ῥητορικήν τε καὶ φιλοσοφίαν ἐληλυθόσιν, οἷς οὐδὲν φανήσεται τούτων ξένον. ἤδη δέ τινες ἐπεχείρησαν λέγειν, ὡς οὐ τῶν μεθ' ἑαυτὸν ἐσομένων στοχαζόμενος ὁ συγγραφεὺς, οὕτως ἔγραψε τὰς ἱστορίας, ἀλλὰ τῶν καθ' ἑαυτὸν ὄντων, οἷς ἦν ἡ διάλεκτος χρήσιμος οὕτος ὁ χαρακτὴρ· οὔτ' εἰς τοὺς συμβουλευτικοὺς, οὔτ' εἰς τοὺς δικανικοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς οἵ τ' ἐκκλησιάζοντες, καὶ οἱ δικάζοντες, οὐχ οἷους ὁ Θουκυδίδης ὑπέθετο, συνέρχονται.

51. Πρὸς μὲν οὖν τοὺς οἰομένους μόνων εἶναι τῶν εὐπαιδεύτων, ἀναγνῶναί τε καὶ συνεῖναι τὴν Θουκυδίδου διάλεκτον, ταῦτα λέγειν ἔχω, ὅτι τὸ τοῦ πράγματος ἀναγκαῖόν τε καὶ χρήσιμον ἅπασιν· οὐδὲν γὰρ ἀναγκαιότερον γένοιτο, οὐδὲ πολυωφελέστερον· ἀναιροῦσιν ἐκ τοῦ κοινοῦ βίου, ὀλίγων πανταπασιν ἀνθρώπων τοῦτο ποιοῦντες, ὥσπερ ἐν ταῖς ὀλιγαρχουμέναις, ἢ τυραννουμέναις πόλεσιν. εὐαρίθμητοι γάρ τινες εἰσὶν οἱ πάντα τὰ Θουκυδίδου συμβαλεῖν δυνάμενοι, καὶ οὐδ' οὗτοι χωρὶς ἐξηγήσεως γραμματικῆς ἔνια. πρὸς δὲ τοὺς ἐπὶ τὸν ἀρχαῖον βίον ἀναφέροντας τὴν Θουκυδίδου διάλεκτον, ὡς δὴ τότε ἀνθρώποις οὖσαν συνήθη, βραχὺς ἀπέχρη μοι λόγος καὶ σαφὴς, ὅτι, πολλῶν γενομένων Ἀθήνῃσι κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ῥητόρων τε καὶ φιλοσόφων, οὐδεὶς αὐτῶν κέχρηται ταύτῃ τῇ διαλέκτῳ, οὐδ' οἱ περὶ Ἀνδοκίδην καὶ Ἀντιφῶντα καὶ Λυσίαν ῥήτορες, οὔθ' οἱ περὶ Κρι-

τίαν καὶ Ἀντισθένη καὶ Ξενοφῶντα, Σωκρατικοί. ἐκ δὴ τούτων ἁπάντων δῆλός ἐστιν ἀνὴρ πρῶτος ἐπιτετηδευκὼς ταύτην τὴν ἑρμηνείαν, ἵνα διαλλάξῃ τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς. ὅταν μὲν οὖν τεταμιευμένως αὐτῇ χρήσηται καὶ μετρίως, θαυμαστός ἐστι, καὶ οὐδὲ συγκριτικὸς οὐδ' ἑτέρῳ· ὅταν δὲ κατακόρως καὶ ἀπειροκάλως, μήτε τοὺς καιροὺς διορίζων, μήτε τὴν ποσότητα ὁρῶν, μεμπτός. ἐγὼ δ' οὔτ' αὐχμηρὰν καὶ ἀκόσμητον καὶ ἰδιωτικὴν τὴν ἱστορικὴν εἶναι πραγματείαν ἀξιώσαιμ' ἄν, ἀλλ' ἔχουσάν τι καὶ ποιητικόν· οὔτε πανταπασι ποιητικὴν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ἐκβεβηκυῖαν τῆς ἐν ἔθει. ἀνιαρὸν γὰρ ὁ κόρος, καὶ τῶν πάνυ ἡδῶν· ἡ δὲ συμμετρία, παντα χῇ χρήσιμον.

52. Εἰς ἔτι μοι καταλείπεται λόγος περὶ τῶν μιμησομένων τὸν ἄνδρα, ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων, ὥσπερ τις καὶ ἄλλος, εἰς τὴν συντέλειαν τῆς ὑποθέσεως, ὄκνον δέ τινα καὶ πολλὴν εὐλάβειαν ἡμῖν παρέχων, μή τινα παράσχωμεν ἀφορμὴν διαβολῆς τοῖς πάντα συκοφαντεῖν εἰωθόσιν, ἀλλοτρίαν τῆς ἐπιεικείας, ᾗ κεχρήμεθα καὶ περὶ τοὺς λόγους καὶ περὶ τὰ ἤθη· οἷς τάχα βάσκανόν τι καὶ κακόηθες πρᾶγμα δόξομεν, εἰ τοὺς μὴ καλῶς τῇ μιμήσει χρησαμένους παράγομεν καὶ παρεχόμεθα τὰς γραφὰς αὐτῶν, ἐφ' οἷς μέγιστον ἐφρόνουν ἐκεῖνοι, καὶ δι' ἃς πλούτους τε μεγάλους ἐκτήσαντο, καὶ δόξης λαμπρᾶς κατηξιώθησαν. ἵνα δὲ μηδὲ μία ὑποψία καθ' ἡμῶν τοιαύτη γένηται, τὸ μὲν ἐπιτιμᾶν τισι καὶ μεμνῆσθαι τῶν ἡμαρτημένων αὐτοῖς, ἐάσομεν·

περὶ δὲ τῶν κατορθωσάντων ἐν τῇ μιμήσει, μικρὰ προσθέντες ἔτι, καταπαύσομεν αὐτοῦ τὸν λόγον. συγγραφέων μὲν οὖν ἀρχαίων, ὅσα κἀμὲ εἰδέναι, Θουκυδίδου μιμητὴς οὐδεὶς ἐγένετο, κατά γε ταῦτά γε, καθ' ἃ δοκεῖ μάλιστα τῶν ἄλλων διαφέρειν, κατὰ τὴν γλωσσηματικὴν, καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ ποιητικὴν, καὶ ξένην λέξιν, καὶ κατὰ τὰς ὑπερβατοὺς καὶ πολυπλόκους, καὶ ἐξ ἀποκοπῆς πολλὰ σημαίνειν πράγματα βουλομένας, καὶ διὰ μακροῦ τὰς ἀποδόσεις λαμβανούσας νοήσεις· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις κατὰ τοὺς σκαιοὺς καὶ πεπλανημένους ἐκ τῆς κατὰ φύσιν συζυγίας, καὶ οὐδ' ἐν ἁπάσῃ ποιητικῇ χώραν ἔχοντας σχηματισμούς, ἐξ ὧν ἡ πάντα λυμαινομένη τὰ καλὰ, καὶ σκότον παρέχουσα ταῖς ἀρεταῖς ἀσάφεια παρῆλθεν εἰς τοὺς λόγους.

53. Ῥητόρων δὲ Δημοσθένης μόνος, ὥσπερ τῶν ἄλλων ὅσοι μέγα τι καὶ λαμπρὸν ἔδοξαν ποιεῖν ἐν λόγοις, οὕτω καὶ Θουκυδίδου ζηλωτὴς ἐγένετο κατὰ πολλὰ, καὶ προσέθηκε τοῖς πολιτικοῖς λόγοις παρ' ἐκείνου λαβὼν, ἃς οὔτ' Ἀντιφῶν, οὔτε Λυσίας, οὔτ' Ἰσοκράτης, οἱ πρωτεύσαντες τῶν τότε ῥητόρων, ἔσχον ἀρετὰς, τὰ τάχη λέγω καὶ τὰς συστροφὰς, καὶ τοὺς τόνους, καὶ τὸ πικρὸν, καὶ τὸ στρυφνὸν, καὶ τὴν ἐξοχείρουσαν τὰ πάθη δεινότητα. τὸ δὲ κατάγλωσσον τῆς λέξεως, καὶ ξένον, καὶ ποιητικὸν, οὐχ ἡγησάμενος ἐπιτήδειὰ τοῖς ἀληθινοῖς ἀγῶσι, παρέλιπε. καὶ οὐδὲ τῶν σχημάτων τὸ πεπλανημένον ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀκολουθίας, καὶ τὸ φολοιμοφανὲς, ἠγάπησεν· ἀλλ' ἐν τοῖς συνήθεσιν ἔμει-

νε, ταῖς μεταβολαῖς καὶ τῇ ποικιλίᾳ, καὶ τῷ μηδὲν ἁπλῶς ἀσχημάτιστον ἐνφέρειν νόημα, κοσμῶν τὴν φράσιν· τὰς δὲ πολυπλόκους νοήσεις, καὶ πολλὰ δηλούσας ἐν ὀλίγοις, καὶ διὰ μακροῦ κομιζομένας τὴν ἀκολουθίαν, καὶ ἐκ παραδόξου τὰ ἐνθυμήματα φερούσας. ἐζήλωσέ τε καὶ προσέθηκε τοῖς τε δημηγορικοῖς καὶ τοῖς δικανικοῖς λόγοις, ἧττον μὲν ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν, δαψιλέστερον δ' ἐπὶ τῶν δημοσίων ἀγώνων.

54. Θήσω δ' ἐξ ἀμφοτέρων παράδειγματα, πολλῶν ὄντων ὀλίγα, καὶ τοῖς ἀνεγνωκόσι τὸν ἄνδρα ἀρκοῦντα. ἔστι δή τις αὐτῷ δημηγορία, τὴν μὲν ὑπόθεσιν ἔχουσα περὶ τοῦ πρὸς βασιλέα πολέμου, παρακαλοῦσα δὲ τοὺς Ἀθηναίους μὴ προχείρως αὐτὸν ἄρασθαι, ὡς οὔτε τῆς οἰκείας αὐτῶν δυνάμεως ἀξιομάχου πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ὑπαρχούσης, οὔτε τῆς συμμαχικῆς πιστῶς καὶ βεβαίως τῶν κινδύνων ἀντιλημψομένης. παρακαλεῖ τ' αὐτοὺς, παρασκευασαμένους τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, φανεροὺς εἶναι τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι τὸν ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας κίνδυνον ὑπομενοῦσιν, ἐάν τις ἐπ' αὐτοὺς ἔρῃ· πρὸ δὲ τοῦ παρεσκευάσθαι, πρέσβεις οὐκ ἐᾷ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀποστέλλειν, τοὺς καλέσοντας αὐτοὺς ἐπὶ τὸν πόλεμον, ὡς οὐχ ὑπακουσομένους. τοῦτο λαβὼν τὸ νόημα, κατεσκεύακέν τε καὶ ἐσχημάτικεν οὕτως· „Οὐδεὶς δήπου τῶν ἁπάντων Ἑλλήνων τηλικοῦτον „ἐφ' ἑαυτῷ φρονήσει, ὅστις ὁρῶν ὑμῖν χιλίους μὲν „ἱππέας, ὁπλίτας δὲ, ὅσους ἂν ἐθέλῃ τις, ναῦς δὲ „τριακοσίας, οὐχ ἥξει καὶ δεήσεται, μετὰ τούτων

„ἀσφαλέστατ' ἂν ἡγούμενος σωθῆναι· οὐκοῦν, ἐκ „μὲν τοῦ καλεῖν ἤδη, τὸ δεῖσθαι, κἂν μὴ τύχητε, „ἀφαμαρτεῖν· ἐκ δὲ τοῦ μετὰ τοῦ παρασκευάσασθαι „τὰ ὑμέτερα αὐτῶν, ἐπισχεῖν, δεομένους σώζειν, καὶ „εὖ εἰδέναι πάντας, ἥξοντάς ἐστι." Ταῦτα ἐξήλλακται μὲν ἐκ τῆς πολλῆς καὶ συνήθους τοῖς πολλοῖς ἀπαγγελίας, καὶ κρείττονά ἐστιν, ἢ κατὰ τὸν ἰδιώτην· οὐ μὲν ἐσκότισταί γε, οὐδ' ἀσαφῆ γέγονεν, ὥστε ἐξηγήσεως δεῖσθαι. ἀρξάμενός τ' ἀπὸ τῆς παρασκευῆς λέγειν, ταῦτα ἐπιτίθησιν· „Ἔστι τοί„νυν πρῶτον μὲν τῆς παρασκευῆς, ὦ ἄνδρες Ἀθη„ναῖοι, καὶ μέγιστον, οὕτω διακεῖσθαι τὰς γνώμας „ὑμᾶς, ὡς ἕκαστον ἑκόντα προθύμως, ὅ τι ἂν δέῃ, „ποιήσοντα. ὁρᾶτε γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι, „ὅσα μὲν πώποθ' ἅπαντες [ὑμεῖς] ἐβουλήθητε, καὶ „μετὰ ταῦτα τὸ πράττειν αὐτὸς ἕκαστος ἑαυτῷ „προσήκειν ἡγήσατο, οὐδὲν πώποθ' ὑμᾶς ἐξέφυγεν· „ὅσα δὲ ἐβουλήθητε μὲν, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπεβλέψα„τε εἰς ἀλλήλους, ὡς αὐτὸς μὲν ἕκαστος οὐ ποιήσων, „τὸν δὲ πλησίον [τὰ δέοντα] πράξοντα, οὐδὲν πώ„ποθ' ὑμῖν ἐγένετο." καὶ γὰρ ἐνταῦθα πέπλεκται μὲν ἡ διάνοια πολυπλόκως, λέλεκται δ' ἐκ τῆς κοινότητος εἰς τὴν ἀσυνήθη φράσιν ἐκβεβηκότα· φυλάττεται δὲ τὸ περιττὸν αὐτῶν ἐν τῷ σαφεῖ. ἐν δὲ τῇ μεγίστῃ τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν καὶ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς οὕτως κατεσκεύακε· „Πολλῶν, ὦ ἄν„δρες Ἀθηναῖοι, λόγων γιγνομένων, ὀλίγου δεῖν „καθ' ἑκάσην ἐκκλησίαν, περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ „τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ

„τοὺς ἄλλους [Ἕλληνας] ἀδικεῖ· καὶ πάντων εὖ οἶδ'
„ὅτι φησάντων γ' ἂν, εἰ καὶ μὴ ποιοῦσι τοῦτο, καὶ
„λέγειν [δεῖν] καὶ πράττειν ἅπασι προσήκειν, ὅπως
„ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὕβρεως καὶ δίκην δώσει, εἰς
„τοῦτο ὑπηγμένα πάντα τὰ πράγματα καὶ προειμέ-
„να ὁρῶ, ὥστε δέδοικα μὴ βλάσφημον μὲν εἰπεῖν,
„ἀληθὲς δ' ᾖ, εἰ καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλονθ' οἱ
„παρόντες, καὶ χειροτονεῖν ὑμεῖς, ἐξ ὧν ὡς φαυλό-
„τατα ἔμελλε τὰ πράγματ' ἕξειν, οὐκ ἂν ἠγοῦμαι
„δύνασθαι χεῖρον, ἢ νῦν, διατεθῆναι." ὅμοια δὲ
τούτοις ἔστι κἀκεῖνα· „Εἶτ' οἴεσθε, οἷ μὲν οὐδὲν
„ἂν αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι κακὸν, μὴ παθεῖν
„δ' ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν
„αἱρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι· ὑμῶν
„δὲ ἐκ προρρήσεως πολεμήσειν; καὶ ταῦθ' ἕως ἂν
„ἐκόντες ἐξαπατᾶσθε." ἐν δὲ τῷ πρατίστῳ τῶν
δικανικῶν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου γραφέντι λόγῳ,
τῆς Φιλίππου δεινότητος, ᾗ κατεστρατήγει τὰς πό-
λεις, μνησθείς, οὕτω τὴν διάνοιαν ἐσχημάτικε·
„Καὶ οὐκέτι προσέθημι, ὅτι τῆς μὲν ὠμότητος, ἣν
„ἐν οἷς καθύπαξ τινῶν κατέστη κύριος ὁ Φίλιππος,
„ἔστιν ἐνθεῖν, ἑτέρους πειραθῆναι συνέβη, τῆς δὲ
„φιλανθρωπίας, ἣν τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων ἐπεί-
„νος περιβαλόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐπλάττετο, ὑμεῖς
„παλαῶς ποιοῦντες τοὺς καιροὺς ἐκομίσασθε." καὶ
ἐν οἷς τοὺς προδιδόντας τῷ Φιλίππῳ τὰ πράγματα
πάντων αἰτίους ἀποφαίνει τῶν συμβεβηκότων τοῖς
Ἕλλησι κακῶν, κατὰ λέξιν οὕτως γράφων· „Καί-
„τοι, νὴ τὸν Ἡρακλέα καὶ πάντας τοὺς θεοὺς, εἴ γ'

„ἐπ' ἀληθείας δέοι σκοπεῖσθαι τὸ καταψεύδεσθαι
„καὶ δι' ἔχθραν τι λέγειν ἀνελόντας ἐκ μέσου, τίνες
„ὡς ἀληθῶς ἦσαν, οἷς ἂν εἰκότως καὶ δικαίως τὴν
„τῶν γεγενημένων αἰτίαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναθεῖεν
„ἅπαντες, τοὺς ὁμοίους τούτῳ παρ' ἑκάστῃ τῶν πό-
„λεων εὕροι' ἄν, οὐχὶ τοὺς ἐμοί· οὗ, ὅτ' ἦν ἀσθενῆ
„τὰ Φιλίππου πράγματα καὶ κομιδῇ μικρά, πολλά-
„κις προλεγόντων ἡμῶν καὶ παρακαλούντων καὶ δι-
„δασκόντων τὰ βέλτιστα, τῆς ἰδίας ἕνεκ' αἰσχροκερ-
„δείας τὰ κοινῇ συμφέροντα προΐεντο, τοὺς ὑπάρ-
„χοντας ἕκαστοι πολίτας ἐξαπατῶντες καὶ διαφθεί-
„ροντες, ἕως δούλους ἐποίησαν."

55. *Mυρία παραδείγματα φέρειν δυναίμην ἂν ἐκ τῶν τοῦ Δημοσθένους λόγων, τῶν τε δημηγορι-κῶν καὶ τῶν δικανικῶν, ἃ παρὰ τὸν Θουκυδίδου κατασκεύασται χαρακτῆρα, τὸν ἐν τῇ κοινῇ καὶ συνήθει διαλέκτῳ τὴν ἐξαλλαγὴν ἔχοντα. ἀλλ', ἵνα μὴ μακρότερος τοῦ δέοντος ὁ λόγος γένοιτό μοι, τού-τοις ἀρκεσθεὶς ἱκανοῖς οὖσι βεβαιῶσαι τὸ προκείμε-νον, οὐκ ἂν οἰκήσαιμι τοῖς ἀσκοῦσι τοὺς πολιτικοὺς λόγους ὑποτίθεσθαι, ταῖς γε δὴ τὰς κρίσεις αὐθι-στρόφους ἔτι φυλάσσουσι, Δημοσθένει συμβούλῳ χρησαμένους, ὃν ἁπάντων ῥητόρων κράτιστον γεγε-νῆσθαι πειθόμεθα, ταύτας μιμεῖσθαι τὰς κατα-σκευάς, ἐν αἷς ἡ τε βραχύτης, καὶ ἡ δεινότης, καὶ ἡ ἰσχύς, καὶ ὁ τόνος, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια, καὶ αἱ συγγενεῖς ταύταις ἀρεταὶ, πᾶσιν ἐνθρώποις εἰσὶ φανεραί· τὰς δ' αἰνιγματώδεις καὶ δυσκαταμαθή-τους, καὶ γραμματικῶν ἐξηγήσεων δεομένας, καὶ

πολὺ τὸ βεβασανισμένον, καὶ τὸ σολοικοφανὲς ἐν τοῖς σχηματισμοῖς ἔχουσας, μήτε θαυμάζειν, μήτε μιμεῖσθαι. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, ἀμφότερα μὲν ἐπ' ἴσης ζηλωτὰ εἶναι, τά τε μὴ σαφῶς εἰρημένα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, καὶ τὰ προσειληφότα αὐτὸν ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς τὴν σαφήνειαν, οὐκ ἔχει λόγον. ἀνάγκη δὲ ὁμολογεῖν, κρείττονα τῶν ἀτελεστέρων εἶναι τὰ τελειότερα, καὶ τῶν ἀφανεστέρων τὰ φανερώτερα. τί οὖν πεισθέντες ἅπασαν τὴν διάλεκτον τοῦ συγγραφέως ἐκκοπτοῦμεν, καὶ βιαζόμεθα λέγειν, ὅτι τοῖς καθ' ἑαυτὸν οὕτω ἀνθρώποις αὐτὰ ὁ Θουκυδίδης ἔγραψε, συνήθη πᾶσι καὶ γνώριμα ὄντα, ἡμῶν δὲ μόγις αὐτῷ τῶν ὕστερον ἐσομένων οὐκ ἦν; οὐδ' ἐμβάλλομεν ἐκ τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἅπασαν τὴν Θουκυδίδου λέξιν ὡς ἄχρηστον· ἀλλ' ὁμολογοῦμεν, τὸ διηγηματικὸν μέρος αὐτῆς πλὴν ὀλίγων πάνυ θαυμαστῶς ἔχειν, καὶ εἰς πάσας εἶναι πρὸς χρείας εὔθετον· τὸ δὲ δημηγορικὸν οὐχ ἅπαν εἰς μίμησιν ἐπιτήδειον εἶναι, ἀλλ' ὅσον ἐστὶν αὐτοῦ μέρος, γνωσθῆναι μὲν ἅπασιν ἀνθρώποις εὔπορον, κατασκευασθῆναι δ' οὐχ ἅπασι δυνατόν. τούτων ἡδίω μὲν εἶχόν σοι περὶ Θουκυδίδου γράφειν, ὦ βέλτιστε Κόϊντε Αἴλιε Τουβέρων, αὖ μὴν ἀληθέστερα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΔΕΚΤΙΚΗΣ ΔΗΜΝΣΘΕΝΟΥΣ
ΔΕΙΝΟΤΗΤΟΣ.

* * * * * * * * *

„[ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλε]ων, καὶ τὰ ἐφυστερί-
„ζοντά που, πύστει τῶν προγενομένων, πολὺ ἐπέφερε
„τὴν ὑπερβολὴν ἐς τὸ καινοῦσθαι τὰς διανοίας, τῶν
„τ' ἐπιχειρήσεων περιτεχνήσει, καὶ [τῇ] τῶν τιμωριῶν
„ἀτοπίᾳ. καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς
„τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. τόλμα μὲν ἀλόγι-
„στος, ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ
„προμηθὴς, δειλία εὐπρεπὴς· τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ
„ἀνάνδρου πρόσχημα· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν,
„ἐπίπαν ἄργόν· τὸ δ' ἐμπλήκτως ὀξὺ, ἀνδρὸς μοίρᾳ
„προσετέθη· ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἅπα-
„τρόπῃς πρόφασις εὔλογος· καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων,
„πιστὸς ἀεί· ὁ δὲ ἀντιλέγων αὐτῷ, ὕποπτος· ἐπι-
„βουλεύσας δέ τις, τυχὼν [τε,] ξυνετὸς· καὶ ὑπονοή-
„σας, ἔτι δεινότερος· προβουλεύσας δὲ, ὅπως μηδὲν

„αὐτῷ δεῆσει, τῆς τε ἑταιρίας διαλυτῆς, καὶ τοὺς
„ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. ἁπλῶς δέ, ὁ φθάσας τὸν
„μέλλοντα κακόν τι δρᾶν, ἐπηγεῖτο, καὶ ὁ ἐπικελεύ-
„σας τὸν μὴ διανοούμενον. καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς
„τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο, διὰ τὸ ἑτοι-
„μότερον εἶναι ἀπραφασίστως τολμᾶν. οὐ γὰρ μετὰ
„τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι,
„ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ. καὶ τὰς ἐς
„σφᾶς αὐτοὺς πίστεις οὐ τῷ θείῳ καὶ νομίμῳ μᾶλ-
„λον ἐκρατύνοντο, ἢ τῷ κοινῇ τι παρανομῆσαι· τά
„τε ἀπὸ τῶν ἐναντίων καλῶς λεγόμενα, ἐνδεχόντα
„ἔργων φυλακῆ, εἰ προὔχοιεν, καὶ οὐ γενναιότητι.
„ἀντιτιμωρήσασθαί τε μᾶλλον, περὶ πλείονος ἦν, ἢ αὐ-
„τὸν μὴ προπαθεῖν. καὶ ὅρκοι εἴ που ἄρα γένοιντο
„ξυναλλαγῆς ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον [ἑκατέρῳ
„διδόμενοι, ἰσχνον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν] δύναμιν."
ἡ μὲν οὖν ἐξηλλαγμένη καὶ περιττὴ καὶ ἐγκατάσκευος, καὶ τοῖς ἐπιθέτοις κόσμοις ἅπασι συμπεπληρωμένη λέξις, ἧς ὅρος καὶ κανὼν ὁ Θουκυδίδης, ὃν οὐθεὶς οὔθ' ὑπερεβάλετο τῶν ἐπιγενομένων, οὔτε ἐμιμήσατο, τοιαύτη τις ἦν.

2. Ἡ δὲ ἑτέρα λέξις, ἡ λιτὴ καὶ ἄφελὴς, καὶ δοκοῦσα κατασκευήν τε καὶ ἰσχὺν τὴν πρὸς ἰδιώτην ἔχειν λόγον καὶ ὁμοιότητα, πολλοὺς μὲν ἔσχε καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας προστάτας, συγγραφεῖς τε καὶ φιλοσόφους καὶ ῥήτορας. καὶ γὰρ οἱ τὰς γενεαλογίας ἐξενέγκαντες, καὶ οἱ τὰς τοπικὰς ἱστορίας πραγματευσάμενοι, καὶ οἱ τὰ φυσικὰ φιλοσοφήσαντες, καὶ οἱ τῶν ἠθικῶν διαλόγων ποιηταί, ὧν ἦν τὸ Σακρα-

τικὸν διδασκπλεῖν πᾶν, ἔξω Πλάτωνος· καὶ οἱ τοὺς δημηγορικοὺς, ἢ δικανικοὺς, συντατιδμένοι λόγους, ὀλίγου δεῖν πάντες ταύτης ἐγένοντο τῆς προαιρέσεως. ἐτελείωσε δ' αὐτὴν καὶ εἰς ἄκρον ἤγαγε τῆς ἰδίας ἀρετῆς Λυσίας ὁ Κεφάλου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Γοργίᾳ τε καὶ Θουκυδίδῃ γενόμενος· τίς δὲ ἦν ἡ προαίρεσις αὐτοῦ, καὶ τίς ἡ δύναμις, ἐν τῇ πρὸ ταύτης διδήλωται γραφῇ, καὶ οὐδὲν δεῖ νῦν πάλιν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λέγειν· ἀρκέσει δὲ τοσοῦτο μόνον εἰπεῖν, ὅτι τὴν διαπασῶν ἁρμονίαν οὗτοι πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνδρες ἡρμόσαντο, τὰς ἀκρότητας ἀμφοτέρας τῆς λέξεως, αἳ πλεῖστον ἀλλήλων ἀπέχουσι, δαιμονίᾳ ἀπουδῇ προ[illegible]μενοί τε καὶ τελειώσαντες. καὶ ὅπερ ἡ νήτη πρὸς ὑπάτην ἐν μουσικῇ λόγον ἔχει, τοῦτον ἡ Λυσίου λέξις ἐν πολιτικῇ διαλέκτῳ πρὸς τὴν Θουκυδίδου. ἡ μὲν γὰρ καταπλήξασθαι δύναται τὴν διάνοιαν· ἡ δὲ ἡδῦναι. καὶ ἡ μὲν ἀναστρέψαι καὶ συντεῖναι τὸν νοῦν· ἡ δὲ ἀνεῖναι καὶ μαλάξαι· καὶ εἰς πάθος ἐκείνη προαγαγεῖν, εἰς δ' ἦθος αὕτη καταστῆσαι. τί δεῖ τἆλλα. καὶ τὸ μὲν βιάσασθαι, καὶ προσαναγκάσαι τι τῆς Θουκυδίδου λέξεως ἴδιον· τὸ δ' ἁπαιτῆσαι, καὶ κλέψαι τὰ πράγματα, τῆς Λυσίου. καὶ ἡ μὲν νεωτεροποιΐα καὶ τολμηρὸν, τῆς τοῦ συγγραφέως οἰκεῖον ἰδίας· ἡ δ' ἀσφάλεια καὶ τὸ ἀκίνδυνον, τῆς τοῦ ῥήτορος· . . . ὅτι οὐκ ἐπιτηδεύσει φαίνεται . . .

. . . . . .

ἀνεπιτήδευτον εἶναι θέλει. κατεσκεύασται μὲν σὺν ἑκατέρᾳ, καὶ εἰς ἄκρον γε ἦκει τῆς ἰδίας κατα-

σκευῆς· ῥέπει δὲ ἡ μὲν ἐπὶ τὸ μᾶλλον, ἢ πέφυκεν, εἶναι δοκεῖν· ἡ δὲ ἐπὶ τὸ ἧττον. παραδειγμάτων δὲ καὶ ταύτης τῆς λέξεως οὐθὲν ἐν τῷ παρόντι οἶμαι δεῖν. δύο μὲν δὴ χαρακτῆρες οὗτοι λέξεως, τοσοῦτον ἀλλήλων διάφοροι κατὰ τὰς ἀγωγάς· καὶ ἄνδρες οἱ πρωτεύσαντες ἐν αὐτοῖς, οὓς διεξῆλθον· δεινοὶ μὲν ἐν τοῖς αὐτῶν ἔργοις ἀμφότεροι· καθ' ὃ δ' ἴσοι ἀλλήλων ἦσαν, ἀτελεῖς.

3. Τρίτη λέξεως ἦν ἡ μικτή τε καὶ σύνθετος ἐκ τούτων τῶν δυεῖν· ἣν ὁ μὲν πρῶτος ἁρμοσάμενος καὶ καταστήσας εἰς τὸν νῦν ὑπάρχοντα κόσμον, εἴτε Θρασύμαχος ὁ Χαλκηδόνιος ἦν, ὡς οἴεται Θεόφραστος· εἴτε ἄλλος τις, οὐκ ἔχω λέγειν. οἱ δ' ἐκδεξάμενοι καὶ ἀναθρέψαντες, καὶ οὐ πολὺ ἀποσχόντες τοῦ τελειῶσαι, ῥητόρων μὲν, Ἰσοκράτης ὁ Ἀθηναῖος ἐγένετο· φιλοσόφων δὲ, Πλάτων ὁ Σωκρατικός· τούτων γὰρ ἀμήχανον εὑρεῖν τῶν ἀνδρῶν ἑτέρους τινὰς, ἔξω Δημοσθένους, ἢ τἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα κρεῖττον ἀσκήσαντας, ἢ τὴν καλλιλογίαν καὶ τὰς ἐπιθέτους κατασκευὰς βέλτιον ἀποδεξαμένους. ἡ μὲν οὖν Θρασυμάχου λέξις ἡ λοιπή, τῆς ὄντως μεσότητος αὐτὴν τὴν προαίρεσιν ἔοικεν ἔχειν σπουδῆς ἀξίαν· κέκραται γὰρ εὖ πως, καὶ αὐτὸ τὸ χρήσιμον εἴληφεν ἑκατέρας δυνάμεως· ὡς δ' οὐκ ἴσῃ βουλήσει κέχρηται, παράδειγμα ἐξ ἑνὸς [θήσω] τῶν δημηγορικῶν λόγων τόδε· „Ἐβουλόμην μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, „μετασχεῖν ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῦ παλαιοῦ καὶ „τῶν πραγμάτων, ἡνίκα σιωπᾷν ἀπέχρη τοῖς νεω„τέροις, τῶν τε πραγμάτων οὐκ ἀναγκαζόντων ἀγο-

„ρεύειν, καὶ τῶν πρεσβυτέρων ὀρθῶς τὴν πόλιν ἐπι-
„τροπευόντων. καὶ ἐπειδὴ εἰς τοσοῦτον ἡμᾶς ἀνέ-
„θετο χρόνον ὁ δαίμων, ὥστε . . . . τῆς
„πόλεως ἀκούειν· τὰς δὲ συμφορὰς . . αὐτοὺς
„καὶ τούτων τὰ μέγιστα μὴ θεῶν ἔργα εἶναι, μηδὲ
„τῆς τύχης, ἀλλὰ τῶν ἐπιμεληθέντων, ἀνάγκη δὲ λέ-
„γειν· ἢ γὰρ ἀναίσθητος, ἢ κατερώτατός ἐστιν,
„ὅστις ἑξαμαρτάνειν ἑαυτὸν ἔτι παρέξει τοῖς βου-
„λομένοις, καὶ τῆς ἑτέρων ἐπιβουλῆς τε καὶ κακίας
„αὐτὸς ὑποσχήσει τὰς αἰτίας. ἅλις γὰρ ἡμῖν ὁ παρ-
„ελθὼν χρόνος. καὶ ἀντὶ μὲν εἰρήνης, ἐν πολέμῳ
„γενέσθαι, καὶ διὰ κινδύνων, εἰς τόνδε τὸν χρόνον
„τὴν μὲν παρελθοῦσαν ἡμέραν ἀγαπῶσι, τὴν δ'
„ἐπιοῦσαν δεδιόσιν· ἀντὶ δ' ὁμονοίας, εἰς ἔχθραν
„καὶ ταραχὰς πρὸς ἀλλήλους ἀφικέσθαι. καὶ τοὺς
„μὲν ἄλλους τὸ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν ἐσωφρονοῦμεν·
„ἐν δὲ τοῖς κακοῖς ἡμάτη μὲν, ὃς τοὺς ἄλλους σω-
„φρονίζειν εἰωθεν. τί δῆτα μέλλοι τις ἂν γιγνώσκειν
„ἐπεῖν, ὅτῳ γε λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς παροῦσι καὶ
„νομίζειν εἰωθεν; τί δῆτα ἔχειν τοιοῦτον, ὡς μηδὲν
„ἔτι τοιοῦτον ἔσται; πρῶτον μὲν οὖν τοὺς διαφε-
„ρομένους πρὸς ἀλλήλους καὶ τῶν ῥητόρων καὶ τῶν
„ἄλλων ἀποδείξω γε, προλέγων πεπονθότας πρὸς
„ἀλλήλους, ὅπερ ἀνάγκη τοὺς ἄνευ γνώμης φιλονι-
„κοῦντας πάσχειν· οἰόμενοι γὰρ ἐναντία λέγειν ἀλ-
„λήλοις, οὐκ αἰσθάνονται τὰ αὐτὰ πράττειν πράτ-
„τοντες· οὐδὲ τὸν τῶν ἑτέρων λόγον ἐν τῷ ἑτέρῳ
„λόγῳ ἐνόντα. σκέψασθε γὰρ ἐξ ἀρχῆς, ἃ ζητοῦσιν
„ἐκάτεροι. πρῶτον μὲν, ἡ πάτριος πολιτεία ταραχὴν

„αὐτοῖς παρέχει, ῥᾴστη γνωσθῆναι, καὶ κοινοτάτη „τοῖς πολίταις οὖσα πᾶσιν. ὁπόσα μὲν οὖν ἐκείνων „τῆς ἡμετέρας γνώμης ἔστιν ἀκούειν, ἀνάγκη λέγειν „τῶν παλαιοτέρων· ὁπόσα δ' αὐτοὶ ἐπεῖδον οἱ „πρεσβύτεροι, ταῦτα δὲ παρὰ τῶν εἰδότων πυνθά„νεσθαι." τοιαύτη μὲν οὖν τις ἡ Θρασυμάχειος ἑρμηνεία, μέση τοῖν δυεῖν, καὶ εὔκρατος, καὶ εἰς . . τέρους τοὺς χαρακτῆρας ἐπίκαιρον ἀφετήριον.

4. . . . . κράτους λέξις, ὃς μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν . . . ἀγῶνα μὲν οὔτε ἴδιον, οὔτε δημόσιον οὐδένα . . . νισαμένου, γραφὰς δὲ συνταξαμένου πολλὰς καὶ καλὰς εἰς ἅπασαν ἰδέαν λόγων, ὄντινα χαρακτῆρα ἔχειν ἐφαίνετό μοι, διὰ πλειόνων μὲν ἐδήλωσα πρότερον· οὐθὲν δὲ κωλύσει καὶ νῦν ἐπὶ κεφαλαίων αὐτὰ τὰ ἀναγκαιότατα εἰπεῖν· ὅτι τῆς μὲν Λυσιακῆς λέξεως τὸ καθαρὸν ἔχει, καὶ τὸ ἀκριβές· οὔτε γὰρ ἀρχαίοις, οὔτε πεποιημένοις, οὔτε γλωττηματικοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ τοῖς κοινοτάτοις καὶ συνηθεστάτοις κέχρηται· ἠθική τε καὶ πιθανὴ καὶ ἡδεῖά ἐστι, καὶ πέφευγε τὴν τροπικὴν, ὥσπερ ἐκείνη τὴν ἁπλῆν φράσιν· τῆς δὲ Θουκυδίδου καὶ Γοργίου τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ σεμνότητα καὶ καλλιλογίαν ἀνείληφε· καὶ εἰς μὲν τὸ διδάξαι τὸν ἀκροατὴν σαφέστατα, ὅ τι βούλοιτο, τὴν ἁπλῆν καὶ ἀκόσμητον ἑρμηνείαν ἐπιτηδεύει τὴν Λυσίου· εἰς δὲ τὸ καταπλῆξασθαι τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων, σεμνότητά τε καὶ μεγαληγορίαν περιθεῖναι τοῖς πράγμασι, τὴν ἐπίθετον καὶ κατεσκευασμένην φράσιν τῶν περὶ Γοργίαν ἐμιμήσατο. ἁμαρτά-

νει δὲ, ἐν οἷς ᾥδαΐζεταί ποτε, τοὺς Γοργίου νεαροὺς σχηματισμοὺς ζηλοῦσα· τὰ γὰρ ἀντίθετά τε καὶ πάρισα, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, οὔτε μετριάζοντα, οὔτε καιρῷ γινόμενα, καταισχύνει τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτῆς, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν οἷς τὴν εὐέπειαν διώκουσα καὶ τὴν ῥυθμίαν, δι' εὐλαβείας μὲν λαμβάνει τὸ συγκροῦσαι τὰ φωνήεντα τῶν γραμμάτων, δι' εὐλαβείας δὲ ποιεῖται τὸ χρήσασθαί τινι τῶν τραχυνόντων· διώκει δ' ἐκ παντὸς τρόπου τὴν περίοδον, οὐδὲ ταύτην στρογγύλην καὶ πυκνὴν, ἀλλ' ὑπαγωγικήν τινα καὶ πλατεῖαν, καὶ πολλοὺς ἀγκῶνας, ὥσπερ οἱ μὴ κατ' εὐθείας ῥέοντες ποταμοὶ ποιοῦσιν, ἐγκαλλωπιζομένην. ταῦτα μέντοι πολλαχῇ μακροτέραν τε αὐτὴν ποιεῖ καὶ ἀληθεστέραν, ἄπαθῆ τε . . . καὶ πανηγυρικὴν μᾶλλον, ἢ ἐναγώνιον. τοῖς δὲ παραδείγμασιν ὀλίγον ὕστερον, ὅταν ὁ καιρὸς ἀπαιτῇ, χρήσομαι.

5. Ἡ δὲ δὴ Πλατωνικὴ διάλεκτος βούλεται μὲν εἶναι καὶ αὐτὴ μίγμα ἑκατέρων τῶν χαρακτήρων, τοῦ τε ὑψηλοῦ καὶ ἰσχνοῦ, καθάπερ εἴρηταί μοι πρότερον· πέφυκε δ' οὐχ ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας εὐτυχής. ὅταν μὲν οὖν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἀποίητον ἐπιτηδεύῃ φράσιν, ἐκεῖσε ἡδεῖά ἐστι καὶ φιλάνθρωπος. καθαρά [τε] γὰρ ἀποχρώντως γίνεται καὶ διαυγὴς, ὥσπερ τὰ διαφανέστατα τῶν ναμάτων· ἀκριβής τε καὶ λεπτὴ παρ' ἡντινοῦν ἑτέραν τῶν εἰς τὴν αὐτὴν διάλεκτον εἰργασμένων. τήν τε κοινότητα διώκει τῶν ὀνομάτων, καὶ τὴν σαφήνειαν ἀσκεῖ, πάσης ὑπεριδοῦσα κατα-

σκευῆς ἐπιθέτου. ὅ τε πῖνος αὐτῇ καὶ ὁ χνοῦς ὁ τῆς ἀρχαιότητος ἠρέμα καὶ λεληθότως ἐπιτρέχει· χλωρόν τέ τι καὶ τεθηλὸς καὶ μεστὸν ὥρας ἄνθος ἀναδίδωσι· καὶ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν εὐωδεστάτων λειμώνων, αὖρά τις ἡδεῖα ἐξ αὐτῆς φέρεται· καὶ οὔτε τὸ λιγυρὸν ἔοικεν ἐμφαίνειν λάλον, οὔτε τὸ κομψὸν θεατρικόν. ὅταν δ' εἰς τὴν περιττολογίαν καὶ τὸ κάλλιον εἰπεῖν, ὃ πολλάκις εἴωθε ποιεῖν, ἄμετρον ὁρμὴν λάβῃ, πολλῷ χείρων ἑαυτῆς γίνεται· καὶ γὰρ ἀηδεστέρα τῆς ἑτέρας, καὶ κάκιον ἑλληνίζουσα, καὶ παχυτέρα φαίνεται· μελαίνει τε [γὰρ] τὸ σαφές, καὶ ζόφῳ ποιεῖ παραπλήσιον· ἕλκει τε μακρὸν ἀποτείνασα τὸν νοῦν, συστρέψαι δέον ἐν ὀνόμασιν ὀλίγοις· ἐκχεῖται δ' εἰς ἀπειροκάλους περιφράσεις, πλοῦτον ὀνομάτων ἐπιδεικνυμένη κενόν· ὑπεριδοῦσά τε τῶν κυρίων καὶ ἐν τῇ κοινῇ χρήσει κειμένων, τὰ πεποιημένα ζητεῖ καὶ ξένα καὶ ἀρχαιοπρεπῆ. μάλιστα δὲ χειμάζεται περὶ τὴν τροπικὴν φράσιν· πολλὴ μὲν [γὰρ] ἐν τοῖς ἐπιθέτοις, ἄκαιρος δ' ἐν ταῖς μετωνυμίαις· σκληρὰ δὲ καὶ οὐ σώζουσα τὴν ἀναλογίαν ἐν ταῖς μεταφοραῖς γίνεται. ἀλληγορίας τε περιβάλλεται μακρὰς καὶ πολλὰς, οὔτε μέτρον ἐχούσας, οὔτε καιρόν. σχήμασί τε ποιητικοῖς ἐσχάτην προσβάλλουσιν ἀηδίαν, καὶ μάλιστα τοῖς Γοργειείοις, ἀκαίρως καὶ μειρακιωδῶς ἐναβρύνεται· καὶ πολυτέλειά τις [ἐστὶν] ἐν τοῖς τοιούτοις παρ' αὐτῷ, ὡς καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς εἴρηκέ που, καὶ ἄλλοι συχνοὶ πρότερον. οὐ γὰρ ἐμὸς ὁ μῦθος.

6. Μηδεὶς δέ με τὰ τοιαῦτα ὑπολάβῃ λέγειν

ἁπάσης καταγινώσκοντα τῆς ἐξηλλαγμένης καὶ ἐγκατασκεύου λέξεως, [ἧ] κέχρηται Πλάτων· μὴ γὰρ ἂν οὕτω σκαιὸς, μηδ' ἀναίσθητος, ἐγὼ γενοίμην, ὥστε ταύτην τὴν δόξαν ὑπὲρ ἀνδρὸς τηλικούτου λαβεῖν· ἐπεὶ πολλὰ [καὶ] περὶ πολλῶν οἶδα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ, καὶ ἀπὸ τῆς ἄκρας δυνάμεως ἐξενηνεγμένα ὑπ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ὅτι [τὰ] τοιαῦτα ἁμαρτήματα ἐν ταῖς κατασκευαῖς εἰώθεν ἁμαρτάνειν· καὶ χείρων μὲν αὐτὸς αὑτοῦ γίνεται, ὅταν τὸ μέγα διώκῃ καὶ περιττὸν ἐν τῇ φράσει· μακρῷ δέ τιφι ἀμείνων, ὅταν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀκριβῆ καὶ δοκοῦσαν μὲν ἀποίητον εἶναι, κατεσκευασμένην δ' ἀμωμήτῳ καὶ ἀφιλεῖ κατασκευῇ διαλεκτον εἰσφέρῃ. ἢ γὰρ οὐδὲν ἁμαρτάνει καθάπαξ, ἢ βραχύ τι κομιδῇ, καὶ οὐκ ἄξιον κατηγορίας. ἐγὼ δ' ἠξίουν τηλικοῦτον ἄνδρα πεφυλάχθαι πᾶσαν ἐπιτίμησιν. ταῦτα μέντοι καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον γενόμενοι, ὡς ἁμαρτάνοντι, τῷ ἀνδρὶ ἐπιτιμῶσιν· ὧν τὰ ὀνόματα οὐθὲν δέομαι λέγειν· καὶ [αὐτὸς] αὐτῷ· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ λαμπρότατον. ἤσθετο γὰρ, ὡς ἔοικε, τῆς ἰδίας ἀπειροκαλίας, καὶ ὄνομα ἔθετο αὐτῇ τὸν διθύραμβον· ὃ νῦν ἂν ἡδέαθην ἐγὼ λέγειν, ἀληθὲς ὄν. τοῦτο δὲ πεπόνθειν ἔοικεν, ὡς [μὲν] ἐγὼ νομίζω, τραφεὶς μὲν ἐν τοῖς Σωκρατικοῖς διαλόγοις ἰσχνοτάτοις [οὖσι] καὶ ἀκριβεστάτοις, οὐ μείνας [δ'] ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Γοργίου καὶ Θουκυδίδου κατασκευῆς ἐρασθείς. ὥστ' οὐθὲν ἧττον τοῦ εἰκότος ἔμελλε πείσεσθαι, σπάσας τινὰ καὶ τῶν

ἁμαρτημάτων ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς, ὧν ἔχουσιν οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων χαρακτῆρες.

7. Παράδειγμα δὲ ποιοῦμαι τῆς γε ὑψηλῆς λέξεως ἐξ ἑνὸς βιβλίου τῶν πάνυ περιβοήτων, ἐν ᾧ τοὺς ἐρωτικοὺς διατίθεται λόγους ὁ Σωκράτης πρὸς ἕνα τῶν γνωρίμων, Φαῖδρον, ἀφ' οὗ τὴν ἐπιγραφὴν ἔλαβε τὸ βυβλίον. ἐν γὰρ δὴ τῷ συγγράμματι τούτῳ πολλὴν μὲν ὥραν ἔχει, καὶ χαρίτων ἐστὶ μεστὰ τὰ πρῶτα ταυτί· „Ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ, καὶ „πόθεν; [Φ.] Παρὰ Λυσίου, ὦ Σώκρατες, τοῦ Κε„φάλου. πορεύομαι δὲ πρὸς περίπατον ἔξω τείχους. „συχνὸν γὰρ ἐκεῖ διέτριψα χρόνον καθήμενος ἐξ „ἑωθινοῦ, [μέχρι τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Λυσιακοῦ „λόγου, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἕως τινός.]" εἶθ', ὥσπερ ἐξ ἀέρος εὐδίου καὶ σταθεροῦ πολὺς ἄνεμος καταῤῥαγείς, ταράττει τὸ καθαρὸν τῆς φράσεως, εἰς ποιητικὴν ἐκφέρων ἀπειροκαλίαν, ἐνθένδ' ἀρξάμενος· „Ἄγετε δὴ, [ὦ] μοῦσαι, εἴτε δι' ᾠδῆς εἶδος λί„γειαι, εἴτε διὰ γένος τὸ Λιγύων μουσικόν, ταύτην „ἔσχετε τὴν ἐπωνυμίαν· ξύμμοι λάβεσθε τοῦ μύ„θου." ὅτι δὲ ψόφοι ταῦτ' εἰσὶ καὶ διθύραμβοι, κόμπον ἀνομάτων πολὺν, νοῦν δ' ὀλίγον ἔχοντες, αὐτὸς ἐρεῖ. διεξιὼν γὰρ, ἀφ' ἧς αἰτίας ἔρως ἐτέθη τῷ πάθει τοὔνομα, καὶ τῇδε χρησάμενος· „Ἡ γὰρ „ἄνευ λόγου δόξης ἐπὶ τἀγαθὸν ὁρμώσης κρατήσασα „ἐπιθυμία, πρὸς ἡδονὴν ἄγουσα κάλλους, καὶ „[ὑπὸ αὖ] τῶν ἐυντῆς συγγενῶν ἐπιθυμίαν λαβοῦ„σα, ἐῤῥωμένως φωσθεῖσα [καὶ] νικήσασα ἀγωγὴ, „ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρως

„ἐκλήθη.“ καὶ τοσαύτην ἐκμηκύνας περίφρασιν ὀλίγοις τοῖς ὀνόμασι δυναμένου περιληφθῆναι πράγματος, ἐπιλαμβάνεται τῆς ἀκαιρίας αὐτὸς αὐτοῦ, καί φησι· „Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε. τῷ ὄντι γὰρ „θεῖος [ἔοικεν] εἶναι ὁ τόπος. ὥστε, ἂν ἄρα πολλα„κις νυμφόληπτος γένωμαι, προϊόντος τοῦ λόγου, „μὴ θαυμάσῃς. τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόῤῥω διθυράμ„βων [τινῶν] φθέγγομαι“ . . . πάλλων τοῖς αὐτῶν λόγοις ἁλισκόμεθα . . ἄν, δαιμονιώτατε Πλάτων, διθυράμβων ψόφους καὶ ληρους ἠγαπηκότες. ἃ δ' ἐν τῇ παλινῳδίᾳ τὸν ἔρωτα ἀφοσιούμενος αὖθις ὁ Σωκράτης εἴρηκεν, ἐνθένδε ἀρξάμενος· „Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεὺς, „ἐλαύνων πτηνὸν ἅρμα, πρῶτος πορεύεται, διακο„σμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος· τοῦ δ' ἕπεται „στρατιὰ θεῶν [τε] καὶ δαιμόνων, κατὰ ἕνδεκα μέρη „κεκοσμημένη· μένει γὰρ Ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη· „τῶν [δὲ] ἄλλων ὅσοι ἐν τῷ τῶν ὐδώδεκα [θεῶν] „ἀριθμῷ τεταγμένοι θεοὶ ἄρχοντες, ἡγοῦνται κατὰ „τάξιν, ἣν ἕκαστος ἐτάχθη. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ μα„κάριαι θέαι τε καὶ ἔξοδοι ἐντὸς οὐρανοῦ, ἃς θεῶν „γένος εὐδαιμόνων ἐπιστρέφεται, πράττων ἕκαστος „δὲ αὐτοῦ τὰ αὐτῶν· ἕπεται δ' αἰεὶ ὁ θέλων τε καὶ „δυνάμενος· φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται.“ ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ πολλά ἐστιν, εἰ λάβοι μέλη καὶ ῥυθμούς, ὥσπερ οἱ διθύραμβοι καὶ τὰ ὑπορχήματα, τοῖς Πινδάρου ποιήμασιν ἐοικέναι δόξειεν ἄν, τοῖς εἰς τὸν ἥλιον εἰρημένοις, ὡς γ' ἐμοὶ φαίνεται· „Ἀκτὶς ἀελίου, τί πολύσκοπ' ἐμῆς θεῶ μ'

„ἄτερ ὀμμάτων. ἄστρον ὑπέρτατον ἐν ἀμέρᾳ κλεπτό-
„μενον ἔθηκας ἀμάχανον ἰσχὺν πτανὸν ἀνδράσι,
„καὶ σοφίας ὁδὸν ἐπισκόπτειν ἄτροπον ἐσσαμένα
„ἐλαύνειν τι νεώτερον, ἢ πάρος. ἀλλά σε πρὸς Διὸς
„ἵππος Θρᾴς ἱκετεύω, ἀπήμονα ἐς ὅλβον τινὰ τρό-
„ποιο Θήβαις· ὦ πάτνια, πάχκοινον τέρας πολέμου
„δὶς ἅμα φέρεις τινός, ἢ καρποῦ φθίσιν, ἢ νιφετοῦ
„σθένος ὑπέρφατον, ἢ στάσιν οὐλομένην, ἢ πόντον
„κενεῶσιν ἀλλὰ πέδον, ἢ παγετὸν χθονός, ἢ νότιον
„θέρος ὕδατι ζακότῳ ἱερόν, ἢ γαῖαν κατακλύσασα,
„θήσει ἀνδρῶν νέον ἐξ ἀρχῆς γένος ὅλοφυ“ . . .
πάντων μεταπείσομαι· καὶ ταῦθα οὐ . . . . .
ὡς παρὰ Πλάτωνι.

8. Ἀλλὰ γὰρ, ἵνα μὴ . . . ὁ λόγος μοι προ-
βῇ, Πλάτωνα μὲν ἐάσω, παρεύσομαι δ' ἐπὶ τὸν
Δημοσθένην, οὗ δὴ χάριν τούς τε χαρακτῆρας τῆς
λέξεως, οὓς ἡγούμην εἶναι κρατίστους, καὶ τοὺς δυ-
ναστεύσαντας ἐν αὐτοῖς, κατηριθμησάμην, οὐχ
ἅπαντας. Ἀντιφῶν γὰρ δὴ καὶ Θεόδωρος καὶ Πο-
λυκράτης, Ἰσαῖός τε καὶ Ζωΐλος καὶ Ἀναξιμένης, καὶ
οἱ κατὰ τοὺς αὐτοὺς γενόμενοι τούτοις χρόνους,
οὐθὲν οὔτε καινὸν, οὔτε περιττὸν, ἐπετήδευσαν,
ἀλλὰ ἀπὸ τούτων τῶν χαρακτήρων, καὶ παρὰ τού-
τους τοὺς κανόνας τὰς ἑαυτῶν λέξεις κατεσκεύασαν.
τοιαύτην δὴ καταλαβὼν τὴν πολιτικὴν λέξιν ὁ Δη-
μοσθένης, οὕτω κεκινημένην ποικίλως, καὶ τη-
λικούτοις ἐπεισελθὼν ἀνδράσιν, ἑνὸς οὐθενὸς
ἠξίωσε γενέσθαι ζηλωτὴς, οὔτε χαρακτῆρος, οὔτ'
ἀνδρός· ἡμιέργους τινὰς ἅπαντας οἰόμενος εἶναι καὶ

ἀτελεῖς· ἐξ ἁπάντων δ' αὐτῶν, ὅσα κράτιστα καὶ χρησιμώτατα ἦν, ἐκλεγόμενος, συνύφαινε, καὶ μίαν ἐκ πολλῶν διάλεκτον ἀπετέλει, μεγαλοπρεπῆ, λιτήν· περιττὴν, ἀπέριττον· ἐξηλλαγμένην, συνήθη· πάνηγυρικήν, ἀληθινήν· αὐστηράν, ἱλαράν· σύντονον, ἀρεμένην· ἡδεῖαν, πικράν· ἠθικήν, παθητικήν· οὐδὲν διαλλάττουσαν τοῦ μεμυθευμένου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς Πρωτέως· ὃς ἅπασαν ἰδέαν μορφῆς ἀμοιγητὶ μετελάμβανεν· εἴτε Θεὸς, ἢ δαίμων τις ἐκεῖνος ἄρα ἦν, παρακρουόμενος ὄψεις τὰς ἀνθρωπίνας· εἴτε διαλέκτου ποικίλον δή χρῆμα ἐν ἀνδρὶ σοφῷ, πάσης ἀπατηλὸν ἀκοῆς· ὃ μᾶλλον ἄν τις εἰκάσειεν· ἐπειδὴ ταπεινὰς καὶ ἀσχήμονας ὄψεις οὔτε Θεοῖς, οὔτε δαίμοσι, προσάπτειν ὅσιον. ἐγὼ μὲν τοιαύτην τινὰ δόξαν ὑπὲρ τῆς Δημοσθένους λέξεως ἔχω, καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον ἀποδίδωμι αὐτῇ, τὸν ἐξ ἁπάσης μικτὸν ἰδέας.

9. Εἰ δὲ τὰ προσήκοντα ἔγνωκα, πάρεστι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν, ἐπ' αὐτῶν ποιουμένῳ τῶν λόγων . . μάτων τὴν ἐξέτασιν. Ἃ μὲν οὖν παρὰ τὸν Θουκυδίδου χαρακτῆρα κατεσκεύασται τῷ ῥήτορι· „[Πολλῶν,] ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γινο„μένων, ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, περὶ „ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ „μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους [Ἕλληνας] ἀδι„κεῖ, καὶ πάντων εὖ οἶδ' ὅτι φησάντων γ' ἂν, εἰ „καὶ μὴ ποιοῦσι τοῦτο, καὶ λέγειν [δεῖν] καὶ πράτ„τειν [ἅπασι προσήκειν,] ὅπως ἐκεῖνος παύσεται „τῆς ὕβρεως καὶ δίκην δώσει, εἰς τοῦτο ὑπηγμένα

„πάντα τὰ πράγματα καὶ προειμένα ὁρῶ, ὥστε δε-
„δοικα, μὴ βλάσφημον μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δὲ ᾖ· εἰ
„καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλοντο οἷ παριόντες, καὶ
„χειροτονεῖν ὑμεῖς, [ἐξ ὧν] ὡς φαυλότατα τὰ πρά-
„γματα ἔμελλεν ἕξειν, οὐκ ἂν ἡγοῦμαι δύνασθαι
„χεῖρον, ἢ νῦν, διατεθῆναι.“ κατὰ τί δὴ ταύτην
ἡγοῦμαι τὴν λέξιν ἐοικέναι τῇ Θουκυδίδου; καθ' ὃ
μάλιστα πείθομαι μάλιστα διαφέρειν τῶν ἄλλων.
τοῦτο δ' ἔστι τὸ μὴ κατ' εὐθεῖαν ἑρμηνείαν ἐξενη-
νέχθαι τὰ νοήματα, μηδ', ὡς ἔστι τοῖς ἄλλοις σύν-
ηθες, λέγειν ἁπλῶς καὶ ἀφελῶς· ἀλλὰ ἐξηλλάχθαι
καὶ ἀπεστράφθαι τὴν διάλεκτον ἐκ τῶν ἐν ἔθει καὶ
κατὰ φύσιν, εἰς τὰ μὴ συνήθη τοῖς πολλοῖς, μηδ'
ὡς ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν.
ἁπλῶς ἂν ὁ λόγος ἐστὶ καὶ κατ' εὐθεῖαν ἑρμηνείαν
ἐκφερόμενος, εἴ τις οὕτως κατεσκεύασεν αὐτόν·
„Πολλῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γιγνομένων
„καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἐκκλησίαν, περὶ ὧν ἀδικεῖ
„Φίλιππος ἐς ὑμᾶς τε καὶ τοὺς [ἄλλους] Ἕλληνας,
„ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο.“ νυνὶ δὲ τό τε
„Ὀλίγαν δεῖν“ παραλιφθὲν ἀντὶ τοῦ „Σχεδόν·“
καὶ τὸ „Ἀδικεῖ Φίλιππος“ διαιρεθὲν, καὶ διὰ μα-
κροῦ τὴν ἀκολουθίαν κομισάμενον· καὶ τὸ „Οὐ μό-
„νον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας,“ δυνά-
μενον καὶ χωρὶς ἀποφάσεως διὰ τῆς συμπλοκῆς τὸ
πρᾶγμα δηλῶσαι, τοῦ συνήθους ἐξηλλαγμένην καὶ
περίεργον πεποίηκε τὴν λέξιν. ὁμοίως δὲ καὶ [τὸ]
ἐπιλεγόμενον τούτῳ, εἰ μὲν ἁπλῶς καὶ ἀπερίεργως
ἔδει φράσαι, τοῦτον ἂν δή που τὸν τρόπον

ἀπηγ . . . „ἁπάντων λεγόντων, καὶ εἴ τινες „τοῦτο μὴ ποιοῦσι . . . . . δεῖ καὶ λέ„γειν [καὶ] πράττειν ταῦτα, ἐξ ὧν ἐκεῖνος παύσεται „τῆς ὕβρεως καὶ δίκην δώσει.“ οὕτω δ' ἐξενεχθέν· „Καὶ πάντων εὖ οἶδ' ὅτι φησάντων γ' ἄν·“ οὐ σώζει τὴν εὐθεῖαν τῆς λέξεως ὁδόν. τό τε γὰρ „Οἶδ' „ὅτι“ χώραν οὐκ ἀναγκαίαν ἔχει· καὶ τὸ „Φη„σάντων γ' ἄν,“ ἀντὶ τοῦ „Φασκόντων“ παρειλημμένον, οὐ τὴν ἀφελῆ διάλεκτον, ἀλλὰ τὴν ἐξηλλαγμένην καὶ περίεργον ἐμφαίνει. ὅμοια δὲ τούτοις ἐστὶ καὶ ἐκεῖνα· „Εἶτ' οἴεσθε, οἷς μὲν [οὐδὲν] ἂν αὐτὸν „ἐνδυνήθησαν ποιῆσαι κακόν, αὐτοὶ δὲ μὴ παθεῖν „ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τούτοις μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖ„σθαι μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι;“ ἐνταυθοῖ γὰρ οὐδὲν ἂν εἶχεν περίεργον ἡ λέξις, οὐδὲ σκολιόν, εἰ τοῦτον ἐξήνεγκε τὸν τρόπον· „Εἶτ' „οἴεσθε αὐτόν, οὓς μὲν ἑώρα μηδὲν δυναμένους αὖ„τῶν, αὐτὸν διαθεῖναι κακῶν, φυλαξαμένους δὲ ἂν „ἴσως μὴ παθεῖν, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι „μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι;“ ἐναλλαγείσης δὲ τῆς πτώσεως, καὶ τῶν συνδέσμων πολλῶν εἰς βραχὺ συναχθέντων, οἶμαι, περίεργός τε καὶ ἀσυνήθης καὶ ἐξηλλαγμένη γέγονεν ἡ διάλεκτος. ἔτι καὶ ἐκεῖνα τῆς αὐτῆς ἐστιν ἰδέας· „Νῦν δὲ τοῦτο μὲν „οὐκ ἐποίησεν, ἐν ᾧ τὸν δῆμον ἐτίμησεν ἄν, οὐδ' „ἐνεανιεύσατο τοιοῦτον οὐδέν. ἐμοὶ δέ, ὅς, εἴτε τις, „ὦ Ἀθηναῖοι, βούλεται νομίσαι μανίαν· μανία γὰρ „ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ δύναμιν τὶ ποιεῖν· εἴτε καὶ φιλο„τιμίαν· χορηγὸς ὑπέστην· οὕτω φανερῶς καὶ μια-

„ρῶς ἐπηρεάζων παρηκολούθησεν, ὥστε μηδὲ τῶν „ἱματίων, μηδὲ τοῦ χοροῦ, μηδὲ τοῦ σώματος, τὰ „χεῖρε τελευτῶν ἀπεσχίσθαι μου.“ τί δὴ πάλιν ἐστὶν ἐν τούτοις τὸ συνταράττον τὴν κατὰ φύσιν ἀπαγγελίαν; πρῶτον μέν, τὸ, πρὶν ἀπαρτίσαι τὸ ἡγούμενον, εἴτε νόημα χρὴ λέγειν, εἴτε κῶλον, ἕτερον παρεμβαλεῖν· καὶ μηδὲ τοῦ δευτέρου τέλος ἔχοντος, τὸ τρίτον ἐπιζεῦξαι· εἶτα τὴν τοῦ δευτέρου νοήματος ἀκολουθίαν ἐπὶ τῷ τρίτῳ τέλος εἰληφότι, θεῖναι· κἄπειτα ἐπὶ πᾶσιν, ὃ τοῦ πρώτου μέρος ἦν, διὰ μακροῦ, καὶ οὐκ ἐκ τῆς διανοίας αὐτῷ προσεχομένης, ἀποδοῦναι. Ἐμοὶ γάρ, ὃς . . οὕτω τοῦτο τέλος ἔχει· „Εἴτε τις, ὦ Ἀθηναῖοι, βούλεται νομίσαι „μανίαν·“ ἕτερον τοῦτο κεχωρισμένον τοῦ προτέρου, ἀτελὲς καὶ αὐτό· „Μανία γὰρ ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ „δύναμιν τὶ ποιεῖν·“ οὐδετέρου τοῦτο πάλιν τῶν προειρημένων μέρος, ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὑτό· κεφαλαιώδης γάρ τίς ἐστιν ἀπόφασις· εἴτε φιλοτιμίαν· τοῦτο δὲ τοῦ δευτέρου μέρος ἦν, τοῦ, „Εἴτε τις „βούλεται νομίσαι μανίαν.“ τὸ δ' ἐπὶ τούτοις λεγόμενον ἅπαν, τὸ, „Χορηγὸς ὑπέστην,“ τοῦ πρώτου μέρος ἦν, τοῦ, „Ἐμοὶ δέ, ὅς.“ μυρία τοιαῦτα ἐστὶ παρὰ Δημοσθένει, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ Φιλίππου λόγοις· μᾶλλον δὲ σπάνια τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα· πλὴν ἑνὸς λόγου τοῦ περὶ Ἁλονήσου· πολλὰ δὲ καὶ ἐν τοῖς δικανικοῖς ἀγῶσι· τοῖς γ' οὖν δημοσίοις· καὶ σχεδὸν ἔν τε τούτοις, καὶ ταῖς δημηγορίαις· ὥσπερ ἔφην ἂν διαγνοίης σημείῳ προχειροτάτῳ τὸν Δημοσθένους χαρακτῆρα. τῷ δὲ ἧττον, ἢ μᾶλ-

λον, αὐτοῖς κεχρῆσθαι τὸν ἄνδρα πρὸς τὰς φύσεις ἀποβλέποντα τῶν ὑποθέσεων, καὶ τὰς ἀξιώσεις τῶν προσώπων, πλανηθήσεταί τις· ὅπερ ἴσως οὐκ ἄλογον.

10. Φέρε δὴ καὶ τίνι διαλλάττει τῆς Θουκυδίδου λέξεως ἡ Δημοσθένους, ἢ παρὰ τὸν αὐτὸν κατεσκευασμένη χαρακτῆρα, εἴπωμεν. ἅπαιτεῖ γὰρ ὁ λόγος. οὐχὶ τῷ ποιῷ, μὰ Δία· τοῦτο μὲν γὰρ ὁμοίως ἐπιτηδεύουσιν ἀμφότεροι· λέγω δὲ τὸ ἐξαλλάττειν ἐκ τοῦ συνήθους, καὶ μὴ τὸ κοινὸν, ἀλλὰ τὸ περιττὸν διώκειν· τῷ δὲ πόσῳ, καὶ ἔτι μᾶλλον τοῖς καιροῖς. ὁ μὲν γὰρ ἁπαμιύτως τῇ κατασκευῇ κέχρηται· καὶ ἄγεται μᾶλλον ὑπ' αὐτῆς ἄγει· καὶ οὐδὲ τὸν καιρὸν αὐτῆς ἐπίσταται λαβεῖν δεξιῶς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦτον πολλάκις ἁμαρτάνει. καθ' ὃ ἡ μὲν ἀμετρία τῆς ἐξαλλαγῆς ἀσαφῆ ποιεῖ τὴν λέξιν αὐτοῦ· τὸ δὲ μὴ κρατεῖν τῶν καιρῶν, ἀηδῆ. ὁ δὲ ῥήτωρ τοῦ τ' ἁρποῦντος στοχάζεται, καὶ τοὺς καιροὺς συμμετρεῖται· οὐκ εἰς ἀνάθημα καὶ κτῆμα κα . . . . . τὴν λέξιν μόνον, ὥσπερ ὁ συγγραφεὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς χρῆσιν. ὥστε οὔτε τὸ σαφὲς ἐκβέβηκεν, οὔ πρώτου τοῖς ἐναγωνίοις λόγοις δεῖ· τό τε δεινὸς εἶναι δοκεῖν, ἐφ' ᾧ μάλιστα φαίνεται σπουδάζων, προσείληφε. τοιαῦτα μὲν δή τινά ἐστιν, ἃ παρὰ τὸν ὑψηλὸν καὶ ἐγκατάσκευον καὶ ἐξηλλαγμένον τοῦ συνήθους χαρακτῆρος, οὗ τὸ κράτος ἅπαν ἦν ἐν τῇ δεινότητι, καὶ Θουκυδίδην τὸν ἐν αὐτῷ πείσαντα μιμούμενος ὁ Δημοσθένης κατεσκεύακεν.

11. Ἀ δὲ παρὰ τὸν βο . . τε καὶ ἀκριβῆ καὶ καθαρὸν καὶ ζηλωτὸν ἀπὸ τοῦ διαλάμψαντος ἐκ αὐτῷ· Λυσιακὸς δ' ἂν εἰκότως λέγοιτο· τοιαῦτα κωλύσει δ' οὐδέν, ἴσως δὲ χαριεστέραν ποιήσει τὴν θεωρίαν, τεθεῖσα πρῶτον ἡ Λυσίου λέξις, ἢ τὴν Δημοσθένους ἐοικέναι πείθομαι, διηγησίν τινα περιέχουσα ὑβριστικήν· „Ἄρχιππος γὰρ οὗτος, ὦ „Ἀθηναῖοι, ἀπεδύσατο μὲν εἰς τὴν αὐτὴν παλαί„στραν, οὗπερ καὶ Τίσις ὁ φεύγων τὴν δίκην. ὀρ„γῆς δὲ γενομένης, ἐς πόμματά τε αὐτῆς καὶ ἀντι„λογίαν καὶ ἔχθραν καὶ λοιδορίαν κατέστησαν. „ἔστιν οὖν Πυθέας ἐραστὴς μὲν τοῦ μειρακίου· „πάντα γὰρ εἰρήσεται τἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς· ἐπίτρο„πος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλελειμμένος. οὗτος, „ἐπειδὴ Τίσις πρὸς αὐτὸν [τὴν] ἐν τῇ παλαίστρᾳ „λοιδορίαν διηγήσατο, βουλόμενος χαρίζεσθαι, καὶ „δοκεῖν δεινὸς καὶ ἐπίβουλος εἶναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν, „ὡς ἡμεῖς ἔκ τε τῶν πεπραγμένων ἠσθήμεθα, καὶ „τῶν εὖ εἰδότων ἐπυθόμεθα, ἐν μὲν τῷ παρόντι „διαλλαγῆναι, σκοπεῖν δὲ, ὅπως αὐτὸν μόνον που „λήψεται. πεισθεὶς δὲ ταῦτα καὶ ἀπαλλαγεὶς, καὶ „χρώμενος, καὶ προσποιούμενος ἐπιτήδειος εἶναι, „εἰς τοῦτο μανίας, τηλικοῦτος ὤν, ἀφίσταο . . „τ' ἐτύγχανεν μὲν οὖσα ἱπποδρομία ἀνακείων . „ . . δ' αὐτὸν μετ' ἐμοῦ παρὰ τὴν θύραν „παριόντων . . . . ἀλλήλων τυγχάνουσιν „ὄντες· τὸ μὲν πρῶτον . . . ἐκέλευεν· ἐπειδὴ „δὲ οὐ μετ' αὐτοῦ . . . δεινηήσαντες οὖν, „ἤδη συσκοτάζοντος, ἐλθόντες, κόπτομεν τὴν θύ-

„ραν. οἱ δ' ἡμᾶς ἐκέλευον εἰσιέναι. ἐπειδὴ δὲ ἔνδον
„ἐγενόμεθα, ἐμὲ μὲν ἐκβάλλουσιν οἰκίας· τουτονὶ
„δὲ συναρπάσαντες, ἔδησαν πρὸς τὸν κίονα· καὶ
„λαβὼν μάστιγά τις, ἐντείνας πολλὰς πληγὰς, εἰς
„οἴκημα αὐτὸν καθεῖρξε. καὶ οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτῷ
„ταῦτα μόνον ἐξαμαρτεῖν· ἀλλ' ἐζηλωκὼς μὲν τῶν
„νέων τοὺς πονηροτάτους ἐν τῇ πόλει, νεωστὶ δὲ τὰ
„πατρῷα παρειληφὼς, καὶ προσποιούμενος νέος καὶ
„πλούσιος εἶναι, πάλιν τοὺς οἰκέτας ἐκέλευεν, ἡμέ-
„ρας ἤδη γενομένης, πρὸς τὸν κίονα αὐτὸν δῆσαν-
„τες μαστιγοῦν. οὕτω δὲ τοῦ σώματος ἤδη πονήρως
„διακειμένου, Ἀντίμαχον μεταπεμψάμενος, τῶν μὲν
„δεινῶν τύχοι· οὗτος δὲ μεθύων ἦλθοι· ἐκκόψας
„δὲ τὴν θύραν, καὶ εἰσελθὼν, κακῶς λέγοι αὐτὸν,
„καὶ τὸν Ἀντίμαχον, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν. Ἀν-
„τίμαχος δὲ ὠργίζετο μὲν αὐτοῖς, ὡς μεγάλα ἡμαρ-
„τηκόσιν· ὅμως δὲ μάρτυρας παρακαλέσας, ἠρώτα
„αὐτὸν, πῶς εἰσέλθοι· ὁ δὲ, κελεύσαντος Τίσιδος
„καὶ τῶν οἰκετῶν, ἔφασκε. συμβουλευόντων δὲ τῶν
„εἰσελθόντων ὡς τάχιστα λῦσαι, καὶ τὰ γεγενημένα
„δεινὰ νομιζόντων εἶναι, ἀπέδοσαν αὐτὸν τοῖς ἀδελ-
„φοῖς. οὗ δυναμένου δὲ βαδίζειν, ἐκόμισαν αὐτὸν
„εἰς τὸ Δεῖγμα ἐν κλίνῃ, καὶ ἐπέδειξαν πολλοῖς μὲν
„Ἀθηναίων, πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ξένων, οὕ-
„τως διακείμενον· ὥστε τοὺς ἰδόντας μὴ μόνον
„τοῖς ποιήσασιν ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως
„κατηγορεῖν, ὅτι οὐ δημοσίᾳ, οὐδὲ παραχρῆμα,
„τοὺς τὰ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντας τιμωρεῖται."

12. Αὕτη μὲν ἡ Λυσίου διήγησις ἐκ τοῦ κατὰ

Τίσιδος λόγου. ἦν δὲ νῦν μέλλω λέγειν, Δημοσθένους, ἐκ τοῦ κατὰ Κόνωνος· ἧς τὴν πραγματικὴν ὁμοιότητα εἰσαντες,

. . . . . .

. . . . . *τὴν ἐν τῇ λέξει σκοπῶμεν·*

„Ἐξήλθομεν ἔτος [τουτὶ τρίτον] εἰς Πάνακτον,
„φρουρᾶς ἡμῖν προγραφείσης· [ἐσκήνωσαν οὖν οἱ
„υἱεῖς] οἱ τουτουὶ Κόνωνος ἐγγὺς ἡμῶν, [ὡς] οὐκ
„ἂν ἐβουλόμην. ἡ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἔχθρα καὶ τὰ προσ-
„προύματα ἐκεῖθεν ἡμῖν συνέβη· ἐξῆς δ' ἀκούσε-
„σθε. ἔπινον ἑκάστοτε οὗτοι τὴν ἡμέραν ὅλην,
„ἐπειδὴ τάχιστα ἀριστήσειαν· καὶ τοῦθ', ὥσπερ
„ἥμεν ἐν τῇ φρουρᾷ, διετέλουν ποιοῦντες. ἡμεῖς δ',
„ὥσπερ ἐνθάδε εἰώθειμεν, οὕτω διήγομεν καὶ ἔζω·
„καὶ ἦν δεινοποιεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὥραν συμβαί-
„νει, ταύτην ἂν οὗτοι ἐπαρώνουν ἤδη, τὰ μὲν πολ-
„λὰ εἰς τοὺς ἀκολούθους ἡμῶν, τελευτῶντες [δὲ καὶ
„εἰς] ἡμᾶς αὐτούς· φήσαντες γὰρ καπνίζειν αὐτοὺς
„ὠμοποιουμένους τοὺς παῖδας, ἢ κακῶς λέγειν, ὅ
„τι τύχοιεν, ἔτυπτον, καὶ τὰς ἀμίδας κατεσκεδάν-
„νυσαν, καὶ προσεβόρουν, καὶ ἀσελγείας καὶ ὕβρεως
„οὐδ' ὁτιοῦν ἀπέλειπον. ὁρῶντες δὲ ἡμεῖς ταῦτα,
„καὶ λυπούμενοι, τὸ μὲν πρῶτον ἀπεπεμψάμεθα·
„ὡς δ' ἐχλεύαζον ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐπαύοντο, [τῷ
„στρατηγῷ] τὸ πρᾶγμα εἴπομεν, κοινῇ πάντες οἱ
„σύσσιτοι προσελθόντες· οὐθὲν ἐγὼ τῶν ἄλλων ἔζω.
„λοιδορηθέντος δ' αὐτοῖς ἐκείνου, καὶ κακίσαντος
„αὐτούς, οὐ μόνον περὶ ὧν εἰς ἡμᾶς ἠσέλγαινον,
„ἀλλὰ καὶ περὶ ὧν ἐποίουν ὅλως ἐν τῷ στρατοπέδῳ,
„τοσούτου ἐδέησαν παύσασθαι, ἢ αἰσχυνθῆναι,

„ὥστε, ἐπειδὴ θᾶττον συνεσκόταζεν, εὐθὺς ὡς ἡμᾶς
„εἰσεπήδησαν ταύτῃ τῇ ἐσπέρᾳ· καὶ τὸ μὲν πρῶτον
„κακῶς ἔλεγον, ἔπειτα δὲ καὶ πληγὰς ἐνέτειναν
„ἐμοί· καὶ τοσαύτην κραυγὴν καὶ θόρυβον περὶ
„τὴν σκηνὴν ἐποίησαν, ὥστε [καὶ τὸν στρατὸν] καὶ
„τὸν στρατηγὸν καὶ τοὺς ταξιάρχους ἐλθεῖν,
„καὶ τῶν ἄλλων τινὰς στρατιωτῶν· οἳ διεκώλυ-
„σαν μηδὲν ἡμᾶς ἀνήκεστον παθεῖν, μηδ' αὐτοὺς
„ποιῆσαι, παροινουμένους ὑπὸ τούτων. τοῦ δὲ
„πράγματος εἰς τοῦτο παρελθόντος, ὡς δεῦρο
„ἀνήλθομεν, [ἦν ἡμῖν,] οἷον εἰκός, ἐκ τούτων
„ὀργὴ καὶ ἔχθρα πρὸς ἀλλήλους· οὐ μὴν ἔγωγε [μὰ
„τοὺς θεοὺς] ᾤμην δεῖν οὔτε δίκην λαχεῖν αὐτοῖς,
„οὔτε λόγον ποιεῖσθαι τῶν συμβάντων [οὐδένα·]
„ἀλλ' ἐκεῖνα ἁπλῶς ἐγνώκειν, τὸ λοιπὸν εὐλαβεῖσθαι
„καὶ φυλάττεσθαι, μὴ πλημμίζειν ὡς τοὺς τοιούτους.
„πρῶτον μὲν οὖν, ἂν εἴρηκα, τούτων βούλομαι τὰς
„μαρτυρίας παρασχόμενος, μετὰ ταῦτα ὅσα ὑπὸ
„τούτου πέπονθα, ἐπιδεῖξαι· ἵνα εἰδῆτε, ὅτι [ᾧ]
„προσῆκε τοῖς τὸ πρῶτον ἁμαρτηθεῖσιν ἐπιτιμᾶν,
„οὗτος αὐτὸς πρὸς τούτοις πολλῷ δεινότερα διαπέ-
„πρακται. — *Μάρτυρες.* — Ὧν μὲν τοίνυν οὐθένα
„ᾤμην δεῖν λόγον ποιεῖσθαι, ταῦτα ἐστί. χρόνῳ δ'
„ὕστερον οὐ πολλῷ, περιπατοῦντος, ὥσπερ εἰώθειν,
„[ἐσπέρας] ἐν ἀγορᾷ μου μετὰ Φανοστράτου τοῦ
„Κηφισέως, τῶν ἡλικιωτῶν τινος, παρέρχεται Κτη-
„σίας, ὁ υἱὸς ὁ τούτου, μεθύων, καὶ τὸ Λεωκόριον,
„ἐγγὺς ὢν Πυθοδώρου. κατιδὼν δὲ ἡμᾶς, καὶ
„κραυγάσας, καὶ διαλεχθείς τι πρὸς αὐτὸν οὕτως,

„ὡς ἂν μεθύων, ὥστε μὴ μαθεῖν, ὅ τι λέγει, παρ-
„ῆλθε πρὸς μελέτην ἄνω. ἔπινον δ' ἄρα ἐνταῦθα
„παρὰ Παμφίλῳ τῷ γραφεῖ Κόνων οὗτοσὶ, Θεόδω-
„ρός τις, Ἀλκιβιάδης, Σπίνθαρος ὁ Εὐβούλου,
„Θεογένης ὁ Ἀνδρομένους, πολλοί τινες· οὓς ἐξανα-
„στήσας ὁ Κτησίας, ἐπορεύετο εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ
„ἡμῖν συμβαίνει ἀναστρέφουσιν ἐκ τοῦ Φερεφατ-
„τίου καὶ περιπατοῦσι πάλιν κατ' αὐτό πως τὸ
„Λεωκόριον εἶναι, καὶ τούτῳ περιτυγχάνομεν. ὡς δ'
„ἀνεμείχθημεν, εἷς μὲν αὐτῶν, ἀγνώς τις, τῷ Φανο-
„στράτῳ προσπίπτει, καὶ κατεῖχεν ἐκεῖνον· Κόνων
„δὲ οὗτοσὶ, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἀνδρομένους
„υἱὸς, ἐμοὶ περιπεσόντες, τὸ μὲν πρῶτον ἐξέδυνον·
„εἶτα ὑποσκελίσαντες καὶ ῥάξαντες [εἰς τὸν βίον]
„εἰς τὸν βόρβορον, οὕτω διέθηκαν ἐναλλόμενοι καὶ
„ὑβρίζοντες, ὥστε τὸ μὲν χεῖλος διακόψαι, τοὺς δ'
„ὀφθαλμοὺς [συγκλεῖσαι.] οὕτω δὲ κακῶς ἔχοντα
„κατέλειπον, ὥστε μὴ ἀναστῆναι, μήτε φθέγξασθαι
„δύνασθαι. κείμενος δ' αὐτῶν ἤκουον πολλὰ καὶ
„δεινὰ λεγόντων· καὶ τὰ μὲν ἄλλα βλασφημίας ἔχει
„τινάς, ἃς καὶ ὀνομάζειν ὀκνήσαιμι· ὃ δὲ τῆς ὕβρε-
„ὡς ἐστι τῆς τούτου σημεῖον, καὶ τεκμήριον, ὡς πᾶν
„τὸ πραῦγμα ὑπὸ τούτου γενόμενον, τοῦθ' ὑμῖν ἐρῶ·
„ἦδε γὰρ, [τοὺς] ἀλεκτρυόνας μιμούμενος τοὺς
„νενικηκότας· οἱ δὲ κροτεῖν αὐτὸν ἠξίουν τοῖς
„ἀγκῶσιν ἀντὶ πτερύγων τὰς πλευράς."

13. Ταῦτα οὐ καθαρὰ καὶ ἀκριβῆ καὶ σαφῆ καὶ διὰ τῶν κυρίων καὶ κοινῶν ὀνομάτων κατεσκευασμένα, ὥσπερ τὰ Λυσίου; ἐμοὶ μὲν γὰρ

ὑπάρχειν δοκεῖ. τί δ' οὐχὶ σύντομα, καὶ στρογγύλα, καὶ ἀληθείας μεστὰ, καὶ τὸν ἀφελῆ καὶ ἀκατάσκευον ἐπιφαίνοντα φύσιν, καθάπερ ἐκεῖνα; πάντων μὲν οὖν μάλιστα. οὐχὶ δὲ καὶ πιθανὰ, καὶ ἐν ἤθει λεγόμενά τινι, καὶ τὸ πρέπον τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις τε καὶ πράγμασι φυλάττοντα; ἡδονῆς δ' ἄρα, καὶ πειθοῦς, καὶ χαρίτων, καιροῦ τε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἃ τοῖς Λυσιακοῖς ἐπανθοῦσιν, ἆρα οὐχὶ πολλὴ μοῖρα; οὐκ ἔνεστ' ἄλλως εἰπεῖν. εἰ γοῦν μὴ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς, οὗτινός ἐστιν, ἑκάτερος τῶν λόγων γνώριμος ἦν, ἀλλ' ἀνεπιγράφοις περιτύχομεν αὐτοῖς, οὐ πολλοὺς ἂν ἡμῶν οἶομαι διαγνῶναι ῥᾳδίως, πότερος Δημοσθένους ἐστὶν, ἢ Λυσίου. τοσαύτην οἱ [illegible] πρὸς ἀλλήλους ἔχουσι. τοιοῦτος ἐστι καὶ ὁ πρὸς Ἀπολλόδωρον ὑπὲρ Φορμίωνος, καὶ ὁ κατ' Ὀλυμπιοδώρου τῆς βλάβης, καὶ ὁ πρὸς Βοιωτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος· ἥ τε πρὸς Εὐβουλίδην ἔφεσις, καὶ ἡ πρὸς Μακάρτατον διαδικασία, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ ἰδιωτικοὶ λόγοι, οὐ πολλῷ πλείους τῶν εἴκοσι ὄντες· οἷς γε δὴ κατὰ τὸ παρὸν ἐντετυχηκὼς, γνώσῃ, οἷς οἶδα ἐγώ. καὶ τῶν δημοσίων δὲ ἀγώνων πολλὰ μέρη τούτῳ κατεσκεύασται τῷ χαρακτῆρι. ἔφερον δ' ἂν ἐξ ἑκάστου τὰ παραδείγματα· εἰ μὴ πλείων ἔμελλε τοῦ μετρίου γενέσθαι ὁ λόγος· ἐν οἷς δῆλός ἐστι περὶ καλλιλογίαν καὶ σεμνότητα, καὶ πᾶσας τὰς ἐπιθέτους κατασκευὰς μᾶλλον ἐσπουδακώς, ἢ περὶ τὴν ἀκρίβειαν. ὁ δὲ περὶ τῆς ἐπιστολῆς καὶ τοὺς πρέσβεις τοὺς παρὰ Φιλίππου ῥηθεὶς λόγος, ὃν ἐπιγράφει Καλλίμαχος

ὑπὲρ Ἁλονήσου· ὁ τὴν ἀρχὴν τήνδε· „Ὦ ἄνδρες „Ἀθηναῖοι, οὐκ ἔστιν, ὅπως αἱ αἰτίαι, ἃς Φίλιππος „αἰτιᾶται·“ ὅλος ἐστὶν ἀκριβὴς καὶ λεπτὸς, καὶ τὸν Λυσιακὸν χαρακτῆρα ἐκμέμακται εἰς ὄνυχα· ἐξαλλαγῆς δὲ, ἢ σεμνολογίας, ἢ δεινότητος, ἢ τῶν ἄλλων τινὸς, ἃ τῇ Δημοσθένους δυνάμει παρακολουθεῖν πέφυκεν, ὀλίγην ἐπίδειξιν ἔχει. τίς οὖν ἐστι κἂν τούτοις ἡ διαφορά; καὶ πῶς ἂν διαγνοίη τις, ὅταν εἰς τὸν ἀναγκαῖον καταβῇ χαρακτῆρα ὁ Δημοσθένης, πῇ κρείττων ἐστὶ Λυσίου καὶ κατὰ τὴν λέξιν; ἀξιοῖς γὰρ δὴ καὶ τοῦτο μαθεῖν. φυσική τις ἐπιτρέχει τοῖς Λυσίου λόγοις εὐστομία καὶ χάρις, ὥσπερ ἔφην καὶ πρότερον· ᾗ προὔχει, πλὴν Δημοσθένους, τῶν ἄλλων ῥητόρων. α[illegible]μέντοι, καθάπερ νότιός τις αὖρα, μέχρι προοιμίου καὶ διηγήσεως αὐτὸν ἄγει. ὅταν [δὲ] εἰς τοὺς ἀποδεικτικοὺς ἔλθῃ λόγους, ἀμυδρά τις γίνεται καὶ ἀσθενής· ἐν δὲ δὴ τοῖς παθητικοῖς εἰς τέλος ἀποσβέννυται· τόνος γὰρ οὐ πολὺς αὐτῇ πρόσεστιν, οὐδ' ἰσχὺς. παρὰ δὲ τῷ Δημοσθένει πολὺς μὲν ὁ τόνος, αὐταρκὴς δ' ἡ χάρις· ὥστε κἂν ταύτῃ τῷ διαρκεῖ καὶ μετρίῳ νικᾷν, κἂν ἐκείνῳ τῷ παντὶ προέχειν. τοῦτο παρατήρημα δεύτερον, ᾧ διαγνοίη τις ἂν τὴν Δημοσθένους διάλεκτον, ὅταν εἰς ταῦτα τἀναγκαῖα συνάγηται. οὐ γὰρ, ὥσπερ τὴν ἐξαλλαγὴν, καὶ περιττολογίαν, καὶ πάντας τοὺς ἐπιθέτους ἐκδύεται κόσμους, οὕτως καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸν τόνον· ἀλλ' ἔστιν αὐτῆς ἀναφαίρετος οὗτος, εἴτ' ἄρα συγγενὴς, εἴτ' ἀσκήσει παρὼν εἰς ῥῆσιν. ἐπιτάσεις μέντοι καὶ ἀνέσεις λαμβάνει

τινας ἀναλόγους. καὶ ταῦτ' ἤδη γνώριμα οἷς λέγω, καὶ ρᾳδίως δεόμεθα παραδειγμάτων.

14. Ὥστε περὶ μὲν τοῦ μεταξὺ τῶν ἄκρων ἑκατέρου, ὃν ἀτελῆ παραλαβὼν ὁ Δημοσθένης παρ' Ἰσοκράτους τε καὶ ἔτι πρότερον Θρασυμάχου καὶ τελευταίου Πλάτωνος, ἐτελείωσεν, ὅσον ἦν ἀνθρωπίνῃ φύσει δυνατὸν, πολλὰ μὲν ἄν τις ἐκ τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν, πολλὰ δ' ἐκ τῶν δημοσίων λόγων παραδείγματα λάβοι· πλεῖστα δὲ καὶ κάλλιστα ἐκ τῆς περὶ Κτησιφῶντος ἀπολογίας· οὗτος γὰρ ὅτι μοι δοκεῖ καλλίστῃ καὶ μετριωτάτῃ κατασκευῇ λέξεως κεχρῆσθαι ὁ λόγος· εἰ μὲν οὖν χρόνον ἀρκοῦντα εἶχον, καὶ τὰς λέξεις αὐτὰς ἂν παρετίθην. πολλῶν δέ μοι καὶ ἀναγκαίων ἔτι καταλειπομένων, τοῦτο μὲν ἐάσω, δείγμασι δὲ μόνον ἐν τῷ παρόντι χρήσομαι βραχυτάτοις, ὡς ἐν εἰδόσι λέγων. ἔστι δὴ τὰ τοιαῦτα τοῦ μέσου χαρακτῆρος παραδείγματα, ἐκ μὲν τῆς Αἰσχίνου κατηγορίας· „Ἀεὶ μὲν γὰρ, „ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, προσήκει μισεῖν καὶ κολάζειν „τοὺς προδότας καὶ δωροδόκους· μάλιστα δὲ νῦν „ἐπὶ τοῦ καιροῦ τούτου γένοιτ' ἄν, καὶ πάντες „ὠφελήσειεν ἀνθρώπους καινῇ. νόσημα γάρ, ὦ ἄν„δρες Ἀθηναῖοι, δεινὸν ἐμπέπτωκεν εἰς τὴν Ἑλλά„δα, καὶ χαλεπὸν· ὃ πολλῆς τινος συντυχίας καὶ „παρ' ὑμῶν ἐπιμελείας δεόμενον·" καὶ [τὰ] ἑπόμενα τούτοις. ἐκ δὲ τῆς Ἀριστοκράτους κατηγορίας· „Πολλὰ μὲν δὴ παρ' ἡμῖν ἐστι τοιαῦτα, οἷα οὐχ „ἑτέρωθι· ἓν δ' οὐκ ἰδιώτατον πάντων καὶ σεμνό„τατον, τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δικαστήριον, περὶ οὗ

„τοσαῦτά ἐστιν [εἰπεῖν] καλὰ παραδεδομένα καὶ „μυθώδη; καὶ ὧν αὐτὸὶ μάρτυρες ἐσμὲν, ὅσα περὶ „οὐδενὸς ἄλλου δικαστηρίου·“ καὶ τὰ ἑξῆς. ἐκ δὲ τοῦ περὶ τῶν ἀτελειῶν λόγου· „Πρῶτον μὲν τοίνυν „Κόνωνα σκοπεῖτε, εἰ ἆρα ἄξιον καταμεμψαμένους „ἢ τὸν ἄνδρα, ἢ τὰ πεπραγμένα [αὐτῷ,] ἄκυρόν τι „ποιῆσαι τῶν ἐκείνῳ δοθέντων. οὗτος γὰρ [ἀνὴρ,] „ὡς ὑμῶν τινων ἔστιν ἀκοῦσαι, τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν „ἡλικίαν ὄντων, μετὰ τὴν τοῦ δήμου κάθοδον, τὴν „ἐκ Πειραιέως, ἄσθενοῦς ἡμῶν τῆς πόλεως οὔσης·“ καὶ τὰ ἀκόλουθα. ἐκ δὲ τῆς περὶ Κτησιφῶντος ἀπολογίας· „Ἃ μὲν οὖν πρὸ τοῦ πολιτεύεσθαι „[καὶ] δημηγορεῖν ἐμὲ προὔλαβε καὶ κατέσχε Φί„λιππος, ἐάσω· οὐδὲν γὰρ ἡγοῦμαι τούτων εἶναι „πρὸς ἐμέ· ἃ δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπὶ ταῦτα ἐπέστην „ἐγὼ, διεκώλυον λαβεῖν, ταῦτα ἀναμνήσω, καὶ „[περὶ] τούτων ὑφέξω λόγον, τοσοῦτον ὑπειπών· „πλεονέκτημα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μέγα ὑπῆρξε „Φιλίππῳ. παρὰ γὰρ τοῖς Ἕλλησιν, οὐ τισὶν, ἀλλὰ „πᾶσιν ὁμοίως, φορὰ προδοτῶν καὶ δωροδόκων καὶ „θεοῖς ἐχθρῶν ἀνθρώπων συνέβη, ὅσην οὐδεὶς τὸ „πρότερον μέμνηται γεγονυῖαν·“ καὶ τὰ συναπτόμενα τούτοις.

15. Τοῦτον ἔγωγε τὸν χαρακτῆρα, εἴ τις μὴ μάλιστα ἀποδέχοιτο τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὔτε τὰ Θουκυδίδεια ἐκεῖνα, περιττὰ καὶ ἐξηλλαγμένα τοῦ συνήθους, κράτιστα ἡγοῦμαι, οὔτ' ἐπὶ τοῖς Λυσιακοῖς τοῖς ἰσχνοῖς καὶ συνεσπασμένοις, τὴν τελείαν τῆς λέξεως ἀρετὴν τίθεμαι, τοῦτ' ἂν εἴποιμι πρὸς αὐ-

τόν· οἱ συνιόντες εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς ἄλλους συλλόγους, ἔνθα πολιτικῶν δεῖ λόγων, οὔτε δεινοὶ καὶ περιττοὶ πάντες εἰσὶ, καὶ τὸν Θουκυδίδου νοῦν ἔχοντες, οὐδ' ἅπαντες ἰδιῶται, καὶ κατασκευῆς λόγων γεναίων ἄπειροι· ἀλλ' οἱ μὲν ἀπὸ γεωργίας· οἱ δ' ἀπὸ θαλαττουργίας· οἱ δ' ἀπὸ τῶν βαναύσων τεχνῶν συνερρυηκότες· οἷς ἁπλούστερον καὶ κοινότερον διαλεγόμενος, μᾶλλον ἄν τις ἁρέσαι. τὸ γὰρ ἀκριβὲς καὶ περιττὸν καὶ ξένον, καὶ πᾶν, ὅ τι μὴ σύνηθες αὐτοῖς ἀκούειν τε καὶ λέγειν, ὀχληρῶς διατίθησιν αὐτούς· καὶ ὥσπερ τι τῶν πάνυ ἀνιαρῶν ἐδεσμάτων, ἢ ποτῶν, ἀποστρέφει τοὺς στομάχους, οὕτως ἐκεῖνα ὀχληρῶς διατίθησι τὰς ἀκοάς. οἱ δὲ, πολιτικοί τε, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς καὶ διὰ τῆς ἐγκυκλίου παιδείας ἐληλυθότες· οἷς οὐκ ἔνι τὸν αὐτὸν, ὅνπερ ἐκείνοις, διαλέγεσθαι τρόπον, ἀλλὰ δεῖ τὴν ἐγκατάσκευον καὶ περιττὴν καὶ ξένην διάλεκτον τούτοις προσφέρειν. εἰσὶ μὲν οὖν ἴσως ἐλάττους οἱ τοιοῦτοι τῶν ἑτέρων, μᾶλλον δὲ πολλοστὸν ἐκείνων μέρος· καὶ τοῦτο οὐθεὶς ἀγνοεῖ· οὐ μὴν καταφρονεῖσθαί γε διὰ ταῦτα ἄξιοι. ὁ μὲν οὖν τῶν ὀλίγων καὶ εὐπαιδεύτων στοχαζόμενος λόγος οὐκ ἔσται τῷ φαύλῳ καὶ ἀμαθεῖ πλήθει πιθανός· ὁ δὲ τοῖς πολλοῖς καὶ ἰδιώταις ἀρέσκειν ἀξιῶν καταφρονηθήσεται πρὸς τῶν χαριεστέρων· ὁ δ' ἀμφότερα τἀκροατήρια πείθειν ζητῶν ἥττων ἀποτεύξεται τοῦ τέλους. ἔστι δὲ οὗτος, ὁ μεμιγμένος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν χαρακτήρων. διὰ ταῦτα ἐγὼ τὴν οὕτως κατεσκευασμένην λέξιν μετριωτάτην εἶναι τῶν ἄλ-

λων νενόμικα· καὶ τῶν λόγων τούτους μάλιστα ἀποδέχομαι, τοὺς πεφευγότας ἑκατέρου τῶν χαρακτήρων τὰς ὑπερβολάς.

16. Εἰρηκὼς δὲ κατ' ἀρχὰς, ὅτι μοι δοκοῦσιν Ἰσοκράτης τε καὶ Πλάτων κράτιστα τῶν ἄλλων ἐπιτετηδευκέναι τοῦτο τὸ γένος τοῦ χαρακτῆρος, καὶ προαγαγεῖν μὲν αὐτὸ ἐπὶ μήκιστον, οὐ μὴν καὶ τελειῶσαι· ὅσα δ' ἐνέλιπεν ἐκείνων ἑκάτερος, ταῦτα Δημοσθένην ἐξειργασμένον ἐπιδείξειν ὑποσχόμενος, ἐπὶ τοῦτ' ἤδη πορεύσομαι, τὰς ἅριστα δοκούσας ἔχειν παρ' ἑκατέρῳ τῶν ἀνδρῶν λέξεις προχειρισάμενος, καὶ ἀντιπαραθεὶς αὐταῖς τὰς Δημοσθένους, ὅσαι παρὰ τὰς αὐτὰς συνετάχθησαν ὑποθέσεις· ἵνα μᾶλλον αἱ τῶν ἀνδρῶν προαιρέσεις τε καὶ δυνάμεις χέωνται καταφανεῖς, τὴν ἀκριβεστάτην βάσανον ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἔργων λαβοῦσαι.

17. Εἰσαγέσθω δὲ πρῶτος Ἰσοκράτης, καὶ τούτου λαμβανέσθω λέξις ἐκ τοῦ περὶ τῆς εἰρήνης λόγου, χαριέσταται δοκοῦσα ἔχειν· ἢν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ τῆς ἀντιδόσεως λόγῳ προφέρεται, μέγα ἐπ' αὐτῇ φρονῶν· δι' ἧς συγκρίνει τὴν ἐπὶ τῶν προγόνων πολιτείαν τῇ τότε καθεστώσῃ, καὶ τὰς πράξεις τὰς παλαιὰς ἀντιπαρατίθησι ταῖς νέαις, τὰς μὲν ἀρχαίας ἐπαινῶν, τὰς δ' ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν χρόνῳ μεμφόμενος, τῆς τε μεταβολῆς τῆς ἐπὶ τὰ χείρω τοὺς δημαγωγοὺς ἀπεφαίνων αἰτίους, ὡς οὐ τὰ κράτιστα εἰσηγουμένους, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἡδυνὴν τῷ πλήθει δημαγωγοῦντας. μακροτέρας δ' οὔσης τῆς συγκρίσεως, αὐτὰ τὰ κυριώτατα ὑπ' ἐμοῦ παρειλη-

πται. ἔστι δὲ ταυτί· „Τίς γὰρ [ἂν] ἄλλοθεν ἀπελθών, „καὶ μή [πω] συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης „ἐπιστὰς τοῖς γινομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ πα„ραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν; οἷ φιλοτιμούμεθα μὲν „ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκ „τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν, οὐδὲν „δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλὰ πᾶν τοὐ„ναντίον. οἱ μὲν γὰρ, ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τοῖς βαρ„βάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς δὲ, τοὺς ἐκ „τῆς Ἀσίας τὸν βίον ποριζομένους, ἐκεῖθεν ἀναστή„σαντες, ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν, „ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοη„θοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν· ἡμεῖς „δὲ, καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράτ„τοντες, ἀγανακτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις „τιμὴν ἕξομεν. οὔ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς „ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρό„νον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν, ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλή„νων σωτηρίας τήν τε πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπεῖν „ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες τοὺς „βαρβάρους ἐνίκησαν· ἡμεῖς δ', οὐδ' ὑπὲρ τῆς „ἡμετέρας [αὐτῶν] πλεονεξίας κινδυνεύειν ἀξιοῦμεν· „ἀλλ' ἄρχειν μὲν ἁπάντων ζητοῦμεν, στρατεύειν δ' „οὐκ ἐθέλομεν. καὶ πόλεμον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς „πάντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα, πρὸς δὲ τοῦ„τον οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν· ἀλλ' ἀνθρώ„πους τοὺς μὲν ἀπόλιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς „δ' ἐκ τῶν ἄλλων κακουργιῶν συνειφυνκότας· οἷς „ὁπόταν τινὲς διδῶσι πλείω μισθὸν, μετ' ἐκείνων

„ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθήσουσιν· ἀλλ' ὅμως οὕτως αὐ-
„τοὺς ἀγαπῶμεν, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων τῶν
„ἡμετέρων, εἴπερ τινὲς ἐξαμαρτάνοιεν, οὐκ ἂν ἐθε-
„λήσαιμεν δίκας ὑποσχεῖν· ὑπὲρ δὲ τῆς ἐκείνων ἀρ-
„παγῆς καὶ βίας καὶ παρανομίας μελλόντων τῶν
„ἐγκλημάτων ἐφ' ἡμᾶς ἥκειν, οὐχ ὅπως ἀγανακτοῦ-
„μεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, ὅταν ἀκούσωμεν αὐτοὺς
„τοιοῦτόν τι διαπεπραγμένους. εἰς τοῦτο δὲ μωρίας
„ἐληλύθαμεν, ὥστ' αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς ἐσμεν τῶν καθ'
„ἡμέραν, ξενοτροφεῖν δὲ ἐπικεχειρήκαμεν· καὶ τοὺς
„συμμάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν [ἰδίᾳ] λυμαινό-
„μεθα, καὶ δασμολογοῦμεν, ἵνα τοῖς ἁπάντων κοι-
„νοῖς [ἀνθρώποις] ἐχθροῖς τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν.
„τοσούτῳ δὲ [καὶ] χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, οὐ
„μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μιση-
„θέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν, εἰ πολεμεῖν πρός τινας
„ψηφίσαιντο, μισθῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου
„τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς
„αὐτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν· ἡμεῖς δ',
„εἰς [τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ] τοσοῦ-
„τοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας, μι-
„σθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. καὶ τότε μέν,
„εἰ τριήρεις ἐπληροῦμεν, τοὺς μὲν ξένους καὶ τοὺς
„δούλους ναύτας ἐνεβιβάζομεν, τοὺς δὲ πολίτας
„μεθ' ὅπλων ἐξεπέμπομεν· νῦν δὲ, τοῖς μὲν ξένοις
„ὁπλίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν
„ἀναγκάζομεν· ὥσθ', ὁπόταν ἀναβαίνωσιν εἰς τὴν
„τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦν-
„τες ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· [οἱ δὲ τοιοῦτοι

„τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον,
„μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν.] ἀλλὰ γὰρ [καὶ] τὰ
„κατὰ τὴν πόλιν ἰδὼν ἄν τις καλῶς διοικούμενα,
„καὶ περὶ τῶν ἄλλων θαρσήσειεν, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐπ'
„αὐτοῖς τούτοις μάλιστ' ἀγανακτήσειεν; οἵτινες
„αὐτόχθονες μὲν εἶναι φαμὲν, καὶ τὴν πόλιν ταύ-
„την πρατέραν οἰκισθῆναι τῶν ἄλλων· προσῆκον
„δ' ἡμᾶς εἶναι τῶν ἄλλων παράδειγμα τοῦ καλῶς τε
„καὶ τεταγμένως πολιτεύεσθαι, χεῖρον καὶ ταραχω-
„δέστερον τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διοικοῦμεν, τῶν
„ἄρτι τὰς πόλεις οἰκιζόντων. καὶ σεμνυνόμεθα μὲν
„καὶ μεγαλοφρονοῦμεν ἐπὶ τῷ βέλτιον τῶν ἄλλων
„γεγονέναι· ῥᾴδιον δὲ μεταδίδομεν τοῖς βουλομένοις
„ταύτης τῆς εὐγενείας, ἢ Τριβαλλοί τε καὶ Λευκα-
„νοὶ τῆς [αὐτῶν] δυσγενείας."

18. Ἡ μὲν οὖν Ἰσοκράτους λέξις ἡ κάλλιστα τῶν ἄλλων δοκοῦσα ἔχειν, τοιαύτη τίς ἐστι, πολλῶν μὲν ἕνεκα θαυμάζειν ἀξία· καθαρεύει τε γὰρ, εἴ τις ἄλλη, τοῖς νοήμασι, καὶ τὴν διάλεκτόν ἐστιν ἀκριβής· φανερά τ' ἐστὶ καὶ κοινή· καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας περιείληφεν, ἐξ ὧν ἂν μάλιστα γένοιτο διάλεκτος σαφής· πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἐπιθέτων κόσμων ἔχει. καὶ γὰρ ὑψηλὴ, καὶ σεμνὴ, καὶ ἀξιωματικὴ, καλλιῤῥήμων τε, καὶ ἡδεῖα, καὶ εὔμορφος ἀποχρώντως ἐστίν· οὐ μὴν τελεία γε κατὰ τοῦτο τὸ μέρος· ἀλλ' ἔστιν ὧν ἄν τις αὐτὴν ὡς ἐλλιπόντων μέμψαιτο, καὶ οὐ μὰ Δία τῶν φαυλοτάτων. πρῶτον μὲν, τῆς συντομίας· στοχαζομένη γὰρ τοῦ σαφοῦς, ὀλιγωρεῖ πολλάκις τοῦ μετρίου· ἐχρῆν δὲ

ὁμοίως προνοεῖν ἀμφοτέρων. μετὰ τοῦτο, τῆς συστροφῆς· ὑπτία γάρ ἐστι καὶ ἐπαγωγικὴ καὶ περιῤῥέουσα τοῖς νοήμασιν, ὥσπερ εἰσὶν αἱ τῶν ἱστορικῶν· ἡ δ' ἐναγώνιος στρογγύλη τ' εἶναι βούλεται, καὶ συγκεκροτημένη, καὶ μηδὲν ἔχουσα κολπώδες, ἔτι πρὸς τούτοις μᾶκεῖνα πρόσεστι τῷ ἀνδρί. ἄτολμός ἐστι περὶ τὰς τροπικὰς κατασκευάς, καὶ ψοφοδεής, καὶ οὐκ εἰσφέρεται τόνους κραταιοὺς· καίτοι γε τοῖς ἀθληταῖς τῆς ἀληθινῆς λέξεως ἰσχυρὰς τὰς ἁφὰς προσεῖναι δεῖ, καὶ ἀφύκτους τὰς λαβάς. παθαίνειν τ' οὐ δύναται τοὺς ἀκροωμένους, ὁπόσα βούλεται· τὰ πολλὰ δ' οὐδὲ βούλεται· πείθεται δ' ἀποχρῆν τῷ πολιτικῷ διανοίαν ἀποθέλξασθαι σπουδαίαν, καὶ ἦθος ἐπιεικές· καὶ τυγχάνει μέντοι γε τούτων ἑκατέρου· δεῖ γὰρ τἀληθῆ μαρτυρεῖν. ἦν δ' ἄρα πάντων ἰσχυρότατον τῷ μέλλοντι πείθειν δῆμον, ἢ δικαστήριον, ἐπὶ τὰ πάθη τοὺς ἀκροατὰς ἀγαγεῖν. οὐδὲ δὴ τοῦ πρέποντος ἐν ἅπασιν ἐπιτυγχάνει· ἀνθηρὰν δὲ καὶ θεατρικὴν ἐν παντὸς ἀξιῶν εἶναι τὴν διάλεκτον, ὡς τῆς ἡδονῆς ἅπαν ἐχούσης ἐν λόγοις τὸ κράτος, ἀπολείπεταί ποτε τοῦ πρέποντος. οὐχ ἅπαντα δέ γε τὰ πράγματα τὴν αὐτὴν ἀπαιτεῖ διάλεκτον· ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ σώμασι πρέπουσά τις ἐσθής, οὕτως καὶ νοήμασιν ἁρμόττουσά τις ὀνομασία. τὸ δ' ἐκ παντὸς ἡδύνειν τὰς ἀκοὰς, εὐφώνων τε καὶ ἐκλέκτων ἀνομάτων ἐκλογὴ, καὶ πάντα ἀξιοῦν εἰς εὐρύθμους κατακλείειν περιόδων ἁρμονίας, καὶ διὰ τῶν θεατρικῶν σχημάτων καλλωπίζειν τὸν λόγον, οὐκ ἦν παντᾳῇ

χρήσιμον· ἀλλὰ τοῦτό γε διδάσκουσιν ἡμᾶς καὶ οἱ τὰ ἔπη, καὶ οἱ τὰς τραγῳδίας, καὶ οἱ τὰ μέλη τὰ σπουδαῖα γράψαντες, οὐ τοσαύτην ποιούμενοι τῆς ἡδονῆς ὕβριν, ὅσην τῆς ἀληθείας.

19. Εἰ δ' ὀρθῶς ἐπιλογίζομαι ταῦτ' ἐγώ, καὶ ἔστιν ἐν ταύταις ταῖς ἀρεταῖς ἐνδεέστερος ὁ ἀνὴρ, πάρεστι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν ἐπὶ τῆς ἱρτίως παρατεθείσης λέξεως ποιουμένῳ τὴν ἐξέτασιν. εὐθέως οὖν τὴν πρώτην διάνοιαν ὀλίγοις ὀνόμασιν ἐξενεχθῆναι δυναμένην, μακρὰν ποιεῖ, κυκλογραφῶν, καὶ δὶς, ἢ τρὶς, τὰ αὐτὰ λέγων. ἐνῆν μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ κώλῳ τῷ· „Τίς γὰρ ἂν ἄλλοθεν ἐπελθών·" τό· „Καὶ μὴ συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης „ἐπιστὰς τοῖς γινομένοις·" δυνάμει γὰρ ἄμφω ταὐτά. καὶ ἐν τῷ· „Οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς „τῶν προγόνων ἔργοις·" τό· „Καὶ τὴν πόλιν ἐκ „τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν·" τὸ γὰρ αὐτὸ „Φιλοτιμεῖσθαι" καὶ „Ἐπαινεῖν." καὶ ἐν τῷ· „Οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν·" τό· „Ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον." ὅμοιον γὰρ αὐτῶν εἰρῆσθαι θάτερον. ἔξῆν τε γὰρ μίαν ἐκ τῶν δυεῖν ποιῆσαι περίοδον, καὶ συντομωτέραν καὶ χαριεστέραν· „Τίς γὰρ ἂν ἄλλοθεν ἐπελθὼν, οὐκ ἂν „μαίνεσθαι νομίσειεν ἡμᾶς· οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν „ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν „ἐκείνοις πράττομεν;" Πολλὰ τοιαῦτα ἐστὶ παραπληρώματα καθ' ἑκάστην ὀλίγου δεῖν περίοδον, οὐκ ἀναγκαίαν ἔχοντα χώραν, ἃ ποιεῖ τὴν ἑρμηνείαν ἀμετροεπίαν, τὴν δὲ περίοδον κομψοτέραν.

μακρὰ μὲν οὖν ἡ λέξις οὕτως ἐστὶν αὐτῷ· πλατεῖα δὲ [καὶ] ἀσυγκρότητος πῶς; „Κἀκεῖνοι μέν, ἐλευ„θεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοη„θοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν· ἡμεῖς „δὲ, καὶ καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε „πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἐκεί„νοις τιμὴν ἕξομεν.“ ταῦτα κεκολπωμένα σφίγξαι μᾶλλον ἐνῆν, καὶ στρογγυλώτερα ὧδέ πως ποιῆσαι· „Κἀκεῖνοι μέν, ἐλευθεροῦντες τὴν Ἑλλάδα καὶ σώ„ζοντες, ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν προῆλθον· ἡμεῖς δὲ, „καταδουλούμενοι καὶ διολλύντες, ἀγανακτοῦμεν, „εἰ μὴ τῶν ἴσων τευξόμεθα.“ καὶ ἡ μετὰ ταῦτα διάνοια πλατείως τ' εἴρηται, καὶ ἀσυγκρότητός ἐστι· „Οἷ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ ταῖς διανοίαις „καὶ τοῖς ἔργοις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενο„μένων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευ„θερίας τήν τε πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλ„μησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες, τοὺς „βαρβάρους ἐνίκησαν.“ . . . . . αὐτῆς ἐπιστρέψαι τὸ πλάτος, οὕτως ἐξενεγκών. „Οἷ το„σοῦτῳ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, ὅσον οἱ „μὲν, ὑπὲρ τοῦ σῶσαι τοὺς Ἕλληνας, τήν τε πα„τρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐξέλιπον, καὶ μαχόμενοι πρὸς „τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν.“ μυρία καὶ ταύτης ἐστὶ λαβεῖν τῆς ἀσθενείας δείγματα· ἔξω γὰρ ὀλίγων τινῶν, οἷς οὐκ ἐκ προνοίας μᾶλλον, ἢ κατ' αὐτοματισμὸν, συμβέβηκε τὸ συνεστράφθαι, τἆλλα ἐν πλύσει λέγεται.

20. Ἄτονός δὲ δὴ καὶ λαβὰς οὐ κραταιὰς ἔχου-

σαί πως ἐστὶν ἡ λέξις, τῷ ἐπιφέρειν τινὰ τοῖς εἰρημένοις διάνοιαν ταύτην· „Τοσοῦτον δὲ χείρους „ἐσμὲν τῶν προγόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάν„των, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν, „εἰ πολεμεῖν πρός τινα ψηφίσαιντο, μεστῆς οὔσης „ἀργυρίου καὶ χρυσίου τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ „τῶν δοξάντων τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν „κινδυνεύειν· ἡμεῖς δὲ, εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐλη„λυθότες, καὶ τοσοῦτοι τὰ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ „βασιλεὺς ὁ μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρα„τοπέδοις.“ φέρε δὲ πῶς ἐνῆν αὐτὴν εἰπεῖν στρογγυλωτέραν; „Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως χείρους ἐσμὲν „τῶν προγόνων, τὰ δ' ἄλλα βελτίους· οὐ λέγω τῶν „εὐδοκιμησάντων· πόθεν γάρ; ἀλλὰ τῶν μισηθέν„των. καὶ τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν πλείστων „ποτὲ πληρώσαντες χρημάτων τὴν ἀκρόπολιν, οὐ „κατεμισθοφόρουν τὸν κοινὸν πλοῦτον εἰς τοὺς πο„λεμίους· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἰδίων εἰσφέροντες, ἦσαν „ὅτε καὶ τοῖς ἑαυτῶν σώμασι κινδυνεύειν ἠξίουν· „ἡμεῖς δὲ, οὕτως ὄντες ἄποροι, καὶ τοσοῦτοι τὸ „πλῆθος, μισθοφόροις τοῖς στρατεύμασι πολιμοῦ„μεν, ὥσπερ καὶ βασιλεὺς ὁ μέγας.“ ἀλλὰ μὴν ὅτι γ' ἄψυχός ἐστιν ἡ διάλεκτος αὐτοῦ, καὶ οὐ παθητικὴ, πνεύματός τε, οὗ μάλιστα δεῖ τοῖς ἐναγωνίοις λόγοις, ἐλαχίστην ἔχουσα μοῖραν, οἶομαι μὲν ἔχωγε καὶ χωρὶς ὑπομνήσεως ἅπασιν εἶναι φανερόν. εἰ δ' ἄρα καὶ παραδειγμάτων δεῖ, πολλῶν ὄντων, ἃ τις ἂν εἰπεῖν ἔχοι, μιᾷ διανοίᾳ χρησάμενος ἀρκεσθήσομαι. διαδέχεται δὴ τὴν ὀλίγῳ πρότερον

ἐξετασθεῖσαν ἀντίθεσιν ἑτέρα τοιαύτη τις ἀντίθεσις· „Καὶ τότε μὲν, εἰ τριήρεις ἐπληροῦμεν, τοὺς „μὲν ξένους καὶ δούλους ναύτας ἐνεβιβάζομεν, τοὺς „δὲ πολίτας μεθ' ὅπλων ἐξεπέμπομεν· νῦν δὲ τοῖς „μὲν ξένοις ὁπλίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας „ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν. ὥσθ', ὁπόταν ἀποβαίνω„σιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλ„λήνων ἀξιοῦντες, ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· „οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρό„τερον εἶπον, μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν.“ ἐν τούτοις οὐ μέμφομαι τὸν ἄνδρα τοῦ λήμματος· γενναία γὰρ ἡ διάνοια, καὶ δυναμένη κινῆσαι πάθος· τὸ δὲ τῆς λέξεως λεῖον καὶ μαλακὸν αἰτιῶμαι. τραχεῖαν γὰρ ἔδει καὶ πικρὰν εἶναι, καὶ πληγῇ τι παραπλήσιον ποιεῖν· ἡ δ' ἔστιν ὑγρὰ καὶ ὁμαλὴ, καὶ ὥσπερ ἔλαιον ἀψοφητὶ διὰ τῆς ἀκοῆς ῥέουσα, θέλγειν γέ τοι καὶ ἡδύνειν ζητοῦσα τὴν ἀκοήν. ἀλλ' ἐν τοῖς σχήμασιν ἔχει τοὺς ἀγῶνας, πολλοῖς οὖσι καὶ ποικίλοις· καὶ διὰ τούτων παθαίνει τοὺς ἀκούοντας· πολλοῦ γε καὶ δεῖ. τὰ γὰρ ἐκλύοντα μάλιστα τὴν δύναμιν αὐτοῖς, καὶ ἀποστρέφοντα τὴν ἀκοὴν, τοῦτ' ἔστι τὰ μειρακιώδη παρισὰ, καὶ τὰ ψυχρὰ ἀντίθετα, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, αὐτίκα ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ λέξει, περὶ ἧς ὁ λόγος. τό τε πρᾶγμα ὅλον ἐστὶν ἀντίκειται· καὶ τῶν περιόδων ἑκάστη δι' ἀντιθέτων κατεσκεύασται, ὥστ' ἀποκναίειν τοὺς ἀκούοντας ἀηδίᾳ καὶ κόρῳ. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστι. πάσης διανοίας καὶ περιόδου καὶ λήμματος αἵ τ' ἀρχαὶ καὶ αἱ ἐπιφοραὶ τοιαῦταί εἰσιν·

„Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ," „Ἡμεῖς δὲ," καὶ „Τοῦτο „μὲν," „Τοῦτο δὲ" ταῦτ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τε-λευτῆς κύκλῳ· καὶ τροπαὶ δὲ καὶ μεταβολαὶ, καὶ ποικιλίαι σχημάτων, ἃ πέφυκε λύειν τὸν τῆς διανοίας σκοπὸν, οὐδαμοῦ. πολλὰ ἄν τις ἔχοι καὶ ἕτερα ἐπιτιμᾶν Ἰσοκράτει, τῶν περὶ τὴν διάλεκτον ἐλλειμμάτων. ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ἱκανά.

21. Εἰσαγέσθω δὴ μετὰ τοῦτον ὁ Δημοσθένης, καὶ λαμβανέσθω μικείνου λέξις ἐκ μιᾶς τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν, δι' ἧς καὶ αὐτὸς συγκρίνει τὰ καθ' ἑαυτὸν ἔργα τοῖς ἐπὶ τῶν προγόνων, καὶ τοὺς νέους δημαγωγοὺς τοῖς παλαιοῖς· οὐ καθ' ἓν ἔργον ἕκαστον ἀρχαῖον ἔργῳ καινῷ παρατιθεὶς, οὐδὲ πάντα μικρολογῶν συγκρίσει, ἀλλὰ ὅλῃ ποιούμενος ὅλην τὴν ἀντίθεσιν διεξοδικήν. οὕτως· „Καίτοι σκέψασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἃ τις ἂν „κεφάλαια εἰπεῖν ἔχοι, τῶν τ' ἐπὶ τῶν προγόνων „[ἔργων,] καὶ τῶν ἐφ' ἡμῶν, ἔσται δὲ βραχὺς [καὶ] „γνώριμος ὑμῖν ὁ λόγος. οὐ γὰρ ἀλλοτρίοις χρωμέ„νοις ὑμῖν παραδείγμασιν, ἀλλ' οἰκείοις, ὦ ἄνδρες „Ἀθηναῖοι, εὐδαίμοσιν ἔξεστι γίγνεσθαι. ἐκεῖνοι „τοίνυν, οἷς οὐκ ἐχαρίζοντο οἱ λέγοντες, οὐδ' ἐφι„λουν αὐτοὺς, ὥσπερ ὑμᾶς οὗτοι νῦν, πέντε μὲν „καὶ τετταράκοντα ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἦρξαν ἑκόντων· „πλείω δ', ἢ μύρια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν „συνήγαγον· ὑπήκουε δὲ ὁ ταύτην τὴν χώραν ἔχων „αὐτοῖς βασιλεὺς, ὅσπερ ἐστὶ πρωσῆκον βάρβαρον „Ἕλλησι· πολλὰ δὲ καὶ καλὰ καὶ πεζοὶ καὶ καυμα„χοῦντες ἔστησαν τρόπαια αὐτοὶ στρατευόμενοι·

„μόνοι δ' ἀνθρώπων κρείττω τὴν ἐπὶ τοῖς ἔργοις
„δόξαν τῶν φθονούντων κατέλιπον. ἐπὶ μὲν δὴ
„τῶν Ἑλληνικῶν ἦσαν τοιοῦτοι· ἐν δὲ τοῖς κατὰ
„τὴν πόλιν αὐτὴν, θεάσασθε, ὁποῖοι ἦν [τε] τοῖς
„κοινοῖς καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις. δημοσίᾳ μὲν τοίνυν οἰ-
„κοδομήματα καὶ κάλλη τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα κα-
„τεσκεύασαν ἡμῖν ἱερῶν καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀναθη-
„μάτων, ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβο-
„λὴν λειφθῆναι. ἰδίᾳ δὲ οὕτω σώφρονες ἦσαν καὶ
„σφόδρα ἐν τῷ τῆς πολιτείας ἤθει μένοντες, ὥστε τὴν
„Ἀριστείδου καὶ Μιλτιάδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν οἰ-
„κίαν, εἴ τις ἄρ' οἶδεν ὑμῶν, ὁποία ποτ' ἐστὶν, ὁρᾷ
„τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὖσαν. οὐ γὰρ εἰς
„περιουσίαν αὑτοῖς ἐπράττετο τὰ τῆς πόλεως, ἀλλὰ
„τὸ κοινὸν αὔξειν ἕκαστος ᾤετο δεῖν. ἐκ δὲ τοῦ τὰ
„μὲν Ἑλληνικὰ πιστῶς, τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσε-
„βῶς, τὰ δ' ἐν αὐτοῖς ἴσως διοικεῖν, μεγάλην εἰκό-
„τως ἐκέκτηντο εὐδαιμονίαν. τότε μὲν δὴ τοῦτον
„τὸν τρόπον εἶχε τὰ πράγματα [ἐκείνοις, χρωμέ-
„νοις, οἷς εἶπον, προστάταις. νυνὶ δὲ πῶς ὑμῖν
„ὑπὸ τῶν χρηστῶν τῶν νῦν τὰ πράγματα] ἔχει; ἆρά
„γε ὁμοίως καὶ παραπλησίως; τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ,
„πολλὰ ἔχων εἰπεῖν· ἀλλ' ὅσης πάντες δρᾶτε ἐρη-
„μίας ἐπειλημμένοι, καὶ Λακεδαιμονίων μὲν ἀπο-
„λωλότων, Θηβαίων δ' ἀσχόλων ὄντων, τῶν δ' ἄλ-
„λων οὐδενὸς ὄντος ἀξιόχρεω περὶ τῶν πρωτείων
„ὑμῖν ἀντᾶραι· ἔξὸν [δ'] ἡμῖν καὶ τὰ ἡμέτερα αὐ-
„τῶν ἀσφαλῶς ἔχειν, καὶ τὰ τῶν ἄλλων δίκαια
„βραβεύειν, ἀπεστερήμεθα μὲν χώρας οἰκείας, πλείω

„δ', ἢ χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα ἐνηλώκαμεν
„εἰς οὐδὲν δέον· οὓς δ' ἐν τῷ πολέμῳ συμμάχους
„ἐκτησάμεθα, εἰρήνης οὔσης ἀπολωλέκασιν οὗτοι·
„ἐχθρὸν δ' ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς τηλικοῦτον ἠσκήκαμεν.
„ἦ φρασάτω τις ἐμοὶ παριὼν, πόθεν ἄλλοθεν
„ἰσχυρὸς γέγονεν, ἢ παρ' ἡμῶν αὐτῶν, ὁ Φίλιπ-
„πος; ἀλλ' ὦ τᾶν εἰ ταῦτα φαύλως, τά γ' ἐν αὐτῇ
„τῇ πόλει νῦν ἄμεινον ἔχει. καὶ τί δὴ εἰπεῖν τις
„ἔχοι τὰς ἐπάλξεις, ἃς κονιῶμεν, καὶ τὰς ὁδοὺς,
„ἧς ἐπισκευάζομεν, καὶ κρήνας, καὶ κλήθρους; ἀπο-
„βλέψατε δὴ πρὸς τοὺς ταῦτα πολιτευομένους, ὡς
„οἱ μὲν ἐκ πτωχῶν πλούσιοι γεγόνασιν, οἱ δ' ἐξ
„ἀδόξων ἔντιμοι· ἔνιοι δὲ τὰς ἰδίας οἰκίας τῶν δη-
„μοσίων οἰκοδομημάτων σημειοτέρας εἰσὶ κατεσκευ-
„ασμένοι· ὅσῳ δὲ τὰ τῆς πόλεως ἐλάσσω γέγονε,
„τοσούτῳ τὰ τούτων ηὔξηται. τί δὴ τὸ πάντων αἴ-
„τιον τούτων; καὶ τί δή ποτ' εἶχεν ἅπαντα καλῶς
„τότε, καὶ νῦν οὐκ ὀρθῶς; ὅτι τὸ μὲν πρῶτον καὶ
„στρατεύεσθαι τολμῶν αὐτὸς ὁ δῆμος δεσπότης τῶν
„πολιτευομένων ἦν· [καὶ κύριος αὐτὸς ἁπάντων
„τῶν ἀγαθῶν· καὶ ἀγαπητὸν ἦν·] παρὰ τοῦ δήμου
„τῶν ἄλλων ἑκάστῳ καὶ τιμῆς καὶ ἀρχῆς καὶ ἀγα-
„θοῦ τινος μεταλαβεῖν. νῦν δὲ τοὐναντίον, κύριοι
„μὲν τῶν ἀγαθῶν οἱ πολιτευόμενοι, καὶ διὰ τούτων
„ἅπαντα πράττεται· ὑμεῖς δὲ, ὁ δῆμος, ἐκπεπυρια-
„μένοι καὶ περιῳρημένοι χρήματα, συμμάχους, ἐν
„ὑπηρέτου καὶ προσθήκης μέρει γεγένησθε, ἀγαπῶν-
„τες, ἂν μεταδῶσι θεωρικὸν ὑμῖν, ἢ βοΐδια πέμ-
„ψωσιν οὗτοι· καὶ, τὸ πάντων ἀνανδρότατον, τῶν

„ὑμετέρων αὐτῶν χάριν προσοφείλετε. οἱ δ' ἐν αὐ-
„τῇ τῇ πόλει καθειρξαντες ὑμᾶς, ἐπάγουσιν ἐπὶ
„ταῦτα, καὶ τιθασσεύουσι, χειροήθεις αὐτοῖς ποι-
„οῦντες. ἔστι δ' οὐδέποτ', οἶμαι, μέγα καὶ νεα-
„νικὸν φρόνημα λαβεῖν, μικρὰ καὶ φαῦλα πράτ-
„τοντας. ὁποῖ' ἄττα γὰρ [ἂν] τὰ ἐπιτηδεύματα
„τῶν ἀνθρώπων ᾖ, τοιοῦτον ἐνέρυκε καὶ τὸ φρό-
„νημα ἔχειν. ταῦτα, μὰ τὴν Δήμητρα, οὐκ ἂν
„θαυμάσαιμι, εἰ μείζων εἰπόντι μοι γένοιτο παρ'
„ὑμῶν βλάβη, ἢ τῶν πεποιηκότων αὐτὰ ἕκαστῳ.
„οὐδὲ γὰρ παῤῥησία περὶ πάντων ἀεὶ παρ' ὑμῖν
„ἐστιν. ἀλλ' ἔγωγ', ὅτι καὶ νῦν γέγονε, θαυμάζω."
ταύτην τὴν διάλεξιν εἰς οὐκ ἂν ὁμολογήσειε καὶ
κατὰ τἆλλα μὲν πάντα διαφέρειν τῆς Ἰσοκράτους; καὶ
γὰρ εὐγενέστερον ἐμέμνης καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἡρ-
μήνευπε τὰ πράγματα καὶ περιείληφεν ὀνόμασι συ-
νεκρότηταί [τε] καὶ συνέσπασται καὶ περιτέτορευται
τοῖς ὀνόμασιν ἅμεινον· ἰσχύϊ τε πλείονι χρῆται καὶ
τόνοις ἐμβριθεστέροις· καὶ πέφευγε τὰ ψυχρὰ καὶ
μειρακιώδη σχήματα, οἷς ἐκείνη καλλωπίζεται πέρα
τοῦ μετρίου· μάλιστα δὲ κατὰ τὸ δραστήριον καὶ
ἐναγώνιον καὶ ἐμπαθές. ὅλῳ καὶ τῷ παντὶ κρεῖττον
ἔχει ἐκείνης. ἐγὼ γοῦν, ᾧ πρὸς ἀμφοτέρας πάσχω
τὰς λέξεις, ἐρῶ· οἶομαι δὲ κοινόν τι πάθος ἅπάν-
των ἐρεῖν, καὶ οὐκ ἐμὸν ἴδιον μόνον.

22. Ὅταν μέν τινα τῶν Ἰσοκράτους ἀναγινώσκω
λόγων, εἴτε τῶν πρὸς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐκκλη-
σίας κεχραμένων, ἢ τῶν ἐν ἔθει, σπουδαῖος γίνομαι,
καὶ πολὺ τὸ εὐσταθὲς ἔχω τῆς γνώμης, ὥσπερ οἱ

τῶν σπουδείων αὐλημάτων, ἢ τῶν ὑωρίων τε καὶ ἁρμονίων μερῶν, ἀκροώμενοι. ὅταν δὲ Δημοσθένους τινὸς λάβω λόγων, ἐνθουσιῶ τε, καὶ δεῦρο κἀκεῖσε ἄγομαι, πάθος ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταλαμβάνων, ἀπιστιῶν, ἀγωνιῶν, διδιὼς, καταφρονῶν, μισῶν, ἐλεῶν, εὐνοῶν, ὀργιζόμενος, φθονῶν, ἅπαντα τὰ τοιαῦθ' μεταλαμβάνων, ὅσα κρατεῖν ἀνθρωπίνης γνώμης· διαφέρειν τ' οὐδὲν ἐμαυτῷ δοκῶ τῶν τὰ μητρῷα καὶ τὰ κορυβαντικὰ, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσιά ἐστι, τελουμένων· εἴτ' ὀσμαῖς ἐκεῖνοί γε, εἴτ' ἤχοις, εἴτε τῶν δαιμόνων πνεύματι αὐτῷ κινούμενοι, τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας ἐκεῖνοι λαμβάνουσι φαντασίας. καὶ δή ποτε καὶ ἐνεθυμήθην, τί ποτε τοὺς τότ' ἀνθρώπους ἀκούοντας αὐτοῦ λέγοντος ταῦτα, πάσχειν εἰκὸς ἦν. ὅπου γὰρ ἡμεῖς, οἱ τοσοῦτον ἀπηρτημένοι τοῖς χρόνοις, καὶ οὐθὲν πρὸς τὰ πράγματα πεπονθότες, οὕτως ὑπαγόμεθα καὶ κρατούμεθα, καὶ ὅποι ποτ' ἂν ἡμᾶς ὁ λύγος ἄγῃ, πορευόμεθα· πῶς τότε Ἀθηναῖοί τε καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἤγοντό ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῶν ἀληθινῶν τε καὶ ἰδίων ἀγώνων, αὐτοῦ λέγοντος ἐκείνου τὰ ἑαυτοῦ μετὰ τῆς ἀξιώσεως, ἧς εἶχε τὴν αὐτοπάθειαν, καὶ τὸ παράστημα τῆς ψυχῆς ἀποδεικνυμένου, κοσμοῦντος ἅπαντα καὶ χρηματίζοντος τῇ πρεπούσῃ ὑποκρίσει, ἧς δεινότατος ἀσκητὴς ἐγένετο, ὡς ἅπαντές τε ὁμολογοῦσι, καὶ ἐξ αὐτῶν ἰδεῖν ἐστι τῶν λόγων, ὧν ἄρτι προηνεγκάμην, οὓς οὐκ ἔνι τῷ βουλομένῳ ἐν ἡδονῇ ὡς ἀνάγνωσμα διελθεῖν, ἀλλ' αὐτοὺς διδάσκουσι, πῶς αὐτοὺς ὑποκρίνεσθαι δεῖ, νῦν

μὲν εἰρωνευόμενον, νῦν δ' ἀγανακτοῦντα, νῦν δὲ νεμεσῶντα· δεδιττόμενον αὖ καὶ θεραπεύοντα, καὶ νουθετοῦντα, καὶ παρομῶντα, καὶ πάνθ', ἃ βούλεται ποιεῖν ἡ λέξις, ἀποδεικνύμενον ἐπὶ τῆς προφορᾶς. εἰ δὴ τὸ διὰ τοσούτων ἐγκαταμιγνύμενον τοῖς βιβλίοις πνεῦμα τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει, καὶ οὕτως ἄγων ἐπὶ τῶν αὐτῶν, ἦ που τό τε ὑπερφυὲς τι καὶ δεινὸν χρῆμα ἦν ἐπὶ τῶν ἐκείνου λόγων.

23. Ἀλλὰ γάρ, ἵνα μὴ περὶ ταῦτα διατρίβων ἀναγκασθῶ παραλιπεῖν τι τῶν περαλειπομένων, Ἰσοκράτην μὲν, καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀγωγῆς ἐκείνης ἐάσω, περὶ δὲ Πλάτωνος ἤδη διαλέξομαι τά γ' ἐμοὶ δοκοῦντα, μετὰ παῤῥησίας, οὐθὲν οὔτε τῇ δόξῃ τἀνδρὸς προστιθεὶς, οὔτε τῆς ἀληθείας ἀφαιρούμενος· καὶ μάλιστα ἐπεί τινες ἀξιοῦσι πάντων αὐτὸν ἀποφαίνειν φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων ἑρμηνεῦσαι τὰ πράγματα δαιμονιώτατον, παρακελεύονταί τε ἡμῖν ὅρῳ καὶ κανόνι χρῆσθαι καθαρῶν ἅμα καὶ ἰσχυρῶν λόγων τούτῳ τῷ ἀνδρί. ἤδη δέ τινων ἤκουσα ἐγὼ λεγόντων, ὡς, εἰ καὶ παρὰ θεοῖς διάλεκτός ἐστιν, ἦ τὸ τῶν ἀνθρώπων κέχρηται γένος, οὐκ ἄλλως ὁ βασιλεὺς ὢν αὐτῶν διαλέγεται θεός, ἢ ὡς Πλάτων. πρὸς δὴ τοιαύτας ὑπολήψεις καὶ τεραστίας ἀνθρώπων ἡμιτελῶν περὶ λόγους, οἳ τὴν εὐγενῆ κατασκευὴν οὐκ ἴσασιν, ἥτις ποτ' ἐστὶν, οὐδὲ δύνανται . . . . . πᾶσαν εἰρωνείαν ἀφεὶς, ὡς πέφυκα, διαλέξομαι. ὃν δ' ἄξιῶ τρόπον ποιήσασθαι τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ, βούλομαι προειπεῖν. ἐγὼ τὴν μὲν ἐν τοῖς διαλόγοις δεινότητα τοῦ

ἀνδρὸς, καὶ μάλιστα ἐν οἷς ἂν φυλάττῃ τὸν Σωκρατικὸν χαρακτῆρα, ὥσπερ ἐν τῷ Φιλήβῳ, πάνυ ἄγαμαί τε καὶ θαυμάκα· τῆς δ' ἀπειροκαλίας αὐτὸν οὐδεπώποτ' ἐζήλωσα τῆς ἐν παῖς ἐπιθέτοις κατασκευαῖς, ὥσπερ ἔφην καὶ πρότερον, καὶ πάντων ἥκιστα ἐν οἷς ἂν εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις συγκαθῇς, ἐγκώμια καὶ ψόγους, κατηγορίας τε καὶ ἀπολογίας ἐπιχειρῇ γράφειν. ἕτερος γάρ τις αὐτοῦ γίνεται τότε, καὶ καταισχύνει τὴν φιλόσοφον ἀξίωσιν· καί μοι γε πολλάκις ἐπῆλθεν εἰπεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων αὐτοῦ λόγων, ὃ πεποίηται παρ' Ὁμήρῳ πρὸς τὴν Ἀφροδίτην ὁ Ζεὺς λέγων·

Οὔ τοι, τέκνον ἐμόν, δέδοται πολεμήϊα ἔργα·
Ἀλλὰ σὺ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.

Σωκρατικῶν διαλόγων· ταῦτα δὲ πολιτικοῖς καὶ ῥήτορσιν ἀνδράσι μελήσει. ποιοῦμαι δὲ τῆς ἐμαυτοῦ δόξης κοινοὺς κριτὰς τοὺς φιλολόγους ἅπαντας· ὑπεξαιρούμενος, εἴ τινές εἰσι φιλότιμοι, καὶ πρὸς τὰς δόξας, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, κρίνοντας τὰ πράγματα. τὸ μὲν οὖν ἐκλέγειν ἐξ ἁπάντων αὐτοῦ τῶν λόγων, εἴ τι κάκιστον εἴρηται, ὃ ποιοῦσιν ἕτεροί τινες, κἄπειτα τούτοις ἀντιπαρατιθέναι τὴν κράτιστα ἔχουσαν Δημοσθένους λέξιν, οὐκ ἐδοκίμαζον· τὸ δ' ἐκ τῶν ἀμφοτέρων μάλιστα εὐδοκιμούντων, ταῦτα παρ' ἄλληλα θεὶς, ἐξετάζειν τὰ κρείττω, τοῦτ' ἔδοξεν εἶναι δίκαιον· καὶ ἐπ' αὐτὸ δὴ τρέψομαι τὸ μέρος. δικανικὸς μὲν οὖν λόγος εἷς ἐστι Πλάτωνι, Σωκράτους ἀπολογία, δικαστηρίου μὲν, ἢ ἀγορᾶς, οὐδὲ ῥύρας ἰδών, καὶ ἄλλην δὲ τινα βού-

λησιν γεγραμμένος, οὔτ' ἐν λέγοις τόπον ἔχων, οὔτ' ἐν διαλόγοις· τοῦτο μὲν οὖν ἐῶ· δημηγορία δ' οὐδεμία· πλὴν εἴ τις ἄρα τὰς ἐπιστολὰς βούλεται δημηγορίας καλεῖν· ἀφίστωσαν δὴ καὶ αὐταί. ἐγκώμια δ' ἐν τῷ συμποσίῳ πολλὰ μὲν ἔρωτος· ὧν ἕνια οὐκ ἄξια σπουδῆς οὐδὲ Σωκράτους, ὁποῖόν τι δή ποτε. νῦν δ' οὐθὲν δέομαι περὶ τούτου λέγειν. κράτιστος δὴ πάντων τῶν πολιτικῶν λόγων ὁ Μενέξενος, ἐν ᾧ τὸν ἐπιτάφιον διεξέρχεται λόγον, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, Θουκυδίδην παραμιμούμενος· ὡς δ' αὐτός φησιν, Ἀρχῖνον καὶ Δίωνα. τοῦτον δὴ παραλήψομαι τὸν λόγον, καὶ παρ' αὐτὸν ἐξετάσω. Δημοσθένους λέξεις τινάς· οὐκ ἐκ τούτου· τὸν μὲν γὰρ οὐχ ἡγοῦμαι ὑπ' ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς γεγράφθαι· ἀλλ' ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοῦ λόγων, ὅσοι περί τε τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς εἰρηνται· μᾶλλον δ' ἐξ ἑνὸς ἀγῶνος· οὐ γὰρ ἔχω καιρὸν ὅσοις βούλομαι παραδείγμασι χρήσασθαι, πάντων μάλιστα βουληθεὶς ἄν. τοιοῦτος μὲν οὖν τις ὁ τρόπος ἔσται μοι τῆς συγκρίσεως.

24. Λαμβανέσθω δὴ πρότερος Πλάτων. καὶ ἐπειδὴ μέγα φρονεῖν ἔοικεν ἐπί τ' ἀκριβείᾳ καὶ σεμνότητι ὀνομάτων, ταῦτα ἐπὶ τῶν αὐτοῦ βασανίσω, ἀρξάμενος, ὅθεν περ κἀκεῖνος, τοῦ λόγου· „Ἔργῳ μὲν ἡμῖν οἵδε ἔχουσι τὰ προσήκοντα σφίσιν „αὐτοῖς· ὧν τυχόντες, πορεύονται τὴν εἰμαρμένην „πορείαν." ἡ μὲν εἰσβολὴ θαυμαστὴ καὶ πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι, κάλλους τ' ὀνομάτων ἕνεκα, καὶ σεμνότητος, καὶ ἁρμονίας· τὰ δ'

ἐπιλεγόμενα οὐκέθ' ὅμοια τοῖς πρώτοις αὐτίκα· „Προπεμφθέντες κοινῇ μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἰδίᾳ „δὲ ὑπὸ τῶν οἰκείων.“ ἐν γὰρ τῷ, „Πάντα τὰ „προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς ἔχειν θαπτομένους,“ ἐνῆν καὶ τὸ „Προπεμφθῆναι τὰ σώματ' αὐτῶν ἐπὶ „τὰς ταφὰς δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ.“ ὥστ' ἀναγκαῖον ἦν πάλιν ταὐτὸ λέγειν· εἰ μὴ κράτιστον . . . τῶν περὶ τὰς ταφὰς νομίμων τοῦτο ὑπελάμβανεν ὁ ἀνὴρ εἶναι· λέγω δὴ τὸ παρεῖναι πολλοὺς ταῖς ἐκκομιδαῖς· καὶ οὐθὲν ἄτοπον ἐδόκει ποιεῖν συμπεριλαβὼν τ' αὐτὸ τοῖς ἄλλοις, καὶ χωρὶς ὑπὲρ αὐτοῦ μόνου λέγων. ἠλίθιος ἄρα τις ἦν, εἰ τοῦτον ἐδόκει τελευτήσασι λαμπρότατον εἶναι τῶν κόσμων, οἷς ἡ πόλις αὐτοὺς ἐκόσμει. ἵνα γὰρ ἆφῶ πάντα τὰ ἄλλα, τὸ δημοσίᾳ γηροτροφεῖσθαι τοὺς υἱεῖς ἕως ἦβης, πόσῳ κρεῖττον ἦν τοῦ προπέμπεσθαι τὰ σώματα δημοσίᾳ; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μακρῷ. οὐκοῦν οὐκ ἀναγκαία Πλάτωνι ἡ προσθήκη. ἀλλ' ἄρα γ' εἰ μὴ τοῦ ἀναγκαίου, κάλλους γε, ἢ τῶν ἄλλων τινὸς τῶν ἐπιθέτων ἕνεκα κόσμων, παρείληπται· τὸ κῶλον αὐτῷ τουτί; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· προσδιαφθείρει καὶ τὴν πρὸ αὐτῆς περίοδον, λυμαίνεται γοῦν τήν τε συμμετρίαν αὐτῆς καὶ τὴν εὐφωνίαν. νῦν μὲν γὰρ δυσὶ περιλαμβανομένη κώλοις, σύμμετρός ἐστι καὶ ἐναρμόνιος καὶ στογγύλη, καὶ βάσιν εἴληφεν ἀσφαλῆ· ἐὰν δὲ προσλάβῃ τουτὶ κῶλον, ἅπαντα ταὐτ' ἀπεκρίθησαν, καὶ μεταλήψεται τὸν ἱστορικὸν ἀντὶ τοῦ λογικοῦ τύπον. εἰ δὲ χωρίσαντες τοῦτο τὸ κῶλον ἀπὸ τῶν προηγουμένων, αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἐξοίσομεν,

οὐ περίοδος ἡμῖν γενήσεται καθ' ἑαυτὸ γενόμενον οὔτ' ἦθος, ἢ πάθος, ἕξει μὰ Δία, οὔτ' ἄλλην πειθὼ καὶ χάριν οὐδεμίαν. εἰ δὴ μήτε τοῦ ἀναγκαίου χάριν ἡ προσθήκη παρείληπται, μήτε τοῦ περιττοῦ περὶ ταῦτα δὲ καὶ ἐν τούτοις ἡ τῆς λέξεως κατασκευή, τίς ἂν τοῦτο ἔτι ἕτερον ὀνομάσειεν, εἰ μὴ τοῦθ', ὅπερ ἐστὶν ἀληθῶς, ἀκαιρίαν. τούτοις ἐκεῖνα ἐπιτίθησιν ὁ ἀνήρ· „Λόγῳ δὲ δὴ τὸν λειπόμενον „κόσμον ὅ τε νόμος προστάττει [τούτοις] ἀποδοῦ„ναι τοῖς ἀνδράσι, καὶ χρή.“ τὸ „Καὶ χρή,“ πάλιν . . . . . κείμενον ἐπὶ τελευτῆς, τίνος ἕνεκα παρείληπται, καὶ διὰ τί; πότερα σαφεστέραν ποιῆσαι τὴν λέξιν; ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῆς προσθέσεως ταύτης ἐστὶ σαφής. εἶχε οὖν οὕτως εἶχε· „Λόγῳ δὲ „δὴ τὸν λειπόμενον κόσμον ὁ νόμος ἀποδοῦναι „προστάττει τοῖς ἀνδράσιν.“ τίς ἂν ταύτην ἐμέμψατο ὡς οὐ σαφῆ; ἀλλὰ τοῦτο ἦδιον ἀκουσθῆναι, καὶ μεγαλοπρεπέστερον; πᾶν μὲν οὖν τοὐναντίον ἠφάνικεν αὐτῆς τὸ σεμνὸν, καὶ λελύμανται· καὶ τοῦτο οὐ λόγῳ δεῖ μαθεῖν ἕκαστον, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑαυτοῦ γνῶναι παθῶν. ταῖς γὰρ ἀλόγοις αἰσθήσεσιν ἅπαντα τὰ ὀχληρὰ καὶ ἡδέα κρίνεται, καὶ οὐθὲν δεῖ τούτοις οὔτε παραμυθίας.

25. Συκοφαντεῖς τὸ πρᾶγμα, τάχ' ἂν εἴποι τις, ἀκρίβειαν ἁπαιτῶν καὶ καλλιλογίαν παρὰ ἀνδρὸς οὐ ταῦτα σοφοῦ· τὰς νοήσεις ἐξέταζε, εἰ καλαὶ καὶ μεγαλοπρεπεῖς εἰσι, καὶ παρ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων κείμεναι περὶ ταύτας ἐκεῖνος εὐπορώτερον, ἐν ταύταις δεινὸς ἦν· τούτων εὐθύνας παρ' αὐτοῦ λάμβανε,

τὸν δὲ τρόπον τῆς λέξεως ἔχει καὶ πῶς ἔνι ταῦτ' εἰπεῖν, τοὐναντίον γὰρ ἅπαντες ἴασιν, ὅτι πλείονι κέχρηται φιλοτιμίᾳ περὶ τὴν ἑρμηνείαν ὁ φιλόσοφος, ἢ περὶ τὰ πράγματα. μυρία τούτου τεκμήρια φέρειν ἔχοι τις ἄν· ἀλλ' ἀπόχρη λόγος εἷς οὗτος ἐπιδείξασθαι τὴν κενοσπουδίαν τοῦ ἀνδρός, ᾧ κέχρηται περὶ τὸν περιττὸν καλλωπισμὸν τῆς ἀπαγγελίας. αὐτίκα γ' οὖν τοῖς προειρημένοις ἐπιτιθεὶς διάνοιάν τινα, οὔτε περιττὴν, οὔτε θαυμαστὴν, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν εἰρημένην, καὶ πολλάκις· ὅτι γὰρ ὁ τῶν καλῶν ἔργων ἔπαινος ἀθανάτους τὰς τιμὰς καὶ τὰς μνήμας δύναται ποιεῖν τοῖς ἀγαθοῖς, μυρίοις τῶν ἔμπροσθεν εἴρηται· συνιδὼν οὐθὲν οὔτε σοφὸν, οὔτε περιττὸν, τὴν γνώμην ἔχουσαν, ὅπερ οἶμαι λοιπὸν ἦν . . . . . τῆς ἑρμηνείας αὐτὴν ἡδύνειν βούλεται, ἔπειθ' ὥσπερ τὰ μειράκια, καταβὰς ἀπὸ τῶν γενναίων καὶ μεγαλοπρεπῶν ἀνομάτων τε καὶ σχημάτων, ἐπὶ τὰ θεατρικὰ τὰ Γοργίεια ταυτὶ παραγίνεται· τὰς ἀντιθέσεις καὶ τὰς παρισώσεις λέγω· καὶ διὰ τῶν λήρων τούτων κοσμεῖ τὴν φράσιν.

26. Ἀκούσωμεν δ' αὐτοῦ, πῶς λέγει· „Ἔργων „γὰρ εὖ πραχθέντων, λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη „καὶ κόσμος τοῖς πράξασι γίνεται παρὰ τῶν ἀκου„όντων.“ ἐνταῦθα τοῖς μὲν ἔργοις ὁ λόγος ἀντίκειται, τῷ δὲ πραχθῆναι τὸ ῥηθῆναι· μετωνόμασται δ' ἀντὶ τοῦ „Εὖ“ τὸ „Καλῶς.“ παρισοῦνται δὲ τὰ τρία μόρια τοῦ λόγου τοῖς τρισί. τοῦ δ' ἀσφαλῶς βῆναι τὴν περίοδον ἕνεκα, καὶ οὐθενὸς

ἀναγκαίου, τίλος ἤδη τῆς διανοίας ἐχούσης, προσειλῆφται τὸ „Παρὰ τῶν ἀκουσάντων.“ ἅρά γε ὁμοίως ἡρμήνευται ὁ αὐτὸς νοῦς οὗτοσὶ τοῖς παντοῖς, οὓς περιφρονεῖ καὶ ἀπελαύνει τῆς πολιτείας ὁ φιλόσοφος· ἢ κάλλιον καὶ γενναιότερον, „Πρέπει „δ' ἐσθλοῖσιν ὑμνεῖσθαι καλλίστοις ἀοιδαῖς. τοῦτο „γὰρ ἀθανάτοις τιμαῖσι ποτιψαύει μόνον ῥηθέν „θνάσκει δὲ σιγαθὲν καλὸν ἔργον.“ Πίνδαρος τοῦτο πεποίηκεν εἰς Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα, περὶ τὰ μέλη καὶ τοὺς ῥυθμοὺς μᾶλλον, ἢ περὶ τὴν λέξιν, ἐσπουδακώς· Πλάτων δὲ, ὃς ἐπαγγέλλεται σοφίαν, τρυφεροῖς καλλωπίζει καὶ περιέργοις σχήμασι τὴν φράσιν. καὶ οὔπω τοῦθ' ἱκανόν· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μετ' αὐτὴν περιόδῳ τὰ αὐτὰ ποιῶν φανήσεται. φησὶ γάρ· „Δεῖ δὴ τοιούτου τινὸς λόγου, ὅστις τοὺς „μὲν τετελευτηκότας ἱκανῶς ἐπαινέσει, τοῖς δὲ ζῶ„σιν εὐμενῶς παραινέσει.“ οὐκοῦν ἐπίῤῥημα ἐπιῤῥήματι παράκειται, καὶ ῥήματι ῥῆμα· τὸ μὲν „Ἱκανῶς“ τῷ „Εὐμενῶς,“ τῷ δ' „Ἐπαινέσει“ τὸ „Παραινέσει,“ καὶ ταῦτα τὰ πάρισα; οὐ Δικύμνιοι ταῦτ' εἰσὶν, οὐδ' Ἀγάθωνες, οἱ λέγοντες ὕβριν ἢ πριν μισθῷ ποθέν, ἢ μόχθον πατρίδων· ἀλλ' ὁ δαιμόνιος ἑρμηνεῦσαι Πλάτων. καὶ οὐ τοῖς σχήμασιν ἐπιτιμῶ· φέρει γάρ ποτε καὶ ταῦτα τοῖς λόγοις ὥραν οὐ χαρ . . . . οὐδ' αὐτὴν τὴν ἐπιείδευσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἀκριβίαν αὐτῶν· καὶ μάλιστα ὅταν ὑπὸ τοιούτου γένηται ἀνδρὸς, ᾧ κανόνι ὀρθοπείας χρήσασθαι ἄξιοῦμεν. ἐν γὰρ δὴ τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ κἀκεῖνά ἐστιν· „Ὧν δ' οὔτε ποιητὴς πω

„δόξαν ἀξίαν ἐπ' ἀξίοις λαβὼν ἔχει." καὶ αὖθις· „Τειχισαμένη δὲ, καὶ ναυπηγησαμένη, ἐκδεξαμένη „τὸν πόλεμον." καὶ ἔτι· „Ὧν ἕνεκα καὶ πρῶτον, „καὶ ὕστατον, καὶ διὰ παντὸς, πᾶσαν πάντως προ„θυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν." καὶ πάλιν· „Φέροντες „μὲν τὰς συμφορὰς ἀνδρείως, δόξουσι τῷ ὄντι ἀν„δρείων παίδων πατέρες εἶναι." κἀκεῖνα γέ τοι· „Τοὺς μὲν παιδεύοντες κοσμίως, τοὺς δὲ γηροτρο„φοῦντες ἀξίως." καὶ πάλιν που· „Καὶ αὐτὸς „δέομαι ὑπὲρ ἐκείνων, τῶν μὲν, μιμεῖσθαι τοὺς „ἑαυτῶν, τῶν δ', ἐγκαρτερεῖν ὑπὲρ ἑαυτῶν." καὶ ταυτί· „Πολιτεία γὰρ ἀνθρώπων τροφὰς ἐστι· καὶ „ἡ μὲν ἀγαθὴ ἀγαθῶν· μὴ καλὴ δὲ, κακῶν." κἀκεῖνα δ' ἔτι· „Νικήσαντες μὲν τοὺς πολεμίους, „λυσάμενοι δὲ τοὺς φίλους, ἀναξίου τύχης τυχόν„τες." πολὺς ἐστι τῶν τοιούτων σχημάτων ὄχλος δι' ὅλου τοῦ ἐπιταφίου. ἀλλ' ἐάσας τὸ περὶ τούτων ἀκριβολογεῖν, ἐπ' ἐκεῖνά τ' ἐλεύσομαι, καί μοι πάνυ μὲν αἰδουμένῳ καὶ ὀκνοῦντι εἰπεῖν, ὅμως δ' εἰρήσεται, ὅτι παχύτητος καὶ ἀδυναστίας ἔδοξεν εἶναι μηνύματα τὰ τοιαῦτα.

27. *Προειπὼν γὰρ ὅ ἀνὴρ ποιόν τι σχῆμα λαβεῖν ἁρμόττει τὸν λόγον, ἐπιτίθησι ταυτί· „Ἐπὶ „[δὲ] τούτοις τὴν τῶν ἔργων πρᾶξιν ἐπιδείξομεν, „ὡς καλὴν [καὶ] ἀξίαν ἀποφηναμένην." οὐκ οἶδα, εἴ τις ἂν ἠξίωσεν εἰπεῖν τῶν τὴν λεπτὴν καὶ ἀκριβῆ καὶ καθαρὰν διάλεκτον ἐπιτηδευόντων. πράττεται μὲν γὰρ τὰ πράγματα, ἐργάζεται δὲ τὰ ἔργα, ἀποφάσεως δ' ἀξιοῦνται τὰ ἄληπτα. τουτὶ μὲν δὴ παχὺ*

ἔρηται· τὸ τὸν τούτῳ λεγόμενον ἐνθύμημα, ἀσθενέστερον. διὰ μακροῦ γε γὰρ, καὶ ἀκατάλληλον, καὶ οὔτε δεινότητα ἔχον, οὔτε σύντομον· „Τῆς δ' εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξε τοῖσδε ἡ τῶν προγόνων γένεσις, οὐκ ἔπηλυς οὖσα, οὐδὲ τοὺς ἐπιγόνους τούτους „ἀποφῃνομένη μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν „σφῶν ἡκόντων, ἀλλ' αὐτόχθονας καὶ τῷ ὄντι παλαιὰν οἰκοῦντας· καὶ ζῶντας καὶ τρεφομένους „οὐχ ὑπὸ μητρυιᾶς, ὡς οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ὑπὸ μητρὸς „τῆς χώρας, ἐν ᾗ ᾤκουν· καὶ νῦν πεῖσθαι τελευτήσαντας ἐν οἰκείοις τόποις, γῆς τεκούσης τε καὶ „θρεψάσης καὶ ὑποδεξαμένης." ποῖον ἔθνος ἀνθρώπων, καθαρᾷ διαλέκτῳ χρώμενον, ἐρεῖ γένεσιν, τὴν μὲν, αὐτόχθονα, τὴν δ', ἐπήλυδα; ἡμῖν γὰρ δή τι συμβεβηκὸς ἔστι τὸ εἶναι αὐτόχθοσιν, ἢ μὴ ἐπιχωρίοις, οὐχὶ τῇ γενέσει. φύναι γοῦν τις ἀλλαχῇ γεγόμενος ὠνὴρ, ἐτέρωσε μετοικῆσαι. ἢ τίς ἂν ἀξιώσειε τῶν εὖ διαλέγεσθαι σπουδαζόντων εἰπεῖν, ὅτι ἡ γένεσις ἡ τῶν προγόνων τοὺς ὕστερον γεγασμένους ἐπεφήνατο αὐτόχθονας καὶ μὴ μετοίκους εἶναι τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἐγένοντο; οὔτε γὰρ ἡ γένεσις αὐτή τι ἀποφαίνεσθαι φύσιν ἔχει, οὔτε μετοικεῖν τις, ἐν ᾗ ἂν γένηται· ἀλλ' ἀποφαινόμεθα μὲν ἡμεῖς τὰ λεκτὰ, μετοικοῦσι δ' οἱ ἐξ ἄλλης ἀφικόμενοι χώρας ἐν τῇ ὑποδεξαμένῃ. τίς δὲ βουλόμενος αὖζιν τὴν ἀκολουθίαν, εἶπε τὴν γένεσιν· καὶ περὶ ταύτης τὸν λόγον ἀποδιδοὺς ἐπιζεύξειεν ἂν τό· „Ἄλλοθεν „σφῶν ἡκόντων·" τὸ ἀφῃρημένον τῷ θηλυκῷ, καὶ τὸ ἐνικὸν τῷ πληθυντικῷ; ἦν γὰρ δή που καταλληλος

ὁ λόγος, εἰ πρὸς τὴν γένεσιν ἀναφέρων, ὑπὲρ ἧς ὁ λόγος ἦν, ἐπέθηκεν· „Ἄλλοθεν αὐτῆς ἡκούσης·“ ἐπὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν μέλλων ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἂν κατεστήσατο τὴν φράσιν· „Τῆς δ' „εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξαν τοῖσδε οἱ πρόγονοι, „οὐχὶ ἐπήλυδες ὄντες, οὐδὲ τοὺς ἐγκώνους τούτους „ἀποφήναντες μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν „σφᾶς ἥκοντας, ἀλλ' αὐτόχθονας.“

28. Ἄξιον δὲ, ὃ καὶ περὶ τῆς εὐγενείας τῶν ἀνδρῶν εἶχηκε, τὴν χώραν πρῶτον ἐπαινῶν, ἐξ ἧς ἐγένοντο, μὴ παρέργως ἰδεῖν. φησὶ δὲ, Θεοφιλῆ αὐτὴν εἶναι· καὶ παρέχεται τούτου μάρτυρας τοὺς ἀμφισβητήσαντας περὶ αὐτῆς θεούς, κοινόν τι πρᾶγμα, καὶ ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν ἐπαινεσάντων τὴν πόλιν εἰρημένον. καὶ οὐ τοῦτο συκοφαντεῖν ἄξιον, ἀλλὰ, πῶς ἠρμήνευκεν αὐτὸν, κατανοεῖν· „Μαρ„τυρεῖ δ' ἡμῖν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησάντων „περὶ αὐτῆς θεῶν ἔρις. ἦν δὲ θεοὶ ἐπῆνεσαν, πῶς „οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε συμπάντων δικαίᾳ ἐπαινεῖ„σθαι;“ ταπεινή μοι δοκεῖ καὶ ἄζηλος ἡ λέξις, καὶ οὐδὲν ἔχουσα τῆς περιμαχήτου πόλεως ἄξιον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ποῖος γὰρ ἐνθάδε πλοῦτος ὀνομάσιον; παῖα σεμνότης; ποῖον ὕψος; τί οὐ μαλακώτερον τῆς ἀξίας; τί δ' οὐκ ἐνδεέστερον τῆς ἀληθείας; οὕτως ἐχρῆν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρῆσθαι τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος ὑπὲρ τῆς Ἀττικῆς στάσιν, ἔριν τε, καὶ ἅρισιν; οὕτως τὸν ἔρωτα, ὃν ἔσχον οἱ θεοὶ τῶν ἐν αὐτῇ τιμῶν, εἰς φαῦλόν τι καὶ μέτριον ῥῆμα ἀγαγεῖν; „Ἦν δὲ θεοὶ ἐπῆνεσαν,“ εἰπόντα· ἀλλὰ

γὰρ ἃ μετὰ ταῦτα ἐπιτίθησιν εἰς ἔπαινον τῆς γῆς, ὅτι γένος τό τ' ἀνθρώπων πρώτη ἐγεννήσατο, καὶ καρποὺς ἡμέρους αὐτῶν συνεξήνεγκεν, ἄξιον ἰδεῖν· „Ἐξελέξατο δὲ τῶν ζώων καὶ ἐγέννησεν ἄνθρωπον· „ὃ συνίσει τε ὑπερέχει τῶν ἄλλων, καὶ δίκην καὶ „θεοὺς μόνον νομίζει.“ οὐκ οἶδα, εἰ ἐπὶ λαμπροτάτου ἄλλο πρᾶγμα τούτου εὐτελέστερον εἴρηται Πλάτωνι καὶ ἰδιωτικώτερον. δῶμεν· ὑτῷ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐγκώμιον οὕτως εἰπεῖν ὀλιγώρως καὶ ἀσθενῶς· ἀλλὰ περί γε τῆς τροφῆς αὐτοῦ γενναίᾳ χρήσει καὶ φράσει· „Μόνη γὰρ ἐν τῷ τότε καὶ πρώτη τροφὴν „ἀνθρωπείαν ἤνεγκεν, τὸν τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν „καρπόν.“ ὦ θεοὶ καὶ δαίμονες, ποῦ τὸ Πλατωνικὸν νᾶμα, τὸ πλούσιον καὶ τὰς μεγάλας κατασκευὰς καχλάζον; οὕτως μικρολογεῖ, καὶ κατὰ στράγγα ῥεῖ τὸ δωδεκάκρουνον ἐκεῖνο στόμα τοῦ σοφοῦ; ἐταμιεύσατο νὴ Δία, καὶ ὑφῆκε τῆς κατασκευῆς ἐκών, ἴσως τις ἐρεῖ. καὶ πῶς; ὃς οὐκ οἴεται τὸ γάλα σεμνὸν εἶναι ὄνομα, ἀλλὰ πηγὴν τροφῆς αὐτὸ μετονομάζει διὰ τῶν ἑξῆς.

29. Ἐῶμεν καὶ τοῦτο· πῶς δὲ τῆς δωρεᾶς αὐτῆς εἶπε τὸ μέγεθος, ἐξετάσωμεν· „Ὦι κάλλιστα „καὶ ἄριστα τρέφεται τὸ ἀνθρώπειον γένος.“ εἰ τῶν ἐπιγείων τις ἡμῶν καὶ χαμαὶ ἐρχομένων „Κάλλιστα „[καὶ] ἄριστα“ εἶπεν, ὅσον ἐκίνησε γέλωτα; πλὴν ἀφείσθω καὶ τοῦτο· „Τούτου δὲ τοῦ καρποῦ οὐκ „ἐφθόνησεν, ἀλλ' ἔνεμε καὶ τοῖς ἄλλοις.“ εἴ τις βουλήσεται παράδειγμα λαβεῖν μένην λέξεως, ἢ τοῦ καρποῦ μὴ φθονήσασα γῆ οὐχ ἡ πρώτη παρακείσε-

ται; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ· ἡ δὲ μεταδοῦσα τῶν ἑαυτῆς ἀγαθῶν ἅπασιν ἀνθρώποις, καὶ τηλικούτῳ καταπείρασα πλούτῳ βάρβαρόν τε καὶ Ἑλλάδα γῆ, τούτοις ἄξια ἐοσμεῖσθαι τοῖς ῥήμασιν, ὅτι οὐκ ἐφθόνησε τῶν σπερμάτων, καὶ ὅτι ἔνειμεν αὐτὰ τοῖς ἄλλοις; οὐ τοῦ μὲν „Μὴ φθονῆσαι τοῖς πέλας," οὐδὲ „Μεμνῆσθαι τοῖς πέλας," παντάπασι κέχρηται· οὐδὲ „Νεῖμαι δὲ τοῖς καρποῦς," σεμνοτέρῳ ὀνόματι δωρεᾶς, ἢ χάριτος, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων, περιλαβεῖν; ἐῶ ταῦτα· τὴν δὲ τῆς Ἀθηνᾶς δωρεὰν οὕτως εἴρηκε· „Μετὰ δὲ ταῦτα τὴν ἐλαίου „γένεσιν, πόνων ἀρωγήν, ἀνῆκε τοῖς ἐγγόνοις." περιφράσεις πάλιν ἐνταῦθα καὶ διθύραμβοι. καὶ τί δεῖ τὰ πλείω λέγειν; δι' ὅλου γὰρ ἄν τις εὕροι τοῦ λόγου πορευόμενος τὰ μὲν οὐκ ἀκριβῶς, οὐδὲ λεπτῶς, εἰρημένα· τὰ δὲ μειρακιωδῶς καὶ ψυχρῶς· τὰ δὲ, οὐκ ἔχοντα δὲ διθυραμβώδη καὶ φορτικά. ἐγὼ δ' ἠξίουν πάντα γενναῖα εἶναι καὶ σπουδῆς ἄξια. Πλάτων γάρ ἐστιν ὁ ταῦτα γράφων· ὃς εἰ μὴ αὐτὰ τὰ πρωτεῖα οἴσεται τῆς λέξεως, περί γε τῶν δευτερείων πολὺν ἀχῶνα παρέξει τοῖς διαμιλλησομένοις. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλις.

30. Ἃ δὲ δὴ κράτιστα εἰρῆσθαι τῷ ἀνδρὶ δοκοῦσί τινες ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου, κἀγὼ σύμφημι, ταῦτα παραθεὶς, ἐπὶ τὸν Δημοσθένην τρέψομαι. ὁ δὲ τὸν ἔπαινον αὐτῶν διεξιών, φησὶν ἐπισκῆψαι τοῖς παροῦσιν ἐν τῷ πολέμῳ τοὺς μέλλοντας τελευτᾶν, ἃ χρὴ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν παῖδάς τε καὶ πατέρας ἀπαγγέλλειν, εἴ τι παθεῖν αὐτοὺς συμβαίη κατὰ

τὴν μάχην. ἔστι δὲ τάδε· „Φράσω δὲ ὑμῖν, ἃ τι „αὐτῶν ἤκουσα ἐκείνων, καὶ οἷα νῦν ἡθέως [ἂν] „εἴποιεν ὑμῖν, ἀναλαβόντες δύναμιν· τεκμαιρόμε„νος ἐξ ὧν τότ' ἔλεγον. ἀλλὰ χρὴ νομίζειν ἀκούειν „αὐτῶν ἐκείνων, ἃ [ἂν] ἀπαγγέλλω. ἔστι δὲ τάδε· ὦ „παῖδες, ὅτι μὲν ἐστε πατέρων ἀγαθῶν, αὐτὸ μη„νύει τὸ νῦν παρόν. ἡμῖν γὰρ ἐξὸν ζῆν μὴ καλῶς, „[καλῶς] αἱρούμεθα μᾶλλον τελευτᾶν, πρὶν ὑμᾶς „τε καὶ τοὺς ἔπειτα εἰς ὀνείδη καταστῆσαι, καὶ πρὶν „τοὺς ἡμετέρους πατέρας καὶ πᾶν τὸ πρόσθεν γέ„νος αἰσχῦναι· ἡγούμενοι τῷ τοὺς αὑτοῦ αἰσχύνον„τι ἄβιωτον εἶναι, καὶ τῷ τοιούτῳ οὔτε τινὰ ἀν„θρώπων, οὔτε θεῶν, φίλον εἶναι, οὔτ' ἐπὶ γῆς, „οὔθ' ὑπὸ γῆς τελευτήσαντι. χρὴ οὖν μεμνημένους „τῶν ἡμετέρων λόγων, ἢν τι καὶ ἄλλο ἀσκῆτε, „ἀσκεῖν μετ' ἀρετῆς· εἰδότας, ὅτι τούτου λειπόμενα „πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα, αἰσχρὰ καὶ „κακά. οὔτε γὰρ πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημέ„νῳ ἀνδρίαν· ἄλλοις γὰρ ὁ τοιοῦτος πλουτήσει, καὶ „οὐχ ἑαυτῷ· οὔτε κάλλος σώματος, οὔτ' ἰσχὺς, δει„λῷ καὶ κακῷ ξυνοικοῦντα, πρέποντα φαίνεται, „ἀλλ' ἀπρεπῆ, καὶ ἐπιφανεστέραν ἔχοντα τὴν δει„λίαν· πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης „καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, [ἀλλ'] οὐ σοφία „γίνεται. ὧν ἕνεκα πρῶτα καὶ ὕστατα καὶ διὰ παν„τὸς πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν, „ὅπως μάλιστα μὲν ὑπερβαλεῖσθε καὶ ἡμᾶς καὶ „τοὺς πρόσθεν εὐκλείᾳ· εἰ δὲ μὴ, ἴστε, ὡς ἡμῖν, ἂν „μὲν νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῇ, ἡ νίκη αἰσχύνην φέρει·

„ἢ δὲ ἧττα, ἐὰν ἡττώμεθα, εὐδαιμονίαν. μᾶλλον δ'
„ἂν νικῷμεθα, καὶ ὑμεῖς νικῴητε, εἰ παρασκευάσε-
„σθε τῇ τῶν προγόνων δόξῃ μὴ καταχρησάμενοι,
„μηδ' ἀναλώσαντες ταύτην· γνόντες, ὅτι ἀνδρὶ,
„οἰομένῳ τί εἶναι, οὐκ ἔστιν αἴσχιον [οὐδέν,] ἢ
„παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' αὐτόν, ἀλλὰ διὰ
„δόξαν προγόνων. εἶναι μὲν γὰρ τιμὰς γονέων ἐκγό-
„νοις, καλὸς θησαυρὸς καὶ μεγαλοπρεπής· κατα-
„χρήσασθαι δὲ χρημάτων καὶ τιμῶν θησαυρῷ, καὶ
„μὴ τοῖς ἐκγόνοις παραδιδόναι, αἰσχρὸν καὶ ἄπαν-
„θρον, ἀπορίᾳ ἰδέων αὐτοῦ κτημάτων τε καὶ εὐδο-
„ξιῶν. καὶ ἢν μὲν ταῦτα ἐπιτηδεύσητε, φίλοι παρὰ
„φίλους ἡμᾶς ἀφίξεσθε, ὅταν [δὴ] ὑμᾶς ἡ προσή-
„κουσα μοῖρα κομίσῃ· ἀμελήσαντες δὲ ὑμᾶς καὶ
„κακισθέντας, οὐδεὶς εὐμενῶς ὑποδέξεται. τοῖς μὲν
„οὖν παισὶ ταῦτ' εἰρήσθω. πατέρας [δὲ ἡμῶν, οἷς
„εἶσι, καὶ μητέρας] ἀεὶ χρὴ παραμυθεῖσθαι, ὡς
„[χρὴ] ῥᾷστα φέρειν τὴν συμφοράν, [ἐὰν ἄρα ξυμβῇ
„γενέσθαι, καὶ μὴ ξυνοδύρεσθαι· οὐ γὰρ] τοῦ λυ-
„πήσαντος προσδεήσονται· ἱκανὴ γὰρ ἔσται καὶ ἡ
„γενομένη τύχη τοῦτο πορίζειν. ἀλλ' ἰωμένους καὶ
„πραΰνοντας, ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς, ὅτι, ὧν εὖ-
„χοντο, τὰ μέγιστα αὐτοῖς οἱ θεοὶ ἐπήκοοι γεγόνα-
„σιν. οὐ γὰρ ἀθανάτους σφίσι [τοὺς] παῖδας εὖ-
„χοντο γενέσθαι, ἀλλ' ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς· ὧν
„ἔτυχον, μεγίστων ἀγαθῶν ὄντων· πάντα δ' οὐ
„ῥᾴδιον θνητῷ ἀνδρὶ κατὰ νοῦν ἐν τῷ σφετέρου βίῳ
„ἐκβαίνειν. καὶ φέροντες μὲν τὰς συμφορὰς ἀνδρεί-
„ως, δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶ-

„ναι, καὶ αὐτοὶ τοιοῦτοι· ὑπείκοντες δ', ὑποψίαν
„παρέξουσιν, ἢ μὴ ἡμέτεροι εἶναι, ἢ ἡμῶν τοὺς
„ἐπαινοῦντας καταψεύδεσθαι. χρὴ δὲ αὐθέτερα τού-
„των· ἀλλ' ἐκείνους μάλιστα [πάντων] ἐπαινέτας
„ἡμῶν εἶναι, ἔργῳ παρέχοντας αὐτοὺς φαινομένους
„τῷ ὄντι πατέρας ὄντας ἀνδρὸς ἀνδρῶν. πάλαι γὰρ
„[δὴ] τὸ *Μηδὲν ἄγαν* λεγόμενον, καλῶς δοκεῖ λέ-
„σθαι· τῷ ὄντι γὰρ εὖ λέγεται. ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς
„ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέ-
„φοντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώ-
„ποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὖ, ἢ κακῶς, πράξει· ..
„πλανᾶσθαι ἠναγκάσθη καὶ τὰ ἐκείνου. τούτῳ ἄρι-
„στα παρεσκεύασται ζῆν, οὗτός ἐστι ὁ σώφρων, καὶ
„οὗτος ἀνδρεῖος, καὶ φρόνιμος οὗτος, γιγνομένων
„παίδων καὶ χρημάτων, καὶ διαφθειρομένων, καὶ
„μάλιστα πείθεται τῇ παροιμίᾳ· οὔτε χαρ χαίρων,
„οὔτε λυπούμενος ἄγαν φανήσεται, διὰ τὸ αὐτῷ
„πεποιθέναι. τοιούτους δὴ ἡμεῖς [γε] ἀξιοῦμεν καὶ
„τοὺς ἡμετέρους εἶναι, καὶ βουλόμεθα, καὶ φαμέν·
„καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς νῦν παρέχομεν τοιούτους, οὐκ
„ἀγαγακτοῦντας, οὐδὲ φοβουμένους ἄγαν, εἰ δεῖ τε-
„λευτᾶν ἐν τῷ παρόντι. δεόμεθα δὲ καὶ πατέρων
„καὶ μητέρων, τῇ αὐτῇ ταὐτῇ διανοίᾳ χρωμένους,
„τὸν ἐπίλοιπον βίον διάγειν, καὶ εἰδέναι, ὅτι οὐ
„θρηνοῦντες, οὐδ' ὀλοφυρόμενοι ἡμᾶς, ἡμῖν μάλι-
„στα χαριοῦνται· ἀλλ' εἴ τις ἐστὶ τοῖς τετελευτηκό-
„σιν αἴσθησις τῶν ζώντων, οὕτως ἀχάριστοι εἶεν ἂν
„μάλιστα, [ἑαυτοὺς τε κακοῦντες, καὶ βαρέως φέ-
„φοντες τὰς ξυμφοράς· κούφως δὲ καὶ μετρίως,

„μάλιστ' ἄν] χαρίζοιντο. τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα τελευ-
„τὴν ἤδη ἕξει, ἥπερ καλλίστη γίγνεται ἀνθρώποις·
„ὥστε πρέπει αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖν, ἢ θρηνεῖν. γυ-
„ναικῶν δὲ τῶν ἡμετέρων καὶ παίδων ἐπιμελούμε-
„νοι, [καὶ τρέφοντες] καὶ ἐνταῦθα τὸν νοῦν τρέπον-
„τες, τῆς τε τύχης μάλιστ' ἂν εἶεν ἐν λήθῃ, καὶ ζῷεν
„κάλλιον καὶ ὀρθότερον, καὶ ἡμῖν προσφιλέστερον.
„ταῦτα δὴ ἱκανὸς τοῖς ἡμετέροις παρ' ἡμῶν ἀπαγ-
„γέλλειν· τῇ δὲ πόλει παρακελευόμεθα, ὅπως ἡμῖν
„καὶ πατέρων καὶ υἱῶν ἐπιμελήσονται· τοὺς μέν,
„παιδεύοντες κοσμίως· τοὺς δὲ, γηροτροφοῦντες
„ἐξίως. νῦν δ' ἴσμεν, ὅτι, κἂν μὴ ἡμεῖς παρακε-
„λευώμεθα, ἱκανῶς ἐπιμελήσεται. ταῦτ' οὖν, ὦ γο-
„νεῖς καὶ παῖδες τῶν τελευτησάντων, ἐκεῖνοί τ' ἐπέ-
„σκηπτον ὑμῖν [ἀπαγγέλλειν, καὶ ἐγὼ, ὡς δύναμαι,
„προθυμότατα] ἀπαγγέλλω." αὕτη δοκεῖ κάλλιστα
ἔχειν Πλάτωνι ἡ λέξις ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ. ἔχει μέν-
τοι τὰ πλείω καλῶς. οὐ γὰρ δοκεῖ ψεύδεσθαι,
πλὴν ὅτι πολιτικόν γε τὸ σχῆμα αὐτῆς ἐστιν, οὐκ
ἐναγώνιον.

31. Ἀντιπαρεξετάσωμεν οὖν ταύτῃ Δημοσθε-
νους λαβόντες λέξιν ἐκ τοῦ κατὰ Κτησιφῶντος λό-
γου. ἔστι δ' οὗ παράκλησις Ἀθηναίων ἐπὶ τὸ
καλὸν καὶ τὴν ἀρετὴν, ὥσπερ παρὰ τῷ Πλάτωνι,
ἀλλ' ἐγκώμιον τῆς πόλεως, ὅτι πάντα ἡγεῖται τἄλλα
ἐλάττω τιμῆς δόξης, ἧς φέρουσι καλαὶ πράξεις, κἂν
εἰ μή τις αὐτὰς μέλλῃ κατορθοῦν. ἔστι δ' ἡ λέξις
ἥδε· „Ἐπειδὴ δὲ πολὺς τοῖς συμβεβηκόσιν ἔγκει-
„ται, βούλομαί τι καὶ παράδοξον εἰπεῖν· καί μου,

„πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, μηδεὶς τὴν ὑπερβολὴν θαυ-
„μάσῃ, ἀλλὰ μετ' εὐνοίας, ἃ λέγω, θεωρησάτω. εἰ
„γὰρ ἦν ἅπασι πρόδηλα τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι,
„καὶ προήδεσαν ἅπαντες, καὶ σὺ προὔλεγες, [Δισχί-
„νη,] καὶ διεμαρτύρου, βοῶν καὶ κεκραγώς· ὃς
„οὐδ' ἐφθέγξω· οὐδ' οὕτως ἀποστατέον τῇ πόλει
„τούτων ἦν, εἴπερ [ἢ] δόξης, ἢ προγόνων, ἢ τοῦ
„μέλλοντος αἰῶνος, εἶχε λόγον. νῦν μέν γ' ἀποτυ-
„χεῖν δοκεῖ τῶν πραγμάτων· ἃ πᾶσι κοινόν ἐστιν
„ἀνθρώποις, ὅταν τῷ θεῷ ταῦτα δοκῇ τότε δ'
„ἀξιοῦσα προεστάναι τῶν Ἑλλήνων, εἶτ' ἀποστᾶσα
„τούτου, Φιλίππῳ προδεδωκέναι πάντως ἂν ἔσχεν
„αἰτίαν. εἰ γὰρ ταῦτα προεῖτο ἀκονιτί, περὶ ὧν οὐ-
„θένα κίνδυνον ὄντινοῦν οὐχ ὑπέμειναν οἱ πρόγο-
„νοι, τίς οὐχὶ κατέπτυσεν ἄν σου; μὴ γὰρ τῆς πό-
„λεώς γε, μηδ' ἐμοῦ. τίσι δ' ὀφθαλμοῖς, πρὸς Διός,
„ἐωρῶμεν ἂν τοὺς εἰς τὴν πόλιν ἀνθρώπους ἀφι-
„κνουμένους, εἰ τὰ μὲν πράγματα εἰς ὅπερ νυνὶ πε-
„ριέστη, ἡγεμὼν δὲ καὶ κύριος ἡρέθη Φίλιππος
„ἁπάντων· τὸν δ' ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι ταῦτα
„ἀγῶνα, ἕτεροί [τινες] χωρὶς ἡμῶν ἦσαν πεποιημέ-
„νοι; καὶ ταῦτα μηδεπώποτε τῆς πόλεως ἐν τοῖς
„πρόσθε χρόνοις ἀσφάλειαν ἄδοξον μᾶλλον, ἢ τὸν
„ὑπὲρ τῶν καλῶν κίνδυνον, ᾑρημένης. τίς γὰρ οὐκ
„οἶδεν Ἑλλήνων, τίς δὲ βαρβάρων, ὅτι καὶ παρὰ
„[Θηβαίων καὶ παρὰ] τῶν ἔτι τούτων πρότερον
„ἰσχυρῶν γενομένων Λακεδαιμονίων, καὶ παρὰ τοῦ
„Περσῶν βασιλέως, μετὰ πολλῆς χάριτος τοῦτ' ἂν
„ἀσμένως ἐδόθη τῇ πόλει, ὅ τι βούλεται, λαβούσῃ,

„καὶ τὰ ξαυτῆς ἐχούσῃ, τὸ κελευόμενον ποιεῖν, καὶ
„ἑᾷν ἕτερον τῶν Ἑλλήνων προεστάναι; ἀλλ' οὐκ ἦν,
„ὡς ἔοικε, ταῦτα τοῖς [τότε] Ἀθηναίοις πάτρια, οὐδ'
„ἀνεκτὰ, οὐδ' ἔμφυτα· οὔθ' ἑδυνήθη πώποτε τὴν
„πόλιν οὐδεὶς ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου πεῖσαι τοῖς
„ἰσχύουσι μὲν, μὴ δίκαια δὲ πράττουσι, προστιθε-
„μένην, ἀσφαλῶς δουλεύειν· ἀλλ' ἀγωνιζομένη περὶ
„πρωτείων καὶ [ὑπὲρ] τιμῆς καὶ δόξης, κινδυνεύου-
„σα πάντα τὸν αἰῶνα διετέλεσε. καὶ ταῦθ' οὕτως
„σεμνὰ [καὶ καλὰ] καὶ προσήκοντα τοῖς ὑμετέροις
„ἤθεσιν ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε εἶναι, ὥστε καὶ τῶν
„προγόνων τοὺς ταῦτα πράξαντας μάλιστα ἐπαινεῖ-
„τε· εἰκότως. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τῶν ἀνδρῶν
„ἐκείνων τῆς ἀρετῆς, οἳ καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν πό-
„λιν ἐκλιπεῖν ὑπέμειναν, εἰς τὰς τριήρεις ἐμβάντες,
„ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸ κελευόμενον ποιῆσαι· τὸν μὲν
„ταῦτα συμβουλεύσαντα Θεμιστοκλέα στρατηγὸν
„ἑλόμενοι, τὸν δ' ὑπακούειν ἀποφηνάμενον τοῖς
„ἐπιταττομένοις Κυρσίλον καταλιθώσαντες, οὐ μό-
„νον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αἱ ὑμέτεραι τὴν
„γυναῖκα αὐτοῦ; οὐ γὰρ ἐζήτουν οἱ τότ' Ἀθηναῖοι
„οὔτε ῥήτορα, οὔτε στρατηγὸν, δι' ὅτου δουλεύσου-
„σιν εὐτυχῶς· ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἠξίουν, εἰ μὴ μετ'
„ἐλευθερίας [αὐτοῖς] ἐξέσται τοῦτο ποιεῖν. ἡγεῖτο
„γὰρ αὐτῶν ἕκαστος, οὐχὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ
„μόνον γεγενῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι. διαφέρει
„δέ τι; ὅτι ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι μόνον γεγενῆσθαι
„νομίζων, τὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον
„θάνατον περιμένει· ὁ δὲ καὶ τῇ πατρίδι, ὑπὲρ

„τοῦ μὴ ταύτην ἐπιδεῖν δουλεύουσαν, ἀποθνήσκειν „ἐθελήσει, καὶ φοβερωτέρας ἡγήσεται [τοῦ θανά„του] τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀτιμίας, ἃς ἐν δουλευούσῃ „τῇ πόλει φέρειν ἀνάγκη. εἰ μὲν τοίνυν τοῦτ' ἐπε„χείρησα [νῦν] λέγειν, ὡς ἐγὼ προήγαγον ὑμᾶς „ἄξια τῶν προγόνων φρονεῖν, τίς οὐκ ἂν εἰκότως „ἐπετίμησέ μοι; νῦν [δ'] ἐγὼ μὲν ὑμετέρας τὰς „τοιαύτας προαιρέσεις ἀποφαίνω, καὶ δείκνυμι, ὅτι „καὶ πρὸ ἐμοῦ τοῦτ' εἶχε τὸ φρόνημα ἡ πόλις· τῆς „μέντοι διακονίας τῆς ἐφ' ἑκάστοις τῶν πεπραγμέ„νων, καὶ ἐμαυτῷ μετεῖναί φημι. οὗτος δ' [ὁ] τῶν „ὅλων κατηγορῶν, καὶ κελεύων ὑμᾶς ἐμοὶ πικρῶς „ἔχειν, ὡς φόβων καὶ κινδύνων αἰτίῳ τῇ πόλει [γε„γενημένῳ,] τῆς μὲν εἰς τὸ παρὸν τιμῆς ἐμὲ ἀπο„στερῆσαι γλίχεται, τὰ δ' εἰς ἅπαντα τὸν [λοιπὸν] „χρόνον ἐγκώμια ὑμῶν ἀφαιρεῖται. εἰ γὰρ, ὡς οὐ „τὰ βέλτιστα ἐμοῦ πολιτευσαμένου, [τουδὶ] κατα„ψηφιεῖσθε, διημαρτηκέναι δόξετε, οὐ τῇ τῆς τύχης „ἀγνωμοσύνῃ τὰ συμβάντα παθεῖν. ἀλλ' οὐκ ἔστιν, „ὅπως ἡμάρτετε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, [οἱ] τὸν ὑπὲρ „τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας κίνδυνον „ἀράμενοι. οὐ μὰ τοὺς ἐν Μαραθῶνι προκινδυνεύ„σαντας τῶν προγόνων, καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς „παραταξαμένους, καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχή„σαντας, καὶ τοὺς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, καὶ πολλοὺς ἑτέ„ρους τοὺς ἐν τοῖς δημοσίοις μνήμασι κειμένους „ἀγαθοὺς ἄνδρας· οὓς ἅπαντας ὁμοίως ἡ πόλις τῆς „αὐτῆς ἀξιώσασα τιμῆς, ἔθαψεν, Αἰσχίνη, οὐχὶ „τοὺς κρατήσαντας αὐτῶν, οὐδὲ τοὺς κατορθώσαν-

„τας μόνους· δικαίως. ὃ μὲν γὰρ ἦν ἀγαθῶν ἀν-
„δρῶν ἔργον, ἅπασι πέπρακται· τῇ τύχῃ δὲ, ἣν
„ὁ δαίμων ἔνειμεν ἑκάστοις, παύτῃ κέχρηνται.“

32. Οὐθείς ἐστιν, ὃς οὐχ ὁμολογήσειεν, εἰ μόνον ἔχοι μετρίαν αἴσθησιν περὶ λόγους, καὶ μήτε βάσκανος ᾖ, μήτε δύσερίς τις, οὕτω διαφέρειν τὴν ἀρτίως παρατεθεῖσαν λέξιν τῆς προτέρας, ὅσῳ διαλλάττει πολεμιστήρια μὲν ὅπλα πομπευτηρίων, ἀληθιναὶ δ' ὄψεις εἰδώλων, ἐν ἡλίῳ δὲ καὶ πόνοις τεθραμμένα σώματα τῶν σκιᾶς καὶ ῥαστώνας διωκόντων. ἡ μὲν γὰρ, οὐδὲν ἔξω τῆς εὐμορφίας ἐπιτηδεύει, καὶ παρὰ τοῦτ' ἔστιν αὐτοῖς τὸ κακὸν ἐν ἀληθεύσιν· ἡ δ' οὐδὲν, ὅ τι οὐκ ἐπὶ τὸ χρήσιμον καὶ ἀληθινὸν ἄγει. καί μοι δοκεῖ τις οὐκ ἂν ἁμαρτεῖν, τὴν μὲν Πλάτωνος λέξιν εἰκάσας ἀνθηρῷ χωρίῳ καταγωγὰς ἡδείας ἔχοντι καὶ τέρψεις ἐφημέρους, τὴν δὲ Δημοσθένους διάλεκτον εὐκάρπῳ καὶ παμφόρῳ γῇ, καὶ οὔτε τῶν ἀναγκαίων εἰς βίον, οὔτε τῶν περιττῶν εἰς τέρψιν, σπανίζούσῃ. δυνάμενος δ' ἂν, εἰ βουλοίμην, καὶ τὰ κατὰ μέρος ἑκατέρας κατορθώματα ἐξετάζειν, καὶ δεικνύειν, ὅσῳ κρείττων ἐστὶν ἡ Δημοσθένους λέξις τῆς Πλατωνικῆς, οὐ μόνον κατὰ τὸ ἀληθινὸν καὶ πρὸς ἀγῶνας· ἐπιτήδειον· τοῦτο μὲν γὰρ, ὡς προειδύτας ὁμοίως ἅπαντας, οὐδὲ λόγου δεῖν οἶμαι· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ τροπικὸν, περὶ ὃ μάλιστα δεινὸς ὁ Πλάτων δοκεῖ εἶναι. καὶ πολλὰς ἔχων ἀφορμὰς λόγων, ταύτην μὲν εἰς ἕτερον καιρὸν ἀναβάλλομαι τὴν θεωρίαν, εἴπερ προσέσται μοι χρόνος· ἰδίαν γὰρ οὐκ ὀκνήσω περὶ αὐτῆς ἐξενέγκαι

πραγματείαν· νυνὶ δὲ, ὅσα ἐν τῷ παρόντι ἥρμοττεν, εἴρηται. ἐπειδὴ δὲ παρελθεῖν ἡμῖν οὐκ ἐνῆν Πλάτωνα, ᾧ τὰ πρωτεῖα τινὲς ἀπονέμουσι, κατατρίψαι δὲ τὸν χρόνον περὶ μίαν ταὐτην θεωρίαν, ἐπιλελησμένον τῆς ὑποθέσεως, ἣν, τῇδέ μοι περιγεγράφθω. βούλομαι δὲ δὴ καὶ συλλογίσασθαι τὰ εἰρημένα ἐξ ἀρχῆς, καὶ δεῖξαι πάνθ', ὅσα ὑπεσχόμην ἀρχόμενος τῆς θεωρίας τοῦ λεκτικοῦ τόπου, πεποιηκότα ἐμαυτόν.

33. Ἡ πρόθεσις ἦν μοι καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, τῇ κρατίστῃ λέξει καὶ πρὸς ἅπασαν ἀνθρώπου φύσιν ἡρμοσμένῃ μετριώτατα, Δημοσθένη κεχρημένον ἐπιδεῖξαι, καὶ τοῦτό γε συνάγειν ἐπειρώμην, οὐκ ἐξ αὐτῆς ἐκείνης μόνης τὰς πίστεις διδούς· ᾔδειν γὰρ, ὅτι οὐδὲν αὐταρκές ἐστιν ἐφ' ἑαυτοῦ θεωρούμενον, οἷόν ἐστιν ὀφθῆναι καὶ καθαρῶς· ἀλλ' ἀντιπαρατιθεὶς αὐτῇ τὰς τῶν ἄλλων ῥητόρων τε καὶ φιλοσόφων λέξεις τὰς κράτιστα δοκούσας ἔχειν, καὶ τῇ δὲ ἀλλήλων βασάνῳ φανερὰν ποιῶν τὴν ἀμείνω· ἵνα τὴν φυσικὴν ὁδὸν ὁ λόγος μοι λάβῃ, τοὺς χαρακτῆρας τῶν διαλέκτων τοὺς ἀξιολογωτάτους κατηριθμησάμην, καὶ τοὺς πρώτους ὄντας ἐν αὐτοῖς ἄνδρας ἐπῆλθον· ἔπειτα, δείξας ἀτελεῖς ἅπαντας ἐκείνους, καὶ καθ' ὃ μάλιστα ἀδέκαστον ὑπελάμβανον τοῦ τέλους ἐκλογισάμενος διὰ βραχέων, ἦλθον ἐπὶ τὸν Δημοσθένη. τοῦτον δὲ ἑνὸς μὲν οὐδενὸς ἀποφηνάμενος αὔτε χαρακτῆρος, οὔτ' ἀνδρὸς, ζηλωτὴν γενέσθαι, ἐξ ἁπάντων δὲ τὰ κράτιστα ἐκλεξάμενον, κοινὴν καὶ φιλάνθρωπον τὴν ἑρμηνείαν

κατεσκευακέναι, καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα διαφέρειν τῶν ἄλλων, πίστεις ὑπὲρ τοῦδε παρειχόμην· διειλόμενος μὲν τὴν λέξιν εἰς τρεῖς χαρακτῆρας τοὺς γενικωτάτους, τόν τ' ἰσχνὸν, καὶ τὸν ὑψηλὸν, καὶ τὸν μεταξὺ τούτων· ἀποδεικνὺς δ' αὐτὸν ἐν τοῖς τρισὶ γένεσι κατορθοῦντα τῶν ἄλλων μάλιστα, λέξεις τινὰς αὐτοῦ λαμβάνων, αἷς ἀντιπαρεξήταζον ἑτέρας ὁμοειδεῖς, λόγου μὲν ἀξίας, οὐ μὴν ἀνεπιλήπτους γε τελέως, οὐδ', ὥσπερ ἐκείνη, πάσας τὰς ἀρετὰς ἐχούσας. καὶ γὰρ ἥ τ' Ἰσοκράτους καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν θαυμασιωτάτων ἀνδρῶν μνήμη καὶ σύγκρισις, οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος ἐγίγνετό μοι· ἀλλ', ἐπεὶ τοῦ μέσου καὶ κρατίστου χαρακτῆρος αὗτοι ζηλωταὶ γενόμενοι, μεγίστης δόξης ἔτυχον· ἵνα δείξαιμι, κἄν, εἰ τῶν ἄλλων ἀμείνους εἰσὶ, Δημοσθένει γ' οὐκ ἄξίους ὄντας ἀμιλλᾶσθαι περὶ τῶν ἀριστείων· ὀλίγα τούτοις ἔτι προσθεὶς περὶ τῆς λέξεως, ἐπὶ τὸ καταλειπόμενον τῆς θεωρίας μέρος μεταβήσομαι.

34. Ταῦτα δ' ἐστὶν, ἃ τοῖς τρισὶ πλάσμασιν ἔφην ἰδίας ἀρετὰς συμβεβηκέναι τοῖς Δημοσθενικοῦ, μηνύματα χαρακτηριστικὰ καὶ ἀνυφαίρετα· ὑπομνήσω δὲ πρῶτον μὲν, ἃ τοῖς ἄλλοις πλάσμασιν ἔφην ἰδίας ἀρετὰς συμβεβηκέναι τοῖς Δημοσθένους, ἢ Αὐσίου· ἵν' εὐαύνοπτος μᾶλλον γένηταί μοι ὁ λόγος. δοκεῖ δή μοι τῶν μὲν ὑψηλῇ καὶ περιττῇ καὶ ἐξηλλαγμένῃ λέξει κεχρημένων, κατὰ τὸ σαφέστερον καὶ κοινότερον τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι, προὔχειν δ' Δημοσθένης. τούτων γὰρ ἐν πάσῃ κατασκευῇ στενοχάζεται μέγεθος ἐχούσῃ, καὶ ταύταις κέχρηται χα-

ρακτηριστικωτάταις ἀρεταῖς ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς καὶ ξενοπρεποῦς ὀνομάσιας, ὡς γε μάλιστα τῶν δὲ τὴν λιτὴν καὶ ἰσχνὴν καὶ ἀπέριττον ἐπιτηδευόντων φράσιν, τῷ τόνῳ τῆς λέξεως ἐδόκει μοι διαλλάττειν, καὶ τῷ βάρει, καὶ τῇ στρυφνότητι, καὶ τῷ πικραίνειν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ταῦτα γάρ ἐστιν ἐκείνου χαρακτηριστικὰ τοῦ πλάσματος παρ' αὐτῷ, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. τῶν δὲ τὴν μέσην διάλεκτον ἠσκηκότων, ἣν δὴ κρατίστην ἀποφαίνομαι, κατὰ ταῦτα διαφέρειν αὐτὸν ὑπειλήμβανον, κατὰ τὴν ποικιλίαν, κατὰ τὴν συμμετρίαν, κατὰ τὴν εὐκαιρίαν· ἔτι πρὸς τούτοις κατὰ τὸ παθητικόν τε καὶ ἐναγώνιον καὶ δραστήριον, καὶ τελευταῖον τὸ πρέπον, ὃ τῶν ἄστρων ψαύει παρὰ Δημοσθένει. ταῦτα μὲν οὖν χωρὶς ἑκάστῳ τῶν τριῶν πλασμάτων παρακολουθεῖν ἔφην, καὶ ἐκ τούτων ἠξίουν τὴν Δημοσθένους δύναμιν· πεφυκότα μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις παρακολουθεῖν πλάσμασι, κρατίστην δ' ὅμως ἔχοντα καὶ ἐκπρεπεστάτην ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις. εἰ δέ τις ἀξιώσει συκοφαντεῖν τὴν διαίρεσιν, ἐπειδὴ τὰς κοινῇ παρακολουθούσας πᾶσι τοῖς πλάσμασιν ἀρετὰς τρίχα διανείμασα, τὸ ἴδιον ἑκάσταις ἀποδίδωσιν, ἐκεῖνα ἂν εἰποιμι πρὸς αὐτόν, ὅτι καθ' ὃ μάλιστα χωρὶς ἑκάστη τῶν ἀρετῶν ὄψιν ἠδίστην ἔχει καὶ χρῆσιν ὠφελιμωτάτην, κατὰ τοῦτο τάττειν αὐτὴν ἀξιῶ· ἐπεὶ καὶ τῆς σαφηνείας καὶ τῆς συντομίας καὶ τοῦ πιθανοῦ χωρίον ἀποφαίνουσιν οἱ τεχνογράφοι τὴν διήγησιν· οὐχ, ὡς οὐκ ἄλλοχοῦ οὐδαμοῦ δέον

ἐξετάζεσθαι τὰς ἀρετὰς ταύτας. πάνυ γὰρ ἄτοπον· ἀλλ' ὡς ἐν τῇ διηγήσει δέον μάλιστα.

35. Φέρε δὲ, τούτων εἰρημένων ἡμῖν, λέγωμεν ἤδη καὶ τῶν ὀνομάτων ᾗ κέχρηται ὁ ἀνήρ. ὅτι μὲν οὖν περιττή τις ἐστὶν ἡ τῆς λέξεως τῆς Δημοσθένους ἁρμονία, καὶ μακρῷ δή τινι διαλλάττουσα τὰς τῶν ἄλλων ῥητόρων, οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος. ἅπαντες γὰρ εὖ οἶδ' ὅτι ταύτην αὐτᾷ τὴν ἀρετὴν μαρτυρήσειαν, ὅσοι μὴ παντάπασι πολιτικῶν εἰσιν ἄπειροι λόγων· ὅπου γε καὶ οἱ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἀκμάσαντες ἐκείνῳ, θαυμάζοντές τε δῆλοί εἰσιν αὐτοῦ, καὶ ζηλοῦντες ταύτην μάλιστα τὴν εὐτεχνίαν· καίτοι τινὲς οὐδ' οἰκείως διακείμενοι πρὸς αὐτὸν, ὥστε πολλακείας ἐξενέγκασθαι δόξαν· ἀλλ' ἔνιοί γε καὶ σφόδρα ἐπαχθεῖς, καὶ ἀδιαλλάκτους ἐπανῃρημένοι πολέμους· ὧν ἦν Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ, ἀνὴρ λαμπροτάτῃ φύσει περὶ λόγους χρησάμενος· ὃς οὐ πολὺ ἂν ἀπέχειν δοκεῖ τῶν ἄλλων ῥητόρων, καὶ μετὰ Δημοσθένην μηδενὸς δεύτερος ἀριθμεῖσθαι. οὗτος μὲν δὴ τῆς ἄλλης δεινότητος, ᾗ περὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐγένετο, κατὰ τὸ λεκτικὸν ἔτι διακινίζει καὶ συκοφαντεῖ, πρῦμνα ἐχθροῦ ποιῶν. καὶ γὰρ καινότητα ὀνομάτων, καὶ ἀηδίαν, καὶ περιεργίαν, καὶ τὸ σκοτεινὸν δή τοῦτο καὶ πικρὸν, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα προστρίβεται αὐτῷ, βασκαίνων μὲν, ὥσπερ ἔφην, καὶ ταῦτα· ὅμως δ' οὖν ἀφορμάς γέ τινας τοῦ συκοφαντεῖν εὐλόγους λαμβάνων· περὶ δὲ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων οὐδὲν οὔτε μεῖζον ἢ καὶ γέλωτα φέρων. ἢ οὐχὶ τοῦτό πω θαυμάζειν, ἀλλ' ὅτι καὶ μαρ-

τυρῶν πολλαχῇ τὴν ἀρετὴν τῷ ῥήτορι κατέδηλός ἐστι καὶ ζηλῶν. φανερὸν δὲ τοῦτο γένοιτ' ἂν ἐξ ὧν αὐτὸς εἴρηκε, τότε μὲν οὕτω πως γράφων· „Ὅταν „δ' ἄνθρωπος ἐξ ὀνομάτων συγκείμενος, καὶ τού„των πικρῶν καὶ περιέργων." ἐν γὰρ δὴ τούτοις αὐτὴν ἐκλογὴν ἐπαινεῖ τῶν ὀνομάτων αὐτοῦ, νὴ Δία. τίς γὰρ ἂν γένοιτο πικρὰς καὶ περιέργου ζῆλος ὀνομασίας ἐν ἀηδίᾳ; ἑτέρῳ δὲ λόγῳ οὕτωσί πως λέγων· „Ὡς ὑμᾶς ὀῤῥωδῶ κακῶς πάσχοντας, τὴν „αὐνθεσιν τῶν Δημοσθένους ὀνομάτων ἠγαπήσαν„τας." καὶ γὰρ ἐνταῦθα πάλιν οὐ δέδοικε, μὴ τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ τῶν ὀνομάτων ἀγαπήσωσιν Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ μὴ λάθωσιν ὑπὸ τῆς συνθέσεως γοητευθέντες· ὥστε καὶ τῶν φανερῶν αὐτὸν ἀδικημάτων ἀφεῖναι διὰ τὰς σειρῆνας τὰς ἐπὶ τῇ ἁρμονίᾳ. ἐκ δὲ τούτων οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν, ὅτι δεινότητα μὲν αὐτῷ, ὅσην οὐχ ἑτέρῳ, μαρτυρῶν, καὶ ταῖς σειρῆσιν ἀπεικάζων αὐτοῦ τὴν μουσικήν, ἀγάμενος δ' οὐ τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων αὐτὸν, ἀλλὰ τῆς συνθέσεως, ἀναμφιλόγως αὐτῷ ταύτην παρακεχώρηκε τὴν ἀρετήν.

36. Τουτὶ μὲν οὖν τὸ μέρος, ὡς οὐ πολλοῦ λόγου δεόμενον, λέγω δὴ τὸ περιττὸν εἶναι συνθέτην ὀνομάτων τὸν Δημοσθένην, μαρτυρίαις τ' ἀξιοχρέοις καὶ τῷ μηδένα τἀναντία ἔχειν εἰπεῖν βεβαιούμενον, ἐάσω. τίς δὲ ὁ τῆς ἁρμονίας αὐτοῦ χαρακτὴρ, καὶ ἀπὸ ποίας γέγονεν ἐπιτηδεύσεως τοιοῦτος, καὶ πῶς ἄν τις αὐτὸν διαγνοίη παρεξετάζων ἑτέρους, ταῦτα πειράσομαι λέγειν, ἐκεῖνα προειπών· Πολλὴ

τις ἐγένετο ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐπιθυμία καὶ πρόνοια τοῦ καλῶς ἁρμόττειν τὰ ὀνόματα, ἔν τε μέτροις, καὶ δίχα μέτρων· καὶ πάντες, οἳ σπουδαίας ἐβουλήθησαν ἐξενεγκεῖν γραφάς, οὐ μόνον ἐζήτησαν ὀνομάσαι τὰ νοήματα καλῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ εὐκόσμως συνθέσει περιλαβεῖν· πλὴν οὐ τὴν αὐτήν γε πάντες ἐπετήδευσαν ἁρμονίαν· ὥστ' οὐδὲ κατὰ τὰς αὐτὰς ἦλθον ἅπαντες ὁδούς. τούτου δ' αἰτίας οἶομαι γενέσθαι πολλάς. πρῶτον μέν, τὴν ἑκάστου φύσιν, ᾗ ἄλλοι πρὸς ἄλλα πεφύκαμεν εὖ. δευτέραν δὲ, τὴν ἐκ λόγου καὶ προαιρέσεως ἐμφυομένην δόξαν, δι' ἣν τὰ μὲν ἀσπαζόμεθα, τοῖς δ' ἀπεχθόμεθα. τρίτην δὲ, τὴν ἐκ συνηθείας χρονίου κατασκευαζομένην ὑπόληψιν, ὡς σπουδῆς ἀξίων, ὧν ἂν τοὺς ἐθισμοὺς λάβωμεν. τετάρτην ἐπὶ τὴν πρὸς οὕς ἂν φιλοτιμούμενοι τυγχάνομεν ὁποῖ' ἄττα ἂν ἐκεῖνοι ζηλῶσιν, ἀναφοράν τε καὶ μίμησιν. ἔχοι δ' ἄν τις καὶ ἄλλα λέγειν. ἀλλὰ ἐγὼ τὰ φανερώτατα εἶπον, ἐῶ τὰ λοιπά, ὅθεν οἱ μὲν, τὴν εὐσταθῆ καὶ βαρεῖαν καὶ αὐστηρὰν καὶ φιλάρχαιον καὶ σεμνὴν καὶ φεύγουσαν ἅπαν τὸ κομψὸν, ἐπιτηδεύουσιν ἁρμονίαν· οἱ δὲ, τὴν γλαφυρὰν καὶ λιγυρὰν καὶ θεατρικὴν, καὶ πολὺ τὸ κομψὸν καὶ αἰμύλον ἐπιφαίνουσαν, ᾗ παιηγύρεις τε κηλοῦνται, καὶ ὁ σύμφορητὸς ὄχλος· οἱ δὲ, συνθέντες ἀφ' ἑκατέρας χρησιμωτάτην, μικτὴν καὶ μέσην ἐζήλωσαν ἀγωγήν.

37. Τρεῖς γὰρ δὴ συνθέσεως σπουδαίας χαρακτῆρες οὗτοι οἱ γενικώτατοι· οἱ δ' ἄλλοι παρὰ τούτους τε καὶ ὑπὸ τούτων εἰσὶ κατεσκευασμένοι, πολ-

λοὶ σφόδρα ὄντες, ἐπιτάσει τε καὶ ἀνέσει διαφέροντες ἀλλήλων. εἰλικρινὴς μὲν οὖν ἁρμονία, καὶ ἄκρατος καὶ καθαρκτὴρ κατὰ πᾶν, οὐκ ἂν εὑρισθείη παρ' οὐδενὶ, οὔτ' ἐμμέτρων, οὔτε πεζῶν ποιητῇ λόγων, οὐδὲ χρὴ μαρτύρια τοιαῦτα παρ' οὐδενὸς ἀπαιτεῖν. ὅπου γὰρ οὐδὲ τῶν στοιχείων τῶν πρώτων, ἐξ ὧν ἡ τοῦ παντὸς συνέστη φύσις, γῆς τε καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος καὶ πυρὸς, οὐδὲν εἰλικρινές ἐστιν, ἀλλὰ πάντα μετέχει πάντων, ὠνόμασται δ' ἕκαστον αὐτῶν κατὰ τὸ πλεονάζον· τί θαυμαστὸν, εἰ αἱ τῆς λέξεως ἁρμονίαι, τριῶν οὖσαι τὸν ἀριθμὸν, οὐκ ἔχουσιν εἰλικρινῆ τὴν φύσιν, οὐδ' ἀνεπίμικτον, ἀλλ' ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβεβηκότων αὐταῖς ὀνόματός τ' ἠξίωνται καὶ χαρακτῆρος ἰδίου; ὥσθ', ὅταν παρέχωμαι δείγματα ἑκάστης, καὶ μαρτύρια φέρω, λέξεις τινὰς παρατιθεὶς τῶν χρησαμένων αὐταῖς ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων, μηθεὶς συνοφαντείτω τὰς ἐπιπλοκὰς καὶ τὰς κατὰ μόρια ποικίλτητας αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεονάζον ἕκαστον τῶν παραλαμβανόντων σκοπείτω, τεκμαιρόμενος, εἰ πολλαχῇ τοιοῦτόν ἐστι τὸ δεικνύμενον, οὐκ εἰ ἁπανταχῇ.

38. Τῆς μὲν οὖν αὐστηρᾶς καὶ φιλαρχαίου καὶ μὴ τὸ κομψὸν, ἀλλὰ τὸ σεμνὸν ἐπιτηδευούσης ἁρμονίας, τοιόσδε ὁ χαρακτήρ· ὀνόμασι χρῆσθαι φιλεῖ μεγάλοις καὶ μακροσυλλάβοις, καὶ τὰς ἕδρας αὐτῶν εἶναι πλουσίως πάνυ βεβηκυίας, χρόνων δ' ἀξιολόγων ἐμπεριλήψει διορίζεσθαι θάτερα ἀπὸ τῶν ἑτέρων. τοῦτο τὸ σχῆμα τῆς ἁρμονίας ποιοῦσιν αἱ τῶν φωνηέντων γραμμάτων παραθέσεις, ὅταν ἢ τε προη-

γουμένη λέξις εἰς ἓν τούτων λήγῃ, καὶ ἡ συνάπτουσα ταύτῃ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τούτων τινὸς λαμβάνῃ. ἀναγκαῖον γάρ ἐστι χρόνον τινὰ μέσον ἀμφοῖν ἀξιόλογον ἀπολαμβάνεσθαι. καὶ μηδεὶς εἴπῃ· „Τί δὲ τοῦτο ἔστιν,“ ἢ πῶς ἄν τις γένοιτο χρόνος, ὃς μεταθῇ ὀνόματα ἀπ' ἀλλήλων διεστάναι κατὰ τὰς τῶν φωνηέντων συμβολάς; δείκνυται γὰρ ὑπό τε μουσικῶν καὶ μετρικῶν ὁ διὰ μέσου τῶν φωνηέντων χρόνος, ἑτέρων παρεμβολῇ γραμμάτων ἡμιφώνων ἀναπληροῦσθαι δυνάμενος. τοῦτο δ' οὐκ ἄν ἐγίγνετο, μὴ σιωπῆς τινος ἀξιολόγου διειρούσης τὰ φωνήεντα ἀπ' ἀλλήλων. πρῶτον μὲν δὴ τοῦτο τῆς ἁρμονίας ταύτης ἐστὶν ἴδιωμα, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἕτερον δὲ, τοιοῦτον· ἀνακοπὰς καὶ ἀντιστηριγμοὺς λαμβάνειν καὶ τραχύτητας ἐν ταῖς συμπλοκαῖς τῶν ὀνομάτων, ἐπιστυφούσας τὴν ἀκοὴν ἡσυχῇ βούλεται. ἐνταῦθα πάλιν ἡ τῶν ἀφώνων τε καὶ ἡμιφώνων γραμμάτων δύναμις αἰτία, ὅπῃ ἄν τὰ λήγοντα τῶν ἡγουμένων μορίων ᾖ γράμματα τοῖς ἡγουμένοις, ὡς μηδὲν τῶν ἐπιφερομένων μήτε συναλείφεσθαι, μήτε συγχεῖσθαι, φύσιν ἔχῃ. πολὺ γὰρ θῆ τὸ ἀντίτυπον ἐν ταῖς τούτων συμβολαῖς γίνεται, ὥσπερ γε καὶ ἐν αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὅτ' ἄν ἐκ τῶν τραχυνόντων τὴν φωνὴν γραμμάτων αἱ καλούμεναι συλλαβαὶ συντεθῶσι. πολλῆς δέ τινος ἐνταῦθα δεῖ τῆς τεχνήσεως, ἵνα μὴ κακόφωνον, μηδ' ἀηδὲς, μηδ' ἄλλην τινὰ ὄχλησιν, ἐνεγκάμεναι ταῖς ἀκοαῖς λάθωσιν αἱ τοιαῦται συζυγίαι, ἀλλ' ἐπανθῇ τις αὐταῖς χνοῦς ἀρχαιοπινὴς καὶ χάρις ἀβίαστος. ἀρκεῖ γάρ, ὡς ἐν εἰδόσι λέγοντας,

ὅτι φύσιν ἔχει μηδὲν τῶν σπουδαίων ῥημάτων ἄμοιρον ὥρας εἶναι καὶ χάριτος ἰδίας, τοσοῦτον μόνον εἰπεῖν.

39. Ἐν μὲν δὴ τοῖς ἐλαχίστοις τε καὶ στοιχειώδεσι μορίοις τῆς λέξεως ταῦτα χαρακτηρικὰ τῆς πρώτης ἐστὶν ἁρμονίας· ἐν δὲ τοῖς καλουμένοις κώλοις, ἃ συντίθεται μὲν ἐκ τῶν ὀνομάτων, συμπληροῖ δὲ τὰς περιόδους, οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὸ τοὺς ῥυθμοὺς τοὺς καταμετροῦντας αὐτά, μὴ ταπεινοὺς, μηδὲ μαλθακοὺς, μηδ' ἀγενεῖς εἶναι, ὑψηλοὺς δὲ καὶ ἀνδρώδεις καὶ μεγαλοπρεπεῖς. οὐ γὰρ δὴ φαῦλόν τι πρᾶγμα ῥυθμὸς ἐν λόγοις, οὐδὲ προσθήκης τινὸς μοῖραν ἔχον οὐκ ἀναγκαίας· ἀλλ' εἰ δεῖ τἀληθὲς, ὡς ἐμὴ δόξα, εἰπεῖν, ἁπάντων κυριώτατον τῶν γοητεύειν δυναμένων, κηλεῖν τὰς ἀκοάς. πρὸς δὲ τοῖς ῥυθμοῖς καὶ τὸ τοὺς σχηματισμοὺς τῶν ἐννοιῶν γενναίους εἶναι καὶ ἀξιωματικοὺς, οὐ μόνον τοὺς κατὰ τὰς νοήσεις, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν λέξιν συνισταμένους. ἐξαριθμεῖσθαι δὲ νῦν, ὅσα γένη σχηματισμῶν ἐστι, τῶν τε κατωνομασμένων καὶ τῶν ἀκατονομάστων, καὶ τίσιν αὐτῶν ἡ τοιαύτη μάλιστα πέφυκεν ἁρμονία χαίρειν, οὐκ ἔχω καιρόν· ἐπεὶ τῆς ἁρμονίας ταύτης οἰκεῖόν ἐστι καὶ τὸ τὰς περιόδους αὐτουργούς τινας εἶναι καὶ ἀφελεῖς, καὶ μήτε συναρπαζούσας ἑαυταῖς τὸν νοῦν, μήτε συμμετρουμένας τῷ πνεύματι τοῦ λέγοντος, μηδέ γε παραπληρώμασι τῶν ὀνομάτων οὐκ ἀναγκαίοις, ὡς πρὸς τὴν ὑποκειμένην διάνοιαν, χρωμένας, μηδ' εἰς θεατρικούς τινας καὶ γλαφυροὺς κατηλογούσας

ῥυθμούς. καθόλου δέ γ' οὐδ' ἀσπάζεται τὸ ἐμπερίοδον ἥδε ἡ σύνθεσις ὡς τὰ πολλά· ἀποιήτως δέ πως καὶ ἀφελῶς, καὶ τὰ πλείω κομματικῶς κατεσκευάσθαι βούλεται, παράδειγμα ποιουμένη τὴν ἀκατάσκευον φύσιν. εἰ δέ ποτ' ἀκολουθήσειεν τοῖς ἀνευπιτοθεμένοις κώλοις, ἢ περιόδοις, ἢ βάσεσιν εὐρύθμοις, τὸ συμβὰν ἐκ τῆς αὐτομάτου τύχης, οὐκ ἀπωθεῖται. καὶ ταῦτα δ' ἔτι τῆς ἀρχαίας καὶ αὐστηρᾶς ἁρμονίας ἐστὶ χαρακτηρικά· τὸ μήτε συνδέσμοις χρῆσθαι πολλοῖς, μήτ' ἄρθροις συνεχέσιν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐλάττοσι· τὸ μὴ χρονίζειν ἐπὶ τῶν αὐτῶν πτώσεων τὸν λόγον, ἀλλὰ θαμινὰ μεταπέμπειν· τὸ τῆς ἀκολουθίας τῶν προεξενεχθέντων ὑπεροπτικῶς ἔχειν τὴν φράσιν, μηδὲ κατάλληλον· τὸ περιττῶς καὶ ἰδίως καὶ μὴ κατὰ τὴν ὑπόληψιν, ἢ βούλησιν τῶν πολλῶν συζεύγνυσθαι τὰ μόρια. καὶ παραδείγματα δ' αὐτῆς ποιητῶν μὲν καὶ μελοποιῶν ἥ τ' Αἰσχύλου λέξις ὀλίγου δεῖν πᾶσα, καὶ ἡ Πινδάρου· χωρὶς ὅτι μετὰ Παρθένεια, καὶ εἴ τινα τούτοις ὅμοια. κἂν τούτοις εὐγένεια καὶ σεμνότης ἁρμονίας τὸν ἀρχαῖον φυλάττουσα πῖνον. συγγραφέων δὲ λαμπρότατός τε καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων κατορθῶν περὶ ταύτην τὴν ἰδέαν Θουκυδίδης. εἰ δέ τῳ δοκεῖ μαρτυρίων ἔτι δεῖν τῷ λόγῳ, παρελθὼν τοὺς ποιητὰς, ἐκ τῆς Θουκυδίδου λέξεως ταυτί· „Τούτου δὲ τοῦ πολέμου „μῆκός τε μέγα προὔβη, παθήματά τε ξυνέβη γε„νέσθαι [ἐν αὐτῷ] τῇ Ἑλλάδι [πολλὰ,] οἷα οὐχ „ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις τοσαίδε ληφ-

„θεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων, αἱ „δὲ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων· εἰσὶ δὲ αἳ καὶ „οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι· οὔτε φυγαὶ „τοσαίδε ἀνθρώπων, καὶ φόνος, ὁ μὲν κατ' αὐτὸν „τὸν πόλεμον, ὁ δὲ διὰ τὰ στασιάζειν. τά τε πρό„τερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον „βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σεισμῶν τε „πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ ἰσχυρό„τατοι οἳ αὐτοὶ ἐπέσχον· ἡλίου τ' ἐκλείψεις αἱ „πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημο„νευόμενα ξυνέβησαν· αὐχμοί τ' ἔστι παρ' οἷς με„γάλοι· καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί· καὶ οὐχ ἥκιστα „καὶ ἡ βλάψασα καὶ μέρος τι φθείρασα, ἡ λοιμώ„δης νόσος." ἡ μὲν δὴ πρώτη τῶν ἁρμονιῶν ἡ γενικὴ καὶ αὐστηρὰ καὶ μεγαλόφωνα καὶ τὸ ἀρχαιοπρεπὲς διώκουσα, τοιάδε τίς ἐστι κατὰ τὸν χαρακτῆρα.

40. Ἡ δὲ μετὰ ταύτην γλαφυρὰ καὶ θεατρικὴ, καὶ τὸ κομψὸν αἱρουμένη πρὸ τοῦ σεμνοῦ, τοιαύτη· ὀνομάτων αἰεὶ βούλεται λαμβάνειν τὰ λειότατα καὶ μαλακώτατα, τὴν εὐφωνίαν θηρωμένη καὶ τὴν ἐμμέλειαν, ἐξ αὐτῶν δὲ τὸ ἡδύ· ἔπειτα οὐχ ὡς ἔτυχεν ἀξιοῖ ταῦτα τιθέναι, οὐδ' ἀπερισκέπτως συναρμόττειν θάτερα τοῖς ἑτέροις, ἀλλὰ διακρίνουσα τὰ ποῖα τοῖς ποίοις παρατιθέμενα μουσικώτατους ποιεῖν δυνήσεται τοὺς ἤχους· καὶ σκοποῦσα, κατὰ ποῖον σχῆμα ληφθέντα χαριεστέρας ἀποτελέσει τὰς συζυγίας, οὕτως συναρμόττειν ἕκαστα πειρᾶται, πολλὴν σφόδρα ποιουμένη φροντίδα τοῦ συνεξεύθαι

καὶ συνειλῆφθαι, καὶ προαπειῆς ἁπάντων αὐτῶν εἶναι τὰς ἁρμονίας. καὶ διὰ τοῦτο φεύγει μὲν ἁπάσῃ σπουδῇ τὰς τῶν φωνηέντων σύμβολὰς, ὡς τὴν λειότητα καὶ τὴν εὐέπειαν διασπώσας· φεύγει δὲ, ὅση δύναμις αὐτῇ, τῶν ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων γραμμάτων τὰς συζυγίας, ὅσαι τραχύνουσι τοὺς ἤχους, καὶ ταράττειν δύνανται τὰς ἀκοάς. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται πᾶσαν σημαίνουσαν σῶμα [ἢ] πρᾶγμα λέξιν ἐξ εὐφώνων συγκεῖσθαι, τὰς αὐτὰς καὶ κακῶς ἐνδέχεται. ὃ δὴ δίδωσιν ἡ φύσις, τοῦτο περιῶσα λαμβάνειν ταῖς συζυγίαις αὐταῖς, καὶ ποιεῖν ἡδίους καὶ μαλακωτέρας λέξεις ὑπομένει, πρὸς τὸν ὑποκείμενον νοῦν οὔτ' ἀναγκαίας, οὔτ' ἴσως χρησίμας, δεσμοῦ δέ τινος, ἢ κόλλης, τάξιν τοῖς πρὸ αὐτῶν καὶ μετὰ ταύτας κειμέναις ὀνομασίαις παρεξομένας· ἵνα μὴ συναπτόμεναι πρὸς ἀλλήλας αἷ καταλήγουσαί τε εἰς τραχὺ γράμμα, καὶ αἱ τὴν ἀρχὴν ἀπό τινος τοιούτου λαμβάνουσαι, σπασμωδισμοὺς τῶν ἤχων ποιῶσι καὶ ἀντιτυπίας, τῇ δὲ παρεμπιπτούσῃ λέξει προσαναπαυόμεναι, μαλακοὺς φαίνεσθαι ποιῶσι τοὺς ἤχους καὶ συνεχεῖς· τὸ γὰρ ὅλον ἐστὶν αὐτῆς βούλημα, καὶ ἡ πολλὴ πραγματεία, περὶ τὸ συσπασθῆναί τε καὶ συνυφάνθαι πάντα τὰ μόρια τῆς περιόδου, μιᾶς λέξεως ἀποτελοῦντα φαντασίαν· καὶ ἔτι πρὸς τοῦτῳ περὶ τὸ πᾶσαν εἶναι τὴν λέξιν, ὥσπερ ἐν ταῖς μουσικαῖς συμφωνίαις, ἡδεῖαν καὶ λιγυράν. τούτων δὲ τὸ μὲν αἱ τῶν ἁρμονιῶν ἀκρίβειαι ποιοῦσι, τὸ δὲ αἱ τῶν πραγμάτων δυνάμεις οἰκείως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα

ταῖς κατὰ τοὺς νόμους συμπαθείαις· ὑπὲρ ὧν ἑτέρας ἐπιστήμης θεωρία. ἐπιτρόχαλος δή τις γίνεται καὶ καταφερὴς ἡ ῥύσις τῆς λέξεως, ὥσπερ κατὰ πρανοῦς φερόμενα χωρίου σώματα, μηδενὸς αὐτῆς ἀνακούοντος· καὶ διαῤῥεῖ διὰ τῆς ἀκοῆς ἡδέως πως καὶ ἀσπαστῶς, οὐδὲν ἧττον, ἢ τὰ διὰ ᾠδῆς καὶ ὀργάνου μουσωθέντα κρούματα καὶ μέλη. ἔτι τῆς συνθέσεως ταύτης ἐστὶ καὶ τὰ κῶλα δεῖνα ποιήμασιν ἐμφερῆ, μαλακόφωνα καὶ λεῖα, πολὺ τὸ κωτίλον ἔχοντα, κατά τινα φιλάτητα φυσικὴν συζευγνύμενα ἀλλήλοις, ἐξ ὧν ἡ περίοδος συνέστηκεν. οὐδὲν γὰρ ἔξω περιόδου συντίθησιν ἐπὶ τῶν ῥυθμῶν. εἰς ἃς δὲ ἀποστέλλεται περιόδους, οὐ τοὺς ἀξιωματικοὺς βούλεται λαμβάνειν, ἀλλὰ τοὺς χαριεστάτους· εὐκόρυφοι δὴ φαίνονται καὶ εὔγραμμοι διὰ τοῦτο, καὶ εἰς ἕδραν ἀσφαλῆ τελευτῶσι· τῶν δὲ σχημάτων διώκει τὰ κινητικώτατα τῶν ὄχλων· καλλωπίζεται γὰρ καὶ τέθηλε τούτοις, ἂν ἄχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι τὰς ἀκοὰς προβαίνῃ· ὡς εἰσὶν αἵ τε παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις καὶ ἀντιθέσεις, καὶ τὰ παρωνομασμένα, τά τ' ἀντιστρέφοντα, καὶ τὰ ἐπαναφερόμενα, καὶ ἄλλα πολλά. τοιαῦτά τινά μοι καὶ ταύτης εἶναι φαίνεται χαρακτηριστικὰ τῆς ἁρμονίας. παραδείγματα δ' αὐτῆς ποιοῦμαι, ποιητῶν μὲν Ἡσίοδόν τε καὶ Σαπφῶ καὶ Ἀνακρέοντα· τῶν δὲ πεζῇ λέξει χρησαμένων Ἰσοκράτην τε τὸν Ἀθηναῖον, καὶ τοὺς ἐκείνῳ πλησιάσαντας. εἴρηται μὲν οὖν πρότερον ἤδη λέξεις τινές, ἐν αἷς τὸν ὅλον χαρακτῆρα αὐτοῦ τῆς λέξεως ὑπέγραφον· ἐξ ὧν καὶ τὰ περὶ τὴν σύνθεσιν, εἰ τοιαῦτά

ἐστιν, οἷα λέγομεν ἡμεῖς, οὐ χαλεπῶς ἂν τις ἴδοι. ἵνα δὲ μὴ δόξωμεν διαριθμεῖν τὰς ἀκολουθίας, τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐπὶ τὰ ἐν ἀρχαῖς ᾠηθέντα παραδείγματα κελεύοντες ἀναστρέφειν, λαμβανέσθω καὶ ταῦθα ἐκ τῶν πανηγυρικῶν αὐτοῦ λόγων λέξις οὐ πολλὴν διατριβὴν παρέξουσα τοῖς ἀναγνωσομένοις, ἐν ᾗ διεξέρχεται τὰ πραχθέντα Ἀθηναίοις περὶ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. ἔστι δὲ ἥδε· „Ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τε ἦσαν πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα „παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἅπαν„τα τὸν ὄχλον, ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἐχομένην νῆ„σον ἐξέπλευσαν, ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν δύνα„μιν, καὶ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα, κινδυνεύωσι. „καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους, ἢ μᾶλλον „φιλέλληνες ὄντες ἐπιδειχθεῖεν, οἵτινες ἔτλησαν „ἐπιδεῖν, ὥστε μὴ τοῖς πολλοῖς αἴτιοι γενέσθαι τῆς „δουλείας, ἐρήμην μὲν [τὴν] πόλιν γιγνομένην, τὴν „δὲ χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δὲ συλώμενα, καὶ „νεὼς ἐμπιμπραμένους, ἅπαντα δὲ τὸν πόλεμον „περὶ [τὴν] πατρίδα τὴν αὐτῶν γενόμενον; καὶ „μηδὲ ταῦτ' ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς διακοσίας „καὶ χιλίας τριήρεις μόνοι διαναυμαχεῖν οὐκ ἐμέλ„λησαν, οὐ μὴν εἰάθησάν [γε.] καταισχυνθέντες „[τε] γὰρ Πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ „νομίσαντες, προδιαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων, „οὐδ' αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δ', εἰς „ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν, ἠναγκά„σθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. καὶ τοὺς μὲν „θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι γιγνομένους, καὶ

„τὰς κραυγὰς καὶ τὰς παρακελεύσεις, ἃ κοινὰ πάν-„των ἐστὶ τῶν ναυμαχούντων, οὐκ οἶδ', ὅ τι δεῖ „λέγοντα διατρίβειν· ἃ δ' ἔστιν ἴδια καὶ τῆς ἡγε-„μονίας ἄξια, καὶ τοῖς προειρημένοις ὁμολογούμε-„να, ταῦτα δ' ἐμὸν ἔργον ἐστὶν εἰπεῖν. τοσοῦτον „γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν, ὅτι ἦν ἀκέραιος, ὥστε „ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνεβάλετο τριή-„ρεις εἰς τὸν κίνδυνον τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἢ „σύμπαντες οἱ [ναυμαχήσαντες. οὐδεὶς δὲ πρὸς „ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολο-„γήσειε, διὰ μὲν τὴν] ναυμαχίαν ἡμᾶς τῷ πολέμῳ „κρατῆσαι, ταύτης δὲ τὴν πόλιν αἰτίαν γεγενῆσθαι. „καίτοι μελλούσης στρατείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους „ἔσεσθαι, τίνας χρὴ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; οὐ τοὺς „ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστα εὐδοκιμήσαντας, „καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ „τοῖς κοινοῖς τῶν ἀγώνων, ἀριστείων ἀξιωθέντας; „οὐ τοὺς τὴν αὐτῶν καταλιπόντας περὶ τῆς τῶν ἄλ-„λων σωτηρίας, καὶ τό τε παλαιὸν οἰκιστὰς πλεί-„στων πόλεων γενομένους, καὶ πάλιν αὖτὰς ἐκ τῶν „μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; πῶς δ' οὐκ „ἂν δεινὰ πάθοιμεν, εἰ τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος „μετασχόντες, ἔλαττον ταῖς τιμαῖς ἔχειν ἀξιωθεί-„μεν, καὶ τότε προταχθέντες πρὸ τῶν ἄλλων, νῦν „ἑτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημεν;"

41. Τῆς δὲ τρίτης ἁρμονίας, ἣν ἔφην μικτὴν ἐξ ἀμφοῖν εἶναι, τὰ χρησιμώτατα ἐκλέγουσαν ἀφ' ἑκατέρας, οὐδεὶς ἐστι χαρακτὴρ ἴδιος· ἀλλ' ὡς ἂν οἱ μετιόντες αὐτὴν προαιρέσεως ἔχωσιν, ἢ δυνά-

μεως, τὰ μὲν φυγεῖν, τὰ δὲ λαβεῖν, οὕτως κίρναν-
ται, καθάπερ ἐν τῇ ζωγραφίᾳ τὰ μίγματα. ταύτης
τῆς ἁρμονίας κράτιστος μὲν ἐγένετο κανὼν ὁ ποιη-
τὴς Ὅμηρος, καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι λέξιν ἄμεινον
ἡρμοσμένην τῆς ἐκείνου πρὸς ἄμφω ταῦτα· λέγω δὲ
τήν τε ἡδονὴν, καὶ τὸ σεμνόν. ἐζήλωσαν δ' αὐτὸν
ἐπῶν τε πολλοὶ ποιηταὶ καὶ μελῶν, ἔτι δὲ τραγῳ-
δίας τε καὶ κωμῳδίας· συγγραφεῖς τ' ἀρχαῖοι καὶ
φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες· ὧν ἁπάντων μεμνῆσθαι
πολὺ ἂν ἔργον εἴη. ἀρκέσει δὲ τῶν ἐν λόγοις δυνα-
στευσάντων, οὓς ἐγὼ κρατίστους εἶναι πέπεισμαι,
δύω παρασχέσθαι μόνους· συγγραφέων μὲν Ἡρό-
δοτον, φιλοσόφων δὲ Πλάτωνα· καὶ γὰρ ἄξιόμα
καὶ χάρις αὐτῶν ἐπιτρέχει ταῖς ἁρμονίαις. εἰ δ' ὀρ-
θὰ ἐγὼ καὶ εἰκότα ἔγνωκα περὶ αὐτῶν ἐξετάσας, τῷ
βουλομένῳ σκοπεῖν ἔστιν. φέρε δὴ τίς οὐκ ἂν ὁμο-
λογήσειε τῆς τ' αὐστηρᾶς καὶ τῆς ἡδείας ἁρμονίας
μέσην εἶναι τήνδε τὴν λέξιν, καὶ τὰ κράτιστα εἰλη-
φέναι παρ' ἑκατέρας, ᾗ κέχρηται Ἡρόδοτος ἄρξῃ
περιτιθεὶς τὸν λόγον, ὅτ' ἐβουλεύετο περὶ τῆς πρὸς
τοὺς Ἕλληνας στρατείας, μετακεκόμισται δ'· εἰς
τὴν Ἀτθίδα διάλεκτον ἡ λέξις· „Ἄνδρες Πέρσαι,
„οὔτ αὐτὸς καθηγήσομαι νόμον τόνδ' ἐν ὑμῖν τι-
„θείς· παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὡς [γὰρ]
„ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδένα χρό-
„νον ἠτρεμήσαμεν, ἐξ οὗ παρελάβομεν τὴν ἡγεμο-
„νίαν τήνδε παρὰ [τῶν] Μήδων, Κύρου καθελόν-
„τος Ἀστυάγην· ἀλλὰ θεός τε οὕτως ἐνάγει, καὶ
„αὐτοῖς ἡμῖν πολλὰ ἐπιοῦσι συμφέρεται ἐπὶ τὸ

„ἄμεινον. ἃ μὲν δὴ Κῦρός τε καὶ Καμβύσης, πα-
„τήρ τε ὁ ἐμὸς, Δαρεῖος, κατειργάσαντο [καὶ προσ-
„εκτήσαντο] ἔθνη, ἐπισταμένοις οὐκ ἄν τις λέγοι·
„ἐγὼ δ', ἐπειδὴ παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτον
„ἐφρόντιζον, ὅπως μὴ λείψωμαι τῶν πρότερον γε-
„νομένων ἐν [τῇ] τιμῇ τῇδε, μηδ' ἐλάσσω προσκτή-
„σωμαι δύναμιν Πέρσαις. φροντίζων δὲ εὑρίσκω
„ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν προσγινόμενον, χώραν τε,
„ἧς νῦν κεκτήμεθα, οὐκ ἐλάσσονα, οὐδὲ φαυλο-
„τέραν, παμφορωτέραν τε, ἅμα δὲ τιμωρίαν καὶ
„τίσιν γινομένην. διὰ δὴ ταῦτα νῦν ὑμᾶς ἐγὼ συν-
„έλεξα, ἵνα, ἃ διανοοῦμαι πράττειν, ὑποθῶ ὑμῖν.
„μέλλω, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐλαύνειν στρα-
„τὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθη-
„ναίους τιμωρήσωμαι, ὅτι δὴ πεποιήκασιν Πέρσας
„τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὁρᾶτε μὲν δὴ καὶ [πα-
„τέρα τὸν ἐμὸν] Δαρεῖον προθημούμενον στρατεύε-
„σθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τετε-
„λεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετ' αὐτῷ τιμωρήσασθαι·
„ἐγὼ δ' ὑπὲρ τ' ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσῶν οὐ
„πρότερον παύσομαι, πρὶν ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς
„Ἀθήνας· οἵ γε ἐμέ τε καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρ-
„ξαν ἄδικα ποιοῦντες. πρῶτα μὲν εἰς Σάρδεις ἐλ-
„θόντες ἅμα Ἀρισταγόρᾳ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ
„ἡμετέρῳ, ἐνέπρησαν τὰ τ' ἄλση καὶ τὰ ἱερά· δεύ-
„τερα δὲ, ὑμᾶς οἷα ἔδρασαν, εἰς τὴν γῆν τὴν σφε-
„τέραν ἀποβάντας, ὅτε Δάτις τε καὶ Ἀρταφέρνης
„ἐστρατήγουν, ἐπίστασθέ που πάντες. τούτων μέν-
„τοι ἕνεκα ἀνώρμημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι.

„ἔγωγε δ' ἐν αὐτοῖς τοσάδε ἀνευρίσκω λογιζόμε-
„νος, εἰ τοὺτους τε καὶ τοὺς τούτοις πλησιοχώρους
„καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέ-
„μονται χώραν, γῆν τε τὴν Περσίδα ἀποδείξομεν
„τῷ Διὸς αἰθέρι ὅμορον οὖσαν. οὐ γὰρ δὴ χώραν
„γε οὐδὲ μίαν κατόψεται ὁ ἥλιος ὅμορον οὖσαν τῇ
„ἡμετέρᾳ, ἀλλ' αὐτὰς ἁπάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν
„χώραν θήσω, διὰ πάσης ἐξελθὼν τῆς Εὐρώπης.
„πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν· οὔτε τινὰ πόλιν αὖ-
„τῶν οὐδεμίαν, οὔτε ἔθνος ἀνθρώπων οὐδέν, ὑπο-
„λείπεσθαι ἡμῖν, ὃ οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν εἰς μάχην,
„τούτων, ὧν ἔλεξα, ὑπερῃρημένων. οὗτος οἵ τε
„ἡμῖν ἀντίοι ἔξουσι θούλιον ζυγὸν, οἵ τε Ἀθηναῖοι.
„ὑμεῖς δ' ἄν μοι τάδε ποιοῦντες χαρίζεσθε, ἐπει-
„δὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον, εἰς ὃν ἡμῖν ἥκειν
„δοκεῖ, προθύμως ὑμᾶς ἅπαντας δεῖ παρεῖναι.
„ὅς δ' ἂν ἔλθοι ἔχων κατεσκευασμένον στρατὸν
„κάλλιστα, δώσω αὐτῷ δωρεὰν, ἣ δὴ τιμιωτάτη
„νομίζεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ. ποιητέα μὲν δὴ ταῦτ'
„ἔστιν οὕτω. ἵνα δὲ μὴ ἰδιοβουλεύειν ὑμῖν δοκῶ,
„τίθημι τὸ πρᾶγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων
„ὑμῶν τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι."

42. Ἐβουλόμην ἔτι πλείω παρασχέσθαι παραδείγματα τῆς τοῦ συγγραφέως ἀγωγῆς· ἰσχυροτέρα γὰρ ἡ πίστις οὕτως ἂν ἐγένετο. νῦν δ' ἐξείρχομαι, ἀπειρῶν ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, καὶ ἅμα δόξαν ὑφορώμενος ἀκαιρίας. συγγνώσεται δέ μοι καὶ Πλάτων ὁ θαυμάσιος, εἰ μὴ παραθήσομαι κἀκείνου λέξεις. ἡ γὰρ ὑπόμνησις ὡς ἐν εἰδόσι καὶ ταῦτα δὲ δὴ βου-

λόμενος τὰς τε διαφορὰς τῶν ἁρμονιῶν, καὶ τοὺς χαρακτῆρας αὐτῶν καὶ τοὺς πρωτεύσαντας ἐν αὐτοῖς διῃλθον· ἵν', ἐπειδὰν ἀποφαίνωμαι γνώμην, ὅτι τὴν μέσην τε καὶ μικτὴν ἁρμονίαν ἐπετήδευσεν ὁ Δημοσθένης, μηδεὶς ὑποτυγχάνῃ μοι, ταῦτα λέγων· Αἱ γὰρ ἄκραι τίνες εἰσὶν ἁρμονίαι; καὶ τίς αὐτῶν ἑκατέρας φύσις; καὶ τίς ἡ μίξις, ἢ ἡ κρᾶσις αὐτῶν; οὐδὲν γὰρ δεῖ τῶν ἄκρων. τούτου μὲν δὴ πρώτου χάριν, ὥσπερ ἔφην, ἠναγκάσθην προειπεῖν. ἔπειτα, ἵνα μοι μὴ μονόκωλος ᾖ, μηδ' αὐστηρὸς ὁ λόγος, ἀλλ' ἔχῃ τινὰς εὐπαιδεύτους διαγωγάς· οὔτε γὰρ πιστεύειν τὰς τοιαύτας προσῴκας, οὔτ' ἀπωτοῦντος λόγον παραλιπεῖν καλῶς ἂν ἔχοι.

43. Δεδειγμένης δή μοι τῆς διαιρέσεως τοῦ ῥήτορος ταύτης, ἤδη τις παρ' ἑαυτῷ σκοπείτω τὰ λεχθέντα, ὅτι τοιαῦτ' ἔστιν, ἐνθυμούμενος μὲν, ὅσα σεμνῶς κατεσκεύαστο τῷ ἀνδρὶ καὶ αὐστηρῶς καὶ ἀξιωματικῶς· ἐνθυμούμενος δὲ, ὅσα τερπνῶς καὶ ἡδέως. εἰ δὲ κἀνταῦθα δόξει τι δεῖν ἡ πίστις ἀποδιδόναι, ὄντινα βούλεται τῶν λόγων αὐτοῦ προχειρισάμενος, καὶ ἀφ' οὗ βούλεται μέρους ἀρξάμενος, καταβαινέτω τε καὶ σκοπείτω τῶν λεγομένων ἕκαστον, εἰ τὰ μὲν ἀναβεβλημένας ἔχει τὰς ἁρμονίας καὶ διεστώσας, τὰ δὲ προσκολλώσας καὶ συμπεπυκνωμένας· καὶ τὰ μὲν ἀποτραχύνει τε καὶ πικραίνει τὴν ἀκοὴν, τὰ δὲ πραΰνει καὶ λειαίνει· καὶ τὰ μὲν εἰς πάθος ἐκτρέπει τοὺς ἀκούοντας, τὰ δ' εἰς ἦθος ὑπάγεται, τὰ δ' ἄλλας τινὰς ἐργάζεται καὶ

πολλῆς διαφορᾶς παρ' αὐτὴν τὴν σύνθεσιν, οἷά ἐστι ταυτί· χρήσομαι δὲ παραδείγμασιν οὐκ ἐξ ἐπιτηδεύσεως, ἀλλ' οἷς ἐνέτυχον, ἐξ ἑνὸς τῶν Φιλιππικῶν λαβών· „Εἰ δέ τις ὑμῶν, ὦ [ἄνδρες] Ἀθηναῖοι, τὸν Φίλιππον εὐτυχοῦντα ὁρῶν, ταύτῃ φοβερὸν προσπολεμῆσαι νομίζει, σώφρονας μὲν ἀνθρώπου προνοίᾳ χρῆται· μεγάλη γὰρ ῥοπὴ, μᾶλλον δὲ ὅλον ἡ τύχη παρὰ πάντ' ἔστι τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγε, εἴ τις αἴρεσίν μοι δοίη, τὴν τῆς ἡμετέρας πόλεως τύχην ὧν ἑλοίμην, ἐθέλοντων, ἃ προσήκει ποιεῖν, ὑμῶν „καὶ κατὰ μικρὸν, ἢ τὴν ἐκείνου," ἐν τρισὶ περιόδοις ταύταις τὰ μὲν ἄλλα ἁρμόσματα πάντα εὐφώνως τε σύγκειται καὶ ἡδέως, τῷ συγκεῖσθαι σφόδρα, καὶ μαλακὰς αὐτῶν εἶναι τὰς ἁρμονίας· ὀλίγα δ' ἔστι παντάπασιν, ἃ διΐστησι τὰς ἁρμονίας, καὶ τραχείας φαίνεσθαι ποιεῖ αὐτάς. ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιόδῳ κατὰ δύο τρόπους τὰ φωνήεντα συγκρούομενα, ἔν τε τῷ „Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι," καὶ [ἐν τῷ] „Εὐτυχοῦντα ὁρῶν·" ἃ καὶ διΐστησι τὸ συναφές. καὶ κατ' ἄλλους δύο τρόπους, ἢ τρεῖς, τὰ ἡμίφωνα παραπίπτοντα ἀλλήλοις καὶ φύσιν οὐκ ἔχοντα συναλείφεσθαι, ἔν τε τῷ „Τὸν Φίλιππον," καὶ ἐν τῷ „Ταύτῃ φοβερὸν προσπολεμῆσαι," ταράττει τοὺς ἔχους μετρίως, καὶ οὐκ ἐᾷ φαίνεσθαι μαλακούς. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιόδῳ τραχύνεται μὲν ἡ σύνθεσις ἐν τῷ „Μεγάλη γὰρ ῥοπὴ," διὰ τὸ μὴ συναλείφεσθαι τὰ δύο ρ· καὶ ἐν τῷ „Ἀνθρώπων πράγματα," διὰ τὸ μὴ συλλειαίνεσθαι τῷ ἑξῆς· δια-

ὑπᾶται δ' ἐν τῷ „Μᾶλλον δὲ ὅλον ἡ τύχη,“ βραχέων φωνηέντων πολὺν τὸν μεταξὺ χρόνον περιλαμβανόντων. ἐν δὲ τῇ τρίτῃ περιόδῳ τὰ φωνήεντα μὲν, εἴ τις αὐτὰ βούλοιτο συναλείψας ἐκθλίβειν, ὥσπερ τὸ „Οἶομαι“ καὶ „Δέον,“ οὐκ ἂν εὔροις συμπλεκόμενα ἀλλήλοις. τῶν δὲ συμφωνουμένων δυσὶν, ἢ τρισὶν χωρίοις τὴν λειότητα μὴ φυλάττουσαι συντυπαιμένοις εὑρεθήσονται, ἐν τῷ „Αἱρεσίν μοι „θοίη,“ καὶ ἐν τῷ „Τῆς ἡμετέρας πόλεως.“ μέχρι μὲν δὴ τῶν ἡ δευτέρα τὰ πρωτεῖα ἁρμονία φέρει· ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς ἡ προτέρα διεσπασται μᾶλλον τῆς ἑτέρας· „Πολὺ γὰρ πλείους ἀφορμὰς εἰς τὸ „τὴν παρὰ τῶν Θεῶν εὔνοιαν ἔχειν ὁρῶ ὑμῖν ἐνοῦ„σας, ἢ ἐκείνῳ. ἀλλ', οἶομαι, καθήμεθα οὐδὲν „ποιοῦντες· οὐκ ἔνι δ' αὐτὸν ἀργοῦντα οὐδὲ φί„λοις ἐπιτάττειν, μή τί γε Θεοῖς.“ ἐν τούτοις γὰρ δὴ τὰ φωνήεντα πολλαχῇ συγκρουόμενα δῆλά ἐστι, καὶ τὰ ἡμίφωνα καὶ ἄφωνα· ἐξ ὧν στηριγμούς τε καὶ ἐγκαθιαμοὺς αἱ ἁρμονίαι λυμβάνουσι, καὶ τραχύτητας αἱ φωναὶ συχνάς· ἔπειθ' αἱ ταύταις ἐπιβάλλουσι φωνηέντων· καὶ παρὰ τοῦτο ἐπιτρόχαλος αὐτῶν ἐστιν ἡ σύνθεσις. ἀφώνων δὲ καὶ ἡμιφώνων συμβολαῖς διαχαρατόμεναι, τραχύνουσι τὴν φωνὴν συμμέτρως. καὶ τἆλλα δὲ τὸν αὐτὸν ἅπαντα κατεσκεύασται τρόπον. τί γὰρ δεῖ τὰ πλείω λέγοντα μηκύνειν; οὐ μόνον δὲ αἱ τῶν ὀνομάτων συζυγίαι τὴν μικτὴν ἁρμονίαν λαμβάνουσι παρ' αὐτῷ καὶ μέσην, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν κώλων κατασκευαί τε καὶ συνθέσεις, καὶ τὰ τῶν περιόδων μήκη τε καὶ

σχήματα, καὶ οἱ περιλαμβάνοντες αὐτάς τε καὶ τὰ κῶλα ῥυθμοί. καὶ γὰρ καὶ κατὰ κόμματα πολλὰ εἴρηται τῷ ἀνδρί· καὶ τὰ πλεῖστά γε οὕτως κατεσκεύασται· καὶ ἐν περιόδοις οὐκ ὀλίγα. τῶν δὲ περιόδων αἱ μὲν εἰσὶν εὐκόρυφοι καὶ στρογγύλαι ὥσπερ ἀπὸ τόρνου· αἱ δὲ ὕπτιαί τε καὶ κεχυμέναι, καὶ οὐκ ἔχουσαι τὰς βάσεις περιτάς· μήκει τε αἱ μὲν θάττους, ὥστε συμμετρηθῆναι πρὸς ἀνδρὸς πνεῦμα· αἱ δὲ πολλῷ μείζους, οἷαι καὶ μέχρι τῆς τετάρτης ἀναπαύσεως προελθοῦσαι, τότε λήγειν εἰς πέρας. τῶν τε σχημάτων ἔνθα μὲν ἄν τις εὕροι τὰ στεμνὰ καὶ αὐστηρὰ καὶ ἀρχαῖα πλεονάζοντα· ἔνθα δὲ τὰ λυρὰ καὶ γλαφυρὰ καὶ ἀρχαῖα καὶ θεατρικά· καὶ τῶν ῥυθμῶν πολλαχῇ μὲν τοὺς ἀνδρώδεις καὶ ἀξιωματικοὺς καὶ εὐγενεῖς, σπανίως δέ που τοὺς ὑπορχηματικούς τε καὶ Ἰωνικοὺς καὶ διακλωμένους· ὑπὲρ ἂν ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν· ἕτερος γὰρ ἐπιτηδειότερος αὐτοῖς ἔσται τόπος. νυνὶ δέ, ὃ προσαπαιτεῖν ἔοικεν ὁ λόγος, ἔτι προσθεὶς, ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῶν προκειμένων μεταβήσομαι.

44. Τί δέ τοῦτ' ἔστιν; ἐπειδὴ πρατίστην μὲν ἔφην εἶναι τὴν μικτὴν σύνθεσιν, ταύτῃ δὲ κεχρῆσθαί φημι τὸν Δημοσθένην ἁπάντων μετριώτατα τῶν ἄλλων, ἐπιτάσεις δὲ καὶ ἀνέσεις ἀξιολόγους ἐν αὐτῇ ποιεῖσθαι, τοτὲ μὲν ἀξιωματικωτέραν, τοτὲ δ' εὐπρεπεστέραν ποιοῦντα τὴν ἀγωγήν· τί δή ποτε βουλόμενος οὐ πορεύεται μίαν αἰεὶ καὶ τὴν [αὐτὴν] ὁδόν; καὶ τὸ ἐν τῷδε, ἢ τῷδε, πλεονάζειν χαρακτῆρι, ποίοις τισὶν ὁρίζει κανόσι; δοκεῖ δή

μοι φύσει τε καὶ πείρᾳ διδαχθεὶς ὁ ἀνὴρ, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο καταμαθεῖν, ὅτι οὐχ ὁμοίας ἀπαιτοῦσι κατασκευὰς λέξεως οἱ πρὸς τὰς πανηγύρεις καὶ σχολὰς συῤῥέοντες ὄχλοι τοῖς εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας ἅπασιν· ἀλλ' οἱ μὲν ἀπάτης ὀρέγονται καὶ ψυχαγωγίας, οἱ δὲ διδαχῆς ὧν ἐπιζητοῦσι καὶ ὠφελείας: οὔδε δὴ τὸν ἐν δικαστηρίοις λόγον ᾤετο δεῖν κωτίλλειν καὶ λιγαίνειν, οὔτε τὸν ἐπιδεικτικὸν αὐχμοῦ μεστὸν εἶναι καὶ πίνου. πανηγυρικοὺς μὲν οὖν λόγους οὐκ ἔχομεν αὐτοῦ παρασχίσθαι· πάντας γὰρ ἔγωγε τοὺς ἀναφερομένους εἰς αὐτὸν, ἀλλοτρίους εἶναι πείθομαι, καὶ οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἔχοντας τὸν ἐκείνου χαρακτῆρα, οὔτ' ἐν τοῖς νοήμασι, τῆς δὲ συνθέσεως ὅλῳ καὶ τῷ παντὶ λειπομένους· ὧν ἐστιν ὅ τε φορτικὸς καὶ κενὸς καὶ παιδαριώδης ἐπιτάφιος, καὶ τὸ τοῦ σοφιστικοῦ λήρου μεστὸν ἐγκώμιον εἰς Παυσανίαν. τὰς δὲ περὶ τούτων ἀποδείξεις οὐχ οὗτος ὁ καιρὸς λέγειν.

45. Ἐκ δὲ τῶν ἀγωνίων αὐτοῦ λόγων, ὁπόσοι πρὸς δικαστήρια γεγόνασιν, ἢ πρὸς ἐκκλησίας, τεκμαίρομαι, ὅτι ταύτην τὴν γνώμην ὁ ἀνὴρ εἶχεν. ὁρῶ γὰρ αὐτὸν, εἴ ποτε λάβοι πράγματα χαριεστέρας δεόμενα κατασκευῆς, πανηγυρικὴν αὐτοῖς ἀποδιδόντα τῆς λέξεως ἁρμονίαν, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους πεποίηκε λόγῳ, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, μάλιστα δ' ἐν οἷς τὸν περὶ τῶν νόμων ἀποδίδωσι λόγον, καὶ τὸν περὶ τῶν φονικῶν δικαστηρίων, ἐφ' ἧς χρείας ἕκαστον αὐτῶν τέτακται· κἀν τῷ κατὰ Λεπτίνου περὶ τῆς ἀτελείας, κατὰ πολλὰ μέρη, μά-

ιστα δ' ἐν τοῖς ἐγκωμίοις τῶν εὐεργετῶν τῆς πόλεως, Χαβρίου τε, καὶ Κόνωνος, καὶ τινων ἑτέρων· ἔν τε τῷ περὶ τοῦ στεφάνου, καὶ ἐν ἄλλοις συχνοῖς. οὗτο δὲ δή μοι πρῶτον ἐνθυμηθεὶς δοκεῖ συμμεταρμόζεσθαι ταῖς ὑποθέσεσι τὸν χαρακτῆρα τῆς συνθέσεως τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι. καὶ ἔτι μετὰ τοῦτο τὰς ἰδέας τοῦ λόγου καταμαθών, ὅτι οὐχ ἅπασαι τὸν αὐτὸν ἀπαιτοῦσιν οὔτ' ἐκλογῆς ὀνομάτων κόσμον, οὔτε συνθέσεως, ἀλλ' αἱ μὲν τὸν γλαφυρώτερον, αἱ δὲ τὸν αὐστηρότερον· καὶ τῇ τούτων ἀκολουθήσας χρείᾳ, τὰ μὲν προοίμια καὶ τὰς διηγήσεις ποιεῖ τὸ πλεῖον ἐχούσας τοῦ σεμνοῦ τὸ ἡδύ· τὰς δὲ πίστεις καὶ τοὺς ἐπιλόγους, τῆς μὲν ἡδείας συνθέσεως ἐλάττω μοῖραν ἐχούσας, τῆς δ' αὐστηρᾶς καὶ πεπινωμένης πλείω. ἐν αἷς μὲν γὰρ δεῖ κολακευθῆναι τὸν ἀκροατὴν, καὶ παρακολουθῆσαι τοῖς πράγμασι, κακῶν ἀλλοτρίων διηγήσεσιν αὐχμηρὰς, ἐνίοτε καὶ ἀηδεῖς ἀκούοντα· ἔνθα εἰ μὴ τὸ παρηδὺνον ἡ σύνθεσις ἐπενέγκοι, ἢ παραμηθήσαιτο τὸν τῆς διανοίας σκοπὸν, οὐχ ἕξουσιν αἱ πίστεις βάσιν ἀσφαλῆ· ἐν οἷς δὲ τὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ συμφέρον συντείνοντα λέγεσθαι, ταῦτα δὲ ἁπλοϊκῶς πως καὶ γενναίως καὶ μετὰ σεμνότητος αὐστηρᾶς ἀπαιτοῦσιν οἱ πολλοὶ μανθάνειν· τὸ δὲ κωτίλον ἐν τούτοις καὶ ἀπατηλὸν ὥραν οὐκ ἔχει ἐπὶ τῶν ἐναγωνίων λόγων. οὐ τὴν αὐτὴν οὖν ἐπιστάμενος ἁπάντων φύσιν, οὐδὲ τοὺς αὐτοὺς ᾤετο δεῖν πᾶσι προσήκειν κόσμους· ἀλλὰ τοῖς μὲν δημηγορικοῖς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν μεγαληγορίαν μᾶλ-

λον ἁρμόττειν, τοῖς δὲ δικανικοῖς, ἔνθα τῶν ἀλλοτρίων ἀκουστὴς γίνεται κακῶν ὁ δικαστὴς, ψυχῆς τε καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τιμιώτατά ἐστιν ἀνθρώποις, ἀχρειῶν, τὴν χάριν, καὶ τὴν ἡδονὴν, καὶ τὴν ἀπάτην, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. διὰ τοῦτο ἐν μὲν ταῖς συμβουλαῖς, καὶ μάλιστα ταῖς κατὰ Φιλίππου, κατακορεστέραις κέχρηται ταῖς τοιαύταις ἁρμονίαις· ἐν δὲ τοῖς πρὸς τὰ δικαστήρια συνταχθεῖσι, ταῖς γλαφυραῖς· καὶ αὐτῶν δὲ τῶν δικανικῶν πάλιν ἐν μὲν τοῖς δημοσίοις, ἔνθα τὸ ἄξίωμα ἔδει τῆς πόλεως φυλάξαι, ταῖς μεγαλοπρεπεστέραις πλείοσιν· ἐν δὲ τοῖς ἰδιωτικοῖς, ἥττοσι.

46. Συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὐ μόνον παρὰ τὰς ἰδιότητας τῶν λόγων καὶ τὰς παραλλαγὰς τῶν ὑποθέσεων, διαφόρους ᾤετο δεῖν ποιεῖσθαι τὰς ἁρμονίας τῶν ἐν τῇ συνθέσει χαρακτήρων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτὰ τὰ γένη τῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ συμπληρωτικὰ μέρη διαφόρους ἔχοντα τὰς φύσεις ὁρῶν, διαλλαττούσας κατασκευαῖς τὰς ἁρμονίας ἐπειρᾶτο κοσμεῖν, ἄλλως μὲν τὰς γνωμολογίας συντιθεὶς, ἄλλως δὲ τὰ ἐνθυμήματα, διαφόρως δὲ τὰ παραδείγματα. πολὺς ἂν εἴη λόγος, εἰ τὰς διαφορὰς ἁπάσας βουλοίμην λέγειν, ὅσας ἐκεῖνος ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ ὁρῶν, καὶ πρὸς χρῶμα ἕκαστον ἀεὶ σχηματίζων τὸν λόγον, ἀνέσει τε καὶ ἐπιτάσει ταμιευόμενος τῶν ἁρμονιῶν ἑκατέραν, τοὺς καλοὺς ἐκείνους λόγους ἀνέπλασεν· παραδειγμάτων δ' οὐκ οἴομαι δεῖν ἐνταῦθα, ἵνα μοι μείζονα πίστιν ὁ λόγος λά-

βῃ, τῶν ἔργων τοῦ ῥήτορος ἐξεταζομένων, εἰ τοιαῦτά ἐστιν, οἷα λέγω. πολὺ γὰρ ἡ σύνταξις τὸ μῆκος λάβοι, καὶ δέος, μή ποτ' εἰς τοὺς σχολικοὺς ἐκβῇ χαρακτῆρας ἐκ τῶν ὑπομνηματισμῶν· ὀλίγα δὲ ληφθέντα, τῶν πολλῶν ἱκανὰ τεκμήρια, καὶ ἅμα πρὸς ἐπισταμένους· οὐ γὰρ δή γε τοῖς ἀπείροις τοῦ ἀνδρὸς τάδε γράφω. τὸ δεῖξαι τὰ πράγματα συμβολικῶς ἀπόχρη. ἐπάνειμι δ' οὖν ἐπὶ τὰ λοιπὰ, ὧν ἐν ἀρχῇ προὐθέμην ἐρεῖν.

47. Δεύτερον δὴ κεφάλαιον ἦν, ἐπιδεῖξαι, τίσι θεωρήμασι χρώμενος, καὶ διὰ ποίας ἀσκήσεως προελθὼν, τὸ κράτιστον μέρος ἔλαβε τῆς ἁρμονίας. ἐρῶ δὴ καὶ περὶ τούτων, ὡς ἔχω δόξης. δυεῖν ὄντων τελῶν περὶ πᾶν ἔργον, ὡς εἰπεῖν, ὧν τε φύσις δημιουργὸς, καὶ ὧν αἱ τέχναι μητέρες, τοῦ καλοῦ, καὶ τῆς ἡδονῆς, εἶδεν, ὅτι κἂν τοῖς λόγοις, τοῖς τ' ἐμμέτροις καὶ τοῖς ἔξω τοῦ ἐμμέτρου κατασκευαζομένοις, ἔμελλεν ἀποχρώντως ἕξειν ἀμφοτέρων τούτων. χωρισθὲν γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν θατέρου, πρὸς τῷ μὴ τέλειον εἶναι, καὶ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ἀμαυροτέραν ἴσχει. ταῦτα δὴ συνιδὼν, καὶ τῆς μὲν αὐστηρᾶς τὸ καλὸν ὑπολαβὼν εἶναι τὸ τέλος, τῆς δὲ γλαφυρᾶς τὸ ἡδὺ, ἐζήτει, τίνα ποιητικὰ τοῦ κάλλους ἐστὶ, καὶ τίνα τῆς ἡδονῆς. εὗρισκε δὴ τὰ μὲν αὐτὰ ἀμφοτέρων ὄντα αἴτια, τὰ μέλη, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς, καὶ τὰς μεταβολὰς, καὶ τὸ παρακολουθοῦν ἅπασιν αὐτοῖς παραίτιον· οὐ μὴν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑκάτερα ἀχηματιζόμενα. ὃν δὲ λόγον ἔχει τούτων ἕκαστον, ἐγὼ πειράσομαι διδάσκειν.

48. Τοῖς πρώτοις μορίοις τῆς λέξεως, ἃ δὴ στοιχεῖα ὑπό τινων καλεῖται, εἴτε τρία ταῦτ' ἔστιν, ὡς Θεοδέκτη τε καὶ Ἀριστοτέλει δοκεῖ, ὀνόματα καὶ ῥήματα καὶ σύνδεσμοι, εἴτε πλείω, δύο ταῦτα ἀκολουθεῖ, μέλος καὶ χρόνος ἴσα. κατὰ μὲν δὴ τὰς ὀξύτητάς τε καὶ βαρύτητας αὐτῶν, τάττεται τὸ μέλος· κατὰ δὲ τὰ μήκη καὶ τὰς βραχύτητας, ὁ χρόνος. οὗτος δὲ γίγνεται ῥυθμὸς, εἴτ' ἀπὸ δυεῖν ἀρξάμενος συνίστασθαι βραχειῶν, ὥσπερ οἴονταί τινες, καὶ καλοῦσι τὸν οὕτως κατασκευασθέντα ῥυθμὸν ἡγεμόνα, πρῶτον ἔχοντα λόγον τῶν ἴσων ἄρσεώς τε καὶ θέσει χρόνων· εἴτ' ἀπὸ τριῶν βραχειῶν, ὡς τοῖς περὶ Ἀριστόξενον ἔδοξεν, ὃς ἐν τῷ διπλασίῳ κατασκευάσαι λόγῳ πρῶτον. τοῖς δ' ἐκ τῶν πρώτων μορίων τῆς λέξεως συντιθεμένοις τό τε μέρος εἰς αὔξησιν ἤδη συμπροάγει, καὶ οἱ ῥυθμοὶ προβαίνουσιν εἰς τὰ καλούμενα μέτρα. ὅταν δὲ μέλλῃ τούτων ἑκάτερον ὑπεραίρειν τῷ μέτρῳ, ἡ μεταβολὴ τότε εἰσελθοῦσα, ταμιεύεται τὸ οἰκεῖον αὐτῶν ἀγαθὸν ἑκατέρου. ἐπειδὴν δὲ τὴν ἁρμόττουσαν ταῦτα χώραν λάβῃ, τότ' ἀποδίδωσιν αὐτοῖς τὴν προσήκουσαν ὥραν τὸ πρέπον· καὶ τοῦτο οὐ χαλεπὸν ἐπὶ τῶν τῆς μουσικῆς ἔργων καταμαθεῖν. φέρε γάρ, εἴ τις ᾠδαῖς, ἢ κρούμασιν ὀργάνων, τὸ κάλλιστον ἐντείνας μέλος, ῥυθμοῦ μηδένα ποιῆται λόγον, ἔσθ' ὅπως ἄν τις ἀνάσχοιτο τῆς τοιαύτης μουσικῆς; τί δὲ, εἰ τούτων μὲν ἀμφοτέρων προνοηθείη μετρίως, μέροι δ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς μελῳδίας καὶ τῶν αὐτῶν ῥυθμῶν, οὐδὲν ἂν ἐξαλλάττων, οὐδὲ ποικίλλων; ἆρ' οὐχ ὅλον δια-

φθείρει τὸ ἀγαθόν; εἰ δὲ καὶ τούτου στοχάσαιτο, μηδεμίαν δὲ πρόνοιαν ἔχων φαίνοιτο τοῦ πρέποντος τοῖς ὑποκειμένοις, οὐκ ἀνόητος αὐτῷ πᾶς ὁ περὶ ἐκεῖνα ἔσται πόνος; ἐμοὶ γ' οὖν δοκεῖ. ταῦτα δὴ καταμαθὼν ὁ Δημοσθένης, τά τε μέλη τῶν ὀνομάτων καὶ κώλων, καὶ τοὺς χρόνους αὐτῶν ἐπιλογιζόμενος, οὕτω συναρμόττειν αὐτὰ ἐπειρᾶτο, ὥστ' ἐμμελῆ φαίνεσθαι καὶ εὔρυθμα. ἐξαλλάττειν τε καὶ ποικίλλειν ἑκάτερον αὐτῶν ἐπειρᾶτο μυρίοις ὅσοις σχήμασι καὶ τρόποις· καὶ τοῦ πρέποντος, ὅσην οὐδεὶς τῶν περὶ λόγους σπουδαζόντων, ἐποιεῖτο δόσιν. ἐνθυμηθεὶς δὲ, ὥσπερ ἔφην, ὡς διὰ τῶν αὐτῶν τούτων θεωρημάτων ὅ τε ἡδὺς γίνεται λόγος καὶ ὁ καλὸς, ἐσκόπει πάλιν, τί ποτ' ἦν τὸ αἴτιον, ὅτι τὰ αὐτὰ οὐ τῶν αὐτῶν ἦν ποιητικά. εὑρίσκει δὴ τῶν τε μελῶν οὖσας διαφορὰς, αἳ ποιοῦσιν, ἃ μὲν ἀξιωματικὰ φαίνεσθαι αὐτῶν, ἃ δὲ γλαφυρὰ, ὥσπερ ἐν τοῖς μουσικοῖς ἔχει πρὸς τὴν ἁρμονίαν τὸ χρῶμα· καὶ τοῖς ῥυθμοῖς δὲ τὸ παραπλήσιον γινόμενον, ὥστε τοὺς μὲν ἀξιωματικοὺς αὐτῶν φαίνεσθαι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, τοὺς δὲ τρυφεροὺς καὶ μαλακούς· ἔν τε ταῖς μεταβολαῖς τοτὲ μὲν ἀρχαιοπρεπὴς καὶ αὐστηρὸν, τό τε λεγόμενον ἐχθρὸν καὶ φιλόκαινον ἐμφαινόμενον· τό τε δὴ πρέπον, ἁπάντων μάλιστα μεγάλην παρέχον εἰς ἑκάτερον αὐτῶν ῥοπήν. συνιδὼν δὴ ταῦτα, ὁπότε μὲν τοῦ καλοῦ πλείονα δεῖν αὐτῷ τὴν κατασκευὴν ὑπολάβοι, τά τε μέλη ἐποίει μεγαλοπρεπῆ, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς ἀξιωματικοὺς, καὶ τὰς μεταβολὰς γενναίας· ὁπότε δὲ τῆς ἑτέρας αὐτῷ

φανείη δεῖσθαι συνθέσεως ἡ λέξις, πάντα ταῦτα κατεβίβαζεν ἐπὶ τὸ μουσικώτερον. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ, θαυμαστὸν εἶναι τὸν λόγον, εἰ καὶ τῇ πεζῇ λέξει φημὶ δεῖν ἐμμελείας καὶ εὐρυθμίας καὶ μεταβολῶν, ὥσπερ ταῖς ᾠδαῖς καὶ τοῖς ὀργάνοις, εἰ μηδενὸς τούτων ἀντιλαμβάνεται τῆς Δημοσθένους ἀκούων λέξεως· μηδὲ κακουργεῖν ὑπολάβῃ τὰ προσόντα τῇ ψιλῇ λέξει προσμαρτυροῦντα. ἔχει γὰρ ταῦτα ἡ καλῶς κατεσκευασμένη λέξις, καὶ μάλιστά γε ἡ τοῦδε τοῦ ῥήτορος· τῇ δ' εὐκαιρίᾳ καὶ τῇ ποσότητι τὴν αἴσθησιν διαλανθάνει· τὰ μὲν γὰρ συγκέχυται, τὰ δὲ συνέφαρται, τὰ δ' ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ τὴν ἀκριβειαν ἐκβέβηκε τῆς κατασκευῆς· ὥστ' αὐτὸν ἐξηλλάχθαι δοκεῖν τῷ παντὶ, καὶ κατὰ μηδὲν ἐοικέναι τοῖς ποιήμασιν.

49. Ἆρά γ' ἀπαιτήσει μέ τις ἐνταυθοῖ λόγον μελῶν τε καὶ ῥυθμῶν, καὶ τῶν ἐν ταῖς μεταβολαῖς σχημάτων, καὶ τοῦ ἐν ἑκάστῳ πρέποντος, ἐξιὼν ἀκοῦσαι, τίνα τ' αὐτῶν ἐστιν, οἷς ἡ φιλάρχαιος ἁρμονία κοσμεῖται, καὶ τίνα τῆς κωτίλης γένοιτ' ἂν ἁρμονίας· ἢ οἰκειοτέραν τὴν ἐκ παιδὸς εὐφαιρόμενος εὐμουσίαν, ἣν ἔκ τε μουσικῆς καὶ γραμματικῆς ἐσχηκέναι ταῦτ' ἔχουσι τὰ θεωρήματα περιλαβόντα τὸ χρονίζειν ἐν τοῖς κοινοῖς καὶ γνωρίμοις τὸν λόγον οὐ συκοφαντήσει· ἄλλως τε καὶ τοῦ ῥοῦ τὰ μέτρα δρῶν ἄλλων ἔχω· ἀρξάμενος ἀπὸ σοῦ, φίλτατε Ἀμμαῖε, καὶ ἐκ τῆς εὐμουσίας τῆς σῆς λαμβάνω. εἰ δέ τις ἀπαιτήσει καὶ ταῦτ' ἔτι μαθεῖν, ἢ μή ποτ' ᾖδει, τοὺς ὑπομνηματισμοὺς ἡμῶν λαβὼν, οὓς περὶ

τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων πεπραγματεύμεθα, πάντα, ὅσα ποθεῖ, τῶν ἐνθάδε παραλειπομένων εἴσεται. ἐγὼ δὲ τῇδε πῃ περιγράψας τὸν ὑπὲρ τούτων λόγον, ἐπὶ τὸ περιλειπόμενον ἐλεύσομαι μέρος.

50. Ὑπεσχόμην γὰρ καὶ τοῦτο δείξειν ἔτι, πῶς ἄν τις διαγνοίη τὸν χαρακτῆρα τῆς Δημοσθένους συνθέσεως, καὶ ποίοις χρώμενος σημείοις ἀπὸ τῶν ἄλλων διορίσειεν. ἓν μὲν οὖν οὐδέν ἐστι παράσημον αὐτῆς ἐκφανὲς οὕτως, ὥστε μόνῃ ταύτῃ καὶ μηδεμιᾷ τῶν ἄλλων παρακολουθεῖν. ἡ δὲ συνδρομή τε καὶ πλεονασμός, οἷς ἐλέγχεσθαι πέφυκε παντὸς πράγματος καὶ σώματος γνῶσις, ἴδιος αὐτῆς γίνεται χαρακτήρ· χρήσομαι δ' εἰκόνι φανερᾷ, τῆς σαφηνείας ἕνεκα, τοῖς σώμασι τῶν ἀνθρώπων. ἅπασι δή που συμβέβηκε μέγεθός τε καὶ χρῶμα καὶ σχῆμα καὶ μέλη, καὶ ῥυθμός τις τῶν μελῶν, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. εἰ δή τις ἀφ' ἑνὸς τρύτων ἀξιώσει τὸν χαρακτῆρα σκοπεῖν, οὐδὲν ἀκριβὲς εἴσεται. ἐν πολλαῖς γὰρ ἂν εὕροι μορφαῖς τοιοῦτον δή ἕτερον, οἷον ἔθετο τῆς μιᾶς μορφῆς σύμβολον. ἐὰν δὲ πάντα τὰ συνήθη συμβεβηκότα τῇ μορφῇ, ἢ τὰ πλεῖστα, ἢ τὰ κυριώτατα, ταχείᾳ τε πάνυ τὴν γνῶσιν λήψεται, καὶ οὐκ ἐπίσεται ταῖς ὁμοιότησι. τοῦτο δὴ ποιεῖν ἀξιώσαιμ' ἂν καὶ τοὺς βουλομένους τὴν σύνθεσιν ἀκριβῶς εἰδέναι τὴν Δημοσθένους, ἐκ πολλῶν αὐτὴν δοκιμάζειν ἐδιωμάτων· λέγω δὴ τῶν κρατίστων τε καὶ κυριωτάτων· πρῶτον ἐκ τῆς ἐμμελείας, ἧς κριτήριον ἄριστον ἡ ἄλογος αἴσθησις. δεῖ δ' αὐτῇ τριβῆς πολλῆς καὶ κατηχήσεως χρονίου· οὐ γὰρ δὴ

πλάσται μὲν καὶ ζωγράφων παῖδες, εἰ μὴ πολλὴν ἐμπειρίαν λάβοιεν, χρόνῳ τρίψαντες τὰς βράσεις μακρῷ περὶ τὰς τῶν ἀρχαίων δημιουργῶν τέχνας, οὐκ ἂν εὐπετῶς αὐτὰς διαγνοῖεν, καὶ οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν βεβαίως, ὅτι τῇ φήμῃ παραλαβόντες τοῦτο μέν ἐστι Πολυκλείτου τὸ ἔργον, τοῦτο δὲ Φειδίου, τοῦτο δ' Ἀλκαμένους· καὶ τῶν γραφῶν Πολυγνώτου μὲν αὕτη, Τιμάνθους δ' ἐκείνη, αὕτη [δὲ] Παρασίου. λόγων δ' ἆρα τινὲς ἀκριβῶς ἐξ ὀλίγων παραγγελμάτων καὶ προσκαίρου κατηχήσεως, ἐμμελοῦς ἁρμονίας ἔσονται φύσιν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον οἶομαι δεῖν σκοπεῖν· ἐπιστήμῃ γε καὶ ἔθει· μετὰ δὲ τοῦτο, τὴν εὐρυθμίαν. οὐ γάρ ἐστι λέξις οὐδεμία Δημοσθένους, ἥτις οὐκ ἐμπεριείληφε ῥυθμοὺς καὶ μέτρα τὰ μὲν ἁπηρτισμένα καὶ τέλεια, τὰ δ' ἀτελῆ, τοιαύτην ἐπιπλοκὴν ἔχοντα ἐν ἀλλήλοις, καὶ οὕτως συνηρμοσμένα, ὥστε μηδ' ἡμῖν νοεῖν, ὅτι ἐστὶ μέτρα· οὐ γὰρ ἂν ἄλλως γένοιτο πολιτικὴ λέξις παρ' αὐτὴν τὴν σύνθεσιν ἐμφερὴς ποιήμασιν, ἂν μὴ περιέχῃ μέτρα καὶ ῥυθμούς τινας ἐγκατακεχωρισμένους ἀδήλους. οὐ μέντοι γε προσήκει, αὐτὴν ἔμμετρον, οὔδ' ἔρρυθμον εἶναι δοκεῖν, ἵνα μὴ γένηται ποίημα, ἢ μέλος, ἐκβᾶσα τὸν αὑτῆς χαρακτῆρα· ἀλλ' εὔρυθμον αὐτὴν ἀπόχρη φαίνεσθαι καὶ εὔμετρον. οὕτω γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μέν, οὐ μὴν ποίημά γε· καὶ μελίζουσα μέν, οὐ μὴν μέλος. τίνα δ' ἔχει ταῦτα διαφοράν, οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. ἡ μὲν ὁμοια παραλαμβάνουσα μέτρα καὶ ῥυθμοὺς τεταγμένους, εἴτε κατὰ στίχον, εἴτε κατὰ

περίοδον, ἣν καλοῦσιν οἱ μουσικοὶ στροφήν· κἄπειτα πάλιν τοῖς αὐτοῖς ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ἐπὶ τῶν αὐτῶν στίχων, ἣ περιόδων, ἃς ἀντιστρόφους ὀνομάζουσι, χρωμένη, καὶ τῷ σχήματι τούτῳ τῆς κατασκευῆς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους προβαίνουσα, ἔμμετρός τ' ἐστὶ καὶ ἔῤῥυθμος, καὶ ὀνόματα κεῖται τῇ τοιαύτῃ λέξει μέτρον καὶ μέλος· ἡ δὲ περιπεπλανημένα μέτρα καὶ ῥυθμοὺς ἀτάκτους ἐμπεριλαμβάνουσα, καὶ μήτ' ἀκολουθίαν αὐτῶν φυλάττουσα, μήτε ὁμοζυγίαν, μήτ' ἄλλην ὁμοιότητα τεταγμένην μηδεμίαν, εὔρυθμος μέν ἐστι καὶ εὔμετρος, ἐπειδὴ διαπεποίκιλται μέτροις τε καὶ ῥυθμοῖς πισιν, οὐ μὴν ἔῤῥυθμός γ', οὐδ' ἔμμετρος, ἐπειδὴ οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς, οὐδὲ κατὰ ταὐτὰ ἔχουσι. τοιαύτην δὲ φημι πᾶσαν εἶναι λέξιν πολιτικήν, ἐν ᾗ τὸ ποιητικὸν ἐμφαίνεται κάλλος· ᾗ καὶ τὸν Δημοσθένη κεχρημένον ὁρῶ. τὰς δὲ περὶ τούτου τοῦ μέρους πίστεις ἐν τοῖς περὶ τῆς συνθέσεως γραφεῖσιν ἀποδεδωκὼς, οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι καὶνταῦθα λέγειν. τρίτον ἔτι καὶ τέταρτον ἰδίωμα τῆς συνθέσεως τοῦ ῥήτορος ἦν, τό τ' ἐξαλλάττειν παντοδαπῶς, καὶ τὸ σχηματίζειν ποικίλως τὰ κῶλα καὶ τὰς περιόδους. οὐδὲ γάρ ἐστιν οὐδεὶς ἁπλῶς τόπος, ὃς οὐχὶ διαπεποίκιλται ταῖς τ' ἐξαλλαγαῖς καὶ τοῖς σχηματισμοῖς, ὡς ἅπαντες ἴσασι· καί μοι δοκεῖ ταῦτα μὴ λόγων δεῖσθαι, γνώριμα καὶ τοῖς φαυλοτάτοις ὄντα.

51. Ταυτί μοι δοκεῖ μηνύματα τῆς συνθέσεως εἶναι τῆς Δημοσθένους, καὶ χαρακτηρικὰ, ἐξ ὧν ἄν

τις αὐτὴν διαγνοίη πᾶσαν ἐξετάζειν βουληθείς. εἰ δέ τις ὑποτεύξεται πρὸς ταῦτα, θαυμάζειν λέγων, εἰ καὶ κακοδαίμων οὕτως ἦν ὁ τηλικοῦτος ἀνὴρ, ὥσθ', ὅτε γράφει τοὺς λόγους, ἄνω καὶ κάτω στρέφειν τὰ μόρια τῆς λέξεως, καὶ τὰ ἐκ τούτων συντιθέμενα κῶλα, ἐμμελείας τε καὶ ῥυθμοὺς καὶ μέτρα, μουσικῆς οἰκεῖα θεωρίας πράγματα καὶ ποιητικῆς, εἰς τὴν πολιτικὴν ἐναρμόττειν φράσιν, ἧ τούτων οὐδενός μέτεστιν. πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἐνθυμηθήτω, ὅτι ὁ τοσαύτης δόξης ἠξιωμένος ἀνὴρ ἐπὶ λόγοις, ὅσης οὐδεὶς τῶν πρότερον, αἰῶνα συνταττόμενος ἔργα, καὶ τῷ πάντα βασανίζοντι χρόνῳ παραδιδοὺς, οὐδὲν ἐκ τοῦ ἐπιτυχόντος ἔγραφεν· ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἐν τοῖς νοήμασιν οἰκονομίας πολλὴν ἐποιεῖτο δόσιν, οὕτω καὶ τῆς ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἁρμονίας. ὁρῶν γε δὴ τοὺς θαυμαζομένους ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ κρατίστων λόγων ποιητὰς νομιζομένους, Ἰσοκράτην καὶ Πλάτωνα, γλυπτοῖς καὶ τορευτοῖς ἐοικότας ἐκφέροντας λόγους· ἐνθυμούμενος δ', ὅτι τοῦ λέγειν εὖ διττὴ ἡ διαίρεσίς ἐστιν, εἴς τε τὸν πραγματικὸν τρόπον καὶ εἰς τὸν λεκτικὸν, καὶ τούτων πάλιν ἀμφοτέρων εἰς τὰς ἴσας διαιρεθέντων τομάς, τοῦ πραγματικοῦ μὲν, εἴς τε τὴν παρασκευὴν, ἣν οἱ παλαιοὶ καλοῦσιν εὕρεσιν, καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν παρεσκευασμένων, ἣν προσαγορεύουσιν οἰκονομίαν· τοῦ λεκτικοῦ δὲ, εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ἐκλεγέντων· ἐν ἑκατέρῳ τούτων πλείω μοῖραν ἔχει τὰ δεύτερα τῶν προτέρων· τὸ μὲν οἰκονομικὸν, ἐν τῷ πραγματικῷ· τὸ δὲ συντιθέμενον, ἐν τῷ λεκτι-

κῷ· περὶ ὧν οὐ καιρὸς ἐν τῷ παρόντι μηκύνειν. ταῦτα γὰρ ἐννοηθείη ἂν, εἴ τις εἴη κομιδῇ σκαιὸς, ἢ δύσερις, καὶ οὐκ ἂν θαυμάσειεν, εἰ φροντὶς ἐγίνετο Δημοσθένει ἔτι μελῶν καὶ ῥυθμῶν καὶ σχημάτων, καὶ τῶν ἄλλων πάντων, οἷς ἡδεῖα καὶ καλὴ γίνεται σύνθεσις· τοὐναντίον γὰρ, μᾶλλον ὑπολάβοι τις ἀνὴρ μήτ' ὀλιγόπυνος, μήτε τερψίχορος, μήτ' ἀκρόσοφος, ἄπορον εἶναι καὶ ἀμήχανον, ἢ μηδεμίαν ἐπιμέλειαν πεποιῆσθαι τὸν ῥήτορα τῆς ἁρμονίας τῶν λόγων, ἢ φαύλην τινὰ, βουλόμενον μνημεῖα τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ἀθάνατα καταλιπεῖν. οὐ γὰρ δή τοι πλάσται μὲν καὶ γραφεῖς ἐν ὕλῃ φθαρτῇ χείροντες πόνους, ὥστε καὶ φλέβια καὶ πτίλα καὶ χνοῦς, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια εἰς ἄκρον ἐξεργάζεσθαι, καὶ κατατήκειν εἰς ταῦτα τὰς τέχνας· πολιτικὸς δ' ἄρα δημιουργὸς, πάντας ὑπεράρας τοὺς καθ' αὑτὸν φύσει τε καὶ πόνῳ, τῶν ἐλαχίστων τινὸς εἰς τὸ εὖ λέγειν, εἰ δὴ καὶ ταῦτα ἐλάχιστα, ὠλιγώρησε.

52. Βουλοίμην δ' ἂν καὶ ταῦτα ἐνθυμηθῆναι τοὺς ἔτι δυσπείστως ἔχοντας πρὸς τὰ εἰρημένα, ὅτι μειράκιον μὲν ἔτι ὄντα καὶ νεωστὶ τοῦ μαθήματος ἁπτόμενον αὐτὸν, οὐκ ἄλογον ἦν καὶ ταῦτα καὶ τἆλλα πάντα διὰ πολλῆς ἐπιμελείας τε καὶ φροντίδος ἔχειν· ἐπειδὴ δ' ἡ χρόνιος ἄσκησις ἕξιν αὐτῷ ἐνεποίησε πολλὴν καὶ τύπους ἰσχυροὺς ἐνειργάσατο τῶν ἀεὶ μελετωμένων, τότ' ἀπὸ τοῦ ῥᾴστου τε καὶ τῆς ἕξεως αὐτὸ ποιεῖν· οἷόν τι γίνεται καὶ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ οὐχ ἥκιστα περὶ τὴν καλουμένην

γραμματικήν. ἱκανὴ γὰρ αὕτη καὶ τὰς ἄλλας τεκμηριῶσαι, φανερωτάτη πασῶν οὖσα καὶ θαυμασιωτάτη. ταύτην γὰρ ὅταν ἐκμάθωμεν, πρῶτον μὲν τὰ ὀνόματα τῶν στοιχείων τῆς φωνῆς ἀναλαμβάνομεν, ἃ καλεῖται γράμματα· ἔπειτα τύπους τ' αὐτῶν καὶ δυνάμεις· ὅταν δὲ ταῦτά μάθωμεν, τότε τὰς συλλαβὰς αὐτῶν, καὶ τὰ περὶ ταῦτα πάθη· κρατήσαντες δὲ τούτων, τὰ τοῦ λόγου μόρια· ὀνόματα λέγω καὶ ῥήματα καὶ συνδέσμους· καὶ τὰ συμβεβηκότα τούτοις, στολὰς, ἐκτάσεις, ὀξύτητας, βαρύτητας, γένη, πτώσεις, ἀριθμοὺς, ἐγκλίσεις, τὰ ἄλλα παραπλήσια τούτοις μυρία ὀνόματα. ὅταν δὲ τὴν τούτων ἁπάντων ἐπιστήμην περιλάβωμεν, τότ' ἀρχόμεθα γράφειν τε καὶ ἀναγινώσκειν, κατὰ συλλαβὴν μὲν καὶ βραδέως τὸ πρῶτον, ἅτε νεαρᾶς οὔσης ἔτι τῆς ἕξεως· προβαίνοντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τόκον ἰσχυρὸν τῇ ψυχῇ περιτιθέντος ἐκ τῆς συνεχοῦς μελέτης, τότ' ἀπταίστως τε καὶ κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν· καὶ πᾶν ὅ τι ἂν ἐπιδῷ τις βυβλίον, οὐδὲν ἐκείνων ἔτι τῶν πολλῶν θεωρημάτων ἀναπολοῦντες, ἅμα νοήσει διερχόμεθα. τοιοῦτον δή τι καὶ περὶ ταύτην ὑποληπτέον γενέσθαι τὴν τέχνην, ἐκ τῶν μικρῶν καὶ γλίσχρων θεωρημάτων αὐξομένην τὴν ἕξιν σὺν χρόνῳ ῥᾳδίως αὐτῶν κρατεῖν, ὥστε ἅμα νοήσει κεκριμένον τε καὶ ἄπταιστον αὐτῆς εἶναι τὸ ἔργον. εἰ δέ τῳ δοκεῖ ταῦτα καὶ πόνου πολλοῦ καὶ πραγματείας μεγάλης ἔργα εἶναι, καὶ μάλα ὀρθῶς δοκεῖ κατὰ τὸν Δημοσθένη· οὐδὲν γὰρ τῶν μεγάλων, μικρῶν ἐστι πόνων ὤνιον· ἀλλ' ἐὰν ἐπιλογίσῃ-

ται τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτοῖς καιροὺς, μᾶλλον δ' ἂν ἕνα μόνον τὸν ἔπαινον, ὃν ἀποδίδωσιν ὁ χρόνος καὶ ζῶσι καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν, πᾶσαν ἡγήσεται τὴν πραγματείαν ἐλάττω τῆς προσηκούσης.

53. Εἷς ἔτι μοι καταλείπεται λόγος, ὁ περὶ τῆς ὑποκρίσεως, ᾗ κεκόσμηκε τὴν λέξιν ἀνὴρ, ἀναγκαίας ἀρετῆς οὔσης περὶ λόγους, καὶ μάλιστα τοὺς πολιτικούς· ἧς παρούσης μὲν, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς γίνεται χώρα καὶ τόπος· ἀπούσης δ', οὐδοτιοῦν ὄφελος, οὐδ' ἐκείνων οὐδεμιᾶς. τεκμήραιτο δ' ἄν τις, ἡλίκην ἰσχὺν τοῦτο τὸ στοιχεῖον ἔχει, καταμαθὼν, ὅσον ἀλλήλων ἀλλάττουσιν οἱ τραγῳδίας τε καὶ κωμῳδίας ὑποκρινόμενοι· τὰ γὰρ αὐτὰ ποιήματα λέγοντες, οὐχ ἁυαύτως ἡμᾶς κηλοῦσιν ἅπαντες, ἀλλ' ἐνίοις τ' ἀχθόμεθα, καὶ ὥσπερ ἀδικούμενοί τι, καθυποκρινομένοις καὶ διαφθείρουσι τὰς βουλήσεις τῶν ποιημάτων, χαλεπαίνομεν. ταύτης δὴ φημι τῆς ἀρετῆς πάνυ δεῖν τοῖς ἐναγωνίοις λόγοις, εἰ μέλλουσιν ἕξειν πολὺ τὸ ἀληθινὸν καὶ ἔμψυχον· ἧς πλείστην, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων, πρόνοιαν ἔσχεν οὗτος ὁ ἀνήρ. διττὴν δὲ τὴν φύσιν αὐτῆς οὖσαν ὁρῶν, περὶ ἄμφω τὰ μέρη σφόδρα ἐσπούδασε. καὶ γὰρ τὰ πάθη τὰ τῆς φωνῆς, καὶ τὰ σχήματα τοῦ σώματος, οἷς κράτιστα ἕξειν ἔμελλεν, οὐ μικρῷ πόνῳ κατειργάσατο· καίτοι φύσει πρὸς ταῦτα οὐ πάνυ εὐτυχεῖ χρησάμενος, ὡς Δημήτριος ὁ Φαλερεὺς φησὶ, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ τὸν βίον αὐτοῦ συγγράψαντες. τί δὴ ταῦτα πρὸς τὴν λέξιν αὐτοῦ συντείνει; φαίη τις ἄν. ἡ λέξις μὲν οὖν, εἴποιμ' ἄν,

οἰκείως κατεσκεύασται πρὸς ταῦτα, μεστὴ πολλῶν οὖσα ἠθῶν καὶ παθῶν, καὶ διδάσκουσα, οἵας ὑποκρίσεως αὐτῇ δεῖ. ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας τὸν ῥήτορα τοῦτον ἐπιμελῶς χρὴ παρατηρεῖν, ἵνα τοῦτον ἕκαστα λέγηται τὸν τρόπον, ᾧ ἐκεῖνος ἐβούλετο. αὐτὴ γὰρ ἡ λέξις διδάσκει τοὺς ἔχοντας ψυχὴν εὐκίνητον, μεθ' οἵας τῆς ὑποκρίσεως ἐκφέρεσθαι δεήσει. ὃ δ' ἐγὼ σαφὲς ἐπὶ τῶν πραγμάτων ποιήσω.

54. Φέρε γάρ, ἐπιχειρείτω τις προφέρεσθαι τοὐσδε ἀριθμούς· „Ὀλυνθον μὲν δὴ καὶ Μεθώνην καὶ Ἀπολλωνίαν, καὶ δύο καὶ τριάκοντα πόλεις „ἐπὶ Θρᾴκης ἑῶ, ἃς ἁπάσας οὕτως ὠμῶς ἀνῄρηκεν, „ὥστε μηδ', εἰ πώποτε ᾠκίσθησαν, ῥᾴδιον ἦ προειπόντας εἰπεῖν· καὶ τὸ Φωκέων τοσοῦτον ἔθνος „ἀνῃρημένον σιωπῶ." ἐνταῦθα ἡ λέξις αὐτὴ διδάσκει, τίνος ὑποκρίσεως δεῖ αὐτῇ. διῃρημὸς γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ἀνῃρημένων ὑπὸ Φιλίππου πόλεων ἐπὶ Θρᾴκης, οὐ φησιν ἐρεῖν. οὐχὶ ταῦτ' οὖν εἰρωνευόμενον δεῖ λέγειν, καὶ ἅμα ὑπαγανακτοῦντα, καὶ παρεντείνοντα τὸν ἦχον; ἔπειτα φησὶν οὐκ ἔχειν ἐρεῖν ταῦθ' ὥσπερ δεινὰ καὶ πέρα δεινῶν· ὅμως ὀδύρεται πόλεων κατάλογον, καὶ ταχείαν ἀναίρεσιν διέξεισιν, ὡς οὐδ' ἴχνος ἔτι λοιπὸν ἐχουσῶν τῆς παλαιᾶς οἰκήσεως. οὐ δὶ' ὀργῆς γοῦν ταῦτα ὑπερβαλλούσης καὶ οἴκτου λέγεσθαι προσήκει; τίνες οὖν εἰσιν ὀργῆς καὶ ὀλοφυρμοῦ τόνοι, καὶ ἐγκλίσεις, καὶ σχηματισμοὶ προσώπου, καὶ φοραὶ χειρῶν; ἃς οἱ κατ' ἀλήθειαν ταῦτα πεπονθότες ἐπιτελοῦσι. πάνυ γὰρ εὐηθὲς ἄλλο τι ζητεῖν ὑποκρί-

σεως διδασκάλιον, ἀφέντας τὴν ἀλήθειαν. καὶ αὖθις ἐπιφέρει ὁ ἀνήρ· „Ἀλλὰ Θετταλία πῶς ἔχει; οὐχὶ „[τὰς πόλεις καὶ] τὰς πολιτείας αὐτῶν ἀφῄρηται, „καὶ τετραρχίας καθέστακεν. ἵνα μὴ μόνον κατὰ „πόλεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἔθνη δουλεύωσιν; αἱ δ' „ἐν Εὐβοίᾳ πόλεις οὐκ ἤδη τυραννοῦνται, καὶ ταῦ„τα ἐν νήσῳ [πλησίον] Θηβῶν καὶ Ἀθηνῶν;" ταῦτα πάλιν ἑτέραν ἡπόκρισιν ἀπαιτεῖ. πυνθάνεται γὰρ, εἶτ' ἀνθυποφέρει, καὶ παρ' ἕκαστον ἀγανακτεῖ, καὶ τὸ δεινὸν αὔξει. ἴδιον δὲ δή που σχῆμα πεύσεως, ἴδιον δ' ἀνθυποφορᾶς, ἴδιον δ' αὐξήσεως· οὐ δύναται ταῦτα ἑνὶ τόνῳ καὶ μιᾷ μορφῇ φωνῆς λέγεσθαι. τούτοις ἐκεῖνα ἕπεται· „Καὶ οὐ γράφει „μὲν ταῦτα, τοῖς δ' ἔργοις οὐ ποιεῖ· ἀλλ' ἐφ' Ἑλ„λήσποντον οἴχεται· πρότερον ἧκεν ἐπ' Ἀμβρακίαν. „Ἔλιν ἔχει, τηλικαύτην πόλιν ἐν Πελοποννήσῳ· „Μεγάροις ἐπεβούλευσεν [πρῶην·] οὔθ' ἡ Ἑλλὰς, „οὔθ' ἡ βάρβαρος χωρεῖ τὴν πλεονεξίαν τοῦ ἀν„θρώπου." ταῦτα ἔνεστι προφέρεσθαι ἡδονῇ ἐν παρῳδικοῖς μέλεσιν ὥσπερ ἱστορίαν· οὐ καταβοᾷ, καὶ διδάσκει, πῶς αὐτὰ δεῖ λέγεσθαι, μόνον οὐ φωνὴν ἀφιέντα· ἐνταῦθα ἀστεῖον ἦχον· ταῦτα ἐσπευσμένως εἰπὲ, ταῦτ' ἀναβεβλημένως· δευρὶ δ' ἀπόλιπε τὸ συνεχὲς, ἐνταυθοῖ σύναψον τὰ ἑξῆς· τούτοις συνάλγησον, τούτων καταφρόνησον ταῦτα ἐκδειματώθητι, ταῦτα διάσυρον, ταῦτα αὔξησον. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, οὐκ ἔνεστιν ἀλόγου ζώου ψυχὴν ἔχοντα, μᾶλλον δὲ λίθου φύσιν νωθρὰν, ἀναίσθητον, ἀκίνητον, ἀπαθῆ, τὴν Δημοσθένους προφέρεσθαι λέξιν. πολλοῦ

γε καὶ δεῖ· ἐπεὶ τὸ κάλλιστον αὐτῆς ἀγαθὸν ἀπολεῖται, τὸ πνεῦμα, καὶ οὐδὲν διοίσει σώματος καλοῦ μὲν, ἀκινήτου δὲ καὶ νεκροῦ. πολλά τις εἰς τοῦτο τὸ μέρος εἰπεῖν ἔχοι· τοῦ δὲ συντάγματος ἱκανὸν εἰληφότος ἤδη μῆκος, αὐτοῦ που καταπαῦσαι χρὴ τὸν λόγον, ἐκεῖνο ἔτι νὴ Δία τοῖς εἰρημένοις προσαποδόντας, ὅτι πάσας ἔχουσα τὰς ἀρετὰς ἡ Δημοσθένους λέξις, λείπεται εὐτραπελίας, ἣν οἱ πολλοὶ καλοῦσι χάριν· πλεῖστον γὰρ αὐτῆς μετέχει μέρος·

Οὐ γάρ πως ἅμα πάντα θεοὶ δόσαν ἀνθρώποισι.

ὡς καὶ τοὺς ἀστεϊσμοὺς ἅμα ἐν τοῖς Δημοσθένους λόγοις. οὐδὲν γὰρ, ὧν ἑτέροις τισὶν ἔδωκεν ἀγαθῶν ὁ δαίμων, ἐκείνῳ ἐφθόνησεν.

55. Ἃ δὲ γ' Αἰσχίνης περὶ αὐτοῦ γράφει συκοφαντῶν, ὥσπερ ἔφην, τοτὲ μὲν ὡς πικροῖς καὶ περιέργοις ὀνόμασι χρωμένου, τοτὲ δ' ὡς ἀηδέσι καὶ φορτικοῖς, ῥᾳδίας ἔχει τὰς ἀπολογίας. εἴ γέ τοι βουληθείη τις χωρὶς ἕκαστον τῶν ἐγκλημάτων σκοπεῖν, τὰ μὲν ἐπαίνου μᾶλλον, ἢ κατηγορίας, ἄξια εὑρήσει· τὰ δ' οὐκ ἀληθῶς εἰρημένα ὑπ' αὐτοῦ. τὸ μὲν γὰρ πικραίνειν τὴν διάλεκτον, ὅταν ἀπαιτῶσιν οἱ καιροί· πολλάκις δ' ἀπαιτοῦσι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς παθητικοῖς τῶν ἐπιχειρημάτων· ἐγκώμιόν ἐστι τοῦ ῥήτορος· εἴ γε δὴ τὸ ποιεῖν τὸν ἀκροατὴν αὐστηρὸν τῶν νόμων φύλακα, καὶ πικρὸν ἐξεταστὴν τῶν ἀδικημάτων, καὶ τιμωρὸν ἀπαραίτητον τῶν παρανομούντων, παρὰ τῆς ῥητορικῆς

δυνάμεως ἢ μόνον, ἢ μάλιστα τῶν ἄλλων ἁπαιτοῦμεν· ἁμήχανον δὲ τρυφεροῖς ὀνόμασι καλλωπίζοντα τὴν διάλεκτον, ὀργήν, ἢ μῖσος, ἢ τῶν παραπλησίων τι κινῆσαι παθῶν· ἀλλ' ἀνάγκη καὶ νοήματ' ἐξευρεῖν, ἃ δὴ τῶν τοιούτων ἔσται παθῶν ἀγωγά, καὶ ὀνόμασι τοιούτοις αὐτὰ περιλαβεῖν, οἷς πέφυκεν ἀκοὴ πικραίνεσθαι. εἰ μὲν οὖν μὴ κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν τῇ πικραινούσῃ διαλέκτῳ χρώμενον ἀπεδείκνυεν αὐτὸν, ἢ πλεονάζοντα ἐν αὐτῇ, καὶ τῆς ποσότητος ἀστοχοῦντα, εἰκότως ἂν ὡς ἁμαρτάνοντα διέβαλλεν. ὁ δὲ τούτων μὲν οὐθέτερον ἔχει δεικνύναι, κοινῶς δὲ διαβάλλει τὴν παθητικὴν διάλεκτον, οὖσαν ἐπιτηδειοτάτην εἰς πολιτικοὺς παραλαμβάνεσθαι λόγους, λελῃθότα ἐγκώμια μεταφέρων εἰς τὰς κατηγορίας, ὥσπερ ἔφην.

56. Τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τῆς περιέργου λέξεως ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν πρὸς τὸν Αἰσχίνην, ἐπειδὴ καὶ ταύτην αὐτοῦ χλευάζει τὴν ἀρετήν. δεχέσθω δέ τις τὴν περιεργίαν τῶν ὀνομάτων ὑπ' αὐτοῦ λέγεσθαι νυνὶ, περιττὴν ἐργασίαν καὶ ἐξηλλαγμένην τῶν ἐν ἔθει. οὐ γὰρ δή γε εἰ ὁ καθ' ἡμᾶς βίος πολλὰ καὶ ἄλλα εἰκῇ τιθεὶς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ὀνόματα, καὶ ταύτην ἀδιαφόρως κυκλεῖ τὴν λέξιν ἐπὶ τῆς πολυπραγμοσύνης, οὕτω καὶ τοὺς ἀρχαίους εἰκὸς αὐτῇ κεχρῆσθαι. εἰ μὲν οὖν τὴν ἀκαιρίαν, ἢ τὸν πλεονασμὸν, τῆς ἐξηλλαγμένης ἑρμηνείας διασύρων, καὶ ταῦτα εἴρηκεν, ὡς τοῦ Δημοσθένους περὶ ἑκάτερον αὐτῶν ἁμαρτάνοντος, ψεύδεται περιφανῶς. ὁ γὰρ ἀνὴρ ἐν μὲν ταῖς δημηγορίαις καὶ τοῖς δημοσίοις

ἀγῶσι πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν ὑποθέσεων ἀποβλέπων, κέχρηται τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ πολλάκις· ἐν δὲ τοῖς ἰδιωτικοῖς λόγοις, οὓς περὶ μικρῶν συμβολαίων ἰδιώταις ἀνθρώποις ἔγραψε, τὴν κοινὴν καὶ συνηθῆ λέξιν ἐπιτηδεύει, σπανίως δέ ποτε τὴν περιττήν, καὶ οὐδὲ ταύτην ἐπ' αὐτοῦ φώρῳ, ἀλλ' ὥστε λαθεῖν. εἰ δὲ κἀνταῦθα τῷ γένει τῆς ἐξαλλαγῆς ὅλῳ πολεμῶν ταῦτ' εἰρηκεν Αἰσχίνης, ἄτοπόν τι ποιεῖ πρᾶγμα, ταύτην διασύρων τὴν δεινότητα, ἧς πλείστῃ τῷ ῥήτορι δεῖ. τὸ γὰρ μὴ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως ἐκφέρειν ἃς νοήσεις, ἀλλ' ἐπὶ τὸ σεμνότερον καὶ ποιητικώτερον ἐκβιβάζειν τὴν ὀνομασίαν, παρὰ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως μάλιστα ἀπαιτεῖται. ταῦτα μὲν οὖν, ἐγκώμια τῆς Δημοσθένους δεινότητος ὄντα, ὡς ἁμαρτήματα φέρων Αἰσχίνης, οὐκ ἀληθῶς μέν, εὐλόγως δ' ἴσως, ἐχθρὸς ὤν, καὶ οὐδὲν ἄλλο διαβάλλειν δυνάμενος, ἐπερωτικέπτως, ὡς ἐγὼ κρίνω, συκοφαντεῖ.

57. Τὸ δὲ φάσκειν, φορτικοῖς καὶ ἀηδέσι τοῖς ὀνόμασιν αὐτὸν κεχρῆσθαι, πόθεν ἐπῆλθεν αὐτῷ λέγειν, ὑπὲρ πάντα ἔγωγε τεθαύμακα. οὐδὲν γὰρ εὑρίσκω τοὐτων παρὰ Δημοσθένει κεῖμενον, ὧν εἰρηκέναι φησὶν αὐτὸν Αἰσχίνης· οἷον ὅτι „οὐ δεῖ τῆς „φιλίας ἀπορρῆξαι τὴν συμμαχίαν·" καὶ ὅτι „ἀμ„πελουργοῦσί τινες τὴν πόλιν·" καὶ „ὑποτέτμη„ται τὰ νεῦρα τοῦ δήμου·" καὶ „φορμοῤῥαφού„μεθα·" καὶ „ἐπὶ τὰ στενά τινες ὥσπερ τὰς βελό„νας διείρουσιν·" οἷς αὐτὸς ἐπιτίθησι διακωμῳδῶν. „ταῦτα δ', ὦ κίναδος, τί ἐστι; ῥήματα, ἢ

„θαύματα;“ οὐδέ γ' ἄλλα τινὰ φορτικὰ καὶ ἀηδῆ ὀνόματα ἐν οὐδενὶ τῶν Δημοσθένους λόγων εὑρεῖν διεδυνήμαι· καὶ ταῦτα πέντε, ἢ ἓξ μυριάδας στίχων ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς καταλελοιπότος. εἰ μέντοι ἔνιοι ψευδεπίγραφοί εἰσι λόγοι ἀηδεῖς; καὶ φορτικαὶ καὶ ἄγροικοι καταξευαὶ, ὡς ἐν τῇ κατ' Ἀριστογείτονος β', καὶ ἐκ τῆ ἀπολογίᾳ τῶν δώρων, καὶ ἐν τῷ μὴ ἐκδοῦναι Ἅρπαλον, καὶ ἐν τῷ κατὰ Νεαίρας, καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν, ἐν ἄλλοις τε συχνοῖς; οὓς ὁ Δημοσθένης οὐκ ἔγραψεν, ἐν ἑτέρᾳ δηλοῦνταί μοι πραγματείᾳ τὰ περὶ Δημοσθένη, καὶ περὶ μὲν ὧν Αἰσχίνης ἐπιτετίμηκεν αὐτῷ, ταῦτα ἱκανά.

58. Ἤδη δέ που καὶ κεῖνό τινες οἱ μὲν ὡς χαρακτηριστικὸν, οἱ δ' ὡς ἁμάρτημα τοῦ ῥήτορος ἐσημειώσαντο· λέγω δὲ τὸ πολλοῖς ὀνόμασι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δηλοῦν ἐνίοτε· οἷά ἐστι ταυτί· „Φιλίππῳ „δ' ἐξέσται καὶ πράττειν καὶ ποιεῖν, ὅ τι βούλεται.“ καὶ· „Τὸν Μηδίαν τοῦτον, οὐκ εἰδὼς, ὅστις ποτ' „ἐστὶν, οὐδὲ γινώσκω.“ καὶ· „Τῆς ἀδελφῆς ἐναν„τίον, κόρης ἔτι καὶ παιδὸς οὔσης.“ καὶ· πάντα τὰ τοιαῦτα. ὅσοι μὲν οὖν ἰδίωμα τοῦ χαρακτῆρος αὐτὸ ἀποφαίνουσι τοῦ Δημοσθένους, ὀρθῶς λέγουσι· κέχρηται γὰρ αὐτῷ χρησίμως ὁ ἀνὴρ, ὥσπερ τῇ τμητικῇ καὶ τῇ βραχυλογίᾳ, πάντων γε μᾶλλον καὶ εὐκαιράτερον. ὅσοι δ' ἐν ἁμαρτήματος οὐτὸ μοίρᾳ φέρουσι, τὰς αἰτίας οὐκ ἐξητακότες, δι' ἃς εἰώθει πλεονάζειν ἐν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν, οὐ δεόντως αὐτοῦ κατηγοροῦσιν, ἀλλ' ἐοίκασιν οἱ τοῦτο

συκοφαντοῦντες, τὴν βραχυλογίαν ἐκ παντὸς ἀπαιτεῖν· ἣν, ὅπερ εἶπον, παντὸς μᾶλλον καὶ μὴ καιρότερον παρέχεται· τῶν δ' ἄλλων ἀρετῶν οὐδεμίαν, οὐκέτι συνορῶντες, ὅτι καὶ τῆς σαφηνείας δεῖ στοχάζεσθαι τὸν ῥήτορα, καὶ τῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς αὐξήσεως, καὶ τῆς περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων εὐρυθμίας· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα, τοῦ παθητικήν τε καὶ ἠθικὴν καὶ ἐναγώνιον ποιεῖν τὴν λέξιν· ἐν οἷς ἐστιν ἡ πλείστη τοῦ πιθανοῦ μοῖρα. τούτων δὲ τῶν ἀρετῶν ἑκάστην οὐχ ἡ βραχυλογία κράτιστα δύναται ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ὁ πλεονασμὸς ἐνίων ὀνομάτων, ᾧ καὶ ὁ Δημοσθένης κέχρηται. ἕφερον δ' ἄν σοι παραδείγματα τῶν εἰρημένων, εἰ μὴ κοπώδης ἔμελλον φανήσεσθαι, πρὸς σὲ δῆτα λέγων. ταῦτα, ὦ κράτιστε Ἀμμαῖε, γράφειν εἴχομέν σοι περὶ τῆς Δημοσθένους λέξεως. ἐὰν δὲ σώζῃ τὸ δαιμόνιον ἡμᾶς, καὶ περὶ τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ δεινότητος, ἔτι μείζονος, ἢ τοῦδε, καὶ θαυμαστοτέρου θεωρήματος, ἐν τοῖς ἑξῆς γραφησομένοις ἀποδώσομέν σοι τὸν λόγον.

APR 28 1936